צבי שרפשטין

בן־ישראל

ספר מקרא לשנות הלמוד
השלישית והרביעית

הוצאת „שילה" נויורק

שרפשטין, צבי

בֶּן יִשְׂרָאֵל

סֵפֶר מִקְרָא לִשְׁנוֹת הַלִּמּוּד
הַשְּׁלִישִׁית וְהָרְבִיעִית

חֵלֶק רִאשׁוֹן

מאת

צְבִי שַׁרְפְשְׁטֵיין

הוֹצָאַת „שִׁילֹה" נוּיוֹרְק

הקדמה

עלוב הוא הילד העברי באמריקה ועלובה היא יהדותו: אין לו לא סביבה יהודית ברחוב שהוא דר בה ולא אתמוספירה יהודית בבית שהוא מתגדל בו. אין לו המקור הטבעי לינוק הימנו השפעה יהודית לאומית.

בתנאים כאלה נשאר בית הספר העברי המוסד היחידי להשפעה לאומית, וכל רגע מן הרגעים שהנער מבלה בתוך כתלי בית הספר צריך להיות מוקדש אך ורק לחנוך עברי טהור.

ולפיכך כשנגשתי לחבור הספר הזה בחרתי בחמר שכלו יהודי, חמר שיגולל לפני התלמיד את חיי עמו ונשמתו, בפרט אותם הצדדים שאפשר לו להשיג אותם ולהבינם. הרביתי בפרקים על השבת ועל מועדי ישראל, משום שאלה הם כמעט שרידי היהדות היחידים המורגשים עדיין במשפחה העברית באמריקה; בברור הספורים והתאורים הלקוחים מן החיים נתתי את משפט הבכורה לאלה, המגלים את היופי הפנימי שביהודי ונוסכים אור אידיאלי על דרכיו ומנהגיו ומעשיו; הקדשתי מקום רחב לאגדה העממית, בפרט לאותו החלק המגלה לפנינו את שרטוטי אפינו הלאומי ואת מסירותינו לקדשינו. שליש הספר מוקדש לארץ ישראל, בכדי להאציל

על התלמיד מרוח החבה העזה שהעם העברי הוגה לארצו ובכדי להגביר בו את תקות שיבת ציון וחזון הגאולה.

מתוך החמר המצוי בספרי המקרא העברים ובספרותנו החדשה בחרתי באלה, ש ה נ ס י ו ן הוכיח לי, שהתלמידים מתענינים בהם ומושפעים מהם. משום שהידיעות הלשוניות של התלמידים משנת הלמוד השלישית קלושות ורפויות — אף על פי שבשכלם הם בוגרים ומפותחים — המעטתי בתאורים והרביתי בספורים ובאגדות, ואף התאורים והשירים מכילים תכן ספורי. מאותה הסבה לא הכנסתי מיצירותיהם של אחדים מסופרינו, שכבר קנו להם זכות אזרח בספרות החנוכית העברית, כי לפי סגנונן מוקדמות הן בשנות למוד אלה.

צבי שרפשטיין.

תכן

עמוד

* הענינים המסומנים בכוכב קלים הם בלשונם או בתכנם והם קודמים להוראה.

עמוד

עמוד

בַּשְּׁשִׁי בֵּין עַרְבָּיִם.

כִּי שֶׁפִי יִדְעַךְ אוֹר הַיּוֹם
בַּשְּׁשִׁי בֵּין עַרְבָּיִם,
בִּנְתִיב־אֵין־קֵץ מִמְּעוֹנוֹת רוֹם
מַלְאָכִים שְׁנַיִם דָּאִים.

עַל כַּנְפֵי עָב; אֶל עִיר וּכְפָר
יָסוּרוּ גָּרֵי שְׁחָקִים,
וְאֶל בַּיִת, אִם בּוֹ עִבְרִי גָר,
יָצִיצוּ אֶל הַחֲרַכִּים.

כִּי יָהֵל אָז בַּבַּיִת אוֹר
וּנְעִימוֹת גִּיל בַּחֶדֶר,
מֵרַבּוֹת דְּאָגוֹת קָרָא דְרוֹר,
בַּכֹּל נִקָּיוֹן סֵדֶר;

כִּי יָצוּק לַחְשׁוֹ בְּרֶגֶשׁ וָחִיל
הָאִישׁ כַּדָּת וְכַתּוֹרָה,
מִסָּבִיב תִּשְׁלַט שַׁלְוַת גִּיל
מִסָּבִיב נְעִימוֹת אוֹרָה—

בששי בין ערבים

פְּנֵי מַלְאָךְ טוֹב, שֶׁמָּלְאוּ חֵן,
יָפִיקוּ שָׂשׂוֹן לֵב עָנָו,
וּמַלְאָךְ רָע הוּא יַחֲרֹק שֵׁן
יִתְעַוְּתוּ רִשְׁמֵי פָנָיו:

—„כְּשַׁבָּת זֹאת לְעִדָּן הַבָּא,
וִיהִי חֶלְקְךָ שָׁמֵן
עַד עוֹלְמֵי עַד!" — וּמַלְאָךְ רָע
עַל כָּרְחוֹ יַעֲנֶה: אָמֵן!

—„אַךְ טוֹב וָגִיל עַד יוֹמְךָ בָּא,
וִיהִי חֶלְקְךָ שָׁמֵן
בָּעוֹלָם הַבָּא!" — וּמַלְאָךְ רָע
עַל כָּרְחוֹ יַעֲנֶה: אָמֵן!

אַךְ אִם בַּבַּיִת יָשֹׁר רִיב,
הָאֵם כִּי תֵבְךְּ בַּפִּנָּה;
הָאִישׁ כִּי יַמְטִיר קִלְלוֹת פִּיו,
הַיְלָדִים יִשְׂאוּ קִינָה;

בַּחֶדֶר פְּרָעוֹת, אַף אֵין יֵשׁ
נֵר יָאִיר הַצַּלְמָוֶת,—
עֵין מַלְאָךְ רָע אָז תִּזֹּר אֵשׁ,
עַל שְׂפָתָיו שְׂחוֹק צָרֶבֶת.

—„כַּשַּׁבָּת זֹאת עַד יָבוֹא יוֹם
וּבְחֵיק עָפָר תִּטָּמֵן"
וּמַלְאָךְ טוֹב יֵאָנַח דוֹם
וְעַל כָּרְחוֹ יַעֲנֶה: אָמֵן!

—„אֵין טוֹב... שְׁלוֹם בַּיִת יְהִי לְךָ זָר
בְּחֵיק עָפָר עַד תִּטָּמֵן"
וּמַלְאָךְ טוֹב הוּא יִבְכֶּה מָר
וְעַל כָּרְחוֹ יַעֲנֶה: אָמֵן!

ש. טשרניחובסקי.

באורים: שפי לאט לאט. ידעך יכבה. בנתיב בדרך, במסלה. ממעונות רום מן השמים. דאים עפים. יציצו יביטו. אל החרכים דרך הבדקים, דרך החורים. יהל יזרח. דרור חפש. יצוק ישפך. לחשו תפלתו. וחיל בפחד. לעדן לזמן. על כרחו מבלי רצונו. פרעות אי סדר. הצלמות החשך. תזר תפיץ. שחוק צרבת שחוק רע, שחוק בוער כאש.

יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת.

יוֹסֵף מוֹקִיר־שַׁבָּת יָשַׁב בִּשְׁכֵנוּת אֵצֶל אֲדוֹמִי עָשִׁיר אֶחָד. הָיָה יוֹסֵף עֹבֵד כָּל יָמָיו בִּשְׂדוֹת הָאֲדוֹמִי וּבִכְרָמָיו; וְהָאֲדוֹמִי הָיָה עוֹבֵד בּוֹ בְּפֶרֶךְ מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים; וְהָיָה מְשַׁלֵּם לוֹ שָׂכָר מוּעָט — וַיְחִי יוֹסֵף בְּצַעַר וּבְדֹחַק; וְרַק אֶת הַשַּׁבָּת הָיָה מְכַבֵּד בְּמַאֲכָלִים וּמַשְׁקָאוֹת וּבְמַלְבּוּשִׁים נָאִים כְּאַחַד הָעֲשִׁירִים.

וְהָאֲדוֹמִי הֶעֱשִׁיר וַיִּגְדַּל מִיּוֹם לְיוֹם. —

פַּעַם אַחַת רָאָה בַּחֲלוֹמוֹ אִישׁ זָקֵן מְדַבֵּר אֵלָיו: כָּל עָשְׁרְךָ וּנְכָסֶיךָ מִיּוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת בָּאוּ לָךְ, וּלְיוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת יָשׁוּבוּ. —

שָׁמַע הָאֲדוֹמִי — וַיֵּעָצֵב אֶל לִבּוֹ. אָמַר: אֵיךְ אַצִּיל אֶת נְכָסַי מִיָּדוֹ שֶׁל יְהוּדִי זֶה? אֵלֵךְ וְאֶמְכֹּר אֶת כָּל נְכָסַי, וְאֶקְנֶה בִּמְחִירָם חֵפֶץ אֶחָד יָקָר, שֶׁאוּכַל לְשָׁמְרוֹ תָּמִיד.

וְכַךְ עָשָׂה. קָנָה לוֹ מַרְגָּלִית אַחַת בְּשִׁשִּׁים אֶלֶף דִּינָרִים; וְטָמַן אוֹתָהּ בְּכוֹבָעוֹ. —

„עַתָּה יֵשֵׁב לוֹ יוֹסֵף, וִיחַכֶּה, עַד שֶׁיָּבֹאוּ נְכָסַי לְיָדָיו, וּלְפִי שָׁעָה יָבוֹא לְשָׁרֵת אֶת בֵּיתִי"! כַּךְ אָמַר הָאֲדוֹמִי אֶל לִבּוֹ וַיְהִי שָׂמֵחַ.

יוסף מוקיר שבת

פַּעַם אַחַת עָבַר הָאֲדוֹמִי עַל גֶּשֶׁר, שֶׁעַל נָהָר אֶחָד—נָשַׁב רוּחַ וְהִשְׁלִיךְ אֶת כּוֹבָעוֹ לְתוֹךְ הַנָּהָר.

נָפְלָה הַמַּרְגָּלִית אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם, בָּא דָג וּבָלַע אוֹתָהּ.

וְהַדַּיָּג יָרַד בְּעֶרֶב־שַׁבָּת אֶל הַנָּהָר; הִשְׁלִיךְ חַכָּה וְהֶעֱלָה אֶת הַדָּג.

בָּא לָעִיר לְמָכְרוֹ, וְלֹא חָפֵץ אִישׁ לִקְנוֹתוֹ, כִּי הָיָה הַדָּג גָּדוֹל וּמְחִירוֹ—רָב.

אָמַר הַדַּיָּג: אֵלֵךְ לְיוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת: רָגִיל עָנִי זֶה לִקְנוֹת דָּגִים לְשַׁבָּת בִּמְחִיר רָב.

קָנָה יוֹסֵף אֶת הַדָּג, פָּתַח אוֹתוֹ, וּמָצָא אֶת הַמַּרְגָּלִית.
מֵאָז הָיָה לְעָשִׁיר וְעָשָׂה צְדָקָה וָחֶסֶד כָּל הַיָּמִים.

י' שטיינברג.

באורים: בפרך בעבודה קשה. דינר מין מטבע.

שאלות: אצל מי עבד יוסף מוקיר שבת? איזה קרבה יש בין אדום וישראל? מה השכר אשר קבל יוסף? מדוע קראו לו יוסף מוקיר שבת? מה חלם האדומי? כיצד חשב להציל את רכושו? איך בא הרכוש ליד יוסף?

עֶרֶב שַׁבָּת בָּעֲיָרָה.

עֶרֶב שַׁבָּת אַחַר הַצָּהֳרַיִם.

תַּלְמִידֵי הַחֶדֶר קוֹרְאִים „הַפְּטָרָה", מַעֲבִירִים אֶת הַסֶּדְרָה בִּנְגִינָה וְשָׁבִים לְבֵיתָם, חוּמָשֵׁיהֶם וּגְמָרוֹתֵיהֶם תַּחַת זְרוֹעוֹתֵיהֶם, לְמַעַן הֱיוֹת לָהֶם לְמָחָר סְפָרִים בְּעֵת הַבְּחִינָה. אַחֲרֵי קַבְּלָם מֵאִמּוֹתֵיהֶם לַחְמָנִיּוֹת קְטַנּוֹת מְמוּלָּאוֹת גַּרְגָּרִים הֵם בּוֹרְחִים אֶל הָרְחוֹב, שֶׁשָּׁם מְחַכָּה „הַחֶבְרָה". הֵם מְמַלְּאִים אֶת כִּיסֵיהֶם אֲבָנִים וּמַבְרִיחִים אֶת יוֹנָיו שֶׁל הָאוֹפֶה הַפּוֹרְחוֹת בַּשּׁוּק. הָאוֹפֶה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְרוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם, וְהַנְּעָרִים נוֹשְׂאִים רַגְלֵיהֶם וְנִמְלָטִים...

נַעֲרָה אַחַת עוֹבֶרֶת בִּמְרוּצָה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לִשְׁאֹל אֶת רַב הָעִיר שְׁאֵלָה עַל עוֹף שֶׁנִּמְצָא מַחַט בְּקֻרְקְבָנוֹ, וְאִשָּׁה נוֹשֵׂאת בִּקְעָרָה בַּר־אַוָּזָה שֶׁנִּטְרְפָה אֶל הָאוֹפֶה הַגּוֹי לְמָכְרָהּ. אָבוֹת וּבָנִים שָׁבִים מִבֵּית

ערב שבת בעירה

הַגַּלָּב בְּרָאשִׁים גְּזוּזִים וּמְגוּלָּחִים לִכְבוֹד שַׁבָּת. הַכֹּל רָצִים, מְמַהֲרִים. מְמַהֵר גַּם הָרַב בְּרֹאשׁ חֲבוּרַת אוֹרְחִים עֲנִיִּים. הוּא מְחַזֵּר עַל בָּתֵּי הָעִיר וּמַשְׁאִיר בְּכָל בַּיִת אוֹרֵחַ לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

הַשֶּׁמֶשׁ נוֹטָה לַעֲרֹב. בֵּין הָעַרְבַּיִם. הָרוֹכְלוֹת בַּשּׁוּק צוֹבְרוֹת אֶת סְחוֹרוֹתֵיהֶן וּמְאַסְּפוֹת אוֹתָן הַבַּיְתָה. נְעָרִים רְחוּצִים רָצִים בָּרְחוֹבוֹת בְּבַקְבּוּקִים אֶל חֲנוּתוֹ שֶׁל וַיינְשְׁטֵין לִקְנוֹת יַיִן לְקִדּוּשׁ. הַשַּׁמָּשׁ דּוֹפֵק בַּדְּלָתוֹת וּבַתְּרִיסִים לְקַבָּלַת שַׁבָּת. הַחֲנֻיּוֹת נִסְגָּרוֹת אַחַת אַחַת. פֹּה וָשָׁם נִרְאִים דֶּרֶךְ זְגוּגִיּוֹת הַחַלּוֹנוֹת נֵרוֹת שַׁבָּת דּוֹלְקִים.

דְּמָמָה. הַשַּׁבָּת בָּאָה בְּצַעֲדֵי שֶׁקֶט וּמְפִיצָה מְנוּחָה מִסָּבִיב. יְהוּדִים רְחוּצִים, לְבוּשִׁים בִּגְדֵי אַטְלַס וּמֶשִׁי, הוֹלְכִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְלִפְנֵיהֶם יַלְדֵיהֶם, עֲנוּגִים, רַכִּים וְגֵאִים כִּבְנֵי מְלָכִים.

שלום אש (בשנויים).

בִּרְכַּת הַנֵּרוֹת.

עָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן, יַלְבִּינוּ הַסְּדִינִים,
גַּם כַּפּוֹת הַכֶּסֶף, מִזְלָגוֹת, שַׂכִּינִים;
הַקְּעָרוֹת מְלֵאוֹת מַאֲכָלִים לְמַעֲדַנִּים,
הַדָּגִים לַחַלּוֹת מְשַׂקְּרֵי עֵינָיִם;
יַיִן צִמּוּקִים וְשָׂרָף נוֹצְצִים בַּקַּנְקַנִּים;
וְהַנֵּרוֹת בִּמְנוֹרוֹת סְבוּכוֹת כַּפַּיִם
בִּפְטוּרֵי צִיצִים לִשְׁלֹשֶׁת הַקָּנִים;
וּבַעֲלַת הַבַּיִת, כְּלוּלָה בַעֲדָיִים,
בְּלֵב מָלֵא רֶגֶשׁ הַנֵּרוֹת מַדְלֶקֶת
וּבְמֹעַל כַּפֶּיהָ לַחַשׁ יוֹצֶקֶת:

„לִכְבוֹד אֱלֹהִים, שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְהַתּוֹרָה,
גַּם לִכְבוֹד „הַמִּצְוָה" הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה;
אֶשָּׂא יָדַי קֹדֶשׁ—„לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת..."
אָנָּא, אֵל שַׁדַּי, אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת,
לִהְיוֹת עֵינֶיךָ לַבַּיִת הַזֶּה פְּקוּחוֹת;
שְׁלַח אוֹרְךָ לְאִישִׁי, תֵּן לוֹ אֹרֶךְ יָמִים,
תָּאֵרְנָה בַתּוֹרָה עֵינֵי צַדִּיק תָּמִים...

ברכת הנרות

שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ לְיְלָדַי הַיְקָרִים,
הָאֵר עֵינָם בְּתוֹרָתְךָ לַחֲזוֹת מֵישָׁרִים;
יִזְכּוּ לְזִיו הַשְּׁכִינָה, תְּהַלֵּל יָהּ נִשְׁמָתָם,
וּכְנֵרוֹת הַשַּׁבָּת כֵּן תָּאִיר חָכְמָתָם".

„אַף אֲנִי אֲמָתְךָ, אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת,
הֶעֱלֵיתִי נֵר מִצְוָה לִכְבוֹד יוֹם הַמְּנוּחוֹת,
וּתְהִי זֹאת „מִצְוָתִי" בְּעֵינֶיךָ נֶחְשָׁבָה
כְּתַרְיַ"ג מִצְוֹת, אֶצְבַּע אֱלֹהִים כָּתָבָה.
תֵּן לִי כֹחַ לְפַרְנֵס בְּנֵי בֵיתִי הַיְקָרִים,
לְכַלְכְּלָם בְּכָבוֹד כָּל יְמֵי חַיַּי הַנִּשְׁאָרִים,
לֹא יָמוּת פְּרִי בִטְנִי, בַּל יֵדְעוּ מַכְאוֹבִים,
וְאֶזְכֶּה לְגַדְּלָם לְתוֹרָה, לְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים.
וּדְמֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּדִמְעוֹתַי הָדִיחַ,
הַאֲרֵךְ נַפְשִׁי לִשְׁמֹעַ שׁוֹפַר מָשִׁיחַ;
אֶזְכֶּה לִרְאוֹת עִיר קָדְשְׁךָ עַל תִּלָּהּ בְּנוּיָה
וּלְהַעֲלוֹת בְּצִיּוֹן נֵר שַׁבָּת–הַלְלוּיָהּ"!

א. שַׁפִּירָא.

באורים: **קנקנים** בקבוקים. **משקרי עינים** רומזים בעיניהם. **סבוכות כפים** שקניהן סבוכים זה בזה. **בפטורי ציצים** מפארים בפרחים וציצים. **במעל** בהרמת. **כלולה בעדיים** מקשטת בקשוטים רבים. **לחש** יוצקת מתפללת בלחש. **הדיח** רחץ. **הארך נפשי** הארך את ימי חיי. **על תלה** מקומה.

הָאוֹצָר.

שיחת־עם מאת י. ל. פֶּרֶץ.

לִישֹׁן בִּתְקוּפַת תַּמּוּז, בְּחֶדֶר קָטָן, בְּיַחַד עִם כָּל בְּנֵי־הַבַּיִת—אֵין זֶה תַּעֲנוּג גָּדוֹל, וַאֲפִילוּ בְלֵיל הַשַּׁבָּת. וְלֹא יִפָּלֵא, שֶׁהִתְעוֹרֵר שְׁמֶרִיל חוֹטֵב־הָעֵצִים אַחַר חֲצוֹת הַלַּיְל, מֵזִיעַ וְנוֹשֵׁם בִּכְבֵדוּת, וְקָפַץ תֵּיכֶף וּמִיַּד מִמִּטָּתוֹ, נָטַל אֶת יָדָיו, וְשָׂם עַל שִׁכְמוֹ אֶת בִּגְדוֹ—וְגַם יָחֵף הַחוּצָה.

בַּחוּץ—דְּמָמָה, הַתְּרִיסִים סְגוּרִים, וּמֵעַל לָעִיר פְּרוּשִׂים שָׁמַיִם כְּחֻלִּים, וּמַשְׁקִיפִים אַרְצָה בְּעֵינַיִם דוֹמֵמוֹת... וְנִדְמָה לוֹ לְחוֹטֵב הָעֵצִים, שֶׁהוּא עַתָּה בִּיחִידוּת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּבְיָכוֹל, וְנָשָׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם, וְאָמַר:

—עַתָּה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יֵשׁ לְךָ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר לְהַאֲזִין בְּקוֹלִי וּלְבָרֵךְ אוֹתִי בְּאוֹצָר אֶחָד מֵאוֹצְרוֹתֶיךָ הָרַבִּים.

עוֹדוֹ מְדַבֵּר, וּלְשׁוֹן אֵשׁ קְטַנָּה מַתְחִילָה לָרוּץ לְפָנָיו. מִתְגַּלְגֶּלֶת הִיא מִן הָעֵיָרָה לְחוּץ, וְהֵבִין שֶׁזֶּהוּ הָאוֹצָר... וּבִקֵּשׁ לָרוּץ אַחֲרָיו, אֲבָל תֵּיכֶף וּמִיַּד נִזְכַּר, שֶׁשַּׁבָּת הַיּוֹם, וּפְסִיעָה גַּסָּה אֲסוּרָה, וְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וְהָלַךְ לוֹ בִּנְעִימוּת... וּלְשׁוֹן הָאֵשׁ, כְּשֶׁעָצַר חוֹטֵב־הָעֵצִים אֶת מַהֲלָכוֹ, הִתְחִילָה גַם כֵּן

לְהִתְמַהְמֵהַּ קְצָת וְאֵינָהּ רָצָה עוֹד בְּקֹדֶם לָזֶה, וְהַמֶּרְחָק בֵּינוֹ וּבֵין הָאוֹצָר אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה. וּמוֹסִיף הוּא וְהוֹלֵךְ. לִפְרָקִים הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל קוֹרֵא אֵלָיו מִקִּרְבּוֹ: שְׁמֶרִיל, אַל תְּהִי שׁוֹטֶה, קַח אֶת בִּגְדְךָ, קְפוֹץ וּזְרוֹק, וְכַסֵּהוּ; אֲבָל הוּא מֵבִין תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מְסִיתוֹ לִדְבַר עֲבֵרָה, שֶׁאָסוּר לִקְפֹּץ; אֶת בִּגְדוֹ הוּא מֵסִיר מֵעַל כְּתֵפָיו, אוֹחֲזוֹ בִּימִין, מוּכָן לִזְרִיקָה, אֲבָל, לְהַכְעִיס אֶת הַיֵּצֶר, הוּא פּוֹסֵעַ פְּסִיעוֹת עוֹד יוֹתֵר קְטַנּוֹת... וּמַה גְּדֹלָה שִׂמְחָתוֹ, בִּרְאוֹתוֹ, שֶׁגַּם הַשַּׁלְהֶבֶת הַקְּטַנָּה עוֹשָׂה כָּךְ...

וְכַךְ הוּא הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַשַּׁלְהֶבֶת וְהוֹלֵךְ, וְיוֹצֵא אַחֲרֶיהָ אֶת הָעֲיָרָה. הַדֶּרֶךְ מְעֻקֶּלֶת קְצָת, עוֹבֶרֶת שָׂדֶה וָאָחוּ, וְהַמֶּרְחָק בֵּינוֹ וּבֵין הָאוֹצָר אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה כִּמְלֹא הַשַּׂעֲרָה, וְאִם יִזְרוֹק אֶת בִּגְדוֹ לֹא יְכַסֶּנּוּ, עָלָיו לִקְפֹּץ וְלִזְרֹק, וְאָז יְכַסֶּה אֶת הָאוֹצָר... וְאֵינוֹ גּוֹרֵעַ עֵינוֹ מִן הָאוֹצָר, הַמִּתְגּוֹלֵל בַּלָּאט, וּבְמֹחוֹ מִתְעוֹרְרוֹת מַחֲשָׁבוֹת שׁוֹנוֹת:

— לוּ הִשִּׂיג אֶת הָאוֹצָר, לֹא הָיָה לְעֵת זִקְנָתוֹ חוֹטֵב־עֵצִים; כְּבָר רָפוּ יָדָיו... אִם יַשִּׂיג אֶת הָאוֹצָר, יִקְנֶה לְאִשְׁתּוֹ מָקוֹם בַּעֲזָרַת הַנָּשִׁים. אֵין לָהּ כְּלַל שִׂמְחַת שַׁבָּת וְיוֹם־טוֹב. אֵין לָהּ מָקוֹם לָשֶׁבֶת וְרַגְלֶיהָ כְּבֵדוֹת, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲמִידָה... וּמַלְבּוּשׁ חָדָשׁ יַעֲשֶׂה לָּהּ, וְגַם חֲרוּז מַרְגָּלִיּוֹת יִקְנֶה לָהּ... אֶת

הַבָּנִים יִמְסוֹר לִידֵי מְלַמְּדִים טוֹבִים, אוּלַי יְרַחֵם ה׳, וְיִהְיוּ מַתְמִידִים...

— מִצְוָה גְדוֹלָה לַחֲטוֹף אֶת הָאוֹצָר... לוּ קָרָה הַדָּבָר בִּימֵי הַחוֹל!...

וּשְׁמֶרִיל מִתְאַנֵּחַ וְהוֹלֵךְ. לִפְרָקִים הוּא נוֹשֵׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם:

— רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶת מִי אַתָּה מְנַסֶּה? אֶת שְׁמֶרִיל חוֹטֵב הָעֵצִים? אִם רוֹצֶה אַתָּה לָתֵת, תֵּן!

בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע נִשְׁמַע קוֹל נְבִיחָה שֶׁל כֶּלֶב. וְהוּא מַכִּיר אֶת הַקּוֹל, זֶהוּ הַכֶּלֶב — מִן הַכְּפָר. וּבְאוֹתוֹ הָרֶגַע נִגְלוּ בָּתֵּי הָאִכָּרִים הַלְּבָנִים.

— כַּאן תְּחוּם שַׁבָּת.

וְהוּא לוֹחֵשׁ אַחֲרֵי הָאוֹצָר:

— לֹא, לֹא אֵלֵךְ אַחֲרֶיךָ עוֹד, אָסוּר!... לֹא לְמַעֲנִי נִשְׁלַחְתָּ... וְלֹא מִמָּקוֹם טָהוֹר! הַבּוֹרֵא, יִתְבָּרֵךְ, אֵינוֹ מִתְקַלֵּס בְּבֶן־אָדָם... זֶה הוּא מַעֲשֵׂה לֵץ... וַיִּפֶן לַאֲחוֹרָיו לָשׁוּב הָעִירָה.

וְאָמַר בְּלִבּוֹ:

— לֹא אֲסַפֵּר לְאִישׁ בְּבֵיתִי. רֵאשִׁית: לֹא יַאֲמִינוּ לִי, וְאִם יַאֲמִינוּ, יִלְעֲגוּ לִי. שַׁבָּת! וְלָמָּה אֶתְהַלֵּל בִּפְנֵי בֶּן־אָדָם? הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ יוֹדֵעַ, וְדַי! וּמִי יוֹדֵעַ, אִם אִשְׁתִּי לֹא תָּבֹא לִידֵי כַּעַס!... לֹא, לֹא יַגִּיד לְשׁוּם בֶּן־אָדָם!

וּפִתְאֹם מַרְגִּישׁ הוּא, שֶׁהוּא מִתְמַלֵּא נַחַת, שֶׁכָּל אֵיבָרָיו מִתְמַלְּאִים עֹנֶג שֶׁל מְנוּחָה נְעִימָה.

— אוֹצָר! הֲבֵל הֲבָלִים... מָה הוּא אוֹצָר? מָמוֹן, וְהַמָּמוֹן מֵבִיא לִידֵי חֵטְא...

וְרוֹצֶה הוּא לְהוֹדוֹת לָאֵל הַטּוֹב, שֶׁנָּתַן לוֹ כֹּחַ לַעֲמוֹד בַּנִּסָּיוֹן... רוֹצֶה הוּא לְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ, לָשִׁיר לְכָל הַפָּחוֹת. הִתְחִיל לָשִׁיר, אֲבָל הִתְבַּיֵּשׁ וְהִפְסִיק בָּאֶמְצַע. רוֹצֶה הוּא לְהַעֲלוֹת עַל זִכְרוֹנוֹ אֵיזֶה תְּפִלָּה, אֵיזֶה פִּזְמוֹן טוֹב, וּבְתוֹךְ כַּךְ, וְהִנֵּה הַשַּׁלְהֶבֶת, שֶׁעָזַב מֵאֲחוֹרָיו, מִתְגַּלְגֶּלֶת לְפָנָיו, וּמִתְגַּלְגֶּלֶת הִיא לְפָנָיו בַּלָּאט, בִּנְעִימוּת... הָעִירָה,—הָעִירָה... וְהַמֶּרְחָק בֵּינוֹ וּבֵין הָאוֹצָר לֹא הִשְׁתַּנָּה...

וְהַשַּׁלְהֶבֶת הוֹלֶכֶת לְפָנָיו הָעִירָה, וְדֶרֶךְ הָרְחוֹב שֶׁשָּׁם בֵּיתוֹ. הִנֵּה הַבַּיִת. הַדֶּלֶת, שֶׁשָּׁכַח לִסְגּוֹר, עוֹדָהּ פְּתוּחָה, הִנֵּה הִיא קוֹפֶצֶת עַל הַמִּפְתָּן, נִכְנְסָה לְתוֹךְ חַדְרוֹ... וְנִכְנַס אַחֲרֶיהָ... הִנֵּה הִיא מִתְגַּלְגֶּלֶת בַּלָּאט עַל הָרִצְפָּה, אֶל תַּחַת מִטָּתוֹ, וַתַּעֲמֹד מִתְנוֹעַעַת עַל מְקוֹמָהּ כִּסְבִיבוֹן־שֶׁל־חֲנֻכָּה... אֵינָהּ נָסָה עוֹד... וְלוֹקֵחַ הוּא אֶת בִּגְדוֹ, בַּלָּאט, לְבַל יִתְעוֹרְרוּ הַיְשֵׁנִים וַיְכַס אֶת הָאוֹצָר חִישׁ, וּבְעַד הַסֶּדֶק שֶׁל חַתָּרִים כְּבָר מִתְגַּנֵּב הַבֹּקֶר...

וַיִּקְרַב, וַיֵּשֶׁב עַל מִטָּתוֹ, וַיִּדּוֹר נֶדֶר, שֶׁבְּמֶשֶׁךְ יוֹם הַשַּׁבָּת לֹא יְגַלֶּה אֶת הַסּוֹד לְשׁוּם בֶּן אָדָם, לְבַל יָבֹאוּ חַס וְשָׁלוֹם, לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת... אִשָּׁה לֹא תִמְשׁוֹל בְּרוּחָהּ... הַבָּנִים פָּחוֹת מִמֶּנָּה; תֵּיכֶף וּמִיַּד יִרְצוּ לִמְנוֹת, לָדַעַת: כַּמָּה... וְיַהְטִיא אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ — וּבָזֶה אֵינוֹ רוֹצֶה בְּשׁוּם אוֹפֶן! וְהִתְפַּשֵּׁט עַל מִשְׁכָּבוֹ, סָגַר אֶת עֵינָיו, הָפַךְ פָּנָיו אֶל הַקִּיר — הוּא יָשֵׁן...

וּבִזְכוּת זוּ לֹא נִמְלַט הָאוֹצָר.

וְתֵיכֶף אַחֲרֵי הַהַבְדָּלָה, כְּשֶׁהֵרִים אֶת בִּגְדוֹ, נִמְצָא תַחְתָּיו שַׂק, וּבַשַּׂק כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים דִּינָרֵי זָהָב, — וְנַעֲשָׂה חוֹטֵב הָעֵצִים בַּעַל הַבִּטָּחוֹן לְגְבִיר אַדִּיר בָּאַדִּירִים...

אֲבָל אִשְׁתּוֹ מִתְאוֹנֶנֶת לִפְעָמִים מֵרוֹב טוֹבָה:

— רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָאָדָם הַזֶּה יֵשׁ לוֹ אֶבֶן בִּמְקוֹם לֵב! בְּמֶשֶׁךְ יוֹם אָרוֹךְ שֶׁל קַיִץ, לִבְלִי הַגֵּד דָּבָר, לִבְלִי הוֹצִיא הֶגֶה קַל! לְכַסּוֹת מֵאִשְׁתּוֹ...

וְהִיא נִזְכֶּרֶת, שֶׁבְּאוֹתוֹ הָעֶרֶב, בְּהִתְפַּלְּלָהּ „אֱלֹהֵי אַבְרָהָם", בָּכְתָה הַרְבֵּה עַל עָנְיָהּ, אַף אֲגוֹרָה אַחַת לֹא הָיְתָה בַבָּיִת...

— הֲלֹא נָזְלוּ דִמְעוֹתַי כַּמַּיִם...

וְהוּא עוֹנֶה לָהּ בְּנַחַת:

—וּמִי יוֹדֵעַ? אוּלַי בִּזְכוּת זוֹ, בִּזְכוּת „אֱלֹהֵי אַבְרָהָם" שֶׁלָּךְ וְדִמְעוֹתַיִךְ לֹא נִמְלַט הָאוֹצָר...

וּבֶאֱמֶת: מִי יוֹדֵעַ?

באורים: בתקופת תמוז בימי הקיץ שבחדש תמוז. **נטל** רחץ. **פסיעה גסה** צעדים גדולים, הליכה מהירה. **מתקלם** לועג. **נחת** עונג. **ממון** כסף.

שאלות: מה היה עסקו של שמריל? מה היתה תכונתו? מה היה מצבו? מה היתה תכונת אשתו? מדוע התעורר בליל שבת? מה בקש מאת ה'? מה נתגלה לפניו? מדוע לא יכל להשיג את האוצר תכף בהגלותו? עוד באיזה נסיונות נתנסה? איך השיג את האוצר?

בַּשַּׁבָּת בָּעֲיָרָה.

שַׁבָּת בַּבֹּקֶר. הַחַמָּה מִתְרוֹמֶמֶת עַל אֹפֶק הַשָּׁמַיִם וּמְבַשֶּׂרֶת יוֹם בָּהִיר.

וּבְטָעוּת אִכָּר בָּא בְּעֶגְלָתוֹ מִן הַכְּפָר לְשֵׁם מַשָּׂא וּמַתָּן וְרוֹאֶה שַׁבָּת בָּעֲיָרָה, הוּא עוֹמֵד לִרְעוֹת אֶת סוּסוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ „שַׁבָּת" בַּשּׁוּק... לִפְעָמִים נִרְאֶה בַּעַל־בַּיִת לִפְנֵי פֶּתַח בֵּיתוֹ בִּלְבָנִים נְקִיִּים וּמְגוּהָצִים, מְפַהֵק וּמְנַהֵק. שָׁם נִרְאֶה חָסִיד שָׁב מִן הַמִּקְוָה וְטִפּוֹת מַיִם נוֹטְפוֹת מִפֵּאוֹתָיו הָרְטוּבוֹת עַל צַוָּארוֹן

כְּתָנְתּוֹ הַנְּקִיָּה. וּבְאֶמְצַע הַשּׁוּק נִרְאָה פִּתְאוֹם אִישׁ גָּבוֹהַּ, בַּעַל זָקָן אָרוֹךְ וְרָחָב, פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וְקוֹרֵא בְּקוֹל מְמוּשָּׁךְ:

— יְהוּדִים, אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת!

וּבָרְחוֹב נִרְאוּ נָשִׁים מְקֻשָּׁטוֹת הוֹלְכוֹת לְבֵית הַכְּנֶסֶת. נְעָרִים קְטַנִּים הוֹלְכִים לִפְנֵי אִמּוֹתֵיהֶם אוֹ דּוֹדוֹתֵיהֶם, נוֹשְׂאִים אֶת הַסִּדּוּרִים וְהַתְּחִנּוֹת צְרוּרִים בְּמִטְפָּחוֹת לְבָנוֹת. אֶל הָרְחוֹב יָצְאוּ יְהוּדִים בַּעֲלֵי־בָתִּים בְּבִגְדֵי הַשַּׁבָּת שֶׁלָּהֶם, בִּנְעָלִים מְצוּחְצָחִים וּבְצַוָּארוֹנִים קְפוּלִים, מֵהֶם עֲטוּפִים טַלִּיּוֹת וּמֵהֶם שֶׁנָּשְׂאוּ לִפְנֵיהֶם נְעָרִים קְטַנִּים אֶת טַלִּיּוֹתֵיהֶם וְחוּמְשֵׁיהֶם. חֲסִידִים בְּבִגְדֵי מֶשִׁי וּשְׁטְרַימְלִים וְצַוָּארוֹנִים מְגוּהָצִים וַעֲנִיבוֹת שְׁחוֹרוֹת יוֹצְאִים, מֵהֶם הוֹלְכִים אֶל הַמִּקְוֶה וּמֵהֶם שָׁבִים מִשָּׁם.

הָרְחוֹב הִתְמַלֵּא חַיִּים וּתְנוּעָה שֶׁל שַׁבָּת, הַשֶּׁמֶשׁ הִשְׁתַּפְּכָה בְּקַרְנֶיהָ הָרַעֲנַנּוֹת וְהַבְּהִירוֹת עַל פְּנֵי הַשָּׁמַיִם.

* * *

אַחַר הַצָּהֳרָיִם.

בָּרְחוֹב תְּנוּעָה וְחַיִּים וְחֶדְוָה. יְהוּדִים יוֹשְׁבִים

אֶל שֶׁלְחֲנוֹתֵיהֶם. רַבִּים נִרְדְּמוּ עַל סִדּוּרֵיהֶם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. הַצְּעִירִים הִתְחַמְּקוּ מִן הַבָּתִּים וַיַּעֲלוּ עַל הֶהָרִים שֶׁמִּסָּבִיב לָעִיר לְטַיֵּל.

וּמְקוֹם הַתְּנוּעָה עַתָּה עַל הֶהָרִים, וְהָעֲיָרָה נִרְדֶּמֶת. גַּם נַעֲרֵי הַחֶדֶר מְטַפְּסִים עַל הֶהָרִים; הִנֵּה עַל רֹאשׁ הָהָר עוֹמְדִים נְעָרִים קְטַנִּים וּמַבִּיטִים דֶּרֶךְ חוֹרֵי אֶגְרוֹפֵיהֶם עַל הָעֲיָרָה, „מְרַגְּלִים" — לְפִי דִּבְרֵיהֶם — תָּרִים אֶת הָאָרֶץ בְּ„שְׁפוֹפָרוֹת". וּמִמּוֹרַד הֶהָרִים צוֹנְחִים יְלָדִים אִישׁ אַחַר רֵעֵהוּ, מַשְׁחִיתִים אֶת נַעֲלֵיהֶם וּמִכְנְסֵיהֶם. וְנָשִׁים הַמְּטַיְּלוֹת עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבֵּין הֶהָרִים, בִּרְאוֹתָן אֶת בְּנֵיהֶם מִלְּמַעְלָה, קוֹרְאוֹת אֲלֵיהֶם אֶל הָהָר: נָחוּם, הַבֶּגֶד שֶׁל שַׁבָּת שֶׁלְּךָ! חַיִּים, רֵד מַהֵר! הֲיוֹרֵד אַתָּה מִשָּׁם, אִם לֹא?

בְּנֵי „הַחֶבְרָה" עוֹשִׂים אֶת עַצְמָם כְּאֵינָם שׁוֹמְעִים וְעוֹשִׂים אֶת שֶׁלָּהֶם. פִּתְאֹם קוֹרֵא אֶחָד מֵהֶם בְּקוֹל: הָרַבִּי הוֹלֵךְ! וְכָל בְּנֵי הַחֲבוּרָה נִמְלָטִים.

שָׁלוֹם אַשׁ.

באורים: משא ומתן מסחר business. **תחנות** ספרי תפלה לנשים. **שטרימיל** כבע של שער שחובשים החסידים בפולין.

אֲגוֹרַת הַמַּלְאָךְ.

עוֹד מַלְאֲכֵי שַׁבָּת מְרַחֲפִים בַּחֲדָרִים,
עוֹד לָבוּשׁ כָּל אִישׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת הַיְקָרִים;
וְלֹא עָזְבָה כָּל גּוּף עוֹד הַנְּשָׁמָה הַיְתֵרָה:
בְּכָל קוֹל וּבְכָל עַיִן הִיא חַיָּה, הִיא עֵרָה.
הָאָב זֶה רַק מְעַט שָׁב מִתְּפִלַּת הָעֶרֶב,
וְעַל כּוֹס יַיִן הִבְדִּיל בְּקוֹל נִגּוּן עָרֵב;
וּמְזַמֵּר „הַמַּבְדִּיל" וּמְטַיֵּל בַּחֶדֶר,
וּמְקַפֵּל טַלִּיתוֹ בִּמְתִינוּת וָסֵדֶר.
וְהִנֵּה הוּא יוֹשֵׁב וּלְפָנָיו גְּמָרָא,
וְכוֹס תֵּה מַעֲלָה אֵד וּמַבְהִיקָה בִּזְהָרָהּ,
אַךְ כֻּלּוֹ הוּא נָתוּן לְקוֹל צְעִיר בָּנָיו,
הַיּוֹשֵׁב לִשְׂמֹאלוֹ וְקוֹרֵא לְפָנָיו.
הוּא קוֹרֵא בְּלִי עָמָל וּבְלִי כָּל מִגְרַעַת;
עַל גַּבּוֹ עוֹמֶדֶת הָאֵם וְשׁוֹמַעַת.
הָאָחוֹת הַבְּכִירָה, בִּשְׂחֹק עֲלֵי פִיהָ,
גַּם הִיא עוֹמְדָה לְהַקְשִׁיב לְמִקְרָא אָחִיהָ.

וְגַם הַמְשָׁרֶתֶת, קְעָרָה מְנַגֶּבֶת,
מֵחֲדַר הַכִּירַיִם מְצִיצָה, מַקְשֶׁבֶת.
וְהַכֹּל בַּחֶדֶר כְּמוֹ מַאֲזִין לַקְּרִיאָה;
וְהַיֶּלֶד — הוּא קוֹרֵא בְלִי עָמָל, בְּלִי שְׁגִיאָה;
וְשׁוֹמְעִים הַהוֹרִים בְּרַחֲשֵׁי אֲהָבִים,
אֶת צִלְצְלֵי קוֹלוֹ הֵם בּוֹלְעִים כַּעֲנָבִים...
וּפִתְאֹם בִּיעָף עַל הַשֻּׁלְחָן נוֹפֶלֶת,
מֵעַל לְרֹאשׁ הַיֶּלֶד, אֲגוֹרָה מְצַלְצֶלֶת.
הוּא מַפְסִיק קְרִיאָתוֹ, וְהָאֵם לוֹ מַגִּידָה:
„זֹאת זָרַק לְךָ מַלְאָךְ עַל לָמְדְךָ בִּשְׁקִידָה"...
מִזְדַּעֲזֵעַ לְבָבוֹ מִשִּׂמְחָה וּמוֹרָא,
בְּבֶהָלָה לוֹקֵחַ הוּא אֶת הָאֲגוֹרָה.
וְלִרְאוֹת הַמַּלְאָךְ תִּתְעֶינָה עֵינֵיהוּ
בַּתִּקְרָה, בַּחַלּוֹן. — וְלֹא יִמְצָאֵהוּ,
אַךְ שְׁאָר בְּנֵי הַבַּיִת, אֲחוֹתוֹ, אָבִיהוּ —
הֵם יָדְעוּ: אֵיזֶהוּ הַמַּלְאָךְ — וּמִי הוּא...

יַעֲקֹב כֹּהֵן.

באורים: **ערה** בלתי ישנה. **על גבו** עליו, אצלו. **מציצה** נשקפת. **ברחשי אהבים** ברגשי אהבה. **ביעף** במעוף. **בשקידה** בהתמרה, בחשק. **מזדעזע** ינוע.

מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ חָסִיד.

אַגָּדָה

הָיָה בָאָרֶץ אִישׁ חָסִיד, וְהָיָה הֶחָסִיד עָנִי גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה לוֹ בַּמֶּה לְפַרְנֵס אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בֵּיתוֹ. וְלֶחָסִיד אִשָּׁה חֲשׁוּבָה, וְגַם חֲמִשָּׁה בָנִים, וְחָיוּ כֻלָּם בְּצַעַר וּבְדֹחַק גָּדוֹל. הִגִּיעַ הַדָּבָר לִידֵי כַךְ, שֶׁכְּבָר אָפֵס לֶחֶם מִן הַבַּיִת, וַיֵּשְׁבוּ כָל בְּנֵי הַבַּיִת בְּתַעֲנִית שֶׁלֹּא בִשְׁעַת צוֹם. לְסוֹף פָּקְעָה סַבְלָנוּתָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה, שֶׁלֹּא יָכְלָה לִרְאוֹת יוֹתֵר בְּיִסּוּרֵי בָנֶיהָ, הַמִּתְעַלְּפִים בָּרָעָב, וְהֵצִיקָה לְאִישָׁהּ בִּדְבָרֶיהָ:

—עַד מָתַי תֵּשֵׁב כֹּה, בַּעֲלִי, בְּחִבּוּק יָדָיִם? הַנַּח אֶת תּוֹרָתְךָ, שֶׁהֲרֵי עוֹד מְעַט וְכֻלָּנוּ מֵתִים בָּרָעָב וּבַצָּמָא וּבַצִּנָּה! שֶׁמָּא תֵּצֵא לַשּׁוּק וְתִשְׂתַּכֵּר כָּל שֶׁהוּא.

—אֱמֶת, צָדְקוּ דְבָרַיִךְ, זוּגָתִי!—עָנָה הֶחָסִיד: אֲבָל אֵיךְ אֵצֵא הַחוּצָה, וְאֵין לִי בֶגֶד לִלְבֹּשׁ? וְאֵיךְ אֵלֵךְ אֶל הַשּׁוּק, וּבְיָדִי אֵין פְּרוּטָה?

יָשְׁבוּ וּבָכוּ, הֶחָסִיד וְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא מָצְאוּ עֵצָה אֵיךְ לְהַצִּיל אֶת בֵּיתָם מֵהָעֹנִי הַנּוֹרָא, עַד שֶׁבָּאָה מַחֲשָׁבָה בְּלֵב הָאִשָּׁה וְהָלְכָה אֶל שְׁכֵנָהּ וְשָׁאֲלָה מֵאִתּוֹ בְּגָדִים בִּשְׁבִיל אִישָׁהּ.

מעשה באיש חסיד

לָבַשׁ הֶחָסִיד אֶת הַבְּגָדִים הַשְּׁאוּלִים וַיֵּצֵא אֶל הַשּׁוּק. הָלַךְ, וּשְׂפָתָיו לָחֲשׁוּ תְּפִלָּה לְקוֹנוֹ, כִּי יַעֲשֶׂה לוֹ נֵס מִן הַשָּׁמַיִם וִיַזְמִין לְפָנָיו אֶת מְזוֹנוֹת בֵּיתוֹ.

בְּשָׁעָה זוֹ יָשְׁבָה אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו בַּבַּיִת וְהִתְפַּלְּלוּ גַּם הֵם כְּמוֹתוֹ כִּי לֹא יִתֵּן אוֹתָם ד׳ לָמוּת בָּרָעָב.

תָּעָה הֶחָסִיד זְמַן רַב בִּרְחוֹבוֹת הָעִיר וְלֹא יָדַע, מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרוֹ, פָּגַע בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, סָח לוֹ הֶחָסִיד אֶת צַעֲרוֹ. אָמַר לוֹ אֵלִיָּהוּ:

—אַל תִּתְיָאֵשׁ! קַוֵּה אֶל ה׳ וְיוֹשַׁע לָךְ! וְעַתָּה, אִם רוֹצֶה אַתָּה, כָּפְתֵנִי וַהֲבִיאֵנִי אֶל הַשּׁוּק וּמְכַרְתַּנִי לְעֶבֶד.

סֵרַב הֶחָסִיד; לֹא חָפֵץ לְבַזּוֹת אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא. אֶלָּא שֶׁזֶּה הִפְצִיר בּוֹ, וְעָשָׂה הֶחָסִיד כִּדְבָרָיו. כָּפַת אֶת אֵלִיָּהוּ וְהֶעֱמִידוֹ בַּשּׁוּק.

הִתְחִיל מַכְרִיז: „מִי שֶׁרוֹצֶה בְּעֶבֶד, שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ בָּעוֹלָם, יָבוֹא וְיִקְנֶה"!

הִסְתַּכְּלוּ הַסּוֹחֲרִים בָּעֶבֶד וְתָמְהוּ: עוֹד לֹא רָאוּ מֵעוֹלָם עֶבֶד יָפֶה וּבָרִיא כָּמוֹהוּ.

נִגַּשׁ עָשִׁיר אֶחָד אֶל הָעֶבֶד וְשָׁאַל אוֹתוֹ: „בַּמֶּה כֹּחֲךָ גָּדוֹל? וּמָה אוּמָנוּתְךָ?"

עָנָה הָעֶבֶד: יוֹדֵעַ אֲנִי כָּל אוּמָנוּיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הֲרֵינִי גַּם חַיָּט, גַּם סַנְדְּלָר, גַּם נַגָּר, גַּם נַפָּח, גַּם בַּנָּאִי.

אָמַר הֶעָשִׁיר: טוֹב! הֲרֵינִי בוֹנֶה לִי עַתָּה אַרְמוֹן גָּדוֹל וְצָרִיךְ לִי בַּנָּאִי מְצוּיָּן. הַאִם יָכֹל אַתָּה לְקַבֵּל עֲבוֹדָה זוֹ?

— בְּוַדָּאי! — עָנָה הָעֶבֶד.

— מָצָאתָ חֵן בְּעֵינַי! — אָמַר הֶעָשִׁיר — וְאִם בֶּאֱמֶת תַּשְׂכִּיל לִבְנוֹת לִי אַרְמוֹן יָפֶה, אֲשַׁחְרֶרְךָ תֵּכֶף!

— טוֹב! עָנָה הָעֶבֶד.

עָמְדוּ הַמּוֹכֵר וְהַקּוֹנֶה עַל הַמֶּקַח, וְשִׁלֵּם הֶעָשִׁיר לֶחָסִיד הֶעָנִי מְאַת אֶלֶף זְהוּבִים.

הָלְכוּ שְׁנֵיהֶם לְבָתֵּיהֶם וְשָׂמְחוּ. שָׂמַח הֶחָסִיד, כִּי זִמֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּרְנָסָה טוֹבָה; שָׂמַח הֶעָשִׁיר, כִּי זִמֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֶבֶד יָפֶה וְאָמָן מְצוּיָּן.

בָּא הָעֶבֶד אֶל הֶחָצֵר, שֶׁבָּנָה לוֹ שָׁם אֲדוֹנָיו אֶת אַרְמוֹנוֹ. עָבַד כָּל הַיּוֹם בְּתוֹךְ יֶתֶר הַפּוֹעֲלִים. וְלֹא יָדַע הֶעָשִׁיר, אֶת מִי הוּא מַעֲבִיד, וּמִי מְשָׁרֵת אֶצְלוֹ.

בַּלַּיְלָה הָלְכוּ כָּל הַפּוֹעֲלִים לְבָתֵּיהֶם וְנִשְׁאַר הָעֶבֶד לִשְׁמוֹר אֶת חֲצַר הַבִּנְיָן. כְּשֶׁהִגִּיעָה חֲצוֹת הַלַּיְלָה, הִתְחִילוּ

יוֹרְדִים אֵלָיו מַלְאָכִים מִן הַשָּׁמַיִם וְסִיְּעוּ לְאֵלִיָּהוּ לִבְנוֹת אֶת הָאַרְמוֹן. לֹא עָבְרוּ שָׁעוֹת מוּעָטוֹת, וְהָאַרְמוֹן נִשְׁלַם.

בַּבֹּקֶר יָצָא הֶעָשִׁיר מִבֵּיתוֹ אֶל הֶחָצֵר וְרָאָה אַרְמוֹנוֹ בָּנוּי כֻּלּוֹ, וְהוּא מְקֻשָּׁט וּמְפֹאָר בְּכָל מִינֵי קִשּׁוּט וְתִפְאֶרֶת. תָּמַהּ וְלֹא יָכֹל לְהַשִּׂיג אֶת הַדָּבָר. שָׁאַל אֶת עַבְדּוֹ, וַהֲרֵי זֶה עוֹנֶה לוֹ:

—מִן הַשָּׁמַיִם עָזְרוּ לִי, רִבּוֹנִי!

גָּדַל תִּמְהוֹנוֹ עוֹד יוֹתֵר—אֲבָל תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר זָכַר אֶת אֲשֶׁר הִבְטִיחַ לְעַבְדּוֹ, אָמַר לוֹ: הֲרֵי אַתָּה בֶּן חוֹרִין מֵעַתָּה, אֶלָּא בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, אַל תֵּלֵךְ מִזֶּה, עַד שֶׁאַזְמִין לְכָל שְׁכֵנַי וּמַכָּרַי וְאֶעֱשֶׂה סְעוּדָה לַחֲנֻכַּת הַבָּיִת!

נִשְׁאַר הָעֶבֶד, וְהֶעָשִׁיר עָשָׂה סְעוּדָה גְדוֹלָה וְקָרָא לְכָל יוֹדְעָיו וְסִפֵּר לָהֶם אֶת דְּבַר בִּנְיַן אַרְמוֹנוֹ—וְתָמְהוּ כֻּלָּם; בְּתוֹךְ כַּךְ שָׁבוּ גַּם הַפּוֹעֲלִים לַעֲבוֹדָתָם וְרָאוּ שֶׁמְּלַאכְתָּם כְּבָר נִגְמְרָה,—וְתָמְהוּ אַף הֵם! הִקִּיפוּ כֻּלָּם אֶת הָעֶבֶד וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ:

כֵּיצַד הִסְפִּיק לְךָ הַלַּיְלָה לְהָקִים בְּעַצְמְךָ בִּנְיָן גָּדוֹל, רָם וּמְפֹאָר כָּזֶה? וְהוּא עָנָה גַּם לָהֶם כִּדְבָרָיו הָרִאשׁוֹנִים: „מִן הַשָּׁמַיִם עָזְרוּ לִי, חֲבֵרַי!" שָׁתוּ וְאָכְלוּ כֻּלָּם כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, אָכַל וְשָׁתָה גַּם הָעֶבֶד בְּתוֹכָם. הִגִּיעָה שָׁעָתוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ לְזַמֵּר שִׁירָה לִפְנֵי הקב"ה עִם עֲלוֹת הַשַּׁחַר—וְהִנֵּה צָמְחוּ כְּנָפַיִם לְעֶבֶד זֶה, וְהוּא זָז מִמְּקוֹמוֹ וּפָרַח לוֹ!

וְכָל הַמְסֻבִּים רוֹאִים אֶת הָעֶבֶד, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה לַמָּרוֹם.
הָבִינוּ, מִי הָיָה הָעֶבֶד הַזֶּה, וְתָמְהוּ!

י. א. לֵיזֶרוֹבִיץ.

באורים: לקונו לבוראו. כפתני אסרני. **סרב** לא רצה לעשות כדבריו. **וסיעו** ועזרו. **להשיג** להבין. **בן חורין** חפשי. הקב"ה הקדוש ברוך הוא.

סֵפֶר הַתּוֹרָה.

יֶלֶד קָטֹן הָיָה דָוִד כְּשֶׁהֱבִיאוֹ אַבָּא בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה לְבֵית הַתְּפִלָּה. הִבִּיט דָוִד הַקָּטָן הֵנָּה וָהֵנָּה וְרָאָה הַרְבֵּה דְבָרִים שֶׁלֹּא רָאָם מִיָּמָיו, הִתְחִיל שׁוֹאֵל וּמַרְאֶה בְּאֶצְבַּע: אַבָּא! מַה־זֶּה, וְזֶה — מָה? לָחַשׁ לוֹ אַבָּא שֶׁאָסוּר לְדַבֵּר בְּבֵית הַתְּפִלָּה. הִתְאַפֵּק דָוִד וְהִבִּיט אֶל הָאֲנָשִׁים הָרַבִּים הַמִּתְפַּלְּלִים. הִגִּיעַ זְמַן הוֹצָאַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, פָּנוּ הַכֹּל אֶל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וְהִתְחִילוּ קוֹרְאִים: וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן. עָלָה אִישׁ לִפְנֵי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, פְּתָחוֹ וְהוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה וּנְשָׂאוֹ בֵּין הָעֵדָה הַמִּתְפַּלֶּלֶת. נָשַׁק אַבָּא אֶת סֵפֶר

הַתּוֹרָה וְהֵרִים אֵלֶיהָ אֶת דָּוִד הַקָּטֹן וְאָמַר: שְׁקָה, בְּנִי! נָשַׁק דָּוִד אֶת הַתּוֹרָה וְאָמַר: אַבָּא, מִפְּנֵי מַה נוֹשְׁקִים אֶת הַתּוֹרָה? אָמַר אַבָּא: כְּשֶׁנִּגְמֹר לְהִתְפַּלֵּל אַגִּידֶךָ.

כָּלְתָה הַתְּפִלָּה וְדָוִד וְאָבִיו הָלְכוּ לְבֵיתָם.

שָׁאַל דָּוִד וְאָמַר: מַדּוּעַ נוֹשְׁקִים סֵפֶר הַתּוֹרָה?

אָמַר אַבָּא: מִפְּנֵי שֶׁהִיא טוֹבָה.

שָׁאַל דָּוִד וְאָמַר: כֵּיצַד יוֹדְעִים שֶׁהִיא טוֹבָה? הַאִם טְעָמוּ אוֹתָהּ? עָנָה אַבָּא: הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְלֹא הֵבִין דָּוִד אֶת דִּבְרֵי אַבָּא וְשָׁאַל אוֹתוֹ עַל אֹדוֹת הַנֶּשֶׁר שֶׁמֵּעַל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וְעַל שְׁתֵּי הַיָּדַיִם הַמְּבָרְכוֹת שֶׁמִּמַּעַל לוֹ.

בְּשָׁעָה זוֹ רָאָה דָּוִד הַקָּטֹן סוּס רוֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וַאֲנָשִׁים רַבִּים מְסַיְּעִים לְבַעַל הָעֲגָלָה וְהַסּוּס, וְהֵם עֲמֵלִים עִמּוֹ בְּכָל כֹּחָם עַד שֶׁהֱקִימוּ אֶת הַסּוּס וְהִסִּיעוּ אֶת הָעֲגָלָה שֶׁנָּטְתָה מִן הַדֶּרֶךְ וְלֹא הָלְכוּ מִשָּׁם עַד שֶׁיָּכוֹל בַּעַל הָעֲגָלָה וְסוּסוֹ לָלֶכֶת הָלְאָה.

תָּמַהּ דָּוִד הַקָּטֹן וְאָמַר: מַה־מְּאֻשָּׁר בַּעַל הָעֲגָלָה שֶׁבְּרֶגַע אֲסוֹנוֹ נִזְדַּמְּנוּ לוֹ קְרוֹבָיו וּפֵרְקוּ אֶת הַמַּשָּׂא וְהֵקִימוּ אֶת הַסּוּס וְטָעֲנוּ שׁוּב אֶת הָעֲגָלָה.

אָמַר אַבָּא: וְכִי מִי הִגִּיד לְךָ שֶׁכָּל הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ קְרוֹבָיו הֵם?

—וְאִם אֵינָם קְרוֹבָיו מַדּוּעַ חָשׁוּ כָל כַּךְ לְעֶזְרָתוֹ?— שָׁאַל דָּוִד.

— טוֹעֶה אַתָּה, בְּנִי — אָמַר אַבָּא — הַתּוֹרָה לִמְּדָה אוֹתָם לַעֲשׂוֹת כָּכָה, הִיא מְצַוָּה לְרַחֵם עַל כָּל אִישׁ וּלְהוֹשִׁיעוֹ בַּצַּר לוֹ.

פַּעַם הָיְתָה שְׂרֵפָה גְדוֹלָה בָּעִיר וְנִשְׂרַף בֵּיתוֹ שֶׁל אֲבִי דָוִד וְכָל רְכוּשׁוֹ. הוֹרֵי דָוִד וּבֵיתוֹ לָנוּ בַּחוּץ.

וּכְשֶׁהִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר הִתְחִיל מְבַקֵּשׁ לֶחֶם וְתֵה וְחָלָב כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָגִיל כָּל יָמָיו, בָּכְתָה אִמָּא וְאָמְרָה: אֵין כֶּסֶף לְאַבָּא, בְּנִי! נִשְׂרָפִים אֲנַחְנוּ! וּבְשָׁעָה זוֹ בָּאוּ רָאשֵׁי הָעִיר אֶל הַנִּשְׂרָפִים, הִכְנִיסוּם אֶל תּוֹךְ בַּיִת גָּדוֹל בַּעַל חֲדָרִים מְרֻוָּחִים, הֶאֱכִילוּם וְהִשְׁקוּם

וְהִלְווּ לְאַבָּא שֶׁל דָּוִד כֶּסֶף עַד אֲשֶׁר יַרְחִיב ה׳ אֶת גְּבוּלוֹ, וְשָׂכַר לוֹ אַבָּא דִּירָה טוֹבָה, וְקָנָה רָהִיטִים וְהֵבִיא לֶחֶם וְחָכַר לוֹ חָנוּת וְהִכְנִיס לְתוֹכָהּ סְחוֹרָה וְהִתְחִיל סוֹחֵר כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְהִתְחִיל מֵשִׁיב מְעַט מְעַט אֶת חוֹבוֹ לְגַבָּאֵי הַצְּדָקָה, וּבִקֵּשׁ דָּוִד בֵּין הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים וְלֹא מָצָא שֶׁגַּם אֶחָד מֵהֶם יִהְיֶה קָרוֹב אוֹ מְחֻתָּן לְאַבָּא, וְזָכַר מַה־שֶּׁאָמַר לוֹ אַבָּא כְּשֶׁיָּצָא כַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה מִבֵּית הַתְּפִלָּה, וּבָאוּ יְמֵי הַחַג וְדָוִד וְאַבָּא הָלְכוּ שׁוּב שְׁנֵיהֶם לְבֵית הַתְּפִלָּה.

כְּשֶׁרָאָה דָוִד אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה מוּצָא מִתּוֹךְ אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ רָץ אֵלָיו וְנָשַׁק לוֹ וְהִבִּיט אֵלָיו בְּחִבָּה וּבְכָבוֹד וְנָדַר בְּלִבּוֹ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה בְּחֻקּוֹתֶיהָ וּלְהוֹקִירָהּ כָּל יְמֵי חַיָּיו.

י. בּ לֶבְנֶר.

באורים: **לחש** דבר בקול נמוך. **כיצד** איך, באיזה אפן? **רובץ** שוכב. **מסיעים** עוזרים. **נזדמנו** נקרו, באו. **פרקו** הורידו. **וטענו** ושמו. **הללו** אלה. **חשו** מהרו. **הכניסום** הכיאום. **מרוחים** גדולים ורחבים. **ירחיב ה׳ את גבולו** יעזרהו. **רהיטים** כלי בית. **חכר** שכר לזמן ידוע. **שוב** עוד פעם. **בחבה** באהבה. **להוקירה** לכבדה מאד.

בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַקְּטַנִּים

מֵאֵת

שִׁמְעוֹן גִּינְצְבּוּרְג

בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַקְּטַנִּים.
שָׁם נְעָרִים רַעֲנַנִּים
עוֹמְדִים, מְסַלְסְלִים בִּגְרוֹנָם
וּמִתְפַּלְּלִים לְקוֹנָם,
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

טַלִּיּוֹת קְטַנּוֹת עַל כִּתְפֵיהֶם,
סִדּוּרֵי תְפִלָּה בְּתוֹךְ יְדֵיהֶם;
וְנַעַר נַעַר, כְּמִנְהַג אַבָּא,
עוֹנֶה „אָמֵן", „יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא"
עוֹנֶה „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל".

הַס מִלְּהַזְכִּיר דְּבָרִים בְּטֵלִים!
עִם הַתְּפִלָּה הֵמָּה גְּדֵלִים
כְּעֶם רְבִיבִים — קְטַנֵּי דְשָׁאִים...
וְכַמָּה טְהוֹרִים, צַחִים, נָאִים
יַלְדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל!

בבית הכנסת של הקטנים

עִם הִגָּלוֹת תּוֹרָה קְטַנָּה,
תֶּחֱרַד נַפְשָׁם שַׁאֲנַנָּה:
אַשְׁרֵי יְדֵי אִישׁ בָּהּ מַחֲזִיקוֹת!
הָבוּ נַאֲצִיל לָהּ נְשִׁיקוֹת,
לְחֶמְדַּת עַם־יִשְׂרָאֵל!

וּבִשְׁתִיקָה בַּמִּקְצוֹעַ
יַלְדָּה, יַלְדָּה — כְּבַת שׁוֹעַ
שׁוֹלְחָה מַבָּט שֶׁל חֲנִינָה
אֶל הַנְּעָרִים מִן הַפִּנָּה,
מַבַּט בַּת־יִשְׂרָאֵל.

הַס! בַּתּוֹרָה קוֹרֵא נַעַר,
עִבְרִי חִוֵּר, בַּר כַּסַּהַר
כְּחוּגָא מְסַלְסֵל הוּא סִלְסוּלִים,
וְאַחֲרָיו — זִמְזוּם רַב שֶׁל עוֹלִים,
שֶׁל עֲדַת־יִשְׂרָאֵל...

באורים: **מסלסלים** they trill. **שאננה** שקטה. **נאציל** נתן. **חמדה** דבר יקר מאד. **במקצוע** בפנה. **שוע** איש נכבד. **חנינה** חן. **בר** לבן, צח. **כסהר** כלבנה. **חוגא** lark. **עולים** ילדים קטנים.

שְׁנֵי אוֹרְחִים.

אַגָּדָה

בָּעִיר וָורְמְס, אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אַשְׁכְּנַז, עוֹמֵד זֶה שָׁנִים רַבּוֹת בֵּית כְּנֶסֶת יָפֶה וְנֶהְדָּר מְאֹד. וּבְבֵית הַכְּנֶסֶת בִּפְנִים עוֹמֵד אֲרוֹן קֹדֶשׁ עַתִּיק־יָמִים, וְעַל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ פְּרוּשָׂה פָּרֹכֶת, שֶׁעָלֶיהָ מְרֻקָּמוֹת בְּאוֹתִיּוֹת זָהָב הַמִּלִּים הָעִבְרִיּוֹת: „שְׁנֵי אוֹרְחִים". לִפְנֵי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ דּוֹלְקִים שְׁנֵי נֵרוֹת תָּמִיד, יוֹם וָלַיְלָה, וּמְפִיצִים אוֹר עַל הַמִּלִּים הָאֵלֶּה.

מַה כַּוָּנַת שְׁתֵּי הַמִּלִּים הָאֵלֶּה? וְלָמָּה זֶה יִדְלְקוּ הַנֵּרוֹת יוֹם וָלַיְלָה וְלֹא יִכְבּוּ?

הָאַגָּדָה מְסַפֶּרֶת כִּי לִפְנֵי שָׁנִים, שָׁנִים רַבּוֹת, בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְחַג הַפֶּסַח, עָבְרָה תַהֲלוּכָה נוֹצְרִית בִּרְחוֹב הַיְהוּדִים בְּוָורְמְס. בְּרֹאשׁ הַתַּהֲלוּכָה הָלַךְ הַבִּישׁוֹף, אַחֲרָיו הַכְּמָרִים, נוֹשְׂאֵי הַדְּגָלִים וְהַצְּלָבִים, וְאַחֲרֵיהֶם כָּל הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל. הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר בַּיָּמִים הָרָעִים הָהֵם הָיוּ הַנּוֹצְרִים מִתְנַפְּלִים עֲלֵיהֶם מִדֵּי פַעַם וְגָזְלוּ וְרָצְחוּ בְּלִי דִין וּמִשְׁפָּט, פָּחֲדוּ פַּחַד גָּדוֹל וְהִתְחַבְּאוּ בְּבָתֵּיהֶם וְנָעֲלוּ אֶת הַדְּלָתוֹת. וּבְשָׁמְעָם אֶת קוֹל הֶהָמוֹן וְאֶת נְגִינוֹתֵיהֶם וּתְפִלּוֹתֵיהֶם אֲחָזָה אוֹתָם רְעָדָה.

פִּתְאֹם חָדְלָה הַזִּמְרָה וְקוֹל נִשְׁמַע, קוֹל קוֹרֵא מִתּוֹךְ הֶהָמוֹן: „אַחַד הַיְהוּדִים שָׁפַךְ דְּלִי מַיִם מִן הַגַּג עַל רֹאשׁ הַבִּישׁוֹף וְעַל הַדְּגָלִים הַקְּדוֹשִׁים". „מָוֶת לַיְהוּדִים! מָוֶת לַיְהוּדִים!"—קָרָא הֶהָמוֹן בְּקוֹל נוֹרָא. אָז הִתְנַפְּלוּ עַל בָּתֵּי הַיְהוּדִים, שָׁבְרוּ אֶת הַחַלּוֹנוֹת וְאֶת הַדְּלָתוֹת, הוֹצִיאוּ אֶת כָּל הַיְהוּדִים, אִישׁ וְאִשָּׁה, זָקֵן וְנַעַר, וְהֵבִיאוּ אֶת כֻּלָּם אֶל חֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת. „אַתֶּם בִּזִּיתֶם אֶת אֱלֹהֵינוּ וְהוּא דוֹרֵשׁ קָרְבָּן. תְּנוּ לָנוּ אֶת הָאָשֵׁם וְנַהַרְגֶנּוּ"—כֵּן קָרָא הַבִּישׁוֹף וְהֶהָמוֹן בְּקֶצֶף גָּדוֹל.

אָז יָצָא רַב הָעִיר מִתּוֹךְ קְהַל הַיְהוּדִים וְדִבֵּר אֶל אֶחָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

„אַחַי בְּנֵי עַמִּי, בְּנֵי אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב! אִם חָטָאנוּ לַה' וְאִם חָפֵץ הוּא לַעֲנשׁ אוֹתָנוּ בִּגְלַל מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים נִתֵּן לוֹ אֶת נַפְשֵׁנוּ בְּשִׂמְחָה וְאַהֲבָה, כַּאֲשֶׁר נָתַן לוֹ אַבְרָהָם אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ, וְאַל נִשְׁפֹּךְ דְּמָעוֹת; אוּלָם אִם נְקִיִּים אֲנַחְנוּ מִכָּל חֵטְא אֲנִי אַל תִּירְאוּ וְאַל תִּפְחֲדוּ, בִּטְחוּ בַה' אֲשֶׁר הִצִּיל אוֹתָנוּ מִכַּף כָּל אוֹיְבֵינוּ, כִּי לֹא יִתֵּן לַמָּוֶת נַפְשֵׁנוּ. וְאִם יֵשׁ אֶחָד בְּקִרְבֵּנוּ אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה יֵצֵא וְיוֹדֶה עַל פִּשְׁעוֹ וְאַל יָבִיא רָעָה עַל כָּל הָעֵדָה, וְאַל יַעְכֹּר אוֹתָנוּ כַּאֲשֶׁר עָכַר עָכָן בֶּן כַּרְמִי אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקַחְתּוֹ מִן הַחֵרֶם".

הָרַב גָּמַר אֶת דְּבָרָיו וְדִמְמַת מָוֶת שָׂרְרָה מִסָּבִיב, אִישׁ לֹא יָצָא וְלֹא דִבֵּר דָּבָר. רֶגַע אֶחָד עָמְדוּ גַם הַנּוֹצְרִים בִּמְנוּחָה וּבְחֶרְדַת קֹדֶשׁ, אוּלָם כַּעֲבוֹר הָרֶגַע נִשְׁמַע עוֹד הַפַּעַם הַקּוֹל „מָוֶת לַיְהוּדִים". הַנּוֹצְרִים נָשְׂאוּ חֲרָבוֹת, בּוּלֵי־עֵץ, אֲבָנִים, וְכָל כְּלֵי־מַשְׁחִית לְהִתְנַפֵּל עַל הַיְהוּדִים וּלְהַכּוֹתָם, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל קָרְאוּ לַה' בְּכָל כֹּחָם:

„שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד"!...

פִּתְאֹם נִרְאוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים גְּבוֹהִים וַחֲזָקִים נִדְחָקִים בֵּין הֶהָמוֹן. כַּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ אֶל חֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת קָרְאוּ בְקוֹל: „הַרְפּוּ! אַל תִּשְׁלְחוּ יָד בְּאַנְשֵׁי הָעֵדָה הַזֹּאת, כִּי נְקִיִּים הֵם וְלֹא עָשׂוּ דָבָר, אֲנַחְנוּ שָׁפַכְנוּ אֶת הַמַּיִם עַל הַבִּישׁוּף".

הַיְהוּדִים הִבִּיטוּ בְתִמָּהוֹן עַל שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, וְהַנּוֹצְרִים קָצְפוּ קֶצֶף גָּדוֹל, כִּי לֹא יָכְלוּ לְהַכּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִהֲרוּ לְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים וְלַעֲשׂוֹת מְדוּרוֹת אֵשׁ. בְּחֵמָה רַבָּה הִתְנַפְּלוּ עַל שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַזָּרִים וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתָם אֶל הַמְּדוּרָה, וְכַעֲבֹר רְגָעִים אֲחָדִים עָלוּ בְּלַהַב הָאֵשׁ וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם שָׂרִיד.

מִי הָיוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם? אֵין אִישׁ יוֹדֵעַ מֵאַיִן בָּאוּ וּמַה שְּׁמָם, אוּלָם הֵם הִצִּילוּ אֶת כָּל הָעֵדָה מִמָּוֶת, וּלְזֵכֶר הַנֵּס הַזֶּה

רָקְמוּ עַל פָּרֹכֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֶת הַמִּלִּים „שְׁנֵי אוֹרְחִים" וּשְׁנֵי נֵרוֹת דּוֹלְקִים תָּמִיד וּמְאִירִים אֶת אוֹתִיּוֹת הַזָּהָב.

באורים: עתיק ישן מאד. בולי עץ מקלות עץ כבדים. לקושש לאסף. מדורה אש גדולה.

הָאֲבֵדָה.

לְתַלְמִיד אֶחָד אָבַד מַטְבֵּעַ, שֶׁנָּתְנָה־לוֹ אִמּוֹ לִקְנוֹת לוֹ אֲרוּחַת הַבֹּקֶר. עָמַד הַנַּעַר וּבָכָה. חָמְלוּ עָלָיו הַתַּלְמִידִים וְהִתְחִילוּ חשְׁדִים זֶה אֶת זֶה וּמְרִיבִים אִישׁ בְּרֵעֵהוּ. זֶה אָמַר: אַתָּה מָצָאתָ אוֹתוֹ! תָּמִיד אַתָּה מוֹצֵא אֲבֵדוֹת! וְזֶה אָמַר: אַתָּה גָּנַבְתָּ אוֹתוֹ! תָּמִיד אַתָּה חשֵׁד בִּכְשֵׁרִים. עוֹנֶה לוֹ הַשְּׁלִישִׁי: מוּם שֶׁבְּךָ אַל תֹּאמַר לַחֲבֵרֶךָ!

כֹּה רָבוּ זֶה בָּזֶה, וְהֶעֱמִידוּ רַעַשׁ וּצְוָחָה — עַד שֶׁנִּכְנַס הַמּוֹרֶה. נִפְסַק הָרַעַשׁ כְּרֶגַע, וְהַמּוֹרֶה פָּנָה אֶל הַגְּדוֹלִים שֶׁבֵּינֵיהֶם וְשָׁאַל:

— מַה־נָּפַל בֵּינֵיכֶם, שֶׁהֶעֱמַדְתֶּם רַעַשׁ קֹדֶם כְּנִיסָתִי?

סִפְּרוּ הַתַּלְמִידִים לִפְנֵי מוֹרָם אֶת דְּבַר הָאֲבֵדָה. הִסְתַּכֵּל הַמּוֹרֶה בִּפְנֵי הַתַּלְמִידִים. הִסְתַּכֵּל־הִסְתַּכֵּל, וְאַחֲרֵי־כֵן אָמַר:

— אַל תֵּעָצְבוּ, בָּנַי! אֲנִי מָצָאתִי אֶת הַמַּטְבֵּעַ.

בֶּן־כַּמָּה הָיָה מַטְבְּעֲךָ? שָׁאַל אֶת בַּעַל הָאֲבֵדָה.

— בֶּן־חָמֵשׁ — עָנָה הַנַּעַר.

— הִנֵּה הוּא בְּכִיסִי! אָמַר הַמּוֹרֶה וַיּוֹצִיא מַטְבֵּעַ בֶּן־חָמֵשׁ וַיִּתְּנֵהוּ לְיַד הַנַּעַר.

וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ כָּל הַנְּעָרִים אִישׁ לְבֵיתוֹ, יָשַׁב הַמּוֹרֶה אֵצֶל חַלּוֹן חֶדְרוֹ וְקָרָא בַּסֵּפֶר. הֵרִים אֶת עֵינָיו, וְרָאָה תַּלְמִיד אֶחָד עֹמֵד בַּפֶּתַח וּבֹכֶה. יָצָא אֵלָיו וְשָׁאַל אוֹתוֹ: מַה־לְּךָ, בְּנִי, שֶׁאַתָּה בֹכֶה?

הוֹצִיא הַנַּעַר מַטְבֵּעַ בֶּן־חָמֵשׁ מִכִּיסוֹ וְהוֹשִׁיט לַמּוֹרֶה.

— „אֲנִי מְצָאתִיו, גִּמְגֵּם בִּבְכִיָּה, וְאֶת עֵינָיו הִשְׁפִּיל לָאָרֶץ. מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה, אִם אֶמְצָא אֲבֵדָה אֲשִׁיבֶהָ לִבְעָלֶיהָ.

— מַאֲמִין אֲנִי לְךָ, עָנָה הַמּוֹרֶה וְהֶחֱלִיק לְחָיֵי הַנַּעַר בְּחִבָּה.

י. שְׁטֵיינְבֶּרְג.

באורים: כשרים ישרים, נקיים מעון. מוּם שבך חסרון שיש שבך. מה נפל מה קרה? הושיט נתן. גמגם דבר מלים שאינן ברורות. השפיל הוריד. לבעליה למי שאבד ממנו.

הַיֶּלֶד הַחוֹטֵא.

שׁוֹכֵב יֶלֶד בַּעֲרִישָׂתוֹ,
בֹּקֶר יָקוּם לוֹ מִשְּׁנָתוֹ
וַאֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ לַיְלָה
אֵין יוֹדֵעַ הוּא.
לַיְלָה עוֹטֶה חשֶׁךְ, דְּמָמָה,
כַּחוֹלֶמֶת הָאֲדָמָה;
וּמִמַּעַל הַכּוֹכָבִים
קוֹרְצִים עַיִן דֹּם.
וּמִמַּעַל לַכּוֹכָבִים
הַמַּלְאָכִים טָסִים, שָׁבִים,
וּבָרֹאשׁ עַל „כִּסֵּא־כָבוֹד"
יוֹשֵׁב אֲדֹנָי.
פִּנְקָס גָּדוֹל שָׁם פָּתוּחַ,
חֵטְא כָּל אָדָם בּוֹ עַל לוּחַ
רוֹשֵׁם אֵל בְּצִפֹּרֶן־לַהַב,
פִּשְׁעֵי יוֹם וָיוֹם.

הילד החוטא

יָשֹׁן יִישַׁן לוֹ הַיֶּלֶד,
יִישַׁן עִמּוֹ כָּל הַחֶלֶד
וַאֲשֶׁר יִהְיֶה עִמּוֹ פִּתְאֹם,
אֵין יוֹדֵעַ הוּא:

פִּתְאֹם תַּחְמֹק זֶרֶת יָדוֹ,
תָּעוּף חֶרֶשׁ מֵעָמְדוֹ —
עָלֹה תַעַל שְׁחָקִים פֶּתַע,
עַד לַפִּנְקָס שָׁם.

רָשֹׁם תִּרְשֹׁם אֲשֶׁר חָטָא
מֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם פֹּה מָטָּה:
יָרֹד תֵּרֵד אָז מִמַּעְלָה,
תָּשׁוּב חֶרֶשׁ לוֹ.

בֹּקֶר יָקִיץ לוֹ הַיֶּלֶד,
יָקִיץ עִמּוֹ כָּל הַחֶלֶד,
וַאֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ לַיְלָה,
אֵין יוֹדֵעַ הוּא.

יַעֲקֹב כַּהַן.

הָאוֹצָר.

סוּס דַּל וְרָזֶה הָיָה לְצַדִּיק אֶחָד, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה הָיָה עָנִי מְאֹד. יוֹם־יוֹם נָסַע הַצַּדִּיק עִם סוּסוֹ זֶה הַיַּעְרָה, כָּרַת שָׁם עֵצִים וְעָמַס אוֹתָם עַל הָעֲגָלָה וְחָזַר הָעִירָה וּמָכַר אֶת עֵצָיו בַּשּׁוּק, וּבְכֶסֶף זֶה קָנָה לֶחֶם וּבְצָלִים וְכִלְכֵּל בָּהֶם אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ הָרְעֵבָה.

וְאַחֲרֵי שֶׁאָכַל הַצַּדִּיק מְעַט מִלַּחְמוֹ הַדַּל הַזֶּה, הָיָה עוֹלֶה עַל גַּבֵּי הַתַּנּוּר הַשָּׁבוּר, וְהִתְחִיל לִלְמֹד בִּסְפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בַּאֲרוֹנוֹ הַיָּשָׁן, וְאָז מָלְאוּ עֵינָיו אוֹרָה וְקוֹלוֹ הָלַךְ וְצַלְצֵל, כְּקוֹל הַכִּנּוֹר בְּנַגְּנוֹ. וּבְהִשָּׁמַע קוֹלוֹ הַנָּעִים בַּבַּיִת, וְשָׁכְחוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ אֶת עָנְיָם וְאֶת רַעֲבוֹנָם, כִּי יָשְׁבוּ בִּדְמָמָה מִסָּבִיב לַתַּנּוּר וַיַּקְשִׁיבוּ לְלִמּוּדוֹ וּלְקוֹלוֹ הַנָּעִים.

כָּכָה חַי הַצַּדִּיק הֶעָנִי הַזֶּה יָמִים רַבִּים.

בְּאַחַד הַלֵּילוֹת נִגְנַב מִמֶּנּוּ סוּסוֹ הַדַּל, וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ בָּכוּ לְסוּסָם אֲשֶׁר פִּרְנְסָם כָּל הַיָּמִים.

אַךְ הַצַּדִּיק לֹא בָכָה. הוּא יָשַׁב כְּדַרְכּוֹ, עַל גַּבֵּי הַתַּנּוּר וְלָמַד בְּקוֹל נָעִים וּמְצַלְצֵל...

שָׁמְעוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ אֶת קוֹלוֹ הַנָּעִים, נִמְשַׁךְ לִבָּם אַחֲרָיו, וּמִיַּד שָׁכְחוּ אֶת רַעֲבוֹנָם וְאֶת אֲסוֹנָם.

וְהַגַּנָּב אֲשֶׁר גָּנַב אֶת סוּסוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, הָלַךְ לַחְפֹּר טִיט מִן הַבּוֹר שֶׁמִּחוּץ לָעִיר וּלְמָכְרוֹ בַשּׁוּק. וַיְהִי הוּא חוֹפֵר בַּבּוֹר וְהִנֵּה חָבִית מְלֵאָה שִׁקְלֵי זָהָב לְפָנָיו. שָׂמַח הַגַּנָּב עַל הָאוֹצָר הַיָּקָר הַזֶּה וַיְמַהֵר לְהוֹצִיאוֹ וּלְהַסְתִּירוֹ בָעֲגָלָה תַּחַת הַטִּיט, וּפִתְאֹם — נָפַל עַל רֹאשׁ הַגַּנָּב גּוּשׁ גָּדוֹל שֶׁל עָפָר, מִכָּתְלֵי הַבּוֹר, וַיְמִיתֵהוּ.

הַסּוּס חִכָּה וְחִכָּה לַאֲדוֹנָיו, עַד כִּי רָעֵב, וַיֵּלֶךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ הָעוֹלֶה אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל הֶעָנִי הַצַּדִּיק, אֲדוֹנָיו הָרִאשׁוֹן.

עָמַד הַסּוּס לִפְנֵי פֶּתַח בֵּית הַצַּדִּיק, רָאוּ בְּנֵי הַבַּיִת וַיִּשְׂמְחוּ עָלָיו מְאֹד...

וּמַה־גָּדַל תִּמְהוֹנָם, בְּהַשְׁלִיכָם אֶת הַטִּיט מִן הָעֲגָלָה, וְהִנֵּה — חָבִית מְלֵאָה זָהָב מוּנַחַת שָׁם.

מֵאָז הָיָה הַצַּדִּיק הֶעָנִי לְעָשִׁיר גָּדוֹל וַיַּאֲרֵךְ יָמִים, וַיַּעַשׂ טוֹב וָחֶסֶד בְּכָל יְמֵי חַיָּיו.

ז. שְׁנֵיאוּר.

שאלות: ממה התפרנס הצדיק? מה היה עושה אחר עבודתו? איזה רשם עשה למודו על בני ביתו? איזה אסון קרה לו פעם? איך שב הסוס אליו?

מַעֲשֶׂה בְּגוּר אַרְיֵה.

מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי חֶנְוָנִים שֶׁחֲנוּיוֹתֵיהֶם הָיוּ סְמוּכוֹת זוּ אֵצֶל זוּ. וּלְאֶחָד חָנוּת שֶׁל מִינֵי בְשָׂמִים וְלַשֵּׁנִי – שֶׁל שְׁמָנִים, וְרַק מְחִיצָה אַחַת שֶׁל קְרָשִׁים הִפְסִיקָה בֵּין שְׁתֵּיהֶן. פַּעַם אַחַת בָּעֶרֶב, בִּשְׁעַת סְגִירַת הַחֲנוּיוֹת, הֵצִיץ הַבַּשָּׂם מִן הַסֶּדֶק שֶׁבִּמְחִיצָה לַחֲנוּת חֲבֵירוֹ הַשַּׁמָּן וְרָאָהוּ שֶׁהוּא מוֹנֶה דִּינָרִים שֶׁל זָהָב לְתוֹךְ מִטְפַּחַת אֲדֻמָּה: מָנָם אַחֲרָיו אַף הוּא וּמָצָא שֶׁהֵם מֵאָה וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה דִינָרִים. הִשִּׂיאוֹ יִצְרוֹ וְחָמַד אֶת מְמוֹן חֲבֵרוֹ. מֶה עָשָׂה הַבַּשָּׂם הַזֶּה? יָצָא לַחוּץ וְהִתְחִיל צוֹעֵק: „חָמָס! מָמוֹנִי נִגְנַב מִמֶּנִּי!"... מִיַּד בָּאוּ הַשּׁוֹטְרִים הַסּוֹבְבִים בָּעִיר וּשְׁאָלוּהוּ: „בְּמִי אַתָּה חוֹשֵׁד?" אָמַר: „אֵינִי יוֹדֵעַ... שׁוּם אִישׁ לֹא בָא לְכַאן,

מִשָּׁעָה שֶׁצֵּרַרְתִּים בְּתוֹךְ מִטְפַּחְתִּי הָאֲדֻמָּה, אֶלָּא שְׁכֵנִי זֶה". בָּדְקוּ אֶת הַשָּׁכֵן וּמָצְאוּ בְּחֵיקוֹ מֵאָה וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה דִינָרִים צְרוּרִים בְּמִטְפַּחַת אֲדֻמָּה... הִתְחִיל זֶה צוֹעֵק וְנִשְׁבַּע: „הַמָּעוֹת שֶׁלִּי הֵן" – וְלֹא הֶאֱמִינוּ לוֹ, לְקָחוּהוּ וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית הָאֲסוּרִים, וְהַדִּין נִמְסַר לַשּׁוֹפֵט שֶׁבָּעִיר.

חָקַר הַשּׁוֹפֵט אֶת בַּעֲלֵי־הַדִּין וְלֹא יָכֹל לְהוֹצִיא מִשְׁפָּט לַאֲמִתּוֹ, נִמְסַר הַדִּין לְבֵית־דִּין גָּבוֹהַּ מִזֶּה – וּבָעִיר הַכֹּל מְשִׂיחִים, הַכֹּל מְדַבְּרִים בְּמַעֲשֶׂה זֶה, וְאֵין מוֹצֵא עֵצָה לַחֲקֹר אֶת הַדִּין...

יָצָא בְּעֶרֶב אֶחָד נְשִׂיא הָעִיר לְטַיֵּל בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה, וְרָאָה נְעָרִים עִבְרִים מְשַׂחֲקִים. שָׁמַע אֶחָד מֵהֶם אוֹמֵר: „רוֹצִים אַתֶּם בָּנִים? אֲנִי אֶהְיֶה לְדַיָּן וְאָדִין דִּין הַבַּשָּׂם וְהַשַּׁמָּן". עָמַד לוֹ הַשַּׂר מִן הַצַּד תַּחַת אַחַד הָעֵצִים לִרְאוֹת בְּמִשְׂחָקָם זֶה. לָקְחוּ הַנְּעָרִים אֶת חֲבֵרָם וְהוֹשִׁיבוּהוּ עַל אֶבֶן אַחַת שֶׁיְּהֵא יוֹשֵׁב כְּשׁוֹפֵט לְכִסֵּא הַמִּשְׁפָּט, וּשְׁנַיִם מֵהֶם בָּאוּ וְעָמְדוּ לְפָנָיו, אֶחָד שַׁמָּן אוֹמֵר: „מֵאָה וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה דִינָרִים שֶׁלִּי הֵם–שֶׁקִּבַּלְתִּים בִּסְחוֹרָה שֶׁמָּכַרְתִּי בְּאוֹתוֹ יוֹם", וְאֶחָד בַּשָּׂם אוֹמֵר: „מֵאָה

וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה דִינָרִים אִלּוּ שֶׁלִּי הֵם, שֶׁצְּרַרְתִּים בְּמִטְפַּחְתִּי הָאֲדֻמָּה וְהִנַּחְתִּים בְּאַרְגָּזִי וּבָא זֶה וּגְנָבָם". אָמַר הַנַּעַר הַשּׁוֹפֵט: „יָבִיאוּ קְעָרָה שֶׁל מַיִם חַמִּים וְיָשִׂימוּ בָהּ אֶת הַדִּינָרִים—וְנִרְאֶה, אִם יַעֲלוּ עַל הַמַּיִם צִחְצוּחֵי שׁוּמָן—בְּיָדוּעַ שֶׁהַדִּינָרִים שֶׁל שַׁמָּן הֵם, מִפְּנֵי שֶׁיָּדָיו עוֹסְקוֹת בְּשֶׁמֶן וּמַטְבְּעוֹתָיו מִשְׁתַּמְּנוֹת מִיָּדָיו,— וְאִם לָאו וַדַּאי שֶׁל בַּשָּׂם הֵם".

מִיַּד יָצָא הַשַּׂר מִמַּחֲבוֹאוֹ וְנָשַׁק אֶת הַנַּעַר הַשּׁוֹפֵט עַל רֹאשׁוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו שֶׁל הַנַּעַר—וְהָלַךְ לוֹ.

לְמָחֳרָת בָּא הַנָּשִׂיא לְבֵית־דִּין וְאָמַר: „קִרְאוּ לִי לְשַׁמָּן וְלַבַּשָּׂם וְאֶחְקֹר אֲנִי אֶת דִּינָם".

מִיַּד נוֹדַע הַדָּבָר בְּכָל הָעִיר וְנִקְבְּצוּ וּבָאוּ עַם רַב לִשְׁמֹעַ בַּחֲקִירָתוֹ שֶׁל הַנָּשִׂיא שֶׁיַּחְקֹר אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין.

הֵבִיאוּ אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין, וְהִצִּיעוּ לְפָנָיו אֶת טַעֲנוֹתֵיהֶם, צִוָּה הַנָּשִׂיא שֶׁיָּבִיאוּ לְפָנָיו אֶת צְרוֹר הַדִּינָרִים וּקְעָרָה שֶׁל מַיִם חַמִּים. הֵבִיאוּ לְפָנָיו, לָקַח וְהֵטִיל אֶת הַדִּינָרִים לְתוֹךְ הַקְּעָרָה — וּמִיַּד צָפוּ עַל הַמַּיִם צִחְצוּחֵי שֶׁמֶן... צִוָּה הַנָּשִׂיא לַשּׁוֹטֵר וְאָמַר: „הַרְאֵה אֶת הַקְּעָרָה לְכָל הַקָּהָל וְיַכִּירוּ הַכֹּל דִּינָרִים אֵלּוּ לְמִי הֵם?".

רָאָה הַקָּהָל וְיַחַד כֻּלָּם עָנוּ וְאָמְרוּ: „שֶׁל הַשַּׁמָּן! שֶׁל הַשַּׁמָּן!"

מִיַּד הֵשִׁיב הַנָּשִׂיא לַשַּׁמָּן אֶת כַּסְפּוֹ וְדָן אֶת הַבַּשָּׂם לְמַאֲסַר עוֹלָם.

הִתְחִילוּ הַכֹּל מְקַלְּסִים אֶת הַנָּשִׂיא הֶחָכָם וְקָרְאוּ: „יְחִי אֲדוֹנֵינוּ הַנָּשִׂיא!"

הֶרְאָה לָהֶם הַנָּשִׂיא נַעַר עִבְרִי אֶחָד קָטָן וְאָמַר:

– לֹא לִי אַתֶּם מְקַלְּסִים, בְּנֵי עַמִּי, אֶלָּא לַנַּעַר הַקָּטָן הַזֶּה, שֶׁהוֹרַנִי בְּחָכְמָתוֹ לַחְקֹר אֶת הַדִּין וְלִמְצֹא אֶת הָרָשָׁע הֶעָרוּם...

וְאוֹתוֹ נַעַר כְּשֶׁהִגְדִּיל נַעֲשָׂה לְרַב גָּדוֹל וְנִכְבָּד – הֲלֹא הוּא הָרַב הַגָּאוֹן גּוּר אַרְיֵה הַלֵּוִי, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה.

ש. בֶּן צִיּוֹן.

באורים: מחיצה חיץ, קיר דק. **בשם** מוכר בשמים. **שמן** מוכר שמנים. **יצר** מחשבה; חשק, חמדת הלב. **צחצוחים** טפות שמן הצפות על המים. **קלס** שבח, הלל.

בְּשׂוֹרַת אָבִיב.

חֵץ זָהָב נִנְעַץ לְרַגְלַי,
נָפַל כִּפְתָק מַרְקִיעַ.
בָּרוּר לִי מִלֵּל בְּרַק זָהֳרוֹ:
דַּע, כִּי הָאָבִיב הִגִּיעַ!

וְאוֹר חָדָשׁ נָפַל בָּעוֹלָם —
פָּחַז הָרוּחַ רִאשׁוֹנָה,
שָׁט וַיַּעֲבֵר הַבְּשׂוֹרָה:
חֲדָשׁוֹת, חֲדָשׁוֹת תָּבֹאנָה!...

שְׁלוּלִיּוֹת שָׁמְעוּ נֶחְפָּזוּ,
פָּחֹז וְכַרְכֵּר תְּרֹנָּה,
אַחַת מוּל חֲבֶרְתָּהּ צוֹהֶלֶת:
חֲדָשׁוֹת, חֲדָשׁוֹת תָּבֹאנָה!...

פִּתְאֹם, וְהִנֵּה גַּם סְנוּנִית —
אֵי מִזֶּה בָּאָה, הַפְּזִיזָה?
חָלְפָה כַחֵץ, וּמִמְּרוֹם גָּג
עַל חַג הָעוֹלָם הִכְרִיזָה...

ח. נ. בִּיאַלִיק.

באורים: **ננעץ** נתקע, נתחב. **כפתק מרקיע** כבשורה מן השמים (פתק־פתקא—note). **מלל** דבר. **פחז** מהר. **וכרכר** כשהן רוקדות. **הפזיזה** המהירה. **הכריזה** קראה.

תִּתְחַדֵּשׁ.

ספּור מֵאֵת דָּוִד פְּרִישְׁמַן.

I.

מעשה לי לסַפר לכם בנער בן חַיָּט.

והחיט חיט עני מאד, והנער קטן עוד, ופניו לְבָנים תמיד ורק עיניו בוערות –

והלילה ליל „הסדר" הראשון.—בשלשת הלילות האחרונים לא עלה החיט עַל משכבו, כי עליו היה להשלים את מלאכת הבגדים החדשים, בגדי יום-טוב לגביר העיר ולבנו ולְחֲתניו ולנערים הקטנים אשר להם. עוד בערב פסח אחרי הצהרים עשה את המלאכה, ורק זה עתה בנטות צללי-הערב צרר את הבגדים בשמיכה ויביאם לבעליהם.

והגביר ובנו וחתניו והנערים הקטנים לבשו את הבגדים החדשים ויבואו אל בית-הכנסת — ואולם החיט לא לבש בגדים אחרים, ורק רחץ את פניו בחפזה, ויבוא גם הוא אל בית-הכנסת; ובנו הנער הקטן גם הוא לא לבש בגדים אחרים, ורק רחצו את פניו, ויבוא גם הוא עם אביו אל בית-הכנסת.

ובבית-הכנסת אורה וצהלת נפש ומנוחת-לב, — והחיט עומד עיף ויגע ומתנמנם ושומע את קול החזן, ולרגעים ישמע את קול הרעש אשר יעלו בגדי המֶשי החדשים מסביב ואת קול ההמולה אשר יעלה האֶרג החדש אשר מתחת לבגדים החדשים; ועל ידו עומד אפרים בנו, וגם הוא שומע את קול הרעש וקול ההמולה

העולה מתוך הבגדים החדשים — ופניו לבנים מאד, ורק עיניו בוערות.

ואחרי כן כשבת החיט אל ה„סדר" בעליתו הצרה, באה המנוחה גם עליו, הלא „יום-טוב" הוא: החדר פֻּנה מכל שיורי חתיכות ארג, הקערה ויין הצמוקים מוכנים על פני השלחן, החבית המלאה מֵי-לֶפֶת אדומה עומדת בְזָוית — ו„המלכה" יושבת לימין „המלך".

והבן שואל — ופניו הלבָנים מתאדמים ועיניו הבוערות כֵהות. לא היה הנער רגיל באותיות „הסדור".

והאב עונה: מעשה בעבדים... ומעשה ברבנים שישבו וספרו עד הגיע זמן קריאת-שמע של שחרית — ואפרים שומע ואיננו מבין דבר.

ופתאם הוא מפסיק את אביו ושואל עוד הפעם — ואולם הקושיא החדשה אשר הוא שואל לא היתה קושיא מתוך הסדור:

— אבי! מדוע לא אמרו גם לי „תתחדש"?... כל הנערים אשר היו בבית-הכנסת אמרו זה לזה „תתחדש", ורק לי לא אמרו...

ופניו החלו מלבינים מאד, ועיניו החלו בוערות מאד.

והחיט מגמגם ועונה... — ואולם גם הוא לא ידע ברגע הראשון את אשר לו לענות; גם תשובה זאת לא היתה בתוך הסדור. אבל אחרי עבור רגע אחד ידע, והוא עונה:

— בני, כל מי שאין לו בגד חדש, אין אומרים לו: „תתחדש".

— אבל מדוע אין לי בגד חדש? כל הימים אשר אני חי לא שמעתי עוד איש אומר לי: „תתחדש".

תתחדש

כל הימים אשר אפרים חי לא היה לו בגד חדש.

והוא נושא את עיניו מתוך הסדור, ועיניו לא היו עינים כי אם לפידים בוערים — ובנשאו את עיניו ראה והנה אמו, ובתוך עיניה דמעות.

— אם ירצה השם בשנה הבאה — ענתה לו אמו — בשנה הבאה, בהיות הפסח, יהיה לך בגד חדש.

ואמו נשקה לו על מצחו.

והנער יושב — ועיניו היו עיני חולם, חולם מחכה לפתרונים.

באורים: שיורי שרידי, שארית. צמוקים ענבים יבשים, raisins. מי־לפת חמיץ סלק, בארשץ.

.II

אבל גם בשנה הבאה בהיות הפסח לא היה עוד לאפרים בגד חדש. נשיקות — אותן היתה אמו יכולה לתת לו. ואולם לא בגד חדש.

וגם בשנה אשר אחריה וגם בשנים הבאות לא היה עוד לאפרים בגד חדש. כי אמנם יש בני אדם כאלה על פני האדמה אשר אין להם לעולם בגד חדש.

ואפרים שאל תמיד: „מדוע"?

מדוע אין לי בגד חדש? ועוד קשה ממנה היתה השאלה: מדוע זה לאחרים בגדים חדשים?

ואפרים לא הרגיש בלבו קנאה — ויהי מרגיש רק מכאוב.

ובהיותו ב„חדר" וירא את הנערים ולהם בגדים אשר עוד אתמול או שלשום היו חדשים — ולא קנא בהם, ורק מכאוב הרגיש בלבו.

וברחוב העיר ראה בגדים חדשים — ורק מכאוב הרגיש בלבו. וגם הרעב לא הציק לו כאשר הציק לו הרעיון האחד אשר מלא את כל לבו.

כל הנשמה שבקרבו התכוצה ותהי לרעיון אחד, לכליון-נפש אחד — כליון-נפש לקול המלה: „תתחדש״.

ורק פעם אחת היה מאשר — פעם אחת בלילה. ואולם בהקיצו משנתו בכה, ואמו שאלה מה זה היה לו, והוא ספר באזניה כי זה עתה באו אליו הנערים, וימששו איש איש את בגדו, כי בגד חדש היה לו, ואיש איש אמר לו: „תתחדש! תתחדש!״ ונפשו בו השתפכה מרב גיל — ואולם עתה הנה דבר אין לו.

ואמו אמרה: „אין זאת כי ראה הילד בגד בחלומו״!

ואפרים היה לחולם גם בהקיץ — ואולם בגד חדש על בשרו לא ראה בחלומותיו עוד.

ונפשו עוד מחכה אל קול המלה: „תתחדש״

III.

והנער הלך הלוך וגדול, ויהי לנער בן עשר, ויהי לבן שתים עשרה, ויהי לפועל על יד אחד החיטים — אבל בגד חדש לא היה לו בכל אלה.

והחיט היה מכה אותו, ועוזרי החיט היו צובתים את בשרו הערום הנשקף מתוך סמרטוטי לבושו — ואולם כל הדברים האלה לא הכאיבו לו; ורק בהיותו תופש בידו מחט וחוט ובגד חדש בין אצבעותיו לתפור אותו, אז הרגיש בלבו מכאוב. הבגד היה נוקב בבשרו, ולא המחט — ואז היו פניו מלבינים מאד ועיניו היו בוערות מאד, ובאזניו המה בלי הרף קול „תתחדש״.

והקול הזה המה באזניו ובנפשו תמיד. וכליון-נפשו הלך הלוך וגדול.

וכשלח אותו החיט להביא את הבגדים החדשים אל בתי העשירים ועינו ראו את תפארתם ואת כל עשרם ואת כל אשר להם, ובשובו אחרי כן למעונו הצר ועיניו ראו את עמלו ואת כל עָניו ואת כל אשר לו — אז זכר רק את הדבר האחד: כי להם בגדים חדשים ולו אין.

במה חטא כי אין לו בגד חדש? ומה עשו האחרים, ובמה זכו, כי להם בגדים חדשים?

וכליון-נפשו הלך הלוך וגדול.

והנער היה לנער בן שש עשרה, ויהי לבן שמונה עשרה— ואולם „תתחדש" לא הוגד לו עוד.

ופניו היו לְבָנים מאד, וקול השִׁעול נשמע מפיו לרגעים ויהי מֵקיא דם לפעמים — ואולם עיניו בערו כגחלים.

והנשמה שבקרבו בוערת, והנפש אשר בו משתפכת, וכל מוחו אינו בלתי אם תשוקה אחת וגדולה — תשוקה לקול המלה „תתחדש".

— מדוע? מדוע ככה דל רק הוא? מדוע זה לבני אדם אחרים בגדים חדשים רבים ולו אין אף אחד.

והבגד החדש היה לו למין שגעון.

והוא לא עשה עוד דבר, בלתי אם דִבֵּר על דְבַר הבגד החדש אשר יהיה לו.

והוא חולה שוכב על המטה בבית-החולים.

תתחדש

קול השעול הולך וחזק, והדם מתפרץ מגרונו לרגעים. והוא שוכב וחולם את חלומותיו בהקיץ; עיניו רואות מרחוק בגד חדש ואזניו שומעות מרחוק קול „תתחדש".

בימים הראשונים היה הרופא נגש אל מטתו פעם בפעם בצהרים — ואולם עתה כבר חדל. אין זאת כי אם עוד מעט וקם מעל משכבו ויצא והחלו החיים החדשים עם הבגד החדש.

ואולם כחו הולך הלוך ומעט. גרונו נחר ולשונו יבשה ועיניו בוערות.

ועיניו תסגרנה מעט, והוא רואה לפניו מראה נפלא: הנה מלאכים יורדים, מלאכים קטנים, מלאכים גדולים, מלאכים לאלפים, מלאכים אשר לא יוכל לספור אותם מרוב, ועוד מעט ומלא כל החדר אותם; והמלאכים עולים ויורדים, עולים ויורדים ומשיקים בכנפיהם, ופתאם והנה בגדים חדשים בידיהם, בגדים לבנים כלם, ואזניו תשמענה שירה נעימה, שירה אשר אין לה קץ: „תתחדש! תתחדש! תתחדש!"

ופתאם והנה מלאך שחור...

— — — — — — — — — — — — —

וביום ההוא קברו אותו בבגדים הלבנים והחדשים. ואולם „תתחדש" לא שמעו עוד אזניו.

באורים: סמרטוטי סחבות, rags. שעול caugh. ומשיקים רועשים.

שאלות: במה מברכים האנשים זה את זה בלבשם בגדים חדשים? מתי נוהגים ולקנות בגדים חדשים? למה התגעגע בן החיט כל הימים? מה היו שאלותיו ששאל את אביו ואמו? מתי נתנו לו הבגדים החדשים? מה גרם במותו? מה היה רעיונו האחרון בימי חייו הקצרים?

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא.

לָנוּ, בָּנִים, יַלְדֵי חֶמֶד,
יֵשׁ הוֹד זָקֵן, שֶׁעֵינֵיהוּ —
עֵינֵי זֹהַר; לְבָנַת זְקָנוֹ
יוֹרְדָה גַּלִּים עַל חָזֵהוּ.
אֵלִיָּהוּ הוּא – שֶׁעָלָה
עֲלֵי רִכְבֵי אֵשׁ לִשְׁחָקִים:
וּמֵאָז לֹא יַעַזְבֵנוּ
וִיבַקְּרֵנוּ פֹּה לִפְרָקִים.

בְּלֵיל הַפֶּסַח, לֵיל שִׁמּוּרִים,
עֵת שֶׁפּוֹתְחִים לוֹ הַדֶּלֶת, —
נִכְנָס הוּא, בְּיָדוֹ מַחֲלִיק
שַׂעֲרַת זְקָנוֹ הַמְסֻלְסֶלֶת.
כֻּלּוֹ אוֹמֵר אָז הוֹד־קֹדֶשׁ,
כֻּלּוֹ עָטוּף טַלִּית צְחוֹרָה:
וּמִכּוֹסוֹ שָׁתֹה יִשְׁתֶּה,
וִיבָרְכֵנוּ בִּשְׂחוֹק אוֹרָה.

אֶל כָּל יֶלֶד תָּמִים שׁוֹכֵב
וּמִתְנַמְנֵם אַט בָּעֶרֶשׂ—
יֵרֵד דּוּמָם אֵלִיָּהוּ,
יֵשֵׁב, יִשַּׁק לֶחְיוֹ חֶרֶשׁ.
פְּנֵי הַיֶּלֶד עוֹטִים זֹהַר:
שְׂחוֹק־גִּיל רוֹעֵד אַט עַל שְׂפָתוֹ,
וַחֲלוֹמוֹת פִּלְאֵי־פְלָאִים
רַבִּים רוֹאֶה הוּא בִּשְׁנָתוֹ.

נִשְׁמוֹת יַלְדֵי תֹם חֲרוּצִים,
הַנִּגְזָרִים מִן הַחַיִּים,
יְחַבֵּק, יִשָּׂא אֵלִיָּהוּ,
בְּשִׁיר וּנְשִׁיקוֹת לַשָּׁמַיִם.
יָשִׁיר, יָרוּם וִיבִיאֵן
אֶל גַּן־עֵדֶן שֶׁל יְלָדִים,
גַּן הַמָּלֵא פִּרְחֵי־זָהָב—
וּמַלְאֲכֵי־אוֹר נֶחֱמָדִים.

וּבִימוֹת־מָשִׁיחַ יָבוֹא
זֶה זְקֵנֵנוּ, עָטוּף צְחוֹרִים,—
אָז פִּי־שִׁבְעָה יַבְהִיק מִצְחוֹ,
עֵינָיו יוֹרוּ זִיקֵי אוֹרִים.
וּבְקוֹל חֶדְוָה: — „הֵנָּה, בָּנִים!"—
יְקַבְּצֵנוּ מִכָּל פִּנָּה;
וַאֲנַחְנוּ אַחֲרָיו נָרוּץ
אֶל אַרְצֵנוּ בְּגִיל וְרִנָּה.

ז. שְׁנֵיאוּר.

באורים: לשחקים למרום. לפרקים לעתים תכופות. המסלסלת צומחת תלתלים. צחורה לבנה. ישח כופף את גוו. עוטים מתכסים. עטוף לבוש. יבהיק יזהיר. זיקי ניצוצי.

הָ„עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת".

מַעֲשִׂיָּה מֵאֵת י. ל. פֶּרֶץ.

בְּאַחַת הָעֲיָרוֹת בְּוואָהלִין נִזְדַּמֵּן פַּעַם אַחַת „עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת". וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבָּא שָׁמָּה קָרוֹב לְחַג הַפֶּסַח, בְּיָמִים שֶׁכָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מָלֵא דְאָגוֹת כְּרִמּוֹן, עָשָׂה בֹאוֹ עַל בְּנֵי הָעֲיָרָה

רֹשֶׁם גָּדוֹל. אָדָם—חִידָה! לָבוּשׁ קְרָעִים וְחָבוּשׁ לְרֹאשׁוֹ צִילִינְדֶּר, אָמְנָם יָשָׁן וּמְקֻמָּט, אֲבָל – צִילִינְדֶּר וּקְרָעִים! וְלֹא רָאָה אִישׁ, שֶׁיִּטְעַם מָזוֹן, לֹא כָשֵׁר וְלֹא טְרֵפָה, – אֵינוֹ אוֹכֵל כְּלוּם!

שׁוֹאֲלִים: מֵאַיִן?

וְהוּא עוֹנֶה: מִפַּרִיז.

– לְאָן?

– לְלוֹנְדּוֹן!

– דֶּרֶךְ עֲיָרָה בְּוֹואָהלִין?

תָּעָה תָעָה!

כְּפִי הַנִּרְאֶה הָלַךְ רַגְלִי.

וּכְשֶׁרָצִים אַחֲרָיו, וּמְבַקְשִׁים פִּתְרוֹנִים וּמַפְצִירִים בּוֹ, וּמַקִּיפִים אוֹתוֹ, – הוּא מִתְעַלֵּם לְפֶתַע־פִּתְאֹם, כְּאִלּוּ בָלְעָה אוֹתוֹ הָאֲדָמָה, וּכְבָר נִתְגַּלָּה בְּעֶבְרוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַשּׁוּק.

בֵּינְתַּיִם שָׂכַר לוֹ אוּלָם גָּדוֹל וְרָחָב, לְהַרְאוֹת נִפְלָאוֹת בִּפְנֵי עָם וְעֵדָה.

וְנִפְלָאוֹת – עַיִן לֹא רָאֲתָה. חוּץ לְדֶרֶךְ הַטֶּבַע.

בּוֹלֵעַ הוּא גַּחֲלֵי־אֵשׁ כְּתַפּוּחֵי־אֲדָמָה וּמוֹצִיא מִפִּיו קִשּׁוּרֵי־מֶשִׁי מִכָּל הַמִּינִים וּמִכָּל הַצְּבָעִים, וַאֲרֻכִּים כְּאוֹרֶךְ הַגָּלוּת. וּמִבָּתֵּי רַגְלָיו הוּא זוֹרֵק זוּגוֹת שֶׁל תַּרְנְגוֹלֵי־הוֹדּוּ,

וְתַרְנְגוֹלִים כַּעֲגָלִים! וְהַתַּרְנְגוֹלִים חַיִּים וְרָצִים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְקוֹרְאִים: קוּרוּרִיקוּ! אַחַר כַּךְ הוּא מֵנִיף רֶגֶל וּמְגָרֵד מֵעַל פְּעָמָיו אֲדֻמִּים; אֲדֻמִּים מַמָּשׁ, מְלֹא הַקְּעָרָה אֲדֻמִּים! מוֹחֲאִים כַּף לְאוֹת חֵן, וְהוּא שׁוֹרֵק, וּמַתְחִילוֹת טָסוֹת בָּאֲוִיר עוּגוֹת וְחַלּוֹת־לֶחֶם כְּצִפֳּרִים עָפוֹת! אַחַר כַּךְ הֵן מְחוֹלְלוֹת בְּמַעְגָּל אוֹ רוֹקְדוֹת רִקּוּד־שֶׁל־רֹגֶז! וְשׁוֹרֵק הוּא שֵׁנִית, וְהַכֹּל נֶעֱלָם; כְּהֶרֶף עַיִן — וְאֵין כֹּל. אֵין עֻגּוֹת, אֵין חַלּוֹת; אֵין תַּרְנְגוֹלִים, אֵין קְשׁוּרִים — לֹא־כְלוּם!

מֵילָא, מְבִינִים הַכֹּל, שֶׁאֵין זֶה כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע... הַחַרְטֻמִּים בְּמִצְרַיִם הָיוּ מַרְאִים נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת מֵאֵלֶּה — פָּשׁוּט מַעֲשֵׂה כְשָׁפִים! אֶלָּא עַל מַה מִתְפַּלְּאִים? עַל שֶׁהוּא עַצְמוֹ עָנִי וְאֶבְיוֹן! בֶּן־אָדָם מְגָרֵד אֲדֻמִּים מֵעַל כַּפּוֹת רַגְלָיו, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְשַׁלֵּם שְׂכַר דִּירָה בָּאַכְסַנְיָה; אָדָם אוֹפֶה עַל־יְדֵי שְׁרִיקָה עֻגּוֹת וְחַלּוֹת לָרֹב, מוֹצִיא תַרְנְגוֹלִים חַיִּים מִתּוֹךְ בָּתֵּי רַגְלָיו, וּפָנִים לוֹ — רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יָפִים מֵהֶם פְּנֵי מֵת, וּבְעֵינָיו דּוֹלֵק הָרָעָב, רָעָב מַמָּשׁ.

וּמִתְפַּלְּאִים וְאוֹמְרִים: קֻשְׁיָה חֲמִישִׁית לְ„מַה נִּשְׁתַּנָּה"...

II.

אֲבָל קֹדֶם שֶׁנַּגִּיעַ לְ„מַה נִּשְׁתַּנָּה", נַעֲזוֹב אֶת הָ„עוֹשֶׂה־

נִפְלָאוֹת״ וְנָשִׂיחַ קְצַת בְּחַיִּים־יוֹנָה וְאִשְׁתּוֹ רִבְקָה־בֵּילֶה הַשַּׁיָּכִים גַּם־כֵּן אֶל הָעִנְיָן.

אוֹתוֹ חַיִּים־יוֹנָה הָיָה לְפָנִים סוֹחֵר־יְעָרוֹת. וְקָנָה פַּעַם אַחַת אֵצֶל אַחַד הָאֲדוֹנִים בְּמֶקַח הַשָּׁוֶה יַעַר לִכְרִיתָה, וּבָאוּ הָאִכָּרִים, שֶׁהָיְתָה לָהֶם דְּרִיסַת־הָרֶגֶל בַּיַּעַר, וְעָרְכוּ מְחָאָה; וְתֵיכֶף־וּמִיַּד בָּאוּ הַפְּקִידִים וְסָגְרוּ אֶת הַיַּעַר. וְיָצָא חַיִּים־יוֹנָה מִן הָעֵסֶק, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הַבְּרִיּוֹת: נָקִי. וְנִתְמַנָּה לִלְבְלָר בַּיַּעַר. אַחַר כַּךְ אָבְדָה גַּם מִשְׂרָתוֹ, וְכָכָה הוּא יוֹשֵׁב כַּמָּה וְכַמָּה חֳדָשִׁים בְּלִי פַּרְנָסָה, הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ. חֹרֶף עָבַר עָלָיו – עַל שׂוֹנְאֵי צִיּוֹן חֹרֶף כָּזֶה! וְעַתָּה מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא חַג הַפֶּסַח. וּכְבָר נָתַן בַּעֲבוֹט אֶת כָּל כְּלֵי־הַבַּיִת, מִמְּנוֹרַת הַתִּקְרָה עַד הַכַּר שֶׁלִּמְרַאֲשׁוֹתָיו. וְאוֹמֶרֶת רִבְקָה־בֵּילֶה לְבַעֲלָהּ: לֵךְ וְקַבֵּל „מָעוֹת־חִטִּים״. וְחַיִּים־יוֹנָה עוֹנֶה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן, שֶׁהַשֵּׁם, יִתְבָּרַךְ, לֹא יַעַזְבֶנּוּ; וְשֶׁלֹּא יַשְׁחִיר אֶת פָּנָיו וְלֹא יְקַבֵּל מַתְּנַת בָּשָׂר־וָדָם! פּוֹנָה רִבְקָה־בֵּילָה כֹּה וָכֹה וּמְחַפֶּשֶׂת בְּכָל פִּנּוֹת דִּירָתָהּ, וְהַשֵּׁם אִנָּה לְיָדָהּ דָּבָר טוֹב: מָצְאָה כַּף־כֶּסֶף יְשָׁנָה, שֶׁהִתְגַּלְגְּלָה זֶה כַּמָּה שָׁנִים בֵּין הַסְּחָבוֹת; מַמָּשׁ נֵס מִן הַשָּׁמַיִם אֵירַע! וְנוֹטֵל חַיִּים־יוֹנָה אֶת הַכַּף, יוֹצֵא לַשּׁוּק וּמוֹכְרָהּ, וְהוֹלֵךְ אֶל רֹאשׁ־הַקָּהָל וּמוֹסֵר אֶת הַפְּרוּטוֹת לְ„מָעוֹת־חִטִּים״ בִּשְׁבִיל עֲנִיִּים, כְּחֻקּוֹ מִדֵּי שָׁנָה בְשָׁנָה. לַעֲנִיִּים – אוֹמֵר חַיִּים־יוֹנָה –

יֵשׁ דִּין קְדִימָה! וְהַדְּלוּת בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת. הַחַג הוֹלֵךְ וְקָרֵב, רַק כִּשְׁנֵי שָׁבוּעוֹת נִשְׁאֲרוּ עַד הַפֶּסַח וְאֵין כֹּל... וְחַיִּים־יוֹנָה עוֹדֶנּוּ מַחֲזִיק בְּבִטְחוֹנוֹ: הַשֵּׁם יְרַחֵם! הַשֵּׁם לֹא יַעַזְבֶנּוּ.

מֵילָא, רִבְקָה־בֵּילָה מַחֲשָׁה; אִשָּׁה כְשֵׁרָה עוֹשָׂה רְצוֹן בַּעְלָהּ.

וְעוֹבֵר יוֹם אַחַר יוֹם. רִבְקָה־בֵּילָה אֵינָהּ יְשֵׁנָה בַּלֵּילוֹת, טוֹמֶנֶת פָּנֶיהָ בְּשַׂק־הַתֶּבֶן וּבוֹכִיָּה בַּחֲשָׁאִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע חַיִּים־יוֹנָה; וְעַל חַג־הַפֶּסַח אֵין מַשֶּׁהוּ.

וְהַיָּמִים רָעִים מֵהַלֵּילוֹת.

בַּלַּיְלָה אָדָם בּוֹכֶה וְרָוַח לוֹ. בַּיּוֹם הַשְּׁכֵנוֹת בּוֹכוֹת אַחֲרֶיהָ, מִתְפַּלְּאוֹת, מַבִּיטוֹת לְתוֹךְ עֵינֶיהָ, דּוֹקְרוֹת אוֹתָהּ בְּמַבָּטֵי־רַחֲמִים...

וְיֶשְׁנָן שׁוֹאֲלוֹת: מָתַי רִבְקָה־בֵּילָה, תֹּאפִי מַצּוֹת? מָתַי תִּקְנִי שׁוּמָן? מָתַי תָּכִינִי לֶפֶת? וְכַדּוֹמֶה.

וְהַמְּקוֹרָבוֹת בְּיוֹתֵר:

— אוֹי וַאֲבוֹי לָנוּ, רִבְקָה־בֵּילָה! מָה אַתְּ עוֹשָׂה? חֲסֵרָה אַתְּ דְּבַר־מָה, הַגִּידִי, נַלְוֶה לָךְ... אֵין בּוּשָׁה, גַּלְגַּל חוֹזֵר...

אֲבָל חַיִּים־יוֹנָה אֵינוֹ רוֹצֶה בְּמַתְּנַת בָּשָׂר־וָדָם, וְרִבְקָה־בֵּילָה לֹא תַעֲשֶׂה כְּנֶגֶד רְצוֹנוֹ; וּמְבַקֶּשֶׁת הִיא תֵּירוּצִים, וְהִיא תוֹעָה וּמַתְעָה, וּפָנֶיהָ — לֶהָבִים...

רוֹאוֹת הַשְּׁכֵנוֹת, שֶׁאֵין הַדָּבָר כְּתִקּוּנוֹ וּמְסַפְּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן, וְרָצִים הָאֲנָשִׁים אֶל הַמָּרָא דְאַתְרָא: הֲיִתָּכֵן?

הָרַב שׁוֹמֵעַ, מִתְאַנֵּחַ, מֵנִיעַ רֹאשׁ פַּעַם לְיָמִין וּפַעַם לִשְׂמֹאל, נִמְלָךְ הַרְבֵּה בְּדַעְתּוֹ, וְסוֹף כָּל סוֹף הוּא עוֹנֶה, שֶׁחַיִּים־יוֹנָה הוּא בֶּן־תּוֹרָה וִירֵא־שָׁמַיִם, וְאִם יֵשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן, הַקָּבָּ״ה לֹא יַעַזְבֶנּוּ.

כָּלוּ כָּל הַקַּיִץ; נִשְׁאֲרָה רִבְקָה־בֵּילָה גַּם בְּלִי נֵרוֹת!

III.

אָתָא לֵיל הִתְקַדֵּשׁ הֶחָג. הַיִּים־יוֹנָה יוֹצֵא מִבֵּית־הַמִּדְרָשׁ וְהוֹלֵךְ לְבֵיתוֹ. כָּל הַחַלּוֹנוֹת מַזְהִירִים בְּשִׂמְחַת יוֹם־טוֹב, וְאַךְ דִּירָתוֹ אֲפֵלָה. עוֹמֵד בֵּיתוֹ כְּאָבֵל בֵּין הַמְּחֻתָּנִים, כְּסוּמָא בֵּין הַפִּקְחִים. אֲבָל חַיִּים־יוֹנָה — לֹא נָפַל רוּחוֹ: כְּשֶׁיִּרְצֶה הַשֵּׁם, יִתְבָּרֵךְ, עוֹד יֵעָשֶׂה הַפֶּסַח! וּבָא חַיִּים־יוֹנָה הַבַּיְתָה, וְקָרָא בְּשִׂמְחָה: „חַג טוֹב!״ — אֵין עוֹנֶה. וְהוּא מַטְעִים שֵׁנִית וּמְפָרֵשׁ: חַג טוֹב לָךְ, רִבְקָה־בֵּילָה! וּמִקֶּרֶן זָוִית חֲשֵׁכָה עוֹנָה לוֹ רִבְקָה־בֵּילָה בְּקוֹל רָוֶה דְמָעוֹת: „חַג טוֹב, שָׁנָה טוֹבָה!״ וְעֵינֶיהָ נוֹצְצוֹת בְּתוֹךְ הָאֲפֵלָה כְּגֶחָלִים לוֹחֲשׁוֹת. וְהוּא קָרַב אֵלֶיהָ, וְלָחַשׁ לָהּ בְּחִבָּה: רִבְקָה־בֵּילָה, — יוֹם טוֹב הַיּוֹם, יְצִיאַת מִצְרַיִם — חֵרוּת... הַמְּבִינָה אַתְּ, אִשָּׁה? אָסוּר לְהִתְאַבֵּל! וְעַל מָה אַתְּ מִתְאַבֶּלֶת?

אִם הַשֵּׁם לֹא רָצָה שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ „סֵדֶר" שֶׁלָּנוּ – נְקַבֵּל בְּאַהֲבָה; נֵלֵךְ וְנֵסֵב אֵצֶל אֲחֵרִים! הַדְּלָתוֹת פְּתוּחוֹת! יְהוּדִים יוֹשְׁבִים מְסֻבִּים וְקוֹרְאִים בְּקוֹל רָם: כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל... וּפֵירוּשׁ הַמִּלִּים: כָּל מִי שֶׁהוּא רָעֵב – יָבֹא וְיֹאכַל וְיִשְׂבַּע... קוּמִי אֵפוֹא, יוֹנָתִי־תַמָּתִי, שִׂימִי אֶת מִטְפַּחְתֵּךְ עַל רֹאשֵׁךְ וְנֵלֵךְ, וְנִדְפּוֹק בְּחַלּוֹן שֶׁכֵּן קָרוֹב...

וְרִבְקָה־בֵּילָה, הָעוֹשָׂה תָמִיד רְצוֹן בַּעֲלָהּ, מִתְאַפֶּקֶת בְּכָל מַאֲמַצֵּי כֹחָהּ לְבַל תִּפְרֹץ בְּבֶכִי; מוֹצְאָה וְשָׂמָה בְּיָדַיִם רוֹעֲדוֹת אֶת מִטְפַּחְתָּהּ הַקְּרוּעָה עַל רֹאשָׁהּ... רוֹצִים הֵם לָלֶכֶת, – וְהִנֵּה בְּאוֹתוֹ רֶגַע נִפְתְּחָה הַדֶּלֶת מִבַּחוּץ, וְאִישׁ בָּא, עָמַד עַל הַמִּפְתָּן וְקָרָא:

– חַג טוֹב!

וְהַזּוּג עוֹנֶה: „חַג טוֹב", אֲבָל אֵינָם רוֹאִים כְּלוּם בַּחֹשֶׁךְ. וּבָא אוֹתוֹ הָאִישׁ הַחַדְרָה.

– רְצוֹנִי – הוּא אוֹמֵר – לֵיסֵב עִמָּכֶם!

וְחַיִּים־יוֹנָה עוֹנֶה:

– אֵין לָנוּ „סֵדֶר"... הַשֵּׁם, יִתְבָּרֵךְ, לֹא רָצָה...

וְהַלָּז מַפְסִיקוֹ:

– הֲבָלִים, הַ„סֵּדֶר" אִתִּי!

– וְנֵשֵׁב בָּאֲפֵלָה? – לֹא עָצְרָה הָאִשָּׁה בְרוּחָהּ וְנִתְאַנְּחָה.

– לַאו דַוְקָא! – עָנָה הַבָּא – יְהִי אוֹר!

וְהִתְיַצֵּב בְּאֶמְצַע הַחֶדֶר וְקָרָא:

– הָקוּס־פָּקוּס! – כְּנִרְאֶה, בִּלְשׁוֹן הַחַרְטוּמִים, – וּבַחֲלַל הַחֶדֶר נִרְאוּ שְׁתֵּי מְנוֹרוֹת־כֶּסֶף עִם נֵרוֹת דּוֹלְקִים. וְרוֹאֶה הַזּוּג לְאוֹר הַנֵּרוֹת אֶת הַבָּא, וְהוּא הוּא הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת", וּמִשְׁתָּאִים הֵם וּמִשְׁתּוֹמְמִים, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא אַף הֶגֶה מִן הַגָּרוֹן, וְאָחֲזָה רִבְקָה־בֵּילָה בִּידֵי בַעֲלָהּ, וְכֹה עוֹמְדִים שְׁנֵיהֶם וְעֵינֵיהֶם פְּקוּחוֹת וּפִיּוֹתֵיהֶם פְּעוּרִים... וְהָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת" פּוֹנֶה בֵּינְתַּיִם אֶל הַשֻּׁלְחָן, שֶׁעָמַד, כִּמְבֻיָּשׁ, בַּפִּנָּה, וְקוֹרֵא:

– הִתְכַּסֶּה־נָא וּבֹא וַעֲמוֹד בַּתָּוֶךְ!

וְתֵיכֶף־וּמִיַּד יוֹרֶדֶת מִן הַתִּקְרָה מַפָּה לְבָנָה כַּשֶּׁלֶג וּמְכַסָּה אֶת הַשֻּׁלְחָן; וְהַשֻּׁלְחָן הַמְכֻסֶּה זָז מִמְּקוֹמוֹ וְעָמַד בְּאֶמְצַע הַחֶדֶר, תַּחַת הַמְּנוֹרוֹת הַתְּלוּיוֹת וְעוֹמְדוֹת בָּאֲוִיר; וְכַעֲמֹד הַשֻּׁלְחָן, יָרְדוּ הַמְּנוֹרוֹת וַתִּתְיַצֵּבְנָה בְּקָצֵהוּ.

– אֲבָל – אוֹמֵר הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת" – עוֹד אָנוּ חֲסֵרִים כָּרִים לַהֲסָבָה: – וַיִּקְרוֹץ עַיִן אֶל שְׁלֹשָׁה כִּסְאוֹת שֶׁעָמְדוּ בִשְׁלֹשׁ פִּנּוֹת הַחֶדֶר, וְנָעוּ הַכִּסְאוֹת וְהָלְכוּ וְקָרְבוּ וְהִתְיַצְּבוּ לִשְׁלֹשֶׁת קְצוֹתָיו. וַיְצַו עֲלֵיהֶם שֶׁיִּתְרַחֲבוּ, וְהִתְרַחֲבוּ וְהָיוּ לְמִטּוֹת: „הִתְרַפְּדוּ", וְיוֹרְדִים מִן הַתִּקְרָה כָּרִים לְבָנִים כַּשֶּׁלֶג וּמִשְׁתָּרְעִים עַל פְּנֵי הַמִּטּוֹת – לַהֲסָבָה.

וְעוֹד הַפַּעַם: הָקוּס־פָּקוּס! וַתֵּרָא, וַתַּעֲמֹד עַל הַשֻּׁלְחָן הַ„קְעָרָה" עִם הַ„מִּינִים". אַחַר כַּךְ — מַצּוֹת, בַּקְבּוּקֵי־יַיִן וְכוֹסוֹת, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, וַאֲפִילוּ „הַגָּדוֹת" מְכוֹרָכוֹת עוֹר עִם שׁוּלֵי־זָהָב!

—וּמַיִם לְרַחְצָה יֵשׁ? — שׁוֹאֵל הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת" — גַּם מַיִם אֲנִי יָכֹל לְהָבִיא!

וְרַק אָז נֵעוֹר הַזּוּג הַמִּשְׁתּוֹמֵם, וְרִבְקָה־בֵּילָה לוֹחֶשֶׁת בְּאֹזֶן חַיִּים־יוֹנָה.

— הֲמֻתָּר?

וּכְשֶׁחַיִּים־יוֹנָה מֻטָּל בְּסָפֵק וְאֵינוֹ עוֹנֶה, יוֹעֶצֶת רִבְקָה־בֵּילָה, שֶׁיֵּלֵךְ אֶל הָרַב וְיִשְׁאַל אֶת פִּיו.

חַיִּים־יוֹנָה אוֹמֵר שֶׁהוּא מִתְיָרֵא לַעֲזוֹב אוֹתָהּ לְבַדָּהּ עִם הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת", וְהוּא רוֹצֶה, שֶׁהִיא תֵּלֵךְ אֶל הָרַב; וְהִיא אוֹמֶרֶת, שֶׁהָרַב, לֹא יַאֲמִין לְמִשְׁמַע אָזְנָיו; יֹאמַר, שֶׁיָּצְאָה הָאִשָּׁה מִדַּעְתָּהּ מֵחֲמַת צָרוֹת...

וּבְאֵין עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אַחֶרֶת, עוֹזְבִים שְׁנֵיהֶם אֶת הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת" עִם הַ„סֵּדֶר" שֶׁהֵכִין בַּבַּיִת, וְהוֹלְכִים אֶל הָרַב.

העושה נפלאות

וְהָרַב שׁוֹמֵעַ, מִשְׁתָּאֶה, נִמְלָךְ בְּדַעְתּוֹ, מֵנִיעַ רֹאשׁוֹ לְכַאן וּלְכַאן, וְסוֹף כָּל סוֹף הוּא אוֹמֵר:

—קַיְמָא לָן, שֶׁמַּעֲשֵׂה־כְשָׁפִים הוּא אֲחִיזַת־עֵינַיִם, שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ... עַל־כֵּן, זֹאת עֲשׂוּ: שׁוּבוּ הַבַּיְתָה, וְאִם הַמַּצָּה תְּהִי נִשְׁבֶּרֶת בַּיָּד, הַיַּיִן יְהִי נִשְׁפָּךְ אֶל הַכּוֹסוֹת, וְהַכָּרִים יִהְיוּ מְמֻשָּׁשִׁים – אֵין זֶה מַעֲשֵׂה־כְשָׁפִים, אֶלָּא נֵס מִן הַשָּׁמַיִם, וּמֻתָּר לֵהָנוֹת...

כֹּה אָמַר הָרַב. וְשָׁב הַזּוּג בִּלְבָבוֹת דּוֹפְקִים הַבַּיְתָה: הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת" נֶעְלַם וְאֵינֶנּוּ; הַ„סֵּדֶר" עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ; אוֹחֲזִים בַּכָּרִים—יֵשׁ בָּהֶם מַמָּשׁ, הַיַּיִן נִשְׁפָּךְ אֶל הַכּוֹסוֹת, הַמַּצּוֹת נִשְׁבָּרוֹת בַּיָּד.—וְהֵבִינוּ שֶׁבִּדְמוּת הָ„עוֹשֶׂה־נִפְלָאוֹת" נִגְלָה לָהֶם הַתִּשְׁבִּי, וְשָׂמְחוּ בְּחַגָּם יַחַד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל.

באורים: **קשור** ribbon. **אדמים** מטבעות זהב. **לבלר** סופר. **מרא דאתרא** רב העיר. **סומא** עור. **פקח** רואה, לא־עור. **קימא לן** דבר זה מסור לנו, ידוע לנו. **התשבי** אליהו הנביא.

אַגָּדוֹת

שִׁיר מֵאֵת דָּוִד פְּרִישְׁמַאן

I.

בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. — עַל הַדַּרְגָּשׁ
מוּל הָאֵם הַזְּקֵנָה יוֹשְׁבִים
כָּל נִינֶיהָ וּנְכָדֶיהָ
הַבַּחֻרִים עִם הַבְּתוּלוֹת.
כָּל נִינֶיהָ וּנְכָדֶיהָ,
כָּל הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים;
וּמְדַבֶּרֶת וּמְסַפֶּרֶת
סִפּוּרֶיהָ זוֹ הַזְּקֵנָה —
וּמִסָּבִיב לָהּ הַקְּטַנִּים
שׁוֹמְעִים שׁוֹמְעִים וּבִרְעָדָה:

„הָיֹה הָיָה אִישׁ בָּאָרֶץ,
צַדִּיק תָּמִים, צַדִּיק גָּדוֹל.
אִישׁ מִ„לַּמֶ"ד־וָ"ו" נִסְתָּרִים —
יָדַע סוֹד שֶׁל קְפִיצַת דֶּרֶךְ.
יָדַע סוֹד — הַיְדַעְתֶּם אֵיכָה?
סַנְדָּל הָיָה לוֹ בִירוּשָּׁה

מִן הַקָּדוֹשׁ, מִן „הַיְּהוּדִי",
הוּא הַנִּקְרָא סְתָם „יְהוּדִי".
יָרַשׁ אוֹתוֹ זֶה הַיְּהוּדִי
יָד מִיָּד מֵאֱלִיָּהוּ;
וּמִמֹּשֶׁה — אֱלִיָּהוּ;
וּמִסִּינַי קִבְּלוֹ מֹשֶׁה.
כֵּן נִתְגַּלְגֵּל זֶה הַסַּנְדָּל
יָד מִיָּד עַד קִבֵּל אוֹתוֹ
זֶה הָאִישׁ הַנִּסְתָּר חֶרֶשׁ —
כָּכָה עָשָׂה בוֹ נִפְלָאוֹת.
נָטַל אוֹתוֹ, נָעַל אוֹתוֹ,
יָצָא בוֹ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ,
פָּסַע פְּסִיעָה, פְּסִיעָה גַּסָּה,
שִׁבְעָה מִילִים פְּסִיעָה אֶחָת.
פְּסִיעָה אַחַת — שִׁבְעָה מִילִים.
פְּסִיעָה שֵׁנִית — ז' מִילִים,
פְּסִיעָה שְׁלִישִׁית — ז' מִילִים; —
כֵּן לוֹ הָיְתָה קְפִיצַת הֶרֶךְ!

כָּכָה סִפְּרָה. וּבְעֲלָטָה
מִן הַזָּוִית עֹלִים סוֹדוֹת

עִם־הָרוּחוֹת וּמִתְנַשְּׂאִים ;
כָּל הַחֶדֶר נִמְלָא אוֹתָם.

אַךְ דֹּבֶרֶת עוֹד הַזְּקֵנָה
וּמְסַפֶּרֶת סִפְּרֶיהָ ;
וּמְסָבִיב לָהּ הַקְּטַנִּים
יוֹשְׁבִים צְפוּפִים וּבִרְעָדָה :

„הָיֹה הָיָה אִישׁ בָּאָרֶץ,
צַדִּיק תָּמִים, צַדִּיק גָּדוֹל,
אִישׁ מִ„לַּמֶ"ד־וָ"ו" נִסְתָּרִים —
הָיָה „רֹאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה".
הָיָה — אַךְ הֲיַדַעְתֶּם אֵיכָה ?
פַּעַם הָלַךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ
הוֹלֵךְ תֹּעֶה וּבַשָּׂדֶה,
עַד הִגִּיעַ זְמַן הַמִּנְחָה.
פִּתְאֹם רָאָה : הִנֵּה בַיִת,
וּבַבַּיִת תִּשְׁעָה גְבָרִים
עוֹמְדִים אֶל הַקִּיר וּמְחַכִּים —
חָסֵר אֶחָד רַק לַמִּנְיָן.
אַךְ בְּבוֹאוֹ הִתְפַּלֵּלוּ —

אָמְרוּ: אָמֵן, יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא,
אָמְרוּ: בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ
שְׁמוֹ — אַךְ מִי הֵם טֶרֶם יָדַע —
אַךְ הַחַזָּן בָּאַחֲרוֹנָה
בָּא וְנָתַן לוֹ מַתָּנָה,
לִהְיוֹת לוֹ לִגְמוּל וְשָׂכָר —
נָתַן לוֹ מִצְנֶפֶת קְטַנָּה.
קְטַנָּה הָיְתָה הַמִּצְנֶפֶת —
אָכֵן גְּדוֹלִים פְּלָאוֹתֶיהָ:
לָבַשׁ אוֹתָהּ — בּוֹ־בָרֶגַע
הָיָה רוֹאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה.
הֵסִיר אוֹתָהּ — בּוֹ־בָרֶגַע
רָאוּ אוֹתוֹ כֻּלָּם, כֻּלָּם;
הָיָה אִישׁ כְּכָל הָאָדָם,
חָדַל לִהְיוֹת אֵינוֹ נִרְאֶה.
לָבַשׁ אוֹתָהּ — בָּא הָעִירָה;
לֹא רָאָהוּ אִישׁ בְּבֹאוֹ,
אַךְ הוּא רָאָה כֻלָּם, כֻּלָּם —
הָיָה רוֹאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה".

אגדות

כָּכָה סִפְּרָה — בָּעֲלָטָה
מִן הַזָּוִית עוֹלִים סוֹדוֹת
עִם־הָרוּחוֹת וּמִתְנַשְּׂאִים;
כָּל הַחֶדֶר נִמְלָא אוֹתָם.

אַךְ הַזְּקֵנָה עוֹד דּוֹבֶרֶת
וּמְסַפֶּרֶת סִפּוּרֶיהָ;
וּמִסָּבִיב לָהּ הַקְּטַנִּים
צְפוּפִים דְּחוּקִים אִישׁ לְרֵעֵהוּ.
„הָיֹה הָיָה אִישׁ בָּאָרֶץ,
צַדִּיק תָּמִים, צַדִּיק גָּדוֹל,
אִישׁ מִ„לַּמֶ"ד־וָ"ו" נִסְתָּרִים —
הָיְתָה לוֹ טַבַּעַת קְטַנָּה.
מִן הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה קִבֵּל
אֶת טַבַּעְתּוֹ זֹאת; בַּחֲלוֹמוֹ
נִרְאָה שְׁלֹמֹה לוֹ — וּבֹקֶר
מָצָא אוֹתָהּ עַל מִשְׁכָּבוֹ.
שָׁם רַק רֶגַע עַל אֶצְבָּעוֹ
הַטַּבַּעַת: כָּל בַּקָּשָׁה,
כָּל מַאֲוַיֵּי לֵב וָחֵפֶץ

נַעֲשׂוּ לוֹ בְּרֶגַע אֶחָד.
סְגֻלָּה הָיְתָה בַטַּבַּעַת:
כָּל בַּקָּשׁוֹת תֵעָשֶׂינָה,
עֵת אֵלֶיהָ תִגַּע אֶצְבַּע —
כָּכָה הָיְתָה הַטַּבָּעַת!"
כֵּן תְּסַפֵּר. — וּבַחֶדֶר
גָּדְלָה הָעֲלָטָה, רָבְתָה
שִׁבְעָתַיִם מִבַּתְּחִלָּה;
כָּל הַחֶדֶר נִמְלָא חשֶׁךְ.
אַךְ הַגָּדוֹל מִן הַנְּעָרִים,
לָבוּשׁ בִּגְדֵי־תַלְמִיד תְּכֵלֶת,
קָם לְפִתְאֹם — וּבִלְשׁוֹנוֹ
שְׂחוֹק וְסֶפֶק רַב — וַיֹּאמַר:

„אִמִּי זְקֶנְתִּי! אֵם אֲהוּבָה!
מַה תְּדַבְּרִי? מַה תְּסַפְּרִי?
לֹא אַאֲמִינָה — הֵן כָּל אֵלֶּה
רַק אַגָּדוֹת, רַק אַגָּדוֹת!"

באורים: **הדרגש** הספה. **ניניה** נכריה. **פסיעה** צעד. **צפופים** זה אצל זה. **יהא שמיה רבא** יהי שם ה' גדול.

II.

אוֹר הַבֹּקֶר. עַל הַדֶּשֶׁא
יוֹשְׁבִים שְׂמֵחִים כָּל־הַנְּעָרִים
וּבִרְפִידַת חָצִיר יוֹשְׁבָה
אִמָּם זְקֶנְתָּם כַּחוֹלֶמֶת.
כָּל־נְכָדֶיהָ, כָּל־נִינֶיהָ,
הַבַּחֻרִים עִם הַבְּתוּלוֹת
יוֹשְׁבִים סָבִיב לָהּ — וּמְסַפְּרִים
הֵם כַּיּוֹם אֶת סִפְּרֵיהֶם;

הַגָּדוֹל מִן הַנְּעָרִים
הוּא הַמְסַפֵּר אֶת סִפְּרָיו —
וּבִמְקוֹמָהּ אַט הַזְּקֵנָה
יוֹשְׁבָה, חוֹלְמָה וּמַאֲזִינָה:

„הָיֹה הָיָה אִישׁ בָּאָרֶץ,
אִישׁ יוֹדֵעַ שֶׁבַע חָכְמוֹת;
הָלַךְ, לָמַד גַּם הַשְּׁמִינִית —
בָּנָה־לוֹ מְסִלַּת בַּרְזֶל.
עַל־פִּי קִיטוֹר אוֹ אֶלֶקְטְרִית
הָלַךְ הָלְכָה הַמֶּרְכָּבָה;

הָלְכָה חִישׁ, כִּמְעוֹף הַבָּזָק
עָפָה, עָפָה הַמֶּרְכָּבָה.
אִישׁ כִּי יָשַׁב בָּהּ—כְּרֶגַע
הִנֵּה עָבַר שִׁבְעָה מִילִים;
רֶגַע, רֶגַע שִׁבְעָה מִילִים—
כָּכָה תִּהְיֶה קְפִיצַת־דֶּרֶךְ!"
כֵּן יְסַפֵּר.—שִׁפְעַת נֹגַהּ
מִשְׁתַּפֶּכֶת סָבִיב, סָבִיב,
וּמִקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה
אֲוִיר זַךְ כִּרְאִי הַזְכוּכִית.

וּבְחִפָּזוֹן עוֹד יְסַפֵּר
זֶה הַגָּדוֹל מִן הַנְּעָרִים—
וּבִמְקוֹמָהּ עוֹד הַזְּקֵנָה
יוֹשְׁבָה, חוֹלְמָה וּמַאֲזִינָה:

„הָיֹה הָיָה אִישׁ בָּאָרֶץ,
אִישׁ יוֹדֵעַ שֶׁבַע חָכְמוֹת,
הָלַךְ לָמַד גַּם הַשְּׁמִינִית—
עָשָׂה לוֹ מְכוֹנָה קְטַנָּה.

וּבְגַלְגַּלִּים וּבְאוֹפַנִּים,
וּבִיתֵדוֹת וּבְטַבָּעוֹת
עָשָׂה, בָּנָה־לוֹ הַמְּכוֹנָה—
בָּאֶלֶקְטְרִית בָּנָה אוֹתָהּ.
אִישׁ כִּי יַעֲמֹד אֶל הַמְּכוֹנָה,
וְאֶל הַזְּכוּכִית בָּהּ כִּי יַבִּיט—
אָז מִשָּׁם אֶת כָּל הָאָרֶץ
יַבִּיט, יִרְאֶה וּמִקָּרוֹב.
הוּא בַּמִּזְרָח—יִרְאֶה מַעֲרָב,
וּבַמַּעֲרָב יַבִּיט מִזְרָח;
הוּא בַּדָּרוֹם—יִרְאֶה צָפוֹן,
וּבַצָּפוֹן יַבִּיט דָּרוֹם.
וּמִפֹּה עַל־פִּי הַמְּכוֹנָה
יוּכַל לִרְאוֹת אַמֵרִיקָה,
וּמִשָּׁם אִישׁ לֹא יִרְאֵהוּ—
כֵּן הוּא רֹאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה!"

כֵּן יְסַפֵּר.— שִׁפְעַת נֹגַהּ
מִשְׁתַּפֶּכֶת סָבִיב, סָבִיב,
וּמִקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה
אֲוִיר זַךְ כִּרְאִי הַזְּכוּכִית.

וּבְחִפָּזוֹן עוֹד יְסַפֵּר
זֶה הַגָּדוֹל מִן הַנְּעָרִים —
וּמִמְּקוֹמָהּ עוֹד הַזְּקֵנָה
שׁוֹמְעָה, שׁוֹמְעָה וּמַאֲזִינָה:

„הָיֹה הָיָה אִישׁ בָּאָרֶץ,
אִישׁ יוֹדֵעַ שֶׁבַע חָכְמוֹת:
הָלַךְ, לָמַד גַּם הַשְּׁמִינִית —
עָשָׂה לוֹ בַּקִּיר טַבָּעוֹת,
טַבְּעוֹת זְרָמֵי פְּתִיל אֶלֶקְטְרִית.
וּבָהֵנָּה שָׂם כַּפְתּוֹרִים;
אִישׁ כִּי יָעִיק עַל הַכַּפְתּוֹר —
יֵדַע רֵעוֹ בַקָּשָׁתוֹ.
יֵדַע כָּל מַאֲוַיֵּי לִבּוֹ;
יֵדַע כֹּל בֶּן־רֶגַע אֶחָד,
לוּ גַם יִרְחַק אַלְפֵי מִילִים —
כֵּן הַסְּגֻלָּה בַּטַּבַּעַת!"

כֵּן יְסַפֵּר. — מִשָּׁמַיִם
זְרָמוֹת שִׁטְפֵי מַעְיְנוֹת אוֹרִים

עַל הָאָרֶץ הִשְׁתַּפָּכוּ;
כָּל הָאָרֶץ מָלְאָה אוֹתָם.
וּבָאֲוִיר צִירֵי קַיִץ,
קַיִץ חָדָשׁ הִתְעוֹפָפוּ;
וּמִסָּבִיב נִשְׁמַע צִפְצוּף
קוֹלוֹת,– אוֹתוֹת אָבִיב חָדָשׁ.

אַךְ לְאַט מֵחֲלוֹמוֹתֶיהָ
קָמָה, עָמְדָה אַף הֵנִיעָה
רֹאשׁ הַזְּקֵנָה, וּבִתְלוּנָה
וּכְמַזְהִירָה אַט דִּבְּרָה:
„הוֹי יְלָדִים! פְּתָאִים קְטַנִּים!
מַה־לַּזְּקֵנָה מַה־תִּלְעָגוּ?
לֹא אַאֲמִינָה – הֵן כָּל־אֵלֶּה
רַק אַגָּדוֹת, רַק אַגָּדוֹת!"

באורים: וברפידת על מצע. מאויי לב משאלות לב צירי־קיץ שליחי קיץ.

פֶּסַח.

בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי הָיָה קַיָּם

בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הַטּוֹבִים, בְּשֶׁבֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצוֹ, הָיָה חַג הַחֵרוּת — חַג הַשִּׂמְחָה וְהַגִּיל. כַּעֲבֹר חַג הַפּוּרִים הֵחֵלּוּ לְתַקֵּן אֶת הַדְּרָכִים הַמּוֹבִילִים יְרוּשָׁלַיְמָה, לְטוֹבַת עוֹלֵי־הָרֶגֶל, אֲשֶׁר יָבֹאוּ לְהֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה׳ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

הָיָה אָבִיב. הַשָּׁמַיִם, שְׁמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, גָּבְהוּ, הַשֶּׁמֶשׁ הֵפִיץ אוֹר נָעִים, הָרִים וַעֲמָקִים הָיוּ מְכֻסִּים בָּר, הַפְּרָחִים נָתְנוּ אֶת רֵיחָם הַטּוֹב, וְהַצִּפֳּרִים צִפְצְפוּ אֶת שִׁירַת־חִנָּם. וּבַדְּרָכִים, בֵּין הַקָּמָה, הָלְכוּ עוֹלֵי הָרֶגֶל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף, אִישׁ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, אֶל עִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלָיִם; כָּל אֶחָד יַלְקוּטוֹ עַל שִׁכְמוֹ וּמַקְלוֹ בְּיָדוֹ, וְהֵם מְזַמְּרִים וְשָׁרִים מְטּוּב לֵב.

עַל יַד שַׁעַר יְרוּשָׁלַיִם יָשַׁב הַמֶּלֶךְ עַל כִּסְאוֹ וּגְדוֹלֵי הַשָּׂרִים מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ, וְעַל יָדָם קָהָל רַב מִבְּנֵי הָעִיר, וְקִבְּלוּ אֶת פְּנֵי הָאוֹרְחִים.

בֵּין הָאוֹרְחִים הָיוּ רַבִּים אֲשֶׁר בָּאוּ מֵאֲרָצוֹת רְחוֹקוֹת, מֵאַזְיָה הַקְּטַנָּה, מִבָּבֶל וּמֵאַלֶּכְּסַנְדְּרִיָּה אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם. הֵם עָזְבוּ אֶת בֵּיתָם, אֶת רְכוּשָׁם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, לָחֹג אֶת חַג הַחֵרוּת בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ וְלֹא אֶחָד מֵהֶם שָׁפַךְ דִּמְעוֹת־שִׂמְחָה בִּרְאוֹתוֹ אֶת הָעִיר וְאֶת יָפְיָהּ.

בְּעֶרֶב פֶּסַח, אַחַר הַצָּהֳרַיִם, הִתְאַסְּפוּ כָּל הַגְּבָרִים אֶל הַר־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן־הַפֶּסַח. וְהַקָּהָל הָיָה גָדוֹל וְרַב מְאֹד, כִּשְׁתֵּי מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ. הַקָּהָל נֶחְלַק לְשָׁלֹשׁ כִּתּוֹת. נִכְנְסָה הַכַּת הָרִאשׁוֹנָה אֶל חֲצַר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל אֶחָד עִם שֵׂיֵהוּ, וְשָׁחֲטוּ אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם. וְהַכֹּהֲנִים עוֹמְדִים בֶּחָצֵר שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת וּבִידֵיהֶם מִזְרְקֵי כֶסֶף וְזָהָב. וּבִשְׁחֹט אִישׁ אֶת קָרְבָּנוֹ קִבֵּל הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם בַּמִּזְרָק וְנָתַן אוֹתוֹ לַחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, עַד אֲשֶׁר הִגִּיעַ הַדָּם אֶל הַכֹּהֵן הַקָּרוֹב אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וְהוּא שָׁפַךְ אוֹתוֹ כְּנֶגֶד יְסוֹד־הַמִּזְבֵּחַ. וְאֶת הַחֵלֶב הִקְטִירוּ הַכֹּהֲנִים לִפְנֵי ה׳.

כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ בְּנֵי הַכַּת הָרִאשׁוֹנָה לְהַקְרִיב וְיָצְאוּ, בָּאוּ בְּנֵי הַכַּת הַשֵּׁנִית, וְאַחֲרֵיהֶם — הַשְּׁלִישִׁית.

אַחֲרֵי הַהַקְרָבָה צָלוּ אֶת הַשֶּׂה עַל הָאֵשׁ, וּבַחֲצוֹת הַלַּיְלָה הֵחֵלָּה הַחֲגִיגָה. כָּל אֶחָד יָשַׁב עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ אֶל הַסֵּדֶר, אוֹכְלִים מִבְּשַׂר הַקָּרְבָּן, מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּמְהַלְלִים אֶת ה׳ אֲשֶׁר הוֹצִיאָם מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת.

חַג הַפֶּסַח.

חַג נִפְלָא וְנֶהְדָּר הוּא חַג הַפָּסַח. בִּנְטוֹת צִלְלֵי עֶרֶב תַּדְלִיק בַּעֲלַת הַבַּיִת אֶת הַנֵּרוֹת, תְּכַסֶּה אֶת הַשֻּׁלְחָן מַפָּה לְבָנָה כַּשֶּׁלֶג, תָּשִׂים לְתוֹךְ תִּיק עָשׂוּי בַּד מְרֻקָּם שָׁלֹשׁ מַצּוֹת, וְעַל גַּבֵּי הַתִּיק תַּצִּיג קְעָרִיּוֹת קְטַנּוֹת, אֲשֶׁר בָּהֶן תָּשִׂים: בֵּיצָה, כַּרְפַּס, מָרוֹר, זְרוֹעַ וַחֲרֹסֶת. אֶל הַשֻּׁלְחָן יֵשֵׁב בַּעַל הַבַּיִת וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ וְהָאוֹרְחִים אֲשֶׁר יַזְמִין וְיַחַד יִקְרְאוּ אֶת „הַהַגָּדָה", סִפּוּרֵי מְאוֹרָעוֹת נִפְלָאִים מִימֵי קֶדֶם, עֵת אֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל הָיָה מְשֻׁעְבָּד לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם. קְרִיאַת הַהַגָּדָה תִּפָּסֵק, הַמְסֻבִּים יֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ וְיֵיטִיבוּ אֶת לִבָּם, וְאָז תָּחֵל קְרִיאַת שִׁירֵי הַלֵּל וְתוֹדָה

לַה', אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת עַמּוֹ מִשִּׁעְבּוּד לִגְאוּלָּה וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, וְאֶת הַשִּׁירִים הָאֵלֶּה יִקְרְאוּ בְּמַנְגִּינָה נְעִימָה, מַנְגִּינָה אֲשֶׁר שִׂמְחָה וְעֶצֶב, רֹךְ לֵב וְחֵמָה מְהוּלִים בָּהּ, וְרָזֵי־רָזִים צְפוּנִים בָּהּ. מַנְגִּינָה זוֹ חוֹדֶרֶת אֶל כָּל הַלְּבָבוֹת וּמִי אֲשֶׁר יִשְׁמָעֶנָּה — לֹא יִשְׁכָּחֶנָּה כָּל הַיָּמִים.

* *

*

בְּתוֹךְ הָאוּלָם הַגָּדוֹל יָשַׁב רַב הָעִיר בַּכְּרַךְ, רַבִּי אַבְרָהָם, יַחַד עִם קְרוֹבָיו וְתַלְמִידָיו וְעָרַךְ אֶת הַסֵּדֶר. בַּחֶדֶר שָׂרַר נִקָּיוֹן נִפְלָא, כָּל הַכֵּלִים נוֹצְצוּ וְהִבְרִיקוּ. מַפַּת מֶשִׁי, אֲשֶׁר מְלִילוֹת זָהָב יָרְדוּ עַד הָרִצְפָּה, כִּסְתָה אֶת הַשֻּׁלְחָן, מְנוֹרַת הַכֶּסֶף שָׁפְכָה אֶת בְּרַק זָהֳרָהּ, וּלְנָגְהָהּ הִבְרִיקוּ הַקְּעָרוֹת וְהַגְּבִיעִים הַמְקֻשָּׁטִים פְּטוּרֵי־צִיצִים וּפִתּוּחֵי אוֹתִיּוֹת עִבְרִיּוֹת. הַגְּבָרִים הָיוּ לְבוּשִׁים קִיטָלִים לְבָנִים, וְהַנָּשִׁים עֲטוּפוֹת שִׂמְלוֹת מֶשִׁי וַעֲדוּיוֹת עֲדָיִים יְקָרִים. רַבִּי אַבְרָהָם יָשַׁב עַל כִּסֵּא רָם הַמְרֻפָּד כָּרֵי־קְטִיפָה, פָּנָיו הִבִּיעוּ קְדוּשָּׁה וַאֲצִילוּת, וְעֵינָיו הֵפִיקוּ שִׂמְחָה פְּנִימִית עֲמוּקָה וּשְׁקֵטָה. אִשְׁתּוֹ שָׂרָה יָשְׁבָה לִימִינוֹ, לְבוּשָׁה שִׂמְלָה לְבָנָה פְּשׁוּטָה, וְעַל פָּנֶיהָ הָיָה מָתוּחַ חוּט שֶׁל חֵן יְהוּדִי, יֹפִי עָנוֹג וְצָרוּף עַל יְדֵי הַצַּעַר וְיִסּוּרֵי הַגָּלוּת. הִיא הִבִּיטָה מִדֵּי

פַּעַם אֶל הַהַגָּדָה,—סֵפֶר יָשָׁן־נוֹשָׁן מוּדְפָּס עַל קְלָף, וְשׁוּלָיו מוּזְהָבוֹת—יְרוּשָׁה מֵאֲבִי אָבִיהָ. הַסֵּפֶר הָיָה מְקֻשָּׁט צִיּוּרִים נָאִים מִימֵי הַשִּׁעְבּוּד.

הָרַב קָם מִמּוֹשָׁבוֹ, אָחַז בַּמַּצּוֹת וַהֲרִימָן וְהִתְחִיל קוֹרֵא:
„כְּהָא לַחְמָא עַנְיָא דִי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם. הָשַׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל, הָשַׁתָּא עַבְדֵי—לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין".

וְכָל הַמְּסֻבִּים קָרְאוּ אַחֲרָיו בְּקוֹל מָלֵא רֶגֶשׁ וְגַעֲגוּעִים, גַּעֲגוּעִים לְאֶרֶץ אֲבוֹתֵיהֶם.

עַפּ"י הַיינְרִיךְ הַיינֶה.

באורים: תיק כעין ילקוט. **מאורעות** מקרים. **מהולים** מעורבים. **מלילות** קוצות החוטים אשר על שפת המפה, fringes. **קיטל** מעין שמלה עליונה תפורה בד לבן. **מרופד** upholstered. **קטיפה** velvet. **אצילות** nobility. **קלף** עור דק של בהמה.

תכנית לחבור ע"ד הפסח.

א) ההכנות לפני הפסח: למוד ארבע הקשיות בבית הספר, קנית המצות, הביצים, היין ויתר צרכי האכל. נקוי הבית.

ב) הסדר: ערב הסדר, עריכת השלחן, קריאת ההגדה, האכל והזמירות.

ג) האגדה ע"ד אליהו הנביא ובקורו בליל שמורים.

שְׁנֵי אַחִים.

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָלָיו בְּנוּיָה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ, הָיָה לְפָנִים מָקוֹם שָׁמֵם. בַּמָּקוֹם הַהוּא יָשְׁבוּ לְפָנִים בִּשְׁנֵי אֹהָלִים דַּלִּים שְׁנֵי אַחִים, אִכָּרִים עֲנִיִּים, וְלָהֶם אֵין כֹּל, זוּלָתִי חֶלְקַת שָׂדֶה, אֲשֶׁר יָרְשׁוּ מֵאֲבִיהֶם. הַבְּכוֹר חַי בְּגַפּוֹ, כִּי לֹא לָקַח לוֹ אִשָּׁה, וְהַצָּעִיר הָיָה בַּעַל אִשָּׁה וְאָב לְאַרְבָּעָה בָנִים קְטַנִּים. הָאַחִים לֹא חָפְצוּ לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם אֶת נַחֲלָתָם, כִּי אָהֲבוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְלָכֵן עָבְדוּ אֶת חֶלְקָתָם יַחַד, וְרַק אַחֲרֵי הַקָּצִיר חִלְּקוּ בֵּינֵיהֶם אֶת הָאֲלֻמּוֹת חֵלֶק כְּחֵלֶק וְעָשׂוּ מֵהֶן שְׁתֵּי עֲרֵמוֹת, כָּל אֶחָד עַל יַד אָהֳלוֹ.

בְּאַחַד הַלֵּילוֹת, כִּכְלוֹת עֵת הַקָּצִיר, שָׁכַב לוֹ הָאָח הַבְּכוֹר עַל יַד עֲרֵמָתוֹ וּשְׁנָתוֹ נִגְזְלָה, כִּי חָשַׁב בְּלִבּוֹ: אָחִי הוּא בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים וְעָלָיו לְפַרְנֵס אוֹתָם, וַאֲנִי הִנְנִי בְּגַפִּי וּבָנִים אֵין לִי לִדְאֹג לָהֶם לְהַאֲכִילֵם וּלְהַלְבִּישֵׁם. וְאֵיךְ זֶה אֲנַחְנוּ מְחַלְּקִים אֶת

תְּבוּאָתֵנוּ חֵלֶק כְּחֵלֶק? לֹא טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה! בַּחֲצִי הַלַּיְלָה קָם הָאִישׁ, וַיִּקַּח אֲלֻמּוֹת אֲחָדוֹת מֵעֲרֵמָתוֹ וַיִּשָּׂאֵן וַיַּנַּח אוֹתָן כַּלָּאט בַּעֲרֵמַת אָחִיו הַצָּעִיר, וְאַחַר שָׁב לִמְקוֹמוֹ וַיִּישַׁן וְאִישׁ לֹא יָדָע.

בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נָדְדָה גַם שְׁנַת הָאָח הַצָּעִיר, כִּי אָמַר בְּלִבּוֹ: צַר לִי עַל אָחִי הַהוֹלֵךְ עֲרִירִי. אֲנִי—יֵשׁ לִי בָנִים וְכַאֲשֶׁר אַזְקִין וְלֹא אוּכַל לַעֲבוֹד, יְכַלְכְּלוּנִי בָנַי, אֲבָל אָחִי, מִי יִדְאַג לוֹ בְּעֵת זִקְנָתוֹ? וְעַתָּה הִנֵּה חִלַּקְנוּ אֶת תְּבוּאַת אַדְמָתֵנוּ חֵלֶק כְּחֵלֶק—לֹא טוֹב הַדָּבָר, אֲשֶׁר עָשִׂיתִי. הוּא קָם מִמִּשְׁכָּבוֹ בְּטֶרֶם בֹּקֶר, וַיִּקַּח אֲלֻמּוֹת אֲחָדוֹת מֵעֲרֵמָתוֹ, וַיִּשָּׂא וַיָּשֶׂם אוֹתָן כַּלָּאט בַּעֲרֵמַת אָחִיו הַבְּכוֹר וְאַחַר שָׁב הַבַּיְתָה, וְאִישׁ לֹא יָדָע.

בְּיוֹם הַמָּחֳרָת בִּקְּרוּ הָאַחִים אֶת עֲרֵמוֹתֵיהֶם, וְהִנֵּן גְּדוֹלוֹת כְּשֶׁהָיוּ, וּמִמִּסְפַּר אֲלֻמּוֹתֵיהֶן לֹא נִגְרַע מְאוּמָה. הֵם הִתְפַּלְּאוּ מְאֹד, אַךְ לֹא הִגִּידוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ דָּבָר. בַּלַּיְלָה הַשֵּׁנִי עָשׂוּ הָאַחִים שֵׁנִית כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶמֶשׁ, וְאִישׁ לֹא יָדַע מַעֲשֵׂה אָחִיו. בְּיוֹם

הַמָּחֳרָת בַּבֹּקֶר רָאוּ עוֹד הַפַּעַם, כִּי לֹא נִגְרַע מֵעֲרֵמוֹתֵיהֶם דָּבָר, וְהִשְׁתּוֹמְמוּ עוֹד יוֹתֵר.

אַךְ בַּלַּיְלָה הַשְּׁלִישִׁי, כַּאֲשֶׁר נָשְׂאוּ הָאַחִים אֶת אֲלֻמּוֹתֵיהֶם, אִישׁ אֶל עֲרֵמַת אָחִיו, נִפְגְּשׁוּ בְּאֶמְצַע הַדָּרֶךְ. הֵם הִכִּירוּ כְּרֶגַע אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ שְׁנֵיהֶם, כִּי רָאוּ אִישׁ אֶת חֶפְצוֹ הַטּוֹב שֶׁל אָחִיו וְאֶת אַהֲבָתָם הַגְּדוֹלָה זֶה לָזֶה. הֵם עָזְבוּ אֶת אֲלֻמּוֹתֵיהֶם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר נִפְגָּשׁוּ, וּבְלִי דַבֵּר דָּבָר שָׁב כָּל אֶחָד לְאָהֳלוֹ.

רָאָה יְיָ אֶת מַעֲשֵׂי הָאַחִים, וַיְבָרֶךְ אֶת הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר בּוֹ נִפְגְּשׁוּ שְׁנֵיהֶם; וּבְאַחֲרִית הַיָּמִים בָּנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ — הַבַּיִת, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יָצְאוּ שָׁלוֹם וּבְרָכָה לְכָל הָעוֹלָם.

י. גְּרַזוֹבְסְקִי.

הַכּוּבֶסֶת הַצַּדְקָנִית.

לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת גָּרָה בִּירוּשָׁלַיִם אִשָּׁה זְקֵנָה תַּמָּה וְיִרְאַת אֱלֹהִים. הִיא הָיְתָה גַּלְמוּדָה וְאֵין לָהּ כָּל קָרוֹב וְגוֹאֵל, כִּי אִישָׁהּ וִילָדֶיהָ כְּבָר שָׁכְנוּ עַל הַר הַזֵּיתִים, וַתִּשָּׂא בְדוּמִיָּה אֶת גּוֹרָלָהּ הַמַּר. כָּל הוֹן לֹא נִשְׁאַר לָהּ, כִּי אִם סֵפֶר תְּהִלִּים יָשָׁן, אֲשֶׁר בּוֹ הָיְתָה קוֹרֵאת בְּכַוָּנָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, וַתִּשְׁפֹּךְ אֶת שִׂיחָהּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. וְלֹא רָצְתָה הַזְּקֵנָה לֵהָנוֹת מִקֻּפַּת הַצְּדָקָה וַתִּתְפַּרְנֵס בְּצִמְצוּם מִיגִיעַ כַּפֶּיהָ, בְּכָבְסָהּ לְבָנִים לְאַנְשֵׁי הָעִיר בְּשָׂכָר מוּעָט, וְגַם הָעֲרָבִי, הַמְּמֻנֶּה עַל קֶבֶר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, נָתַן לָהּ אֶת לְבָנָיו לְכַבְּסָם.

וַיְהִי הַיּוֹם וַתָּבֵא הָאִשָּׁה אֶל הָעֲרָבִי אֶת לְבָנָיו מְגֹהָצִים הֵיטֵב, וְהָעֲרָבִי הָיָה לְבַדּוֹ בֶחָצֵר וְאֵין אִישׁ אִתּוֹ. וַיֹּאמֶר אֶל הַזְּקֵנָה: הֵן אֵשֶׁת חַיִל אַתְּ, וְהִנְנִי מְרוּצֶה מְאֹד מֵעֲבוֹדָתֵךְ, עַל כֵּן אֲשַׁלֵּם לָךְ כִּגְמוּלֵךְ. רְצוֹנֵךְ, וְאֶפְתַּח לְפָנַיִךְ אֶת שַׁעַר הַמְּעָרָה וְנִכְנַסְתְּ אֶל הַחֶדֶר הַפְּנִימִי, מָקוֹם אֲשֶׁר לֹא דָרְכָה עוֹד רֶגֶל יְהוּדִי בוֹ? וַתַּעַן הָאִשָּׁה: „אִם תַּעֲשֶׂה לִי אֶת הַחֶסֶד הַזֶּה אֶחְשֹׁב לִי זֹאת לִזְכוּת גְּדוֹלָה". „אִם כֵּן, לְכִי אַחֲרַי, — אָמַר

הָעֲרָבִי. וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָו, וַיָּבוֹאוּ אֶל דֶּלֶת אַחַת מִתַּחַת לָאֲדָמָה. וַיִּפְתַּח הָעֲרָבִי אֶת הַדֶּלֶת, וְהָאִשָּׁה נִכְנְסָה אֶל הַחֶדֶר. וַיְהִי הִיא אַךְ פָּסְעָה עַל הַמִּפְתָּן, וַיְמַהֵר הָעֲרָבִי וַיִּסְגֹּר אֶת הַדֶּלֶת מִחוּץ, וְהָאִשָּׁה נִשְׁאֲרָה לְבַדָּהּ בַּחֶדֶר הָאָפֵל. וַיְמַהֵר הָעֲרָבִי אֶל הַשּׁוֹפֵט, וַיְסַפֵּר לוֹ, כִּי אִשָּׁה עִבְרִיָּה הִתְגַּנְּבָה בְעָרְמָה אֶל קֶבֶר דָּוִד, וְכַאֲשֶׁר רָאָה זֹאת מִהֵר וְסָגַר אֶת הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ לְתָפְשָׂהּ וּלְמָסְרָהּ לְדִין. וַיִּכְעַס הַשּׁוֹפֵט וַיִּקְרָא: בְּחַיֵּי הַנָּבִיא! הוֹצִיאוּהָ וְתִשָּׂרֵף.

כַּאֲשֶׁר נִסְגְּרָה דֶּלֶת הַמְּעָרָה, נָפַל פַּחַד גָּדוֹל עַל הַזְּקֵנָה. כִּי הָבֵן הֵבִינָה אֶת עָרְמַת הָעֲרָבִי וְכִי כְפֶשַׂע בֵּינָהּ וּבֵין הַמָּוֶת. אָז הִשְׁתַּטְּחָה הַזְּקֵנָה עַל הַקַּרְקַע, וַתִּתֵּן קוֹלָהּ בִּבְכִי וַתִּתְפַּלֵּל אֶל ד׳, כִּי יְחַלְּצָהּ מִצָּרָתָהּ, לְמַעַן דָּוִד עַבְדּוֹ הַנֶּאֱמָן.

פִּתְאֹם הוֹפִיעַ לְנֶגֶד עֵינֶיהָ מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ אִישׁ שֵׂיבָה, שֶׁעֵינָיו מְאִירוֹת כַּחַמָּה וּמְלֵאוֹת רַחֲמִים, וַיַּחֲזֵק בְּיָדָהּ וַיּוֹבִילֶהָ דֶּרֶךְ מְבוֹאוֹת צָרִים אֲשֶׁר בַּמְּעָרָה מִתַּחַת לָאֲדָמָה, עַד אֲשֶׁר הֵבִיא אוֹתָהּ אֶל גַּל הָאַשְׁפָּה אֲשֶׁר מִחוּץ לְחוֹמַת צִיּוֹן. וַיֹּאמֶר הַזָּקֵן: „לְכִי לְשָׁלוֹם, בִּתִּי, שׁוּבִי אֶל מְעוֹנֵךְ וְעָמַדְתְּ עַל כְּבִיסָתֵךְ וְאַל תַּגִּידִי לָאִישׁ אֶת אֲשֶׁר קָרָה לָךְ". וְטֶרֶם הִסְפִּיקָה הָאִשָּׁה לְהוֹדוֹת לָאִישׁ עַל חַסְדּוֹ הָלַךְ לוֹ וְאֵינֶנּוּ.

הכובסת הצדקנית

וְהַשּׁוֹפֵט וְרַבִּים מִנִּכְבַּדֵּי הַמּוּשְׁלִימִים עָלוּ בְזַעַם עַל הַר צִיּוֹן לִתְפֹּשׂ אֶת הָאִשָּׁה הָעִבְרִיָּה וּלְהַעֲלוֹתָהּ עַל הַמּוֹקֵד. וַיִּפְתְּחוּ אֶת הַמְּעָרָה וַיְחַפְּשׂוּ בְּכָל הַחוֹרִים וְהַסְּדָקִים, וְלֹא מָצְאוּ כָל נֶפֶשׁ חַיָּה. וַיִּקְרָא הַשּׁוֹפֵט בְּקֶצֶף אֶל הָעַרְבִי: מַה זֹּאת? הַמְהַתֵּל אַתָּה בָנוּ? וַיִּשָּׁבַע הָעַרְבִי בְּמַחֲמֶד נְבִיאוֹ, כִּי אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר, וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הַכּוֹבֶסֶת. וַיִּשְׁלַח הַשּׁוֹפֵט אֶת עֲבָדָיו אֶל מְעוֹן הָאִשָּׁה לַחְקֹר אֶת הַדָּבָר. וַיָּבֹאוּ הָעֲבָדִים וַיִּרְאוּ אֶת הָאִשָּׁה עוֹמֶדֶת עַל כְּבִיסָתָהּ, וַיִּשְׁאָלוּהָ: הַאִם לֹא הָלַכְתְּ הַיּוֹם אָנֶה וָאָנֶה? וַתַּעַן הָאִשָּׁה בְּתַרְעוּמוֹת: לָמָּה זֶה תִּשְׁאֲלוּ אוֹתִי? הֲלֹא עֵינֵיכֶם רוֹאוֹת אֶת עֲרֵמַת הַלְּבָנִים אֲשֶׁר לְפָנָי. הוֹי, מַה קָּשֶׁה לַעֲבֹד בְּיוֹם חַם כָּזֶה! אֵין לִי שָׁהוּת לְשׁוֹטֵט בִּרְחוֹבוֹת וּבִשְׁוָקִים. אָנָּא, אַל תַּפְרִיעוּנִי מֵעֲבוֹדָתִי, לְכוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם.

וַיָּשׁוּבוּ הָעֲבָדִים וַיְסַפְּרוּ זֹאת לַאֲדוֹנֵיהֶם, וַיִּחַר אַף הַשּׁוֹפֵט וַיְצַו לַעֲבָדָיו, וַיְקוֹשְׁשׁוּ בַּדֵּי זֵיתִים, וַיַּצִּיתוּ אֵשׁ וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת הָעַרְבִי אֶל הַמְּדוּרָה, וַיִּשָּׂרֵף.

מ. קרישבסקי.

קֶבֶר דָּוִד

שִׁיר אַגָּדִי מֵאֵת ק. א. שַׁפִּירָא

.I

הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֹא מֵת, אַךְ בַּמְּעָרָה
שָׁם יִישַׁן שְׁנָתוֹ, בִּמְחִלָּה נִסְתָּרָה;
זֶה אַלְפֵי שָׁנָה יִשְׁכַּב סְגוּר עֵינָיִם
יִשְׁכַּב, יְחַכֶּה, כִּי יָבֹא אִישׁ יְיַקִימֵהוּ –
אָז יִיקַץ כַּגִּבּוֹר אַף יַחְגֹּר חַרְבֵּהוּ
וְיִקֹּם דַּם עַמּוֹ הַנִּשְׁפָּךְ כַּמָּיִם.

וּפַעַם בַּחוּרִים שְׁנַיִם נִדְבָּרוּ,
שְׁנֵי בְּנֵי־תוֹרָה יַחַד אֹמֶר גָּמָרוּ
מְעָרַת מֶלֶךְ דָּוִד בַּקֵּשׁ לָלֶכֶת;
וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי הֶחָיִל.
וַיֵּלְכוּ וַיֵּלְכוּ יוֹמָם וָלַיִל
עַד בֹּאוּ אֶל תֹּמֶר עוֹמֵד בְּשַׁלֶּכֶת.

קבר דוד

עַל הַתֹּמֶר שָׁמָּה יוֹנָה הוֹמִיָּה
יוֹשֶׁבֶת בּוֹדֵדָה, חֶרֶשׁ בּוֹכִיָּה —
וַיֵּשְׁבוּ לָנוּחַ תַּחַת הַתֹּמֶר:
„יוֹנָתִי, תַּמָּתִי, הַגִּידִי, יְקָרָה,
אֵיפֹה מְעָרַת מֶלֶךְ דָּוִד נִסְתָּרָה?"
וַתַּךְ הַיּוֹנָה כְּנָפֶיהָ וַתֹּאמֶר:
— „הַנֶּשֶׁר, הַנֶּשֶׁר גּוֹזְלֵי טָרָף,
שִׁכְּלַנִי, גֵּרְשַׁנִי וְאֶת קִנִּי שָׂרָף
לְכוּ נָא שַׁאֲלוּ אֶת נְהַר הַמָּיִם"...
וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי הֶחָיִל,
וַיֵּלְכוּ וַיֵּלְכוּ יוֹמָם וָלַיִל
עַד בָּאוּ אֱלֵי נָהָר רְחַב יָדָיִם.
וְהַנָּהָר כֻּלּוֹ אֲדַמְדָּם צָבוּעַ,
מֵימָיו שׁוֹקְטִים, אַף גַּל לֹא יָנוּעַ
וַיֵּשְׁבוּ לָנוּחַ, לִבָּם סָעֲדוּ.
„הַנָּהָר, הַנָּהָר! הַגִּידִי, נְהָרָה,
אֵיפֹה מְעָרַת מֶלֶךְ דָּוִד נִסְתָּרָה?"
וַיֵּהֹם הַנָּהָר מֵימָיו רָעֲדוּ:

„הַנֶּשֶׁר, הַנֶּשֶׁר, דְּמֵי טַרְפּוֹ צוֹעֲקִים —
וַיִּרְחַץ צִפָּרְנָיו בְּמֵימֵי הַזַּכִּים —
הָהָרָה, שָׁם תִּמְצְאוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה"...
וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי הֶחָיִל,
וַיֵּלְכוּ וַיֵּלְכוּ יוֹמָם וָלַיִל,
עַד בָּאוּ אֶל הַר גָּדוֹל, תַּחְתָּיו מְעָרָה.
וְהִנֵּה אִישׁ זָקֵן, אֱזוֹר עוֹר בְּמָתְנַיִם,
בַּעַל שֵׂעָר וּבְעֵינָיו אוֹר שָׁמַיִם,
עוֹלֶה לִקְרָאתָם, וּבְיָדוֹ מַפְתֵּחַ.
— שָׁלוֹם עָלֶיךָ, רַבֵּנוּ זְקַן יָמִים!
— „עֲלֵיכֶם שָׁלוֹם, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים".
וַיִּדְפֹּק עַל דֶּלֶת בַּרְזֶל בְּכֹחַ.
שָׁלֹשׁ פְּעָמִים דָּפַק, וְאִמְרָתוֹ שָׁחָה:
— „פִּתְחוּ שְׁעָרִים!" וְהַדֶּלֶת נִפְתָּחָה...
וַיֹּאמֶר: „לְכוּ נְכֹחָה וּבְלִי פַּחַד,
עַד תָּבֹאוּ לְמָקוֹם שָׁם אֶבֶן גְּדוֹלָה,
וְגַלּוֹתֶם אוֹתָהּ מִשָּׁם, וְנִגְלָה —
וּמְצָאתֶם זֶה כַּמֶּה בְּקַשְׁתֶּם יָחַד".

קבר דוד

וְהָיָה, כִּי יוֹשִׁיט הַמֶּלֶךְ יָדַיִם,
וּלְקַחְתֶּם מִשָּׁם צַפַּחַת הַמַּיִם
וְחִישׁ מַהֵר עָלֵימוֹ תִּשְׁפְּכוּ;
(„מֵי חֶרֶשׁ" הַמַּיִם, מַיִם נֶאֱמָנִים,
רִאשׁוֹן אָדָם שְׁאָבָם מִנְּהַר עֲדָנִים) —
וּרְאִיתֶם נִפְלָאוֹת, יְשׁוּעוֹת יִצְמָחוּ,
הַמֶּלֶךְ יִיקַץ מִשְּׁנָתוֹ הַגְּדוֹלָה
וְנִדְחֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּפוֹצִים בַּגּוֹלָה
אֶל עִיר קָדְשׁוֹ יְקַבֵּץ לִירוּשָׁלָיִם...
פִּתְאֹם לַהֲבוֹת אֵשׁ הִפְרִידוּ בֵינֵיהֶם —
סוּסֵי אֵשׁ וְרֶכֶב אֵשׁ — וּלְעֵינֵיהֶם
עָלָה הָאִישׁ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם...
אָז יָדְעוּ, כִּי זֶה הַנָּבִיא אֵלִיָּה;
וַיֵּלְכוּ בַּמְּעָרָה וְנַפְשָׁם הוֹמִיָּה.
בְּרֹב עָמָל וּתְלָאָה בָּאוּ הַחֶדֶר —
מֶה חָרְדָה נַפְשָׁם מִבְּרַק הַקַּרְנַיִם
כָּל הַבַּיִת סָפוּן בִּזְהַב פַּרְוָיִם
וְכָל אֶבֶן יְקָרָה בוֹ, פְּאֵר וָהֶדֶר.

קבר דוד

וְשָׁם בְּמִטַּת זָהָב הַמֶּלֶךְ יָנוּחַ;
עָלָיו שְׁכִינַת אֵל מְרַחֶפֶת בְּרוּחַ,
מְרַאֲשׁוֹתָיו חֶרֶב וְצַפַּחַת מַיִם,
לְרַגְלָיו נֵר־דֹּנַג, עַל הַקִּיר הַנֵּבֶל,
סֵפֶר תְּהִלִּים עַל שֻׁלְחָן—וְדִמְמַת אֵבֶל...
וַיּוֹשֶׁט לָמוֹ הַמֶּלֶךְ יָדָיִם...
אַךְ הֵם בְּהַבִּיטָם בְּאַבְנֵי הַבָּרֶקֶת
שָׁכְחוּ, הָהּ, עַל יָדָיו מַיִם לָצֶקֶת—
וַיֵּאָנַח דָּוִד וַיֶּאֱסֹף יָדָיִם...
אָז זָכְרוּ מֵי עֵדֶן—אֵחֲרוּ הַמּוֹעֵד!
הַשְּׁכִינָה בֹּכִיָּה, הַכִּנּוֹר רוֹעֵד—
תַּם כָּל הַחִזָּיוֹן כְּקֶצֶף עַל מָיִם...

באורים: מחלה מערה. בשלכת בלי עלים. אמרתו שחה דבר בלחש. מי חרש מים מלאים סודות וסגלות נפלאות. ספון מצפה.

שְׁלִיחַ מִצְוָה.

(מִסִּפּוּרֵי הָאֵם)

מֵאֵת בֶּרְתּוֹלְד אוֹעֶרְבַּאךְ

לפני ימים לא רבים שרר בין היהודים מנהג יפה: כאשר עזב איש את ביתו לנסע לדרך רחוקה, מסר לו אחד מקרוביו כסף לצדקה, לתת אותו לעני הראשון אשר יפגש בו, בבואו אל מחוז חפצו. כי אם יוביל האיש אתו כסף של צדקה, לא תבא עליו רעה בדרך, כי הולך הוא לשם מצוה, ושליחי מצוה אינם נִיזוקִים.

על דבר המנהג ההוא מספר ברתולד אוערבאך את המקרה הזה:

את היה לאמי והוא היה קצב, ולו היה בן אשר עזר לו במלאכתו. הקצב היה איש עני ודל והבן אמר לנסע לאמריקה, למצא שם עבודה ולחם. הוא עזב את כפר מולדתו ואת בית הוריו ויצא לדרך.

ימים רבים עברו ולא קבלו כל מכתב מאתו, ואבותיו לא ידעו אם עודו בחיים. פתאם, אחרי עבר זמן רב, שב יחד עם אשתו אל כפר מולדתו לראות את קרוביו ולהציג לפניהם את אשתו.

הוא היה לאיש עשיר מאד, גבה קומה ויפה תאר, שמח וטוב לב. אשתו, מַנוּאֶלָה שמה, היתה קטנה וחלשה, אבל שתי

עיניה היו שחורות ומבריקות. היא ידעה לדבר רק בשפה הספרדית. ולא הבינה כל לשון אחרת, ולכן כאשר הראה לה דודי על אחד מקרוביו ואמר לה: האיש הזה הוא שארי, חבקה את ידו ועיניה היפות זלגו דמעות, כי־לא יכלה לדבר אתו דבר.

ובעת ההיא לא היו עוד אביו ואמו בחיים, וגם אמי מתה שנים אחדות טרם שובו. אמר לי דודי: צר לי מאד, כי לא מצאתי את הורי בחיים, ולבי עלי דוי על אשר לא זכיתי לראות את אמך, כי בגללה בא לי כל העשר הזה. הבה ואספר לך את כל הדבר.

הלא יודע אתה, שאבי היה אחי אמך. כאשר גמרתי בלבי לעזוב את כפר מולדתי ולנוד אל אמיריקה, באתי — יחד עם אבי, אמי ומורי — אל בית אמך, לברך אותה בשלום ולקחת מאתה את ברכת הפרידה. היא שמה את ידה על ראשי, ברכה אותי והושיטה לי דבר־מה כרוך בניר ואמרה לי: שמור את זה כבבת עיניך, אל תפתחהו ואל תביט אל תוכו. ורק בבואך אל העיר אשר שם תקבע את מושבך תמסר את זה לעני הראשון אשר יבקש נדבה ממך.

יצאתי לדרך ואת דברי אמך שכחתי. הרבה צרות ותלאות שבעתי באמיריקה. הייתי בְמֶקְסִיקו לאיש צבא ולו אמרתי לספר לך את כל הקורות אותי, לא הספיק לי שבוע ימים. יחד עם עוד חברים אחדים, אנשי צבא, ברחתי ממקסיקו, מצאנו סירה, ישבנו בה ושטנו על פני המים, מבלי דעת לאן. אבל פתאם התחוללה רוח סערה והסירה נהפכה וכלנו נפלנו אל תוך

המים בלב הים. את אשר קרה לחברי, אם ירדו מצולות או הצל הצילו את נפשם, לא אדע, אולם אני חגרתי את שארית כחותי ושחיתי על פני המים, עד באי אל חוף. עליתי על פני היבשה, עליתי הרים וירדתי בקעות, כרעתי ברך לפני הפראים אשר פגשתי בדרך ובקשתי מהם, בבכי ובדמעות, לחם ומים, עד הגיעי אל העיר בואנס-אירס בארגנטינה. שם התהלכתי ברחובות העיר רעב וצמא, כי לא יכלתי למצא עבודה. פעם עברתי לפני איש עני, אשר עמד ברחוב ופשט לי את ידו לנדבה. אז זכרתי את אשר נתנה לי אמך. שמתי את ידי בכיסי, חפשתי רגע ומצאתי את המטבע הכרוך בניר ונתתיו לו. העני הסיר את כריכת הניר והוציא שקל זהב מתנוצץ. רגע אחד עמד נבהל ומשתומם, אחר כך הראה את השקל לאנשים אשר עמדו מקרוב, בחשבו ששגיתי חפץ להשיב לי את השקל, אולם אנכי לא הסכמתי לקחתו. בינתים נאסף קהל גדול מסביבנו, והעני מראה לכל אחד את נדבתי ועיניו מתנוצצות מרוב שמחה. באותה שעה עברה מרכבה רתומה לשני סוסים אבירים, ובראות היושב בה את הקהל צוה לרכב לעצר את הסוסים, ירד מעל המרכבה ושאל מה קרה. הוא היה לבוש הדר ופניו העידו בו, כי בין העשירים חלקו. אנכי נגשתי אליו וספרתי לו את הכל. אז שאלני למלאכתי ולמעשי, וכאשר שמע מפי שאני יודע את מלאכת הקצבות, שמח לדברי ואמר לי:

— אנכי הנני בעל בית המטבחים היותר גדול בבואנס אירס. אחרי שמעי מפיך על אמון רוחך, כי שמרת את מצות אמך, אקחך אל ביתי והיית לי לעזר.

הוא לקח אותי אל ביתו ואנכי מצאתי חן בעיניו ואחר זמן קצר נתן לי את בתו לאשה. מנואלה היא בתו.

— צר לי מאד — גמר דודי את ספורו — כי לא מצאתי את אמך. מה גדולה היתה שמחתה, אלו שמעה מפי את כל אשר עבר עלי ואלו ידעה מה גדול הוא שכר המצוה אשר קבלתי. חפץ חפצתי להודות לה, כי בזכותה ובזכות הצדקה יצאתי מעני לעשר והייתי לאיש.

אֵשׁ בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ.

מִנְהָג קָדוּם הוּא בִּירוּשָׁלַיִם, כִּי הַשַּׁמָּשׁ מַעֲמִיד בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֶת בַּקְבּוּק הַיַּיִן לְקִדּוּשׁ וּלְהַבְדָּלָה. וַיְהִי בְּאֶחָד מִלֵּילוֹת הַשַּׁבָּת, וְשַׁמַּשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת יָשֵׁן לוֹ בִּמְנוּחָה עַל מִשְׁכָּבוֹ בְּבֵיתוֹ, וְהִנֵּה יַד אִישׁ זָר נָגְעָה בּוֹ. וַיִּיקַץ הַשַּׁמָּשׁ מִשְּׁנָתוֹ. וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ הַזֶּה: „מַהֲרָה, קוּמָה וְהָלַכְתָּ אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת, כִּי בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בּוֹעֶרֶת אֵשׁ אֲדֻמָּה כַּדָּם, וְאִם תְּאַחֵר רֶגַע, וְיָצְאָה לֶהָבָה וְתִשְׂרֹף אֶת כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל". וַיִּבָּהֵל הַשַּׁמָּשׁ וַיְמַהֵר אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת, וַיִּפְתַּח אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וְלֹא מָצָא בוֹ אֵשׁ. וַיִּתְבּוֹנֵן הַשַּׁמָּשׁ, וַיַּרְא, כִּי בַּקְבּוּק הַיַּיִן נֶעְתַּק מִמְּקוֹמוֹ, וַיִּפָּלֵא הַדָּבָר בְּעֵינָיו. וַיּוֹצֵא אֶת הַבַּקְבּוּק וַיִּסְתַּכֵּל בּוֹ לְאוֹר נֵר הַתָּמִיד הַכֵּהֶה

וַיִּשְׁפֹּךְ מִמֶּנּוּ אַרְצָה, וַיַּרְא, וְהִנֵּה דָם בַּבַּקְבּוּק. וַיְמַהֵר וַיִּשְׁפֹּךְ אֶת הַדָּם הַחוּצָה וַיְמַלֵּא אֶת הַבַּקְבּוּק יַיִן, וַיַּצִּיגֵהוּ בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וַיִּסְגֹּר אֶת בֵּיהַכְּ״נֶ, וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן.

וַיְהִי מִמָּחֳרַת בַּבֹּקֶר, וַיִּתְאַסְּפוּ כָּל בְּנֵי הָעֵדָה אֶל בֵּיהַכְּ״נֶ וַיַּעַמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל. פִּתְאֹם נִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת הַפֶּחָה הַיְּרוּשַׁלְמִי וְהַבִּישׁוֹף הַיְּוָנִי וְאַחֲרֵיהֶם קָהָל גָּדוֹל: מוּשְׁלְמִים, נוֹצְרִים וְאַנְשֵׁי צָבָא. כָּל הַמִּתְפַּלְּלִים נִבְהֲלוּ מְאֹד, וּפְנֵיהֶם חָוְרוּ מִפַּחַד, וְרַק הַשַּׁמָּשׁ הִבִּיט מִמְּקוֹמוֹ בִּמְנוּחָה עַל כָּל אֵלֶּה.

וַיְצַו הַפֶּחָה אֶת עֲבָדָיו וַיְחַפְּשׂוּ וַיְמַשְׁשׁוּ בְּכָל פִּנּוֹת הַבַּיִת וְלֹא מָצְאוּ מְאוּמָה. וַיַּעַן אַחַד הַיְּוָנִים: „חַפְּשׂוּ בָּאָרוֹן, כִּי שָׁם תִּמְצְאוּ אֶת אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְשִׁים”. וַיִּפְתְּחוּ הָעֲבָדִים אֶת הָאָרוֹן וַיִּמְצְאוּ אֶת בַּקְבּוּק הַיַּיִן אֵצֶל סִפְרֵי הַתּוֹרָה. וַיִּקְרָא הַיְּוָנִי: זֶה הוּא דַם אַחַד יַלְדֵי הַנּוֹצְרִים, אֲשֶׁר שְׁחָטוּהוּ הַיְּהוּדִים לְצָרְכֵי דָתָם. וַיִּקַּח הַבִּישׁוֹף אֶת הַבַּקְבּוּק וַיִּשְׁאַל אֶת הָרַב: „מַה בַּבַּקְבּוּק?” וַיַּעַן הָרַב בִּמְנוּחָה: „יַיִן הוּא, שֶׁאָנוּ נוֹהֲגִים לְבָרֵךְ עָלָיו”. וַיִּקַּח הַבִּישׁוֹף אֶת כּוֹס הַכֶּסֶף אֲשֶׁר בָּאָרוֹן וַיְמַלְאָהּ בַּמַּשְׁקֶה מֵהַבַּקְבּוּק, וְהִנֵּה הוּא יַיִן. וַיּוֹשֶׁט אֶת הַכּוֹס לַפֶּחָה וּלְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּרְאוּ אֶת הַיַּיִן, אָז פָּנָה הַבִּישׁוֹף אֶל הָרַב וַיְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ לִסְלֹחַ לוֹ עַל אֲשֶׁר הִפְרִיעוּ אֶת הַקָּהָל מִתְּפִלָּתוֹ.

אש בארון הקדש

„הַשַּׁקְרָן הַזֶּה רַמָּאִי" — הוֹסִיף הַבִּישׁוֹף בְּהוֹרוֹתוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ עַל הַיְּוָנִי.

וַיִּמָּלֵא הַפֶּחָה חֵמָה וַיַּשְׁלֵךְ אֶת חֲנִיתוֹ מִתַּעְרָהּ וַיֹּאמֶר לִדְקֹר אֶת הַיְּוָנִי. וַיְבַקֵּשׁ הַבִּישׁוֹף וַיֹּאמַר: „בִּי אֲדוֹנִי, אַל נָא תְטַמֵּא אֶת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ בְּדַם הַנָּבָל הַזֶּה".

וַיְהִי בְצֵאתָם מֵהַבַּיִת, וַיַּרְא הַיְּוָנִי כִּי כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה וַיּוֹדֶה, כִּי בְיָדָיו הִצִּיג בַּקְבּוּק דַּם בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וַיַּחְשֹׁב כִּי בָזֶה יְרַצֶּה אֶת עֲוֹנוֹ. וְלֹא יָכֹל הַפֶּחָה לְהִתְאַפֵּק וַיִּדְקְרֵהוּ בַחֲנִיתוֹ.

מ. קְרִישֶׁבְסְקִי.

באורים: קדום ישן. ביהכ"נ בית הכנסת.

שאלות: איזה מנהג היה בירושלים? מה ראה השמש בחלומו? מתי זה היה? מה אמר לו הזר? לאיזו אש כון? מה עשה השמש, בבאו אל בית הכנסת? מי הציג את בקבוק הדם שם? לאיזה צרך? מה קרה ביום השבת? מה הענש שנענש המעליל?

חִבַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

גְּדוֹלָה הָאַהֲבָה, שֶׁאָהֲבוּ בְּנֵי עַמֵּנוּ אֶת אֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ. אֵלֶּה, אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בָהּ, מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם בַּעֲדָהּ; וְאֵלֶּה, אֲשֶׁר הָיוּ רְחוֹקִים מִמֶּנָּהּ, כָּלְתָה נַפְשָׁם לַעֲלוֹת אֵלֶיהָ וְלָשֶׁבֶת בָּהּ אוֹ לְמִצְעָר לְהִקָּבֵר בָּהּ. יַעֲקֹב אָבִינוּ בִּקֵּשׁ מִיּוֹסֵף: „וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבוּרָתָם". יוֹסֵף לִפְנֵי מוֹתוֹ בִּקֵּשׁ מֵאֶחָיו: „פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם". מֹשֶׁה אֲדוֹן הַנְּבִיאִים הִתְחַנֵּן לִפְנֵי ד׳: „אֶעְבְּרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן". אָמְנָם כְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה עָלָיו, כִּי לֹא יַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן, וְעַל כֵּן שָׁאַל מֵאֵת ד׳, כִּי יְזַכֵּהוּ לְמִצְעָר לִרְאוֹת מֵרָחוֹק אֶת נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל. וַה׳ הֶרְאָה לוֹ לִפְנֵי מוֹתוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ.

בִּימֵי הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן לֹא הָיוּ רַבִּים הָעוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם, כִּי מִימֵי רְחַבְעָם נֶחֶלְקָה מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁתַּיִם, לִיהוּדָה וְאֶפְרַיִם, אֲשֶׁר צָרְרוּ אִישׁ אֶת אָחִיו. אוּלָם בִּימֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי הָיְתָה הָעֲלִיָּה לִירוּשָׁלַיִם מְסֻדֶּרָה, וּמִכָּל קְצוֹת הָאָרֶץ נָהֲרוּ שָׁמָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת מִקְדַּשׁ ד׳ וְלִשְׂמֹחַ בְּעִיר קָדְשָׁם.

כַּלֵּב הַמְפַעֵם בְּקֶרֶב הַחַי, כֵּן הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם לְעַמֵּנוּ: בָּהּ הִתְרַכְּזוּ כָּל חַיֵּי הָאֻמָּה, וּמִמֶּנָּה יָצְאוּ חַיִּים וְאוֹרָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

בְּיִחוּד הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם מְלֵאָה חַיִּים וּתְנוּעָה בִּימֵי הַמּוֹעֲדִים. חוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ מְקֻשָּׁטִים בְּכָל מִינֵי פְּאֵר וְשׁוֹקְקִים מֵהָמוֹן רַב, הַלְּבוּשִׁים בִּגְדֵי יוֹם טוֹב, רֻבָּם מְדַבְּרִים עִבְרִית צָחָה וַאֲחָדִים בַּשָּׂפָה הָאֲרָמִית, הַיְוָנִית וּשְׁאָר לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם, שֶׁבֵּינֵיהֶם גָּרוּ הָעוֹלִים. מִכָּל עֵבֶר נִשְׁמַע קוֹל שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, כִּי פֹּה הִכִּיר אִישׁ אֶת יְדִיד נְעוּרָיו אֲשֶׁר נִפְרַד מֵעָלָיו זֶה כַּמָּה, וְשָׁם הִתְוַדְּעוּ אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר בְּמִקְרֶה נִזְדַּמְּנוּ יַחַד, וַיִּכְרְתוּ בֵינֵיהֶם בְּרִית אַהֲבָה וִידִידוּת.

אוּלָם גַּם אַחַר חָרְבַּן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי לֹא חָדְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲלוֹת אֶל הַר הַקֹּדֶשׁ. גַּם בַּיָּמִים אֲשֶׁר אַדְרִיַּנוּס מֶלֶךְ רוֹמָה גָּזַר עַל הַיְהוּדִים לְבַל תִּדְרֹךְ כַּף רַגְלָם בִּירוּשָׁלַיִם וּסְבִיבָהּ וְכָל הָעוֹבֵר עַל הַחֹק הַזֶּה יוּמָת, הוֹסִיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת שָׁמָּה בְּשׁוּמָם נַפְשָׁם בְּכַפָּם, וְגַם לַעֲלִיָּה כָזוּ קָרְאוּ בְּשֵׁם „עֲלִיָּה לָרֶגֶל", כַּאֲשֶׁר קָרְאוּ מִלְּפָנִים. אַךְ מָה רַב הָיָה הַהֶבְדֵּל בֵּין הָעֲלִיָּה, שֶׁעָלוּ בִימֵי הַבַּיִת, לַעֲלִיָּה שֶׁעָלוּ אַחַר חָרְבַּן הַבַּיִת! מִלְּפָנִים הָלְכוּ בְּפָנִים צוֹהֲלִים, בְּגָאוֹן וְיָד רָמָה, וְעַתָּה הָלְכוּ

בְנְתִיבוֹת עֲקַלְקַלּוֹת, בְּפָנִים עֲגוּמִים וּבְנֶפֶשׁ מָרָה. בִּמְקוֹם שִׁירֵי שִׂמְחָה, קָרְאוּ עַתָּה בִּבְכִי וּבְקוֹל מַר שִׁירֵי נֶהִי: „עָרֵי הַקֹּדֶשׁ הָיוּ מִדְבָּר, צִיּוֹן מִדְבָּר הָיָתָה, יְרוּשָׁלַיִם שְׁמָמָה, בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ וְכָל מַחֲמַדֵּינוּ הָיוּ לְחָרְבָּה".

הַמְשׁוֹרֵר הַגָּדוֹל ר' יְהוּדָה הַלֵּוִי יָשַׁב בְּאֶרֶץ סְפָרַד. אַהֲבָתוֹ לְצִיּוֹן הָיְתָה כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת בְּקִרְבּוֹ וְלֹא נָתְנָה לוֹ מְנוּחָה; וּלְעֵת זִקְנָתוֹ עָזַב אֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ, אֶת בִּתּוֹ יְחִידָתוֹ וְאֶת כָּל רֵעָיו וַיַּעֲבֹר בִּסְפִינָה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בַּיָּמִים הָהֵם הָיְתָה הַנְּסִיעָה בַּיָּם מְסֻכָּנָה מְאֹד, אַךְ ר' יְהוּדָה הָיָה נָכוֹן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ, וּבִלְבָד שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר בָּהּ דָּרְכוּ רַגְלֵי נְבִיאֵינוּ, גִּבּוֹרֵינוּ וַחֲכָמֵינוּ. כְּעֶשְׂרִים שָׁנָה אַחֲרֵי כֵן עָלָה שָׁמָּה רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל ר' משֶׁה בֶּן מַיְמוֹן (הָרַמְבַּ"ם), אוּלָם הוּא לֹא הִשְׁתַּקַּע שָׁם, כִּי הָיָה אָנוּס לְהִתְיַשֵּׁב בְּמִצְרַיִם, אַךְ לִפְנֵי מוֹתוֹ צִוָּה, כִּי יִשְׂאוּ אוֹתוֹ לְקָבְרוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבָנָיו מִלְּאוּ אֶת צַוָּאַת אֲבִיהֶם, וְקִבְרוֹ נוֹדָע עַד הַיּוֹם בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ טְבֶרְיָא.

וּבִשְׁנַת 1197 לְאַחַר חֻרְבַּן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי עָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָרַב הַגָּדוֹל ר' משֶׁה בֶּן נַחְמָן, הָרַמְבַּ"ן. לִפְנֵי בוֹאוֹ עָלוּ הַמּוֹנְגּוֹלִים עַל הָאָרֶץ וַיַּעֲשׂוּ בָהּ שַׁמּוֹת נוֹרָאוֹת, וּבְיִחוּד נִתְּכָה חֲמָתָם עַל יְרוּשָׁלַיִם וַיַּחֲרִיבוּהָ כָלִיל; וְהַיְהוּדִים, אֲשֶׁר הֵם תָּמִיד

הַשֶּׂה לְעוֹלָה, סָבְלוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַתּוֹשָׁבִים; הַרְבֵּה הוּמְתוּ, וְהַשְּׁאָר נִמְלְטוּ לְעָרִים אֲחֵרוֹת, וִירוּשָׁלַיִם נִשְׁאֲרָה שׁוֹמֵמָה. בְּבוֹא הָרַמְבַּ"ן וּבִרְאוֹתוֹ אֶת הַהֶרֶס וְהַשִּׁמָּמוֹן, נִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחוֹ לְהוֹשִׁיב אֶת עִיר הַקֹּדֶשׁ וַיִּקְרָא לְאֶחָיו הַנִּמְלָטִים לָשׁוּב יְרוּשָׁלַיְמָה וּלְהָבִיא עִמָּהֶם סִפְרֵי תוֹרָה, וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית הִתְפַּלְּלוּ בִּירוּשָׁלַיִם בְּצִבּוּר; וְאַחֲרֵי כֵן יָסַד שָׁם יְשִׁיבָה.

וּמִשְּׁנַת 1810 וָהָלְאָה (לחב"ש) הֵחֵל רַעְיוֹן הַיִּשּׁוּב לְהִתְפַּשֵּׁט בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּים מִצְּעִירֵי עַמֵּנוּ יָצְאוּ חֲלוּצִים לַעֲבֹד אֶת אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ הַנְּשַׁמָּה. תְּלָאוֹת רַבּוֹת מָצְאוּ הַגִּבּוֹרִים הָהֵם עַל דַּרְכָּם. וְכַמָּה מֵהֶם מֵתוּ מֵרָעָה וְיָגוֹן אוֹ מִידֵי הַגּוֹיִם הַפְּרָאִים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם; בְּכָל זֹאת לֹא רָפְתָה רוּחַ אֲחֵיהֶם הַנִּשְׁאָרִים, וְהִנָּם מוֹסִיפִים לַעֲבֹד וּלְקַוּוֹת כִּי סוֹף סוֹף יָבוֹאוּ אֶל מַטְּרָתָם, לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָרֶץ וּלְהָשִׁיב לְעַמֵּנוּ כְּבוֹדוֹ הָרִאשׁוֹן, כְּבוֹד עַם חַי הַיּוֹשֵׁב עַל אַדְמָתוֹ.

א. ז רַבִּינוֹבִיץ.

אָבִי וְאִמִּי.

אָבִי הָיָה חַיָּט עָנִי. הוּא הָיָה יְהוּדִי פָּשׁוּט, יְרֵא־אֱלֹהִים וְזָהִיר בְּמִצְוֹתָיו, גַּם בַּר־אוֹרְיָן בְּמִקְצָת.

זוֹכֵר אֲנִי עוֹד הַיּוֹם אֶת נִגּוּנָיו הַמְּלֵאִים תּוּגָה, שֶׁבָּהֶם הָיָה מְזַמֵּר בִּשְׁעַת עֲבוֹדָתוֹ לִקּוּטִים מִפִּיּוּט וּמִסֵּדֶר תְּפִלּוֹת הַשָּׁנָה. בְּיִחוּד הָיָה אוֹהֵב לְשׁוֹרֵר „כָּל נִדְרֵי", „וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ", „וְכָל מַאֲמִינִים". וְהֵד הַנְּגִינָה הָעֲצוּבָה הַזֹּאת יִשָּׁמַע בְּאָזְנַי עוֹד עַתָּה, גַּם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי יוֹשֵׁב בְּבֵית־הַזִּמְרָה וּמַאֲזִין לְשִׁירֵי עַם נֵכָר.

אָבִי הָיָה חוֹזֵר עַל הַכְּפָרִים וְעַל אֲחֻזּוֹת הַ„פְּרִיצִים" לְבַקֵּשׁ שָׁם עֲבוֹדָה. וְאִם אַךְ מָצָא, הָיָה עוֹבֵד יוֹמָם וָלַיְלָה, עוֹבֵד עַד כְּלוֹת כֹּחוֹ וְעַד כְּהוֹת אוֹר עֵינָיו. אַף רֶגַע לֹא הָיָה מֵסִיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ וּמִילָדָיו. הוּא הָיָה בְּעֵינָיו תָּמִיד הַטָּפֵל, וּבְנֵי בֵיתוֹ—הָעִקָּר. בְּכָל הַיָּמִים שֶׁהָיָה עוֹבֵד בְּבָתֵּי נָכְרִים, לֹא

הָיָה מֵבִיא אֶל פִּיו כָּל אֹכֶל מִלְּבַד פַּת קִיבָר וּמַיִם חַמִּים.

אִמִּי הָיְתָה אִשָּׁה כְּשֵׁרָה, יְהוּדִית פְּשׁוּטָה וּצְנוּעָה. הִיא הָיְתָה בִּנְעוּרֶיהָ יָפָה מְאֹד.

בֵּית הוֹרַי הָיָה צַר וְקָטָן, הַיְלָדִים, אַחַי וְאַחְיוֹתַי, הָיוּ רַבִּים, וּבְכָל־זֹאת שָׂרְרוּ נִקָּיוֹן וְטֹהַר בְּכָל זָוִיּוֹתָיו. בִּגְדֵי הַיְלָדִים הָיוּ תָמִיד שְׁלֵמִים וּנְקִיִּים, לַמְרוֹת עֲנִיּוּתֵנוּ וּמַחְסוֹרֵנוּ. יְדֵי אִמִּי הָיוּ תָמִיד מְלֵאוֹת עֲבוֹדָה, אַף רֶגַע אֶחָד לֹא נָחוּ.

לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח אֶת הַשְּׂחוֹק הַנָּעִים, שֶׁהָיָה מְרַחֵף עַל שִׂפְתֵי אִמִּי בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה מִשְׁתַּעֲשַׁעַת עִם יְלָדֶיהָ הַקְּטַנִּים, אֶת צִפְצוּפֶיהָ, פִּטְפּוּטֶיהָ וּשְׁרִיקוֹתֶיהָ הָרַכִּים וְהַנְּעִימִים, אֶת חִקּוּיֶיהָ הַמְלֵאִים יַלְדוּת, אֶת עֵינֶיהָ הַמְּאִירוֹת, וְהַמְּפִיקוֹת אֹשֶׁר וְתוּגָה קַלָּה וּמְיוּחָדָה בְּמִינָהּ וְאֶת הַשַּׁלְוָה הַקְּדוֹשָׁה הַשְּׁפוּכָה עַל פָּנֶיהָ הַחִוְּרִים מְעַט.

ר. בְּרַיְינִין.

אִמָּא.

אִמִּי, הַיְחִידָה בַּתֵּבֵל!
אַתְּ בַּת־יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרָה!
אֵי חֲרוּזַת־פְּנִינִים לִי אֶדְלֶה,
וּו אֶל צַוָּארֵךְ אֶקְשׁוֹרָה?

אֵי אֶבֶן טוֹבָה לִי אֶכְרֶה,
הוֹסֵף זוּ תוּכַל אֶל זְהָבֵךְ?
נִיבֵי־הַפְּלָאִים אֵי אֶחְצֹב,
אוֹתָךְ בָּם אוּכַל אֲבָרֵךְ?

לְזֹהַר עֵינַיִךְ הַצְּנוּעוֹת
כָּל אַבְנֵי־חֵן הֵן תִּכְהֶינָה.
נִיבִים נֶחְמָדִים מֵ„אִמָּא" —
הֵמָּה לֹא נוֹצְרוּ עֲדֶנָּה!

פֶּסַח גִּינְזְבּוּרְג.

בֵּאוּרִים: אדלה אוציא מתוך קרקע הים. אכרה אחפור. ניבי הפלאים מבטאים נפלאים.

ר׳ עֲקִיבָא.

רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו רוֹעֶה לְאִישׁ עָשִׁיר וּשְׁמוֹ כַּלְבָּא שָׂבוּעַ. וּלְכַלְבָּא שָׂבוּעַ בַּת יָפָה, וּשְׁמָהּ רָחֵל. וַיֶּאֱהַב עֲקִיבָא הָרוֹעֶה אֶת בַּת אֲדוֹנָיו הֶעָשִׁיר וְגַם הִיא אֲהֵבַתּוּ. וַתֹּאמֶר אֵלָיו רָחֵל: אִם תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לִלְמֹד תּוֹרָה, וְהָיִיתִי לְךָ לְאִשָּׁה. וַיֵּאוֹת לָהּ רַבִּי עֲקִיבָא, וַיִּשָּׁבַע לָהּ עַל הַדָּבָר הַזֶּה. וַתְּהִי רָחֵל לוֹ לְאִשָּׁה, לַמְרוֹת רְצוֹן אָבִיהָ. וַיֵּלֶךְ ר׳ עֲקִיבָא לוֹדָה לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי שָׁם הָיְתָה יְשִׁיבַת ר׳ אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֻרְקָנוֹס. בְּבוֹאוֹ, מָצָא שָׁם חֲכָמִים רַבִּים יוֹשְׁבִים וּמִתְוַכְּחִים זֶה עִם זֶה. וַיַּאֲזֵן וַיַּקְשֵׁב — וְלֹא הֵבִין מְאוּמָה. וַיֵּצֵא מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ וַיַּעֲמֹד בַּחוּץ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ. אָז נִגַּשׁ אֵלָיו אִישׁ זָקֵן וַיָּבֹא עִמּוֹ בִּדְבָרִים, וַיִּשְׁאָלֵהוּ, עַל מַה הוּא עָצֵב בָּכָה? וַיְסַפֵּר לוֹ ר׳ עֲקִיבָא, כִּי בָא לִלְמֹד, אַךְ מִכָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע לֹא הֵבִין דָּבָר. וַיַּרְאֵהוּ הַזָּקֵן בְּצַד הַבַּיִת אֶבֶן חֲקוּקָה וַיֹּאמֶר לוֹ: הֲיָדַעְתָּ מִי חָקַק אֶבֶן זוּ? הֲלֹא הַמַּיִם הַיּוֹרְדִים עָלֶיהָ מֵעַל הַגַּג טִפָּה אַחַר טִפָּה; וְאִם אֶפְשָׁר לַמַּיִם הָרַכִּים לָחֹק אֶבֶן קָשָׁה; דִּבְרֵי תוֹרָה, הַנִּמְשָׁלִים לְאֵשׁ וּלְפַטִּישׁ, כַּכָּתוּב: „הֲלֹא דְבָרִי כָּאֵשׁ, נְאֻם ה׳, וּכְפַטִּישׁ יְפוֹצֵץ סָלַע״ — לֹא כָל שֶׁכֵּן שֶׁיּוּחֲקוּ עַל לֵב הָאָדָם, כְּשֶׁיִּשְׁקוֹד עֲלֵיהֶם יָמִים רַבִּים.

ר' עקיבא

וְהָאִישׁ הַזָּקֵן הָיָה מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת. וַיֶּאֱסֹף הָאִישׁ אֶת ר' עֲקִיבָא אֵלָיו וַיּוֹשִׁיבֵהוּ בְּתוֹךְ תַּלְמִידָיו הַקְּטַנִּים וַיְלַמְּדוֹ לִקְרֹא סֵפֶר. וְר' עֲקִיבָא בִּשְׁקִידָתוֹ הָעֲצוּמָה עָשָׂה חַיִל עַד לְהַפְלִיא. וְכַעֲבוֹר שָׁנִים אֲחָדוֹת הָיָה לְאֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים הַמְּצֻיָּנִים שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֻרְקָנוּס, וְאַחֲרֵי כֵן נִבְחַר לַחֲבֵר הַסַּנְהֶדְרִין, אֲשֶׁר הָיָה בַּיָּמִים הָהֵם בְּיַבְנֶה.

וּבַיָּמִים, שֶׁלָּמַד ר' עֲקִיבָא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, הִתְפַּרְנֵס מֵעֲבוֹדַת־כַּפַּיִם, כִּי הָיָה בוֹקֵעַ עֵצִים לְקִסְמִים דַּקִּים; חֵלֶק מֵהֶם הָיָה מוֹכֵר לְצָרְכֵי פַּרְנָסָתוֹ, וְהַשְּׁאָר הָיָה מַדְלִיק בַּלַּיְלָה וְלוֹמֵד לְאוֹרָם.

גַּם רָחֵל אִשְׁתּוֹ הָיְתָה בְּצַעַר וְלַחַץ נוֹרָא, כִּי אָבִיהָ גֵּרְשָׁהּ מִבֵּיתוֹ עַל שֶׁנִּשְּׂאָה לְרוֹעֶה עָנִי, וְאָז הָיְתָה רָחֵל הָעֲנֻגָּה וְהַמְּפֻנָּקָה אֲנוּסָה לַעֲבוֹד עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ לְכַלְכֵּל אֶת נַפְשָׁהּ. וּפַעַם מָכְרָה גַּם אֶת שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ הָאֲרֻכּוֹת וְהַיָּפוֹת בַּלֶּחֶם. אַךְ אֶת כָּל יִסּוּרֶיהָ נָשְׂאָה בְּאַהֲבָה, בְּדַעְתָּהּ כִּי עֲקִיבָא בְּחִירָהּ שׁוֹקֵד עַל תּוֹרַת ה', וּבִרְבוֹת הַיָּמִים יִהְיֶה לְתַלְמִיד־חָכָם.

ר' עֲקִיבָא שָׁב מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ מֻכְתָּר בְּשֵׁם טוֹב, כְּאַחַד מִגְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים, וּכְשֶׁנִּשְׁמַע דְּבַר בּוֹאוֹ בָּעִיר, בָּאָה שְׁכֶנְתָּהּ שֶׁל רָחֵל וְאָמְרָה לָהּ: שַׁאֲלִי לָךְ שִׂמְלָה יָפָה וּלְכִי לְקַדֵּם

אֶת פְּנֵי אִישֵׁךְ. וַתַּעַן רָחֵל: עֲקִיבָא בַּעֲלִי יַכִּירֵנִי גַּם בְּשִׂמְלָתִי הַיְשָׁנָה.

כְּשֶׁרָאֲתָה רָחֵל אֶת ר׳ עֲקִיבָא, נָפְלָה לְרַגְלָיו אָרְצָה; וַיְבַקְּשׁוּ תַלְמִידֵי ר׳ עֲקִיבָא לְהָדְפָהּ. וַיֹּאמֶר ר׳ עֲקִיבָא: „הַרְפּוּ מִמֶּנָּה, שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם *) — שֶׁלָּהּ הִיא".

רַ׳ עֲקִיבָא שָׂם אֶת מִשְׁכָּנוֹ בָּעִיר בְּנֵי־בְרַק, וְשָׁם נֶאֶסְפוּ אֵלָיו תַלְמִידִים רַבִּים מִכָּל קַצְוֵי אָרֶץ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם: „יָגַעְתִּי וְלֹא מָצָאתִי" — אַל תַּאֲמֵן; „מָצָאתִי וְלֹא יָגַעְתִּי" — אַל תַּאֲמֵן; „יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי" — תַּאֲמִין.

II.

בַּיָּמִים הָהֵם עוֹד זָכְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּמִים הַטּוֹבִים, בִּהְיוֹתָם עַם חָפְשִׁי, כִּי רַק כַּחֲמִשִּׁים שָׁנָה עָבְרוּ, מֵעֵת שֶׁאָבְדוּ לָהֶם חֵרוּתָם וּגְדֻלָּתָם, כְּאֵבָם הָיָה עוֹד חָדָשׁ עִמָּהֶם, וּנְצִיבֵי הָרוֹמָאִים אֲשֶׁר הִרְבּוּ לְעָשְׁקָם וּלְהַשְׁפִּילָם, עוֹד הִגְדִּילוּ אֶת מְצוּקוֹת לְבָבָם; וְעַל כֵּן גָּמְרוּ הַיְהוּדִים אֹמֶר לִפְרֹק אֶת עֹל הָרוֹמָאִים מֵעַל צַוָּארָם, וּבַחוּרֵי יְהוּדָה הִתְקַבְּצוּ תַּחַת דֶּגֶל

---

*) גַּם תּוֹרָתִי גַּם תּוֹרַתְכֶם.

שִׁמְעוֹן בַּר כּוֹכְבָא וַיִּלָּחֲמוּ בִגְבוּרָה נִפְלָאָה בְּצִבְאוֹת רוֹמָא. וְגַם ר׳ עֲקִיבָא, אַף כִּי הָיָה זָקֵן בַּיָּמִים הָהֵם, נִלְוָה אֲלֵיהֶם וַיְהִי נוֹשֵׂא כֵלִים לְבַר כּוֹכְבָא. אוּלָם אַחֲרֵי מִלְחָמָה אֲרֻכָּה וְקָשָׁה הִתְגַּבְּרוּ צִבְאוֹת רוֹמָא הָרַבִּים עַל צְבָא יִשְׂרָאֵל הַמְּעַט, רֹב גִּבּוֹרֵי יְהוּדָה נָפְלוּ בַחֶרֶב, וְהַמְּעַט שֶׁנִּשְׁאַר לִפְלֵיטָה, נִכְנַע מִפְּנֵי הָאוֹיֵב הֶעָצוּם.

אָז בָּאוּ יָמִים רָעִים לְיִשְׂרָאֵל. אַדְרִיַּנוּס קֵיסַר רוֹמָא, גָּזַר אָז עַל הַיְהוּדִים, לְבַל יִלְמְדוּ תּוֹרָה וְלֹא יְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתֶיהָ, וְכָל הָעוֹבֵר עַל גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ יוּמָת. ר׳ עֲקִיבָא לֹא שָׂם לִבּוֹ לִפְקֻדַּת הַמֶּלֶךְ וַיַּקְהֵל אֶת הָעָם וַיְלַמְּדָם תּוֹרָה.

וְאִישׁ אֶחָד, פַּפּוּס בֶּן יְהוּדָה, אָמַר לוֹ: „עֲקִיבָא, הַאֵינְךָ יָרֵא מִפְּנֵי הַמַּלְכוּת״? וַיַּעַן אוֹתוֹ ר׳ עֲקִיבָא: „אֶמְשֹׁל לְךָ מָשָׁל: הַשּׁוּעָל הִתְהַלֵּךְ עַל שְׂפַת הַנָּהָר, וַיַּרְא דָגִים שָׁטִים בַּמַּיִם הֵנָּה וָהֵנָּה. וַיֹּאמֶר לָהֶם: „הַגִּידוּ נָא לִי, דָגִים, לָמָּה אַתֶּם נָעִים וָנָדִים בְּלִי מָנוֹחַ?״ וַיַּעֲנוּ הַדָּגִים: „יְרֵאנוּ מִפְּנֵי הָרְשָׁתוֹת, שֶׁהַדַּיָּגִים פּוֹרְשִׂים לָנוּ״. וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשּׁוּעָל: „אִם כֵּן, עֲלוּ אֵלַי הַיַּבָּשָׁה, וְנֵשְׁבָה יַחַד בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה״. וַיַּעֲנוּהוּ הַדָּגִים: „עָלֶיךָ שׁוּעָל, אוֹמְרִים, כִּי אַתָּה הַפִּקֵּחַ שֶׁבְּחַיּוֹת, וְאֵינְךָ אֶלָּא טִפֵּשׁ: הֵן אִם בַּמַּיִם, בִּמְקוֹם חִיּוּתֵנוּ, אֵין שָׁלוֹם לָנוּ, בַּיַּבָּשָׁה עַל אַחַת כַּמָּה

וְכַמָּה״ — כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: אִם בַּזְּמָן שֶׁאָנוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר „כִּי הִיא חַיֵּיכֶם״, אָנוּ יְרֵאִים מִפְּנֵי הָאֻמּוֹת, הָעוֹמְדוֹת עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אִם נַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה״!

כְּשֶׁנּוֹדַע לִנְצִיב הָרוֹמָאִים, שֶׁר׳ עֲקִיבָא מַקְהִיל קְהִלּוֹת וּמְלַמֵּד אֶת הָעָם תּוֹרָה, צִוָּה אֶת עֲבָדָיו וַיִּתְפְּשׂוּהוּ וַיּוֹשִׁיבוּהוּ בְּבֵית הַכֶּלֶא.

כְּשֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לַהֲרִיגָה, סָרְקוּ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמַסְרְקוֹת בַּרְזֶל. וְר׳ עֲקִיבָא עָמַד אָז בִּתְפִלָּה, וּפָנָיו הָיוּ צוֹהֲלִים וּשְׂמֵחִים. וַיַּרְא הַנְּצִיב הָרוֹמָאִי אֶת פְּנֵי ר׳ עֲקִיבָא הַמְּאִירִים, וַיִּשְׁתּוֹמֵם וַיִּתְפַּלֵּא מְאֹד, כִּי הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים לֹא שִׁנּוּ אֶת רוּחוֹ הַשְּׂמֵחָה וְלֹא הֶחְסִירוּ מֵהוֹד פָּנָיו. וַיֹּאמֶר לוֹ הַנְּצִיב: אֵין זֹאת, כִּי אִם מְכַשֵּׁף אַתָּה, כִּי תַעֲצֹר כֹּחַ לִסְבֹּל יִסּוּרִים כָּאֵלֶּה בְּשִׂמְחָה. וַיֹּאמֶר ר׳ עֲקִיבָא: כָּל יָמַי חָשַׁבְתִּי: מִי יִתֵּן וְאֶזְכֶּה לִמְסֹר אֶת נַפְשִׁי עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם. וְעַתָּה בָּאָה לְיָדִי הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, וְאֵיךְ לֹא אֶשְׂמַח? וַיּוֹסֶף ר׳ עֲקִיבָא לְהִתְפַּלֵּל, וּבְקָרְאוֹ „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד״ יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּ„אֶחָד״.

א. ז. רַבִּינוֹבִיץ.

אֵשֶׁת רַבִּי עֲקִיבָא.

רֹאשָׁהּ יִכַּף בְּאֵין אוֹנִים מוּל כְּתֵפָהּ, וּתְנוּמָה
אֶת שְׁמוּרוֹת עֵינֶיהָ עַל כָּרְחָן עוֹצֶמֶת;
עוֹמֵד גַּלְגַּל הַפֶּלֶךְ, וַחֲשֵׁכָה וַעֲגוּמָה
אִתָּהּ עֲלִיָּתָהּ נִרְדֶּמֶת.

רַק שֶׁן־עַכְבָּר עוֹד חוֹרְקָה וּבָעֵץ מְנַסֶּרֶת
וּשְׁאָר הַנֵּר יָהֵל עוֹד חֵלֶק פִּנָּתָהּ,
יָהֵל חֵלֶק פָּנֶיהָ: יִפְעָתָן חִוֶּרֶת
הֵפִיקָה חֵן־מַלְכוּת בִּשְׁנָתָהּ.

וְהִיא חוֹלֶמֶת חֲלוֹם: אִישָׁהּ שָׁב רַב־תּוּשִׁיָּה,
אַחֲרָיו קְהַל תַּלְמִידִים וּקְהַל עָם אַחֲרֵימוֹ,
גַּם אָבִיהָ בַּבָּאִים... וְהִיא רַק בּוֹכִיָּה
וּמְחַבְּקָה אֶת שְׁנֵימוֹ, אֶת שְׁנֵימוֹ.

מִתּוֹךְ בִּכְיָהּ תִּתְעוֹרֵר; הַנֵּר תַּם וְכָבָה;
אַךְ הִנֵּה בַחַלּוֹן הַסַּהַר זוֹרֵחַ;
עוֹד בָּהּ תּוֹסֵס הַחֲלוֹם, אַךְ חִישׁ מַהֵר הִיא שָׁבָה
וְטוָה לְאוֹר הַיָּרֵחַ.

יַעֲקֹב כַּהֲן.

בְּל"ג בָּעֹמֶר.

חַג לַנְּעָרִים הַיּוֹם, חַג ל"ג בָּעֹמֶר. וַיֵּצְאוּ כָּל תַּלְמִידֵי הַחֲדָרִים, אֵלֶּה לַשָּׂדֶה וְאֵלֶּה לַחֹרְשָׁה, מָקוֹם שֶׁצִּפֳּרִים אוֹמְרוֹת שִׁירָה וְהַצְּלָצַל יוֹצֵא בְּמָחוֹל — וְהֵם רוֹקְדִים וְרָצִים שָׁם כִּבְנֵי צֹאן, מִשְׁתַּטְּחִים עַל פְּנֵי הָעֵשֶׂב הָרַךְ, מִתְגּוֹלְלִים מֵרֹאשׁ הַגִּבְעָה מַטָּה, מְטַפְּסִים עַל הָעֵצִים וְזוֹרְקִים חִצִּים מִקַּשְׁתּוֹתֵיהֶם וְרוֹכְבִים בִּקְנֵיהֶם, וּמִסָּבִיב אַךְ שִׂמְחָה וָגִיל.

וְשָׁם עַל שְׂפַת הַנַּחַל יוֹשֵׁב „רַבִּי" אֶחָד וּסְבִיבָיו כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר נְעָרִים קְטַנִּים. הוּא מְסַפֵּר לָהֶם אֶת דְּבַר הַחַג הַזֶּה וְכֻלָּם יוֹשְׁבִים וּמַקְשִׁיבִים לִדְבָרָיו. רַק גֶּצִּי הַקָּטֹן אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. הוּא נָתַן עֵינָיו בַּבֵּיצָה אֲשֶׁר נָתְנָה לוֹ אִמּוֹ וְנִדְמָה לוֹ כִּי קְטַנָּה הִיא מִן הַבֵּיצָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לְאָחִיו — וְרַעְיוֹן לֹא טוֹב עָלָה עַל לִבּוֹ לְהַחֲלִיף אֶת בֵּיצָתוֹ בְּבֵיצַת אָחִיו... גֶּצִּי רָאָה כִּי פְּנֵי כָּל הַנְּעָרִים מוּסַבִּים אֶל הָרַבִּי וְאִישׁ לֹא

יָשִׂים אֵלָיו לֵב. וַיִּגַּשׁ אֵלָיו בַּלָּט אֶת צְרוֹר אָחִיו וַיּוֹצֵא מִשָּׁם אֶת הַבֵּיצָה, וַיָּשֶׂם תַּחְתֶּיהָ אֶת בֵּיצָתוֹ. אֲבָל אָז נִדְמָה לוֹ כִּי בֵיצָתוֹ הִיא הַגְּדוֹלָה וּבֵיצַת אָחִיו – הַקְּטַנָּה. וַיְמַהֵר לְהָשִׁיב אֶת הַגְּנֵבָה אֶל מְקוֹמָהּ וְלָקַחַת אֶת שֶׁלּוֹ. וְהִנֵּה עוֹד פַּעַם נִרְאָה לוֹ כִּי הַבֵּיצָה שֶׁבְּיָדוֹ הִיא הַקְּטַנָּה וְהַבֵּיצָה שֶׁבִּצְרוֹר אָחִיו הִיא הַגְּדוֹלָה, וַיָּשָׁב לְהַחֲלִיף בֵּיצָה בְּבֵיצָה. וַיְהִי הוּא עוֹשֶׂה כֹּה וָכֹה וְלִבּוֹ דֹּפֵק בּוֹ כְּלֵב גַּנָּב, וַתִּפֹּל בֵּיצָה אַחַת מִיָּדוֹ וַתִּשָּׁבֵר וַתִּשָּׁפֵךְ עַל בְּגָדָיו... אָז נִגְלָה קְלוֹנוֹ לְעֵינֵי כָל חֲבֵרָיו, וַיִּשְׂחֲקוּ עָלָיו כֻּלָּם—וְגֶצִי נָתַן קוֹלוֹ בִּבְכִי.

הָרַבִּי הוֹרָה, כִּי הַבֵּיצָה הַשְּׁלֵמָה הִיא לְאָחִיו, וְגֶצִי נִשְׁאַר בְּלִי בֵיצָה.

וְהִנֵּה יָשְׁבוּ הַנְּעָרִים אֶל אֲרֻחָתָם בְּגִיל, בֵּרְכוּ בְקוֹל וְאָכְלוּ עֻגּוֹת וּבֵיצִים, חֲרוּבִים וְצִמּוּקִים, אַךְ גֶּצִי לֹא בֵרַךְ וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה. אָחִיו וַחֲבֵרָיו אָמְנָם נִחֲמוּהוּ וַיֹּאבוּ לָתֶת־לוֹ מִבֵּיצֵיהֶם—אַךְ גֶּצִי

מֵאֵן לְהִתְנַחֵם, כִּי לִבּוֹ הִכָּהוּ עַל הַמַּעֲשֶׂה הָרָע אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִצְטָעֵר עַל קְלוֹנוֹ אֲשֶׁר נִגְלָה בָּרַבִּים.

אַחַר הַסְּעוּדָה קָמוּ הַנְּעָרִים וְהִתְהוֹלְלוּ, רָצוּ וְרָקְדוּ, זָרְקוּ חִצִּים, טִפְּסוּ עַל הָעֵצִים, רָדְפוּ אַחֲרֵי צִפֳּרִים וְרָבוּ בְקִנֵּיהֶם — אַךְ גְּצִי נִפְקַד וְאֵינֶנּוּ, הוּא הִשְׁתַּמֵּט חֶרֶשׁ מִבֵּין חֲבֵרָיו הָעַלִּיזִים וַיֵּלֶךְ אָבֵל הַבַּיְתָה.

י. שְׁטֵיינְבֶּרג.

הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי.

אֲנִי מְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ רְחוֹבוֹת יְרוּשָׁלַיִם הַחֲשֵׁכוֹת וְהַצָּרוֹת, הָלֹךְ וְיָרֹד, הָלֹךְ וְיָרֹד, כָּל רֶגַע מַדְרֵגַת אֶבֶן אַחַת בַּמּוֹרָד. וְהָרְחוֹבוֹת מָה עַתִּיקוֹת וְרַבּוֹת יָמִים! הַאֵין יֵשׁ לְכָל אֶבֶן פֹּה, אֲשֶׁר תִּדְרוֹךְ עָלֶיהָ כַּף רַגְלִי, תּוֹלְדוֹתֶיהָ וְדִבְרֵי יָמֶיהָ? מִי יוֹדֵעַ — אוּלַי בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי בוֹ עַתָּה, עָבַר לְפָנִים גַּם הַנָּבִיא יְשַׁעְיָהוּ, אוּלַי פֹּה הִתְהַלֵּךְ פַּעַם הַמֶּלֶךְ דָּוִד רַגְלִי, אוּלַי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה הִתְהַלֵּךְ פֹּה לָשׂוּחַ לְרוּחַ הַיּוֹם כִּנְטוֹת צִלְלֵי עֶרֶב, כִּי הַדֶּרֶךְ הוּא הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֶל הַר הַבָּיִת.

וַאֲנִי עוֹבֵר אֶת רְחוֹב דָּוִד וְאֶת הָרְחוֹב הַקָּטָן הָרִאשׁוֹן הָעוֹבֵר בְּאַלְכָסוֹן וּפוֹנֶה דָרוֹמָה, וַאֲנִי עוֹבֵר עַל פְּנֵי בָתִּים קְטַנִּים וְדַלִּים, — וּפִתְאֹם וְאָנֹכִי עוֹמֵד לִפְנֵי „הַכֹּתֶל".

וְכַאֲשֶׁר רָאִיתִי אוֹתוֹ, אֶת הַכֹּתֶל, וְהִנֵּה שָׁבָה וְקָמָה כָּל יַלְדוּתִי... עַל פְּנֵי הַסַּפְסָל הַקָּטָן אָנֹכִי יוֹשֵׁב לִפְנֵי אִמִּי זְקֶנְתִּי, רֹאשִׁי נָתוּן בְּחֵיקָהּ לִרְגָעִים, וְהִיא מְסַפֶּרֶת עַל דְּבַר שֶׁבַע הָאֲבָנִים הָרִאשׁוֹנוֹת אֲשֶׁר לַכֹּתֶל הַזֶּה. אֶת הָרִאשׁוֹנָה הִנִּיחַ אָדָם הָרִאשׁוֹן, אֶת הַשֵּׁנִית אַבְרָהָם, אֶת הַשְּׁלִישִׁית יִצְחָק, אֶת הָרְבִיעִית יַעֲקֹב, וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק הִנִּיחַ אֶת הָאֶבֶן הַחֲמִישִׁית, וְאֶת הַשִּׁשִּׁית הִנִּיחַ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְאֶת הַשְּׁבִיעִית — שְׁלֹמֹה. וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר הַכֹּתֶל הַזֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם. כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר תַּעֲמוֹד הָאָרֶץ, יַעֲמוֹד גַּם הוּא. בָּאֵשׁ אָמְרוּ לְהַפִּילוֹ וְהוּא נִשְׁאַר עוֹמֵד, בִּמְחִי קָבָל נִסּוּ לְנַתְּצוֹ וְלֹא הִצְלִיחוּ. כַּאֲשֶׁר חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּשְׁלֹשֶׁת הַכְּתָלִים אֲשֶׁר לוֹ נָפְלוּ, אָז נִגַּשׁ אִישׁ הַצָּבָא הָרִאשׁוֹן מִן הָרוֹמִים וַיִּשְׁתָּעֵר עַל הַכֹּתֶל הָרְבִיעִי הַזֶּה, הוּא הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי — וַיִּפּוֹל מֵת אָרְצָה. אָז הִגִּיחַ אֵלָיו שַׂר הַצָּבָא — וַיִּיבְשׁוּ כָּל אֵבָרָיו. אָז עָלָה עָלָיו טִיטוּס הָרָשָׁע בְּעַצְמוֹ, וּפִתְאֹם יָצְאָה בַּת־קוֹל: רָשָׁע בֶּן רָשָׁע, פְּנֵה לַאֲחוֹרֶיךָ, אַל תִּגַּשׁ! אֶת כָּל הַכְּתָלִים מָסַרְתִּי בְיָדֶךָ, מִלְּבַד הַכֹּתֶל הַזֶּה. וְכַאֲשֶׁר לֹא שָׁמַע הָרָשָׁע בְּקוֹל הַזֶּה וַיִּגַּשׁ אֶל הַכֹּתֶל וַיָּרֶם עָלָיו אֶת כְּלִי מַפָּצוֹ —

וַתִּיבַשׁ יַד יְמִינוֹ. וְאוּלָם בָּרֶגַע הַזֶּה יָרְדוּ מִן הַשָּׁמַיִם מַלְאָכִים וַיֵּשְׁבוּ עַל הַחוֹמָה וַיִּשְׂאוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ, וְהַדְּמָעוֹת הָאֵלֶּה בָּאוּ אֶל תּוֹךְ הַכֹּתֶל וַתִּתְעָרֵבְנָה בוֹ – וּמִנִּי אָז נִקְשׁוּ הָאֲבָנִים, וְהַכֹּתֶל לֹא יִמּוֹט עוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וַאֲנִי עוֹמֵד לְפָנָיו וְכָל בְּשָׂרִי רוֹעֵד. לֹא אֵדַע מַדּוּעַ -- אוּלָם כָּל בְּשָׂרִי רוֹעֵד.

הִנֵּה זֶה הוּא הַמָּקוֹם הַיּוֹתֵר קָדוֹשׁ עַל פְּנֵי כַדּוּר הָאֲדָמָה כֻּלּוֹ ! קָדוֹשׁ מִמֶּנּוּ אָיִן.

וּמִן הַמָּקוֹם הַזֶּה יָצָא קוֹל בּוֹכִים, רוֹעֵד וּמְמֻשָּׁךְ. יְהוּדִים לְמֵאוֹת עוֹמְדִים לִפְנֵי הַכֹּתֶל, יְהוּדִים בַּעֲלֵי זְקָנִים לְבָנִים וַאֲרוּכִים יְהוּדִים סְפָרַדִּים, יְהוּדִים אַשְׁכְּנַזִּים, יְהוּדִים לְבוּשִׁים בִּגְדֵי מֶשִׁי תְכֵלֶת – מַחֲנֶה גָּדוֹל מְאֹד. וְקוֹל נְהִי, בְּכִי תַמְרוּרִים רוֹעֵד בְּתוֹךְ הָאֲוִיר, אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ לֹא שָׁמַעְתִּי עוֹד מִיָּמָי. יֵשׁ אֲשֶׁר יַעֲמוֹד אִישׁ וְיַךְ בְּכַף יָדוֹ עַל לוּחַ לִבּוֹ, יֵשׁ אֲשֶׁר יִצְעַק אִישׁ וְיִמְרוֹט שְׂעַר רֹאשׁוֹ, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִלְחַץ אִישׁ זָקֵן אֶת מִצְחוֹ אֶל הָאֶבֶן הַקָּרָה אֲשֶׁר בַּחוֹמָה וְיֵשׁ אֲשֶׁר נַעַר קָטָן יִתְרַפֵּק עַל אֶבֶן וַיֵּבְךְּ בְּקוֹל גָּדוֹל.

וּמִתּוֹךְ כָּל הַיְלָלָה הַזֹּאת וּמִתּוֹךְ נְהִי כָל הַתַּמְרוּרִים הָאֵלֶּה תִּשָּׁמַע רַק הַשְּׁאֵלָה הָאַחַת הַקּוֹרַעַת לֵב עַד הַיְסוֹד : „מַדּוּעַ"?... וְגַם : „עַד מָתַי עוֹד ?".

וְכַאֲשֶׁר כְּבָר הִרְחַקְתִּי מִן הַחוֹמָה, בְּלֶכְתִּי לָשׁוּב, שָׁמַעְתִּי עוֹד אֶת הַשְּׁאֵלָה הַנִּפְלָאָה: „מַדּוּעַ“, וְכַאֲשֶׁר כְּבָר שָׁכַבְתִּי עַל מִשְׁכָּבִי בַּלַּיְלָה וּבְתוֹךְ חֲלוֹמוֹתַי עוֹד שָׁמַעְתִּי: „אֲהָהּ, אֱלֹהִים, מַדּוּעַ“?

דָּוִד פְּרִישְׁמַן.

שאלות: שריד איזה בנין הוא הכתל? באיזה מקום הוא נמצא? מה הן האגדות המספרות על אודות הכתל המערבי? מתי יתקבצו שמה יהודי ירושלים?

הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי.

עַל הַהַר הָרָם
עֹמֵד כֹּתֶל יָשָׁן –
קוֹדֵר מִנִּי עָשָׁן;
הַרְבֵּה נִרְאִים פְּרָצִים בּוֹ;
צִמְחֵי אֵזוֹב צָצִים בּוֹ –
אַךְ הוּא עֹמֵד אֵיתָן.

הכתל המערבי

לִפְנֵי כֹתֶל זֶה
עֹמְדִים זְקֵנִים שְׁחוּחִים,
מְפַלְּלִים וּבוֹכִים.
נוֹפְלִים הֵם עַל פְּנֵיהֶם שָׁם:
מְתַנִּים צָרוֹתֵיהֶם שָׁם –
צָרוֹת אַלְפֵי שָׁנִים.
וּמִשְּׁמֵי הָרֹם
עַל הַכֹּתֶל שׁפְּעוֹת
קַרְנֵי־כֶסֶף רוֹפְאוֹת;
בְּרַחֲמֵי־אֵל מְצִיצוֹת הֵן,
וּבְכָל לֵב מְפִיצוֹת הֵן
זָהֳרֵי נֶחָמָה. –

יַעֲקֹב כֹּהֵן.

באורים: קודר חשך, שחור. **אזוב** מין עשב הצומח בין החרבות. **איתן** חזק. **שחוחים** כפופים. **מפללים** מתפללים. **מתנים** מספרים. **שופעות** יורדות בשפע—הרבה. **רופאות** מביאות מרפא. **מציצות** מביטות.

הַתִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה.

I.

לפני ימים רבים, רבים מאד היה הדבר.

בכפרו של „פריץ" אחד ישב יהודי, רבי יוסף שמו, ירא אלהים ולמדן גדול, והוא היה חוכֵר הַמַּרְזֵחַ שבכפר, ויהי עני גדול; והפריץ אהבו, גם קראהו אליו לעתים קרובות ויצוהו לשיר לפניו מ„שיר השירים" ומזמירות של שבת. וכטוב לב הפריץ ביין צוהו לרקוד לפניו, כמו שרוקדים ב„שמחת תורה" לפני ארון הקודש; ובשביל זה לא היה לו כנושה בתשלומי המכס. כה עברו ימים רבים, רבים מאד. רבי יוסף ישב לו במנוחה בביתו; חנה אשתו היתה אשה יראת אלהים, טובת לב ומכנסת אורחים, ותהי היא העוסקת בבית המשקה ורבי יוסף ישב בחדרו ועסק בתורה ותפלה. וכל ה„גוים" אשר בכפר ידעו, כי „יוסקה" איש אלהים קדוש הוא ויכבדוהו מאד.

ויהי היום ויעבור איש עני דרך הכפר ויסר ללון בבית רבי יוסף. שם נתנו לו ארוחת הערב ומקום ללון, כאשר נתנו לכל האורחים. הבקר אור והעני קם ממשכבו ויתפלל, ויחפץ ללכת.

— לא תלך מזה — אמרה אליו חנה — עד אשר תאכל אתנו ארוחת הצהרים, ותפצר בו — ויאכל אתם. אחר ארוחת הצהרים לקח העני את מקלו ותרמילו ויפן אל רבי יוסף ואשתו ויאמר: ראה ראיתי כי יראי אלהים אתם, ועתה הגידו נא לי מה חסר לכם ובמה אברככם?

— אין אנו חסרים דבר, ברוך השם! — ענה רבי יוסף — הזן את הכל זן ומפרנס גם אותנו; אחת אשאל מאת השם יתברך, כי יתן לי בן חכם יודע תורה. בנות יש לנו, ברוך השם, אך מה הן הבנות? הנה ארוני מלא ספרים קדושים, ומי ילמד בהם אחרי מותי?

— אם כן, רבי יוסף — אמר העני — כעת חיה והנה אשתך חובקת בן, והוא יהיה בעל נשמה גדולה, אך השטן יתן עיניו בו, וקשה תהיה המלחמה, קשה מאד... ואתם שמרו את הילד מכל דבר טמא, כי בנפשו הוא.

והעני פתח מהר את הדלת ויצא ויעלם. והמה לא ידעו, כי איש אלהים הוא העני הזה, רבי ליב שרה׳ס שמו, מגדולי תלמידיו של רבי ישראל בעל-שם-טוב.

עברה שנה ויולד בן לרבי יוסף; ופני הילד מזהירים כחמה ועיניו — ככוכבים בלילה. כאשר נודע הדבר לה„פריץ" קרא לרבי יוסף ויאמר לו: שמע נא, מֹשְקֶה (כך קרא לו הפריץ), הנה בן יפה נולד לך, וכאשר יגדל יהיה יהודי נבזה כמוך. רחמי נכמרו על הילד היפה; תנהו אפוא על ידי והיה לי לבן, והיה אם תשמע בקולי — ייטב לך, ואם תמאן לתתו לי אצוה לך להביא לי את מס המרזח בעד שמונה שנים, שלא שלמת לי; ואם לא אשליך אותך ואת אשתך ובניך אל הבור אשר בחצרי! השמעת, משקה? —

והפריץ היה מכשף גדול ונורא. מה עשה רבי יוסף? עמד ונסע אל הבעל-שם-טוב, שישב בעיר הסמוכה, לבקש ממנו „קמע", שיגן על הילד מכשפים. בבואו לפני הבעל-שם-טוב הכיר שם את העני הזקן, אשר ברכו כי יולד לו בן. רבי יוסף

הכירו, אך הזקן התנכר אליו. אמר לו הבעל-שם-טוב: ליב, למה תתנכר? ידע נא העולם, כי כחך גדול בשמים ובארץ. לך עם היהודי הזה והחישה לו עזרה, אל תירא. ואתה קח עמך עוד שמונה יהודים, למען יהיו ל„מנין". ושמרתם את הילד בלילה שלפני הברית. ראה הזהרתיך!

באורים: **חוכר** השוכר בית או שדה. **מרזח** בית שמוכרים בו יין שרף ומשקאות חריפים אחרים. **פריץ** בעל אחוזה פולני. **לא היה כנושה** לא דרש ממנו. **תרמיל** ילקוט. **הזן** המפרנס. **כי בנפשו הוא** סכנה הוא לו. **רחמי נכמרו** אני חומל. **קמע** פסת קלף שעליו כתובים שמות קדושים. **התנכר** עשה עצמו לזר.

II.

הלילה בא, ו„המנין" התאסף בחדר היולדת והתחילו ללמוד תורה. והזהר הזהירם הבעל-שם-טוב לאמר: אם ידפוק איש על הדלת — אל תפתחו, ואם יקרא לכם מי — אל תענו דבר!

ויהי הם יושבים ועוסקים בתורה והנה קול דופק: „פתחו! בשם הפריץ, פתחו מהר!" — אין פותח... „פתחו! אני עבד הפריץ. הפריץ ייסרכם קשה, יהודים נבזים, אם לא תפתחו!" אבל אין עונה ואין פותח... דומיה. עברה שעה וקול דופק שוב:

— פתח, משקה, פתח הדלת! האם לא תכירני, משקה? הלא אני הוא הפריץ! משקה, פתח! מהר איסרך בשבטים לחים, אם לא תפתח, משקה!... משקה דבר לי אליך, פתח! מהר אשליכך מפה, אם לא תפתח! — אבל אין פותח.

עברה עוד שעה אחת, והנה קול המון גדול נשמע מרחוק; קול המון אנשים הולכים הלוך וקרוב אל הבית ברעש... הנה קול דופק בחזקה על הדלת: „יוסקה, פתח מהר, רוצים אנו לשתות יין-שרף! מה לך, יוסקה? מדוע לא תפתח? תן יין-שרף! יין שרף תן, יוסקה! ואם לא נקרקר קירות הבית ולא נשאיר אבן על אבן!"... הנה הם מתדפקים על הדלת בכח גדול, עוד מעט ותשבר; הם קורעים את תריסי החלונות, זורקים בהם אבנים... הרעש גדול, עוד מעט ויפול הבית על יושביו — אבל אין פותח!

עברה עוד שעה, והנה קול מנגנים נשמע מרחוק, והמנגינה נפלאה ומלאה קסמים... היא מושכת את הרגלים לרוץ בחזקה לקראת המנגנים... והמנגינה הולכת וקרבה. הנאספים מתאמצים לשבת על מקומותיהם ולהגות בתורה, אבל המנגינה מושכת אותם אליה... המה מתחזקים ומתאמצים לשבת על מקומם, והמנגינה מושכת ומושכת... העינים תאבות לנום, גם המח נרדם, הוא מבקש מנוחה, והלב מתרגש, מתמלא תשוקת החיים עד להתפוצץ... והמנגינה הולכת וקרבה; הנה היא נשמעת כמו מאחורי הדלת והחלונות; רגע תשמע מנגינת עצב, והמה הוגים בתורה ועיניהם יורדות דמע; פתאם תפרוץ מנגינה עליזה — והם קוראים בתורה ומשחקים ורוקדים איש תחתיו... והקולות מושכים ומושכים... הלבבות מתמלאים נעימות געגועים... משתוקקים הם לצאת אך רגע ולראות את המנגנים הנפלאים! אבל אסור! ורבי ליב עומד עליהם שפתיו נעות וקולו לא ישמע — הוא עושה „השבעות"...

המנגינה חדלה... פתאם נשמע קול דופק על הדלת: „בשם רבי ישראל בעל שם טוב, פתחו!"

„הנני" — ענה אחד מן המנין.

פני רבי ליב נעוו פתאם ויתחלחל... אבל כבר עבר המועד: כלב שחור פרץ כרגע אל תוך הבית וירץ עד מטת היולדת ויחטוף את הילד — ויעלם.

— השטן נצח — קרא רבי ליב ויתעלף.

בבקר בא רבי יוסף אל החצר ויבקש, כי יתנוהו לראות את הפריץ.

— הפריץ צוה להלקותך חמשים מלקות בשבטים לחים.

ביום המחרת מת רבי יוסף מרב יסורים ומשפחתו גרשה מן הכפר.

באורים: ייסרכם יענוש אתכם. נקרקר נהרוס. עושה השבעות הוא משביע את הרוחות והשדים לבל יזיקו לילד. להלקותך להכותך.

III.

והילד אפרים — כן קרא לו אביו — הלך הלוך וגדול בבית הפריץ, ויהי יפי-עינים וטוב רואי, חכם לב, מבין ומקשיב; והפריץ אהבהו מאד וילמדהו את „שבע החכמות", והנער עשה חיל עד להפליא.

ובטרם מלאו לנער שלש עשרה שנה והוא חולם הנה איש שבה עומד עליו, פניו פצועים ומפיקים עני ומכאובים, והפנים פני יהודי חולה: „אביך אני! — קרא אליו הזקן המענה —

הפריץ האכזר גזל אותך מחיק אמך היולדת ואותי, אביך, הרג... ואתה, בני, יהודי אתה, ועליך להיות יהודי... בעוד ימים תמלאנה לך שלש עשרה שנה, ויהודי בן שלש עשרה שנה מחויב לעבוד את אלהי ישראל ולעסוק בתורתו הקדושה. קומה בני ולך אחרי..."

הנער התחלחל וצעק בקול גדול — וייקץ.

— מדוע צעקת, בני, בלילה! — שאלהו הפריץ בבקר בקומו ממשכבו.

— חלום נורא חלמתי, אבי, — ענה הנער ועיניו מלאו דמעות.

— מה לך, בני? ספר לי, הן החלומות שוא ידברו!

— הוי, אבי! ירא אני לספר... הוי, נורא הדבר עד מאד... בחלומי בא אלי יהודי אחד קרוע ופצוע ויאמר לי, כי אבי הוא וכי יהודי אני, גם קרא לי ללכת אחריו... הוי, אבי, האמת הדבר, כי יהודי הנני, הן גם נערי החצר אומרים כדברים האלה.

— שקר דבריהם! גם החלום שוא הוא — אמר הפריץ בחרדה...

— הוי, אבי, אמר הנער ממחרת היום בדמעות על עיניו — בלילה הזה נראה לי עוד הפעם היהודי בחלומי... הה, לו ראית את פניו האיומים, ואת עיניו המלאות דם ואת מצחו המלא קמטים, המביעים דאגה עמוקה ויסורי הנפש... לו שמעת את קולו הקורא אלי: „יהודי אתה ואני אביך! קומה נלכה אחרי! פן... הוי, אבי, אבי, אבי!...

וביום השלישי בבקר, בהקיצו משנתו, ויפקח את עיניו, — והנה הוא שוכב ערום ברחוב העיר על מפתן בית הכנסת.

ובלילה ההוא ורב העיר חולם, והנה איש שיבה עונד עליו; תארו כתאר מלאך אלהים, וקולו רך ונעים כקול הכנור, והוא מתחנן אליו לאמר: „רבי, מחר בבקר ימצאו השמשים על מפתן בית הכנסת נער ערום, טוב תאר ויפה עינים. הנער הזה בני הוא, הפריץ גזלו ממני ואותי המית, ואת אשתי וילדי גרש מן הכפר... מחר תמלאנה לנער שלש עשרה שנה והוא — אוי לי! — גם את ה„אלף בית" אינו יודע עדיין. לכן היה נא אתה, רבי, אב לנער הזה, חנכהו במצות ולמדהו תורת אלהים... וידוע תדע, כי נשמה גדולה לנער, אך השטן אורב; ואתה השמר נא לבלי תת להאויב לקחת את נשמת בני"...

באותו יום אסף הרב את הנער אל ביתו.

באורים: אכזר רע־לב, חסר רחמים. **התחלחל** נבהל מאד. **האיומים** הנוראים.

IV.

ביום הראשון למד אפרים את ה„אלף בית", ביום השני ידע כבר את הנקודות, ביום השלישי קרא ב„סדור", ביום הרביעי ידע כבר להתפלל וביום החמישי החל אפרים ללמוד „חומש"; ולא ארכו הימים ואפרים ידע את ה„תורה" והתחיל ללמוד משנה וגמרא. הרב אהב את הנער אהבת אב לבנו והרבנית גדלתו כאם, ויהי הנער בכל דרכיו משכיל, ויעש חיל בתורת אלהים עד להפליא.

— בני! — אמר הרב אל אפרים פעם בבקר — אראה מצרת

להיות רב וגאון בישראל, ואני לא אוכל עוד להיות רבך; ועתה הא לך מכתב ולך לאמסטרדם ולמדת שם ב„ישיבה הגדולה". אך זכור תזכור את אביך המת, זכרני גם אני וזכר את אלהי ישראל... וידוע תדע, בני, כי השטן אורב לך לקחת את נפשך... ועליך בני, לעמוד בנסיון... ועתה הא לך הקמע הזה, גם את מקלי אני נותן לך; והיה בכל פעם שתשכב לישן תעוג עוגה מסביב לך במקלי, ולא תצא ממנה עד אור הבקר; ואת הקמע תחזיק בידך, עד אשר תקום משנתך; ראה, בני, הזהרתיך, חזק ואמץ!

והרב נפל על צואר אפרים, ויבך גם אפרים, ותבך גם הרבנית מרחוק. —

ואפרים לקח צרורו על שכמו — וילך. והדרך רחוקה... עליו לעבור ערים וכפרים, יערים ונהרות, עד באו אל הישיבה הגדולה שבאמסטרדם... והנער המפונק מנוער חולך לו רגלי לבדו וילקוטו על שכמו... והנה הוא עובר בתוך יער גדול; משני עברי הדרך מתנשאים אלונים רמי הקומה, וענפיהם הגדולים מסובכים ומפתלים יחד, והדרך ארוכה עד בלי קץ... והיער עמוק, עמוק עד לבלי קץ... השמש נטה לערוב... רגליו עיפות מאד. הוא עמד להתפלל מנחה... החשך כסה ארץ... הוא מתפלל מעריב. אחר התפלה הוציא פת לחם מילקוטו וחפץ לאכול, אך מים אַיִן ל„נטילת ידים", ואיך יאכל?.. ועיף הוא ויגע מאד, אשמורות עיניו נסגרות בעל כרחן... הוא קרא „שמע" ועג עוגה מסביב למשכבו, את ה„קמע" לקח בידו ואת ילקוטו הניח מראשותיו — ויישן.

אשמורות עניו אך רגע נסגרו, והנה קול שאון העירהו... אפרים פקח את עיניו, והנה מחנה זאבים רצים אליו מתוך היער, ועיניהם נוצצות כאש, פיותיהם פעורים וְשִׁנֵּיהֶם החדות מפיצות אימה... הנה הם באים עד העוגה... רוצים הם להתפרץ לתוך העוגה פנימה, ואינם יכולים; נדחקים הם בכל כחם, רוקדים ומשתגעים מרוב כעס, אבל לתוך העוגה אינם יכולים לבוא... המחנה חלף הלך לו, — והנה חזיר יער רץ לנגדו! הוא בא עד לפני העוגה ויעמוד, כי לא יכול לבוא אל תוכו... חזיר היער עבר; והנה מתוך היער נשמעה מנגינה נפלאה מאד, והמנגינה נשואה על כנפי הרוח המנשב בלאט בין העפאים. ונפשו נמשכת אחרי המנגנים הנפלאים... זוכר הוא את ה„פריץ" ואת כנורו... הפריץ ידע לנגן בכנור עד להפליא וגם אותו למד לנגן בכנור, וכמה אהב אז את כנורו הקטן!.. מתאוה הוא לצאת מתוך העוגה, מתאוה — ומתאפק... לבו נמוג בקרבו מרוב תענוגות ותאוה... ידיו רועדות, הקמע נשמט מידו ונפל לארץ... והוא יוצא בעל כרחו מן העוגה, ועל כנפי רוח הוא נשא הלאה, הלאה אחר קולות המנגנים... עובר הוא פלגים ונהרים, שדות ויערים, ערים וכפרים, והמנגנים מנגנים לפניו... הנה הם — אך כארבע אמות בינו וביניהם, ואינו יכול להשיגם... והנה כפר מולדתו... הנה גם בית הפריץ... והוא עומד כבר לפני הדלת... הדלת נפתחה, והנה... — — — ויד חזקה וגדולה מושכת אותו לאחור בכח... מלחמה גדולה התעוררה... כח אחד חזק מושכו אל הבית, אל הפריץ, וכח אחד חזק מושכו לאחור: „אביך אני, אפרים, אני יוסף אביך, ואתה — בני, האם לא

התינוק שנשבה

תכירני? קראה אליו תמונה נוראה, כתמונה שראה אז בחלום — יהודי אתה, בני; אל תבוא אל הבית! פה תהיה ל„גוי", לאכזר, לשכור... אל תלך אחר המנגינה, אחר הכנור... השטן הוא המנגן לפניך בכנור, בני... אמסטרדמה לך, אל הישיבה! שם תלמד תורה, תורת אלהים, תורת אל חי!... ראה, בני, בשרי קרוע, גוי פצוע, הפריץ האכזר קרע את בשרי לגזרים... אם תהיה לפריץ תהיה גם אתה לאכזר... אמסטרדמה לך, בני! אל תשמע אל המנגינה, אל הכנור... הא לך הקמע שאבד לך ביער... שובה, בני, שובה?..."

ואך לקח את הקמע בידו, והנה עוד הפעם הוא נשא על כנפי הרוח הלאה, הלאה, הרחק, הרחק, כל טיסה ששים פרסא, כל טיסה ששים פרסא, עד שהגיע לאמסטרדם ונכנס אל הישיבה הגדולה.

וראש הישיבה קבל את אפרים בשמחה רבה, כי ראה כי היה יהיה הנער הקטן הזה לגדול בישראל.

ואפרים ישב והגה בתורה יומם ולילה, ויצא לו שם כאחד הגאונים הגדולים בישראל. ובקרב הימים מנתה אותו קהלת פרג לרב ולראש הישיבה, וינהרו אליו תלמידים רבים לשמוע תורתו וחכמתו הרבה, ויהי שמו לברכה בישראל עד היום הזה.

עפ"י מ. ז. פייערבערג.

באורים: תעוג עוגה תעשה עגול. המפונק הענוג, אשר הוריו פנקוהו בכל טוב. פעורים פתוחים. עפאים ענפי העץ.

הַצַּדִּיק מִנֶּמִירוֹב.

א.

בְּכָל יוֹם הַסְּלִיחוֹת, בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, נֶעֱלַם הָרַבִּי מִנֶּמִירוֹב. בְּנֵי בֵיתוֹ מַשְׁכִּימִים לִסְלִיחוֹת, יוֹצְאִים וְעוֹזְבִים אֶת הַדֶּלֶת פְּתוּחָה אַחֲרֵיהֶם; בְּלִי סָפֵק יוֹצֵא הוּא אַחֲרֵי כֵן בְּעַצְמוֹ, וּמֵעוֹלָם לֹא רָאָה אוֹתוֹ אִישׁ, לֹא בַחוּץ וְלֹא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ.

אַיֵּה הָרַבִּי?

וְאוֹמְרִים: בְּלִי סָפֵק בַּמָּרוֹם! הַיָּמִים — יָמִים נוֹרָאִים, צָרְכֵי עַם יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּים, הֵם צְרִיכִים לְפַרְנָסָה, לְשָׁלוֹם, לִבְרִיאוּת, וְהוֹלֵךְ וְקָרֵב יוֹם הַדִּין, וְהַשָּׂטָן מְשׁוֹטֵט בְּכָל הָאָרֶץ, וּמִי יַעֲמֹד בְּיוֹם צָר אִם לֹא קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מִנֶּמִירוֹב?

מִבְּלִי סָפֵק הוּא עוֹלֶה לַמָּרוֹם וּמִשְׁתַּטֵּחַ לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדוֹ וּמִתְפַּלֵּל עַל עַם יִשְׂרָאֵל...

וְהִנֵּה בָא לְנֶמִירוֹב לִיטָאִי, וַיִּמַּלֵּא פִּיו צְחוֹק.

כַּיָּדוּעַ, גָּדוֹל כֹּחַ הַלִּיטָאִים בַּתּוֹרָה, אֲבָל נַפְשָׁם יְבֵשָׁה בְּלִי שׁוּם לַחְלוּחִית שֶׁל אֱמוּנַת צַדִּיקִים, וְהַלִּיטָאִי לֹא הֶאֱמִין בַּעֲלוֹת הָרַבִּי לַמָּרוֹם.

אֲבָל אֵיפֹה הוּא הָרַבִּי בִּשְׁעַת הַסְּלִיחוֹת?

וּבְאוֹתוֹ הָרֶגַע הֶחְלִיט הַלִּיטָאִי בְּלִבּוֹ לַחֲקוֹר שֹׁרֶשׁ דָּבָר.

וְעוֹד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב, הִתְגַּנֵּב הַלִּיטָאִי אֶל חֲדַר מִשְׁכָּבוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק וַיִּשְׁכַּב תַּחַת מִטָּתוֹ...

כְּשֶׁקָּרְאוּ לִסְלִיחוֹת, שָׁמַע הַלִּיטָאִי וְהִנֵּה רָבְתָה הַתְּנוּעָה בַּחֲדָרִים הַסְּמוּכִים, בְּנֵי הַבַּיִת יוֹרְדִים מִמִּטּוֹתֵיהֶם, מַעֲלִים הֵם נֵרוֹת וְנוֹטְלִים אֶת יְדֵיהֶם, וּמִתְלַבְּשִׁים, וְהוֹלְכִים, וּפוֹתְחִים אֶת הַדְּלָתוֹת... וְאַחֲרֵי כֵן שָׁב הַכֹּל לִמְנוּחָתוֹ, וְהָאוֹר שֶׁנִּזְרַע תַּחַת מִטָּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק מִן הַחֲדָרִים הַסְּמוּכִים, נִדְעַךְ. וְהוּא נִשְׁאַר לְבַדּוֹ עִם הָרַבִּי בַּבָּיִת.

אַחֲרֵי כֵן הוֹדָה וְלֹא בוֹשׁ, שֶׁבְּאוֹתוֹ הָרֶגַע נָפְלָה עָלָיו אֵימָה חֲשֵׁכָה. כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא, לְהִתְבּוֹדֵד עִם הַצַּדִּיק בִּשְׁעַת הַסְּלִיחוֹת! אֲבָל הַלִּיטָאִי עַקְשָׁן הוּא! רוֹעֵד הוּא בְּכָל גּוּפוֹ וְשׁוֹכֵב!...

בֵּינְתַיִם קָם גַּם הַצַּדִּיק מִמִּשְׁכָּבוֹ.

וְקָם, וְעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְנִגַּשׁ אֶל אֲרוֹן הַבְּגָדִים, וְהוֹצִיא מִשָּׁם חֲבִילַת בְּגָדִים שׁוֹנִים: מִכְנְסֵי בַד לְבָנִים, רְחָבִים וּקְצָרִים, מַגָּפַיִם גְּדוֹלִים וּמְשׁוּחִים בְּזֶפֶת. אַדֶּרֶת שֵׂעָר עָבָה וּמִצְנֶפֶת שֵׂעָר גְּבוֹהָה, וַחֲגוֹרַת עוֹר מְצֻפָּה מַסְמְרֵי נְחֹשֶׁת – בִּגְדֵי אִכָּר!

וּבְאוֹתָם הַבְּגָדִים הִתְלַבֵּשׁ הַצַּדִּיק, וּמִצַּלַּחַת אַדַּרְתּוֹ יוֹצֵא קְצֵה חֶבֶל עָב...

וְהַלִּיטָאִי אֵינוֹ מַאֲמִין לְמַרְאֵה עֵינָיו, וְהוּא חוֹשֵׁב שֶׁנִּרְדַּם בַּלַּיְלָה וְרוֹאֶה חֲלוֹם... אַךְ לֹא חֶלְמָא חָזָא...

וְהָרַבִּי יוֹצֵא מֵחַדְרוֹ, וְהַלִּיטָאִי קָם בַּלָּאט וְהוֹלֵךְ אַחֲרָיו כְּאוֹתוֹ הַצֵּל הַהוֹלֵךְ לַאֲחוֹרֵי הָאָדָם.

וְהָרַבִּי עוֹבֵר מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּבָא לַחֲדַר הַבִּשּׁוּל, וְכוֹפֵף רֹאשׁוֹ לְתַחַת מִטַּת הַמְּבַשֶּׁלֶת, וּמֵנִיף גַּרְזֶן לַחֲטוֹב עֵצִים, וְתוֹקֵעַ אוֹתוֹ לְתוֹךְ אֵזוֹרוֹ, וְיוֹצֵא אֶת הַבָּיִת.

וְהַלִּיטָאִי אַחֲרָיו, אַף כִּי כְּבָר עָלָה עַל לִבּוֹ דְּבַר בְּלִיַּעַל, כִּי הָרַבִּי צַדִּיק הוּא בַּיּוֹם וְגַזְלָן בַּלָּיְלָה...

ב.

וְהוֹלֵךְ הָרַבִּי בַּלָּאט וּבְצִדֵּי הָרְחוֹבוֹת וְאֵימַת הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים מְרַחֶפֶת בַּחוּץ, וּכְפַעַם בְּפַעַם בּוֹקַעַת וְיוֹצֵאת מֵאֵיזֶה בַּיִת אַנְחַת חוֹלֶה אוֹ פִּזְמוֹן שֶׁל סְלִיחוֹת. וְהָרַבִּי צוֹלֵל בְּצִלְלֵי הַבָּתִּים וְיוֹצֵא לְאוֹר הַלְּבָנָה בֵּין בַּיִת לְבַיִת, וְהַלִּיטָאִי אַחֲרָיו...

וְלִבּוֹ דוֹפֵק כְּהֵד לְכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל הַצַּדִּיק.

וְהִנֵּה הָרַבִּי יָצָא אֶת הָעִיר.

וְסָמוּךְ לָעִיר—יַעַר. וְהַצַּדִּיק נִכְנָס לְתוֹךְ הַיַּעַר, וּפָסַע כִּשְׁלֹשִׁים אוֹ אַרְבָּעִים פְּסִיעוֹת בְּתוֹךְ הַיַּעַר, וַיִּגַּשׁ אֶל אַלּוֹן רַךְ,

וְהוֹצִיא אֶת הַגַּרְזֶן מֵאֲזוֹרוֹ, וֶהֱנִיפוֹ, וַיַּךְ בָּעֵץ—פַּעַם פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ, עַד כִּי נָפַל הָעֵץ...

וְהַלִּיטָאִי עוֹמֵד מֵרָחוֹק וְרוֹאֶה, אֵיךְ שֶׁהַצַּדִּיק חוֹטֵב אֶת הָעֵץ לִבְקָעִים וְאֶת הַבְּקָעִים לִגְזָרִים, וְשֶׁהוּא מוֹצִיא מִצַּלַּחַת אַדַּרְתּוֹ חֶבֶל אָרֹךְ, וְעוֹשֶׂה מֵהֶם חֲבִילָה, וְתוֹחֵב אֶת הַגַּרְזֶן בְּאֱזוֹרוֹ, וּמַעֲמִיס אֶת הַחֲבִילָה עַל כְּתֵפָיו וַיֵּצֵא אֶת הַיַּעַר וְשָׁב הָעִירָה.

כָּפוּף הוֹלֵךְ הָרַבִּי תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְהַלִּיטָאִי אַחֲרָיו.—

„הַאִם לֹא יָצָא הַזָּקֵן מִדַּעְתּוֹ?"

וְהַצַּדִּיק אוֹחֵז אֶת דַּרְכּוֹ בַּלָּאט, וּבָא לְאֵיזֶה סִימְטָא חֲשֵׁכָה, וְנִגַּשׁ אֶל בַּיִת קָטָן רָעוּעַ, וַיַּעֲמֹד מֵאֲחוֹרֵי הַחַלּוֹן וַיִּדְפֹּק בְּשִׁמְשׁוֹתָיו בַּלָּאט...

וְהַלִּיטָאִי שׁוֹמֵעַ, שֶׁמִּתּוֹךְ הַבַּיִת קוֹרֵא קוֹל אִשָּׁה חוֹלָנִית:

— מִי שָׁם?

וְשֶׁהַצַּדִּיק עוֹנֶה בִּלְשׁוֹן הַנָּכְרִים:

אֲנִי.

וְהָאִשָּׁה שׁוֹאֶלֶת:

מִי זֶה אֲנִי?

וְהַצַּדִּיק עוֹנֶה:

—וַסִּיל.

— וַסִּיל, אֵיזֶה וַסִּיל? וּמָה אַתָּה רוֹצֶה וַסִּיל?

וְהַצַּדִּיק אוֹמֵר לָהּ וְהַכֹּל בִּלְשׁוֹן הָאִכָּרִים, שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲבִילַת עֵצִים לִמְכִירָה, שֶׁיִּמְכּוֹר לָהּ בְּזוֹל.

וְאֵינוֹ מְחַכֶּה לְמַעֲנֵה הָאִשָּׁה, וְעוֹבֵר אֶל הַדֶּלֶת, וּפוֹתֵחַ אוֹתָהּ, וְנִכְנַס לַבַּיִת. וְהַלִּיטָאִי מִתְגַּנֵּב אַחֲרָיו.

לְאוֹר הַלְּבָנָה רוֹאֶה הוּא חֶדֶר קָטָן וְנָמוּךְ, שִׁבְרֵי כְלֵי־בַיִת, וּבַמִּטָּה — אִשָּׁה חוֹלָנִית מְכֻסָּה בְּלוֹיֵי־סְחָבוֹת.

וְהַחוֹלָנִית שׁוֹאֶלֶת בַּאֲנָחָה:

— אֲבָל בַּמֶּה אֶקְנֶה, וַסִּיל? אֵין כֶּסֶף לְאַלְמָנָה עֲנִיָּה!

וְהַצַּדִּיק הַמִּתְנַכֵּר עוֹנֶה, שֶׁיִּתֵּן לָהּ בַּהֲקָפָה; וְשֶׁבְּסַךְ הַכֹּל מְבֻקָּשׁ הוּא שֵׁשׁ אֲגוֹרוֹת!

אֲבָל הָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת, שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְקַבֵּל בַּהֲקָפָה, שֶׁאֵין לָהּ שׁוּם תִּקְוָה לְהַשִּׂיג מָעוֹת וּלְשַׁלֵּם.

— מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי? נֶאֶנְחָה הָאִשָּׁה.

וְהַצַּדִּיק, שֶׁהִנִּיחַ כְּבָר אֶת הַחֲבִילָה לָאָרֶץ, מִתְקַצֵּף עָלֶיהָ:

— הוֹי, יְהוּדִיָּה פְּתַיָּה! אַתְּ אִשָּׁה דַלָּה וְחוֹלָנִית, וְיָמַיִךְ סְפוּרִים, וַאֲנִי בּוֹטֵחַ בָּךְ, וְנוֹתֵן לָךְ בַּהֲקָפָה שֵׁשׁ אֲגוֹרוֹת! וְלָךְ אֵל גָּדוֹל וְרַחֲמָן, שַׂגִּיא כֹחַ וְחַי לְעוֹלָמִים; וְאֵינֵךְ בּוֹטַחַת בּוֹ, שֶׁיַּמְצִיא לָךְ שֵׁשׁ אֲגוֹרוֹת?

— וּמִי יַסִּיק לִי בַּתַּנּוּר? נֶאֶנְחָה הָאִשָּׁה, מִי יוֹדֵעַ מָתַי יָשׁוּב בְּנִי מֵעֲבוֹדָתוֹ בַּלָּיְלָ.

וְהַצַּדִּיק עָנָה, שֶׁהוּא יַסִּיק לָהּ...

וְהוּא אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה...

וּבְשָׁעָה שֶׁהִכְנִיס הָעֵצִים לְתוֹךְ הַתַּנּוּר, זִמֵּר בְּלַחַשׁ אֶת הַפִּזְמוֹן הָרִאשׁוֹן מִסְּלִיחוֹת הַיּוֹם...

וּבְהַבְעִירוֹ אֶת הָעֵצִים, אָמַר אֶת הַפִּזְמוֹן הַשֵּׁנִי...

וְאֶת הַפִּזְמוֹן הַשְּׁלִישִׁי אָמַר, כַּאֲשֶׁר סָתַם אֶת הַתַּנּוּר...

וְהַלִּיטָאִי נֶהְפַּךְ לְבָבוֹ לֶאֱהוֹב אֶת הַצַּדִּיק וּלְהַאֲמִין בּוֹ, וּמֵאָז הָיָה נוֹסֵעַ אֵלָיו פְּעָמִים מִדֵּי שָׁנָה בְשָׁנָה...

י. ל. פֶּרֶץ.

באורים: **משטתח** משתרע, מתנפל. **לחלוחית** רעננות, רכות. **שׁרש דבר** סבת הדבר, לחקור את הענין היטב. **הסמוכים** הקרובים. **נוטלים את ידיהם** רוחצים את ידיהם. **נדעךְ** כבה. **להתבודד** להיות לבדו. **מגפים** נעלים גבוהים עד הברכים, שאכרי רוסיה נועלים. **חלמא** חלום. **חזא** ראה. **פסיעה** צעד. **סימטא** רחוב צר. **בהקפה** בתנאי לשלם אחר כך. **מעות** כסף. **שגיא** חזק.

תכנית לכתיבה

א) העלם הרבי בלילות הסליחות. האגדות על דבר העלמו.

ב) הליטאי הכופר בצדיקים. החלטתו לחקור שרש דבר. התגנבותו. המראה אשר ראה בחדר הצדיק. חשדיו.

ג) מעשה הצדיק ביער. עזרתו לאלמנה עניה. הרשם שעשה על הליטאי.

חַג הַבִּכּוּרִים

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא

בֵּית ה׳ אֱלֹהֶיךָ (שמות כ״ג, י״ט).

יָפִים וּנְעִימִים הָיוּ חַיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל בִּימֵי קֶדֶם, בְּעֵת שִׁבְתּוֹ בְּאַרְצוֹ הַבְּרוּכָה וְעוֹבֵד אֶת אַדְמָתוֹ הַפּוֹרִיָּה. הַיּוֹרֶה וְהַמַּלְקוֹשׁ, גִּשְׁמֵי הַסְּתָו וְהָאָבִיב, הִשְׁקוּ אֶת הָאֲדָמָה וְשֶׁמֶשׁ־זִיו שָׁלְחָה אֶת קַרְנֶיהָ הַחַמּוֹת, וּבְהַגִּיעַ חֹדֶשׁ סִיוָן הָיְתָה כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. הַפְּרָחִים נָתְנוּ אֶת רֵיחָם הַטּוֹב, הַשָּׂדוֹת מָלְאוּ בָר וַעֲצֵי הַגַּנִּים שַׁחוּ תַּחַת כֹּבֶד הַפֵּרוֹת. אָז יָצָא כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל שָׂדֵהוּ וְאֶל גַּנּוֹ, מַבִּיט אֶל כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלִבּוֹ טוֹב וְשָׂמֵחַ, וּבִרְאוֹתוֹ תְּאֵנָה אֲשֶׁר בִּכְּרָה רִאשׁוֹנָה, אוֹ רִמּוֹן אוֹ כָל פְּרִי טוֹב לְמַאֲכָל, אָמַר: מִיַּד ה׳ בָּא לִי כָּל הַטּוֹב הַזֶּה, וְלָכֵן אֶתֵּן אֶת הַבִּכּוּרִים הָרִאשׁוֹנִים לוֹ.

וְיָמִים אֲחָדִים לִפְנֵי הֶחָג שָׂם אֶת הַבִּכּוּרִים בַּטֶּנֶא וַיֵּצֵא אֶל הָעִיר הַגְּדוֹלָה הַקְּרוֹבָה. מֵאוֹת וַאֲלָפִים נֶאֶסְפוּ שָׁם מִכָּל הַכְּפָרִים מִסָּבִיב, כֻּלָּם עוֹלֵי רֶגֶל הַחֲפֵצִים לְהֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה׳ בְּבֵיתוֹ.

חג הבכורים

שָׁקְעָה הַשֶּׁמֶשׁ, נָטוּ הַצְּלָלִים וְכָל הַקָּהָל שָׁכַב עַל הָעֵשֶׂב הָרַעֲנָן לִישׁוֹן, וּבַבֹּקֶר, כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר, נִשְׁמַע קוֹל הַשּׁוֹמֵר הַקּוֹרֵא בְכֹחַ:

— קוּמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן, אֶל בֵּית ה׳ אֱלֹהֵינוּ!

קָם כָּל הַקָּהָל עַל רַגְלָיו, אִישׁ אִישׁ מַקְלוֹ בְיָדוֹ וְסַלּוֹ עַל כְּתֵפוֹ, וְלִפְנֵיהֶם הוֹלֵךְ הַשּׁוֹר, קָרְבַּן הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, קַרְנָיו מְצֻפּוֹת זָהָב וְעַל רֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת עַנְפֵי זֵיתִים, וְאִישׁ מְחַלֵּל בֶּחָלִיל הוֹלֵךְ בָּרֹאשׁ.

בָּאוּ עוֹלֵי הָרֶגֶל אֶל יְרוּשָׁלָיִם. עַל יַד הַשַּׁעַר יָשְׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו, וְכָל אַנְשֵׁי הָעִיר עוֹמְדִים וְקוֹרְאִים: — בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם, אַחֵינוּ!

וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעוּ אֶל הַר בֵּית ה׳ פָּתְחוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר, וְכָל אֶחָד נִכְנַס אֶל הָעֲזָרָה, וְהַכֹּהֵן לָקַח אֶת הַטֶּנֶא מִיָּדוֹ וְהֵנִיף אוֹתוֹ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. אָז הֵחֵל הָאִישׁ לְהַלֵּל אֶת ה׳ אֲשֶׁר הוֹצִיאוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהֱבִיאוֹ אֶל אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ, וְהִשְׁתַּחֲוָה וְיָצָא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלִבּוֹ טוֹב וְשָׂמֵחַ, כִּי נָתַן לַה׳ מֵרֵאשִׁית פְּרִי אַדְמָתוֹ.

בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם

א

הַרְחֵק, הַרְחֵק שָׁם בִּקְצֵה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הָרִים, הֵם הָרֵי הַלְּבָנוֹן. וּבִקְצֵה הַלְּבָנוֹן יֵשׁ בִּקְעָה, וּבַבִּקְעָה יֵשׁ כְּפָר. בַּכְּפָר הַהוּא יוֹשֵׁב אִכָּר זָקֵן וְאִשְׁתּוֹ; וְהָאִכָּר בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה, וְאִשְׁתּוֹ בַּת שְׁמוֹנִים וּשְׁתַּיִם.

אֹהֶל יָשָׁן עוֹמֵד שָׁם, וּבָאֹהֶל הַהוּא יוֹשֵׁב הָאִכָּר הַזָּקֵן וְאִשְׁתּוֹ; וְעַל יַד הָאֹהֶל אֻרְוָה יֵשׁ, וּבָאֻרְוָה הַהִיא עוֹמֶדֶת אָתוֹן צְחוֹרָה. וְעַל יַד הָאֻרְוָה מַחֲרֵשָׁה יֵשׁ, מַחֲרֶשֶׁת בַּרְזֶל מִתְנוֹצֶצֶת; וּבַמַּחֲרֵשָׁה הַזֹּאת הַזָּקֵן חוֹרֵשׁ אֶת שָׂדֵהוּ.

בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר קָם הַזָּקֵן וְיוֹצֵא לַעֲבוֹדָתוֹ; לוֹקֵחַ אֶת אֲתוֹנוֹ הַצְּחוֹרָה וְאֶת מַחֲרַשְׁתּוֹ הַמִּתְנוֹצֶצֶת, וְיוֹצֵא אֶל הַשָּׂדֶה. וְחוֹרֵשׁ הַזָּקֵן מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב, חוֹרֵשׁ וְזוֹרֵעַ; וּמִסָּבִיב—הַס! אֵין כֹּל בִּלְתִּי אִם הַשָּׂדֶה וְהַשֶּׁמֶשׁ. וְצוֹעֵד הַזָּקֵן אַחֲרֵי מַחֲרַשְׁתּוֹ, צוֹעֵד וְחוֹשֵׁב.

וְחוֹשֵׁב הַזָּקֵן עַל הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה, עֵת עָלָה יְרוּשָׁלַיְמָה;

וּבְיָדוֹ סַל הַבִּכּוּרִים, מִנְחָה לַה׳ הַכֹּהֲנִים וְהַשָּׂרִים, גְּדוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם, יָצְאוּ לִקְרָאתוֹ וְלִקְרַאת כָּל הָעָם; הַמֶּלֶךְ בִּכְבוֹדוֹ, מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, הִשְׁתַּחֲוָה לוֹ, לָאִכָּר הַזָּקֵן... וְחוֹרֵשׁ הָאִכָּר, חוֹרֵשׁ וְחוֹשֵׁב: „הִנֵּה זָקַנְתִּי, בֶּן תִּשְׁעִים אָנֹכִי הַיּוֹם; וַאֲנִי מָה אֶחְפּוֹץ לָשׁוּב וְלִרְאוֹת אֶת יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה, בְּטֶרֶם אָמוּת"!..

ב

עֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת. יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ שְׂמֵחָה, וְיוֹשְׁבֶיהָ צוֹהֲלִים. אֲנָשִׁים לַאֲלָפִים רָצִים בָּרְחוֹבוֹת וּבַשְּׁוָקִים, אֵלֶּה בָּרֶגֶל וְאֵלֶּה בַּסּוּסִים; וִילָדִים וִילָדוֹת נִדְחָקִים בֵּינֵיהֶם...

וְעַל יַד שַׁעֲרֵי הָעִיר, שָׁמָּה כִּסְאוֹת לַמֶּלֶךְ וְלִגְדוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם; הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים מְקַבְּלִים פְּנֵי הָאוֹרְחִים, וְהָאוֹרְחִים— מָה רַבִּים הֵם! מִכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵם בָּאִים, נִמְשָׁכִים וּבָאִים בְּרִנָּה. סַלֵּי הַבִּכּוּרִים עַל כְּתֵפָם, וְהַסַּלִּים מְקֻשָּׁטִים בְּזֵרֵי פְּרָחִים; וְהַפְּרָחִים נוֹתְנִים רֵיחַ נִיחוֹחַ.

כָּל הָאוֹרְחִים כְּבָר בָּאוּ הָעִירָה, וּגְדוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם הִנֵּה זֶה

קָמוּ לָלֶכֶת; אַךְ מִי הוּא הַהוֹלֵךְ וּבָא שָׁם מֵרָחוֹק? זָקֵן בֶּן תִּשְׁעִים הוּא הַהוֹלֵךְ וְקָרֵב; וְאַחֲרָיו נִמְשֶׁכֶת אֲתוֹנוֹ הַצְּחוֹרָה, נוֹשֵׂאת מִכָּל טוּב, מֵרֵאשִׁית פְּרִי שָׂדֵהוּ...

רָאוּהוּ גְּדוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם, וַיְמַהֲרוּ לִקְרָאתוֹ; וַיִּשְׁתַּחֲווּ אָרְצָה.

„שָׁלוֹם לְךָ זָקֵן!" קָרָא הַמֶּלֶךְ, „שָׁלוֹם לְאִשְׁתְּךָ, לְאָהֳלְךָ וְלִבְהֶמְתֶּךָ!" וְהַזָּקֵן הִשְׁתַּחֲוָה אָרְצָה, וְאַחַר נָשָׂא אֶת עֵינָיו יְרוּשָׁלַיְמָה וַיֹּאמֶר: „שָׁלוֹם לָךְ, אִמִּי יְרוּשָׁלַיִם! שָׁלוֹם לְךָ, אָבִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל! שָׁלוֹם לָכֶם, אַחַי הַכֹּהֲנִים וְהַשָּׂרִים! רַב לִי, אָמוּתָה הַפַּעַם, אַחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה"...

וְאַךְ כִּלָּה לְדַבֵּר – שָׁכַב לָנוּחַ, כִּי עֲזָבָהוּ כֹּחוֹ; וַיִּגְוַע הָאִכָּר הַזָּקֵן, וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלָיִם.

עפ"י נ. לֵוִין.

באורים: אתון חמורה. צחורה לבנה. מחרשה plough. מנחה מתנה.

גֶּשֶׁם קַיִץ

נָשְׁבָה רוּחַ, בָּאוּ עָבִים.
הַכֹּל כֻּסָּה בַּעֲלָטָה!
צִיץ אֶל רֵעוֹ לָחַשׁ דּוּמָם:
הִכּוֹן, גֶּשֶׁם יֵרֵד עַתָּה!
נַחַל הוּעַם; וּכְמוֹ עֵדֶר,
כְּבָשִׂים חֲרֵדִים וְנִבְהָלִים,
שׁוּרָה־שׁוּרָה עַל חֲבֶרְתָּהּ,
דֹּם הִתְרַפְּקוּ הַשִּׁבֳּלִים.
פִּתְאֹם רָגְזָה קְצָת הָרוּחַ,
בַּמֶּרְחַקִּים נִשְׁמַע רַעַם,
צִיץ אֶל רֵעוֹ פָּרַשׂ כַּפָּיו:
נָא סַתְּרֵנִי עַד חֲלֹף זָעַם;
אַךְ כְּבָר עוֹלֶה שְׁאוֹן הַגֶּשֶׁם,
טִפּוֹת דּוֹפְקוֹת עַל הֶעָלִים,
וּבַעְבּוּעִים קַלִּים רוֹקְדִים
רִקּוּד עַלִּיז עַל הַנְּחָלִים.

י. פִיכְמַן.

באורים: עלטה חשך. ציץ פרח. דומם בדממה, בלחש. הכון היה נכון. זעם אסון. הועם צבעו נעשה כהה, שחור. בעבועים כשמכים במים, יעלו כעין כדורים קטנים ולהם קוראים בעבועים. עליז שמח.

אָדִיל בַּת ר׳ מֹשֶׁה

אָדִיל נוֹדְעָה בָּעִיר לְבוּב לִתְהִלָּה, כִּי הִיא הָיְתָה עֲשִׁירָה, טוֹבַת־לֵב וְרַבַּת חֶסֶד מֵאֵין כָּמוֹהָ. אֵם הָיְתָה לְכָל יָתוֹם נֶעֱזָב, כָּל אֻמְלָל וּקְשֵׁה־יוֹם מָצָא בְּבֵיתָהּ מַחֲסֶה וְנִחוּמִים, וּבִדְבָרֶיהָ הַטּוֹבִים חִזְּקָה יְדֵי כָּל אִישׁ נִדְכָּא וְסוֹבֵל.

גַּם מַרְגָּרִתָּה הַזְּקֵנָה, הַמְשָׁרֶתֶת בְּבֵית אָדִיל שָׁנִים רַבּוֹת, אָהֲבָה אֶת גְּבִרְתָּהּ וַתְּכַבֵּד אוֹתָהּ בְּכָל לִבָּהּ. וְאַף כִּי הָיְתָה מַרְגָּרִתָּה בַּת נֶאֱמָנָה לְהַדָּת הַקַּתּוֹלִית, אָהֲבָה בְּכָל זֹאת אֶת אָדִיל הַיְהוּדִיָּה, כִּי אִשָּׁה טוֹבָה כָּמוֹהָ לֹא מָצָאָה.

הַכֹּהֵן הַקַּתּוֹלִי אֲשֶׁר בָּעִיר דִּבֶּר תָּמִיד עַל לֵב מַרְגָּרִתָּה, כִּי לְחֵטְא גָּדוֹל תֵּחָשֵׁב לָהּ אַהֲבָתָהּ אֶת „הַיְהוּדִיָּה הָאֲרוּרָה״, וּבִגְלַל הֶעָוֹן הַזֶּה תֵּרֵד לְגֵיהִנֹּם, וְנִשְׁמָתָהּ תֹּאבַד לָנֶצַח. וְרַק אִם תַּשִּׂיג יָדָהּ לְהָבִיא רָעָה עַל הַיְהוּדִים, אָז תְּכֻפַּר חַטָּאתָהּ, וְתִהְיֶה גְאֻלָּה לְנִשְׁמָתָהּ.

כֵּן דִּבֵּר אֵלֶיהָ הַכֹּהֵן בְּמֶשֶׁךְ זְמַן רַב. וּמַרְגָּרִתָּה הָיְתָה אִשָּׁה פְּשׁוּטָה וְלֹא יָכְלָה לְהַבְחִין בֵּין אֱמֶת לְשֶׁקֶר, וַתַּאֲמֵן בְּכָל דִּבְרֵי הַכֹּהֵן. לִבָּהּ הָיָה עָלֶיהָ דַוָּי עַל נִשְׁמָתָהּ הַ„חוֹטֵאת״, אֲשֶׁר לֹא תֵדַע מְנוּחָה אַחֲרֵי מוֹתָהּ, וּבְכָל זֹאת לֹא חָדְלָה מֵאֱהֹב אֶת

גְּבִרְתָּהּ הַיְהוּדִיָּה, אֲבָל הַכֹּהֵן לֹא הִרְפָּה מִמֶּנָּה. יוֹם יוֹם הִרְבָּה לְפַתּוֹתָהּ, עַד כִּי נִתְפַּתְּתָה סוֹף סוֹף לִכְרוֹת שׁוּחָה לְרַגְלֵי אָדִיל הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה וּלְרַגְלֵי כָּל הַיְהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בָּעִיר לְבוּב.

בְּאַחַד הַיָּמִים הֵבִיא הַכֹּהֵן לִמְרַגַּרְתָּהּ יֶלֶד מֵת, אֲשֶׁר הוֹצִיא מִקִּבְרֵי בְּנֵי הָעָם, וַיִּגְזֹר אֶת צַוָּארוֹ בְּמַאֲכֶלֶת, וּמְרַגַּרְתָּה שָׂמָה אֶת הַיֶּלֶד, בַּעֲצַת הַכֹּהֵן, תַּחַת מִטַּת גְּבִרְתָּהּ, וַתְּכַסֵּהוּ בְּשְׂמִיכָה.

בַּחֲצוֹת לַיְלָה הִתְפָּרְצוּ פִּתְאֹם אֶל הַבַּיִת פְּקִידִים וְאַנְשֵׁי צָבָא, כֹּהֲנִים וּנְזִירִים, וַיְחַפְּשׂוּ וַיִּמְצְאוּ תַּחַת מִטַּת אָדִיל גְּוִיַּת יֶלֶד מֵת, אֲשֶׁר צַוָּארוֹ חָתוּךְ.

וּמְרַגַּרְתָּה הֵעִידָה, כִּי יְהוּדִים רַבִּים נֶאֶסְפוּ בְּבֵית אָדִיל: רַבָּנִים וְשׁוֹחֲטִים וְכָל נִכְבַּדֵּי הָעֵדָה, וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת הַיֶּלֶד וַיּוֹצִיאוּ אֶת דָּמוֹ לְצֹרֶךְ חַג הַפָּסַח.

וְהַשְּׁמוּעָה עָבְרָה בָּעִיר, כִּי הַיְהוּדִים שׁוֹחֲטִים אֶת יַלְדֵי הַנּוֹצְרִים, וַתִּבְעַר בָּהֶם חֲמַת הֶהָמוֹן וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם, וְהָרַבָּנִים וְהַשּׁוֹחֲטִים וְכָל נִכְבַּדֵּי הָעֵדָה הוּבְאוּ בְּמַאֲסָר.

אָדִיל הוּבְאָה לִפְנֵי הַשּׁוֹפְטִים לַחֲקֹר וְלִדְרשׁ מִפִּיהָ, אֵיךְ נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה, וּמְרַגַּרְתָּה עָמְדָה לְהָעִיד רִשְׁעָתָהּ בְּפָנֶיהָ.

אָז פָּנְתָה אָדִיל אֶל הַשּׁוֹפְטִים בִּמְנוּחַת לֵב וַתֹּאמַר: אָכֵן

מָצָא אֱלֹהִים אֶת עֲוֹנִי: אָנֹכִי שָׁחַטְתִּי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה, אָנֹכִי לְבַדִּי, וְאִישׁ לֹא הָיָה עִמִּי.

וְהַשּׁוֹפְטִים הִתְיָעֲצוּ, וְחָרְצוּ מִשְׁפָּטָם לְהָמִית אֶת אָדִיל, וְאֶת שְׁאָר הַיְהוּדִים צִוּוּ לְהוֹצִיא חָפְשִׁי.

בָּעֵת הַהִיא הִתְחָרְטָה מַרְגָּרֶתָּה עַל כָּל אֲשֶׁר עָשְׂתָה, וַתִּתְנַפֵּל לִפְנֵי הַשּׁוֹפְטִים וַתּוֹדֶה עַל אַשְׁמָתָהּ, כִּי אָדִיל נְקִיָּה מֵעָוֹן, וְכִי רַק הַכֹּהֵן פִּתָּה אוֹתָהּ לָשִׂים יֶלֶד מֵת, אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִקֶּבֶר, תַּחַת מִטַּת גְּבִרְתָּהּ.

אֶפֶס הַשּׁוֹפְטִים אָמְרוּ, כִּי גַם אִם הִכְחִישָׁה מַרְגָּרֶתָּה אֶת עֵדוּתָהּ, אֵין לְהָשִׁיב אֶת גְּזֵרַת הַמִּשְׁפָּט. וְרַק תַּחְבּוּלָה אַחַת יֵשׁ לְאָדִיל, אִם הִיא חֲפֵצָה בְּחַיִּים,— לְהָמִיר אֶת דָּתָהּ, וְאָז יִתְּנוּ לָהּ שֵׁם אַחֵר, אֲשֶׁר עָלָיו לֹא יָחוּל גְּזַר־דִּינָם.

אַךְ אָדִיל לֹא אָבְתָה לִשְׁמֹעַ לַעֲצָתָם. „עִבְרִיָּה נוֹלַדְתִּי וְעִבְרִיָּה אָמוּת!”— קָרְאָה בְּאֹמֶץ רוּחַ.

הַשּׁוֹפְטִים וְהַכֹּהֲנִים הִרְבּוּ לְדַבֵּר עַל לִבָּהּ, כִּי תָּמִיר אֶת דָּתָהּ, אַךְ הִיא כְּסֶלַע אֵיתָן עָמְדָה עַל דַּעְתָּהּ, וּבְשִׂמְחָה רַבָּה הָלְכָה אֶל בָּמַת הַמִּטְבַּח לְהַקְרִיב אֶת נַפְשָׁהּ בְּעַד אֱלֹהֶיהָ וְתוֹרַת עַמָּהּ, וַתָּמָת מוֹת גִּבּוֹרִים־קְדוֹשִׁים. הִיא נִקְבְּרָה בָּעִיר לְבוּב וְעַל מַצַּבְתָּהּ חֲרוּתִים הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

אדיל בת ר' משה

„פֹּה נִקְבְּרָה הָאִשָּׁה אָדִיל, בַּת הַפַּרְנֵס ר' משֶׁה, שֶׁקִּדְּשָׁה אֶת הַשֵּׁם וּמָסְרָה אֶת נַפְשָׁהּ בַּעֲדוֹ וּבְעַד יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. מֵתָה בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ כ"ז אֱלוּל שְׁנַת ה' ת"ז.

א. ז. רַבִּינוֹבִיץ.

באורים: **להבחין** להבדיל. **דוי** כואב. **שוחה** בור. **לכרות שוחה** להביא אסון. **תועבה** מעשה רע. **איתן** חזק. **פרנס** אחד מראשי הקהל.

מְלַמְּדִי

(מִזִּכְרוֹנוֹת יְמֵי־הַיַּלְדוּת)

בְּהַעֲבִירִי לְפָנַי מַחֲזוֹת יְמֵי־עֲלוּמַי, כְּמוֹ חַי תַּעֲמֹד לְפָנַי תְּמוּנַת רַבִּי אֵלִיָּהוּ מְלַמְּדִי: פָּנָיו הַדַּלִּים וְהָרָזִים, לְחָיָו הַצְּנוּמוֹת, פֵּאוֹתָיו הָאֲרֻכּוֹת וּזְקָנוֹ הַמְגֻדָּל – וְלִי מַה־יְּקָרָה הַתְּמוּנָה הַזֹּאת! מִבַּעַד לְהַמַּעֲטֶה הַכֵּהֶה הַמְעַלֵּף אוֹתָהּ נִשְׁקָף לֵב מָלֵא חֹם, אַהֲבָה, רֶגֶשׁ, חַיִּים וָטֹהַר.

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת לְרַבִּי אֵלִיָּהוּ – הַבַּיִת וְהַ„חֶדֶר". בָּרִאשׁוֹן–עֹנִי וָלַחַץ וְכָל נִגְעֵי בְּנֵי־אָדָם, וּבַשֵּׁנִי–אוֹר, תּוֹרָה, אַהֲבָה, עֹנֶג...

וְהֶ הֶעָנִי, אֲשֶׁר תַּעֲנוּגוֹת הַחַיִּים זָרוּ לוֹ, כַּמָּה אוֹר וְחֹם יָפִיץ בְּלִבּוֹת תַּלְמִידָיו הָרַכִּים, הָעוֹטְרִים אוֹתוֹ מִסָּבִיב; סוּרוּ־נָא אֵלָיו הַחֶדְרָה בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁי, בְּשִׁבְתּוֹ בִּמְסִבַּת תַּלְמִידָיו, הַשּׁוֹנִים אֶת מִשְׁנָתָם, שֶׁלִּמְּדוֹ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁבוּעַ. הִנֵּה שָׁם בִּקְצֵה הַשֻּׁלְחָן יוֹשֵׁב יֶלֶד קָטָן; פָּנָיו פְּנֵי כְרוּב, לְבָנִים וְרַכִּים וּטְהוֹרִים כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם, עֵינָיו יוֹנִים, קְוֻצּוֹת פֵּאוֹתָיו תַּלְתַּלִּים, מִצְחוֹ צַח כַּשֶּׁלֶג; הִנֵּהוּ יוֹשֵׁב שָׁקוּעַ בַּגְּמָרָא הַגְּדוֹלָה, הַמּוּנַחַת פְּרוּשָׂה לְפָנָיו, וּמְזַמֵּר בְּקוֹלוֹ הַדַּק וְהַנָּעִים אֶת פִּלְפּוּלֵי הַתַּלְמוּד. וּמִנֶּגֶד לַתַּלְמִיד יוֹשֵׁב הָרַבִּי וּמַבִּיט אֶל עֵבֶר פָּנָיו, שׁוֹמֵעַ וּמַקְשִׁיב בְּשַׁלְוַת־הַשֶּׁקֶט לְכָל הֶגֶה הַיּוֹצֵא מִפִּיו. עַל פָּנָיו תּוֹפַע נְהָרָה וּשְׁבִיבֵי גִיל מֵעֵינָיו יִתְמַלָּטוּ; בְּמַבָּטוֹ נִשְׁקָף אוֹצָר מָלֵא נֹעַם וְאַהֲבָה, חֹם וָרֶגֶשׁ. בְּמַבָּט כָּזֶה תַּבִּיט אֵם מְאֻשֶּׁרֶת אֶל בְּנָהּ, בְּאָחֲזוֹ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בַּעֲרִיסָתוֹ וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, לְבַל יִפּוֹל.

אַךְ הִנֵּה הַ„שִּׁעוּר" נִגְמָר, וּפְנֵי הַיֶּלֶד פְּנֵי־לְהָבִים מִשִּׂמְחָה וּמֵהִתְרַגְּשׁוּת. הָרַבִּי צָבַט בְּחִבָּה בִּלְחִי

הַיֶּלֶד וּשְׁנֵיהֶם שְׂמֵחִים. יִשְׂמַח הַיֶּלֶד, כִּי עַל פְּנֵי כָל חֲבֵרָיו יִכָּבֵד; יִשְׂמַח גַּם הָרַבִּי בִּרְאוֹתוֹ אֶת פְּרִי עֲמָלוֹ, שָׁכֹחַ יִשְׁכַּח הַמִּסְכֵּן הַזֶּה כְּרֶגַע אֶת עָנְיוֹ וְאֶת רֵישׁוֹ, וּמְאֻשָּׁר הוּא בְּתַלְמִידוֹ הָרַךְ, אֲשֶׁר יְחֻיֶּה לוֹ גְדוֹלוֹת, כִּי הָיֹה יִהְיֶה לְ„רַב" בְּיִשְׂרָאֵל.

ז. עֶפְּשְׁטֵיין.

יְרוּשָׁלַיִם

יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּנוּיָה עַל אַרְבָּעָה הָרִים: הַר הַמּוֹרִיָּה בְּמִזְרָח, הַר צִיּוֹן בְּמַעֲרָב, אַקְרָא בִּצְפוֹנִית מַעֲרָבִית, בֶּצְעִיתָא בִּצְפוֹנִית מִזְרָחִית, וּשְׁנֵי עֲמָקִים יַפְרִידוּ בֵּין הֶהָרִים הָאֵלֶּה. וּמִחוּץ לָהּ עֲמָקִים מִשְּׁלֹשֶׁת רוּחוֹתֶיהָ, וּמֵאַחֲרֵיהֶם מִתְנַשְּׂאִים הָרִים גְּדוֹלִים, כְּהַר הַזֵּיתִים וְעוֹד. רְחֹבוֹת הָעִיר וְחוּצוֹתֶיהָ צָרִים מְאֹד. וְלָכֵן לֹא לְעִתִּים רְחוֹקוֹת יוּכְרְחוּ הַהוֹלְכִים לַעֲמֹד עַל עָמְדָם וּלְחַכּוֹת עַד אֲשֶׁר יַעַבְרוּ גְּמַלִּים וַחֲמוֹרִים טְעוּנִים, אוֹ לְהֵחָבֵא תּוֹךְ אַחַת הַחֲנֻיּוֹת אוֹ הַחֲצֵרוֹת, אוֹ לְהַטּוֹת רֹאשָׁם מִתַּחַת לְמַשָּׂא הַגָּמָל. אֲחָדִים מֵהַחוּצוֹת מְקוֹרִים לְמַעְלָה בְּתִקְרַת אֶבֶן לְהָגֵן עַל יוֹשְׁבֵי הַחֲנֻיּוֹת מִשֶּׁמֶשׁ

וָגֶשֶׁם, וְרַק דֶּרֶךְ אֲרֻבּוֹת קְטַנּוֹת יַחְדֹּר בָּהֶם אוֹר כֵּהֶה. יֵשׁ שֶׁהַתִּקְרָה נְמוּכָה כָּל כַּךְ, עַד כִּי גָמָל לֹא יוּכַל לַעֲבֹר תַּחְתֶּיהָ. הָעִיר מֻקֶּפֶת חוֹמָה, וְלָהּ אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה מִגְדָּלִים. בַּחוֹמָה יֵשׁ שִׁבְעָה שְׁעָרִים; מֵהֶם הַפְּתוּחִים תָּמִיד, וּמֵהֶם אֲשֶׁר בַּלַּיְלָה יִסָּגְרוּ, וְלֹא יִפָּתְחוּ רַק עַל פִּי בַּקָּשַׁת הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִים.

אָכֵן בַּיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים, כַּאֲשֶׁר רַבּוּ הָעוֹלִים מִכָּל אוּמָה וְלָשׁוֹן לְהֵאָחֵז בִּירוּשָׁלַיִם, וְלֹא יָכְלוּ לָשֶׁבֶת עוֹד בָּעִיר מֵאֶפֶס מָקוֹם, בָּנוּ לָהֶם פַּרְוָרִים וּשְׁכוּנוֹת מִחוּץ לַחוֹמָה, וְהֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם „הָעִיר הַחֲדָשָׁה". שָׁם הָרְחוֹבוֹת רְחָבִים, וּמֶרְכָּבוֹת תַּעֲבֹרְנָה בָּהֶם רָצוֹא וָשׁוֹב. הַבָּתִּים בָּעִיר הַחֲדָשָׁה בְּנוּיִם בְּטַעַם יָפֶה, וְעַל יַד רַבִּים מֵהֶם נִמְצָאִים גַּנִּים וּפַרְדֵּסִים יָפִים.

בְּבִנְיַן חֵלֶק הָעִיר הַזֶּה עָמְלוּ הַרְבֵּה אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם הָיוּ הָרִאשׁוֹנִים, אֲשֶׁר הֵחֵלּוּ לְהִתְיַשֵּׁב בַּמָּקוֹם הַהוּא, וּבְמֶשֶׁךְ עֶשְׂרִים שָׁנָה הָאַחֲרוֹנוֹת בָּנוּ לָהֶם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׁכוּנוֹת. הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעָרְבוּ אֶת לִבָּם לְהִתְיַשֵּׁב מִחוּץ לַחוֹמָה, הָיוּ שִׁבְעָה מֵאַחֵינוּ הַמַּעֲרָבִיִּים, וַיִּקְרְאוּ לִשְׁכוּנָתָם „נַחֲלַת שִׁבְעָה". בַּיָּמִים הָהֵם הָיְתָה סַכָּנָה צְפוּיָה לַמִּתְיַשְּׁבִים שָׁם, כִּי רַבּוּ אָז הַשּׁוֹדְדִים וְהָרוֹצְחִים בָּאָרֶץ; אַךְ מְעַט מְעַט אָחֲזוּ גַּם אֲחֵרִים בְּדַרְכָּם, וְהַיִּשּׁוּב גָּדַל שָׁם מִשָּׁנָה לְשָׁנָה. בְּחֵלֶק הָעִיר הַזֶּה

יוֹשְׁבִים עַתָּה גַם כָּל צִירֵי הַמֶּמְשָׁלוֹת וְרֹב בְּנֵי אֵירֹפָּה וְגַם הַיּוֹשְׁבִים בִּפְנִים הָעִיר שׂוֹכְרִים לָהֶם בִּימֵי הַקַּיִץ שָׁם בָּתִּים לְמָעוֹן.

א. ז. רַבִּינוֹבִיץ.

רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי

בִּימֵי מֶמְשֶׁלֶת הָעַרְבִיאִים עַל סְפָרַד בָּאוּ יָמִים טוֹבִים לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי לֵב הָעַרְבִיאִים הָיָה טוֹב עַל הַיְּהוּדִים, וְרַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָלוּ לִגְדֻלָּה וַיִּהְיוּ לְשָׂרִים בְּחַצְרוֹת מַלְכֵי סְפָרַד הָעַרְבִיאִים. בַּיָּמִים הַטּוֹבִים הָהֵם שָׁבָה שְׂפָתֵנוּ לִתְחִיָּה בְּאֶרֶץ סְפָרַד וַיִּרְבּוּ שָׁם הַסּוֹפְרִים וְהַמְשׁוֹרְרִים בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אָז נִשְׁמְעוּ שִׁירֵי צִיּוֹן עַל אַדְמַת סְפָרַד, אֲשֶׁר לֹא נִכְתְּבוּ כְּמוֹהֶם מִימֵי הַנְּבִיאִים. בֵּין הַמְשׁוֹרְרִים הָרַבִּים אֲשֶׁר קָמוּ אָז הֶכִּי נִכְבָּד הוּא הַמְשׁוֹרֵר הַגָּדוֹל רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי.

רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי נוֹלַד בְּטוּלֵידָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ סְפָרַד. בִּימֵי יַלְדוּתוֹ הָלַךְ לִיסוּנָה לִלְמֹד תּוֹרָה מִפִּי הֶחָכָם הַגָּדוֹל רַבִּי יִצְחָק אַלְפַסִי, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה בָּעִיר הַהִיא, וְשָׁם שָׂם אֶת לִבּוֹ גַם לְחָכְמַת הָרְפוּאָה וּלְשׁוֹנוֹת עֲרַב וּסְפָרַד. בְּעוֹדֶנּוּ נַעַר

נָחָה עָלָיו רוּחַ הַשִּׁירָה וְכָל מְבִינֵי דָבָר הִתְפַּלְאוּ עַל נֹעַם שִׁירָיו וַיִּתְּנוּ כָבוֹד לִשְׁמוֹ וַיְהַלְלוּהוּ. אַחֲרֵי שָׁנִים אֲחָדוֹת שָׁב אֶל עִיר מוֹלַדְתּוֹ וַיְהִי שָׁם לְרוֹפֵא, וּבְעֵת קְצָרָה יָצָא שְׁמוֹ לִתְהִלָּה, וְכָל גְּדוֹלֵי הָעִיר שָׁאֲלוּ לַעֲצָתוֹ בְּחָלְיָם. אַךְ נֶפֶשׁ הַלֵּוִי לֹא שָׁאֲפָה לְהוֹן וְלָכֵן עָזַב אֶת עִירוֹ, אֲשֶׁר חֲכָמֶיהָ הָיוּ מְעַטִּים מְאֹד, וַיֵּלֶךְ לָשֶׁבֶת בָּעִיר קוֹרְדוֹבָה, שֶׁהָיְתָה מְלֵאָה בָּעֵת הַהִיא חֲכָמִים וְסוֹפְרִים. בָּעִיר הַזֹּאת כָּתַב אֶת סִפְרוֹ הַמְהֻלָּל „הַכּוּזָרִי" עַל תּוֹרַת הַיְהוּדִים, אֱמוּנָתָם, מִדּוֹתֵיהֶם וּשְׂפָתָם. בַּסֵּפֶר הַנִּפְלָא הַזֶּה הֶרְאָה הַלֵּוִי מָה רָמָה וְנַעֲלָה הִיא תּוֹרַת הַיְהוּדִים וּמַה נְּכוֹנִים מִשְׁפָּטֶיהָ וְחֻקֶּיהָ.

הַמְשׁוֹרֵר הַגָּדוֹל הַזֶּה הֶעֱלָה עַל לִבּוֹ אֶת זֵכֶר הָאָרֶץ הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר בָּהּ יָשְׁבוּ בְּנֵי עַמּוֹ בִּימֵי קֶדֶם, וְהָיָה אוֹמֵר תָּמִיד כִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְאַמֵּץ לָשׁוּב אֶל אַרְצָם וְאַף שָׁם יֵדְעוּ מְנוּחָה מִכָּל צָרוֹתֵיהֶם בְּאַרְצוֹת הַגּוֹלָה. בְּקֶרֶב הַיָּמִים הִתְעוֹרְרָה תְּשׁוּקָה חֲזָקָה בְּלֵב הַמְשׁוֹרֵר לִרְאוֹת אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הָרַעְיוֹן הַזֶּה מִלֵּא אֶת כָּל לִבּוֹ וּבוֹ הָגָה כָּל הַיָּמִים.

בִּהְיוֹתוֹ כְּבֶן שִׁשִּׁים שָׁנָה, גָּמַר אֹמֶר לַעֲזֹב אֶת עִירוֹ וְאֶת מוֹלַדְתּוֹ וְאֶת בִּתּוֹ הַיְחִידָה וְאֶת בְּנָהּ, אֲשֶׁר אָהַב כְּנַפְשׁוֹ, וְלַעֲלוֹת אֶל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אֵלֶיהָ נָשָׂא אֶת נַפְשׁוֹ זֶה יָמִים רַבִּים.

וּבַיָּמִים הָהֵם הָיְתָה הַדֶּרֶךְ מִסְּפָרַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְסֻכָּנָה מְאֹד, כִּי צָרִיךְ הָיָה לַעֲבוֹר אֶת הַיָּם הַתִּיכוֹן לְאָרְכּוֹ, וָאֳנִיּוֹת הַתֹּרֶן, שֶׁהָיוּ אָז, שָׁהוּ יָמִים רַבִּים בַּדֶּרֶךְ וְרַבּוֹת יָרְדוּ תְהוֹמוֹת, בְּקוּם רוּחַ סְעָרָה בַּיָּם. גַּם שׁוֹדְדֵי יָם הָיוּ מִתְנַפְּלִים לִפְעָמִים עַל הַנּוֹסְעִים, וְלָכֵן דִּבְּרוּ כָּל יְדִידֵי הַמְשׁוֹרֵר וּבְנֵי בֵיתוֹ עַל לִבּוֹ כִּי יָשׁוּב מֵחֶפְצוֹ זֶה; אַךְ הוּא לֹא שָׁמַע בְּקוֹלָם וַיַּעֲזֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וַיֵּשֶׁב בָּאֳנִיָּה לָלֶכֶת אַרְצָה יִשְׂרָאֵל. בַּדֶּרֶךְ סָבַל הַמְשׁוֹרֵר תְּלָאוֹת רַבּוֹת מְאֹד וְלֹא פַּעַם רָאָה אֶת הַמָּוֶת בְּעֵינָיו, כַּאֲשֶׁר הִתְנַשְּׂאָה סוּפַת יָם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר; אַךְ זִכְרוֹן הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה חִזֵּק אֶת רוּחוֹ, וּבָעֵת שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵי הָאֳנִיָּה בָּכוּ וַיְיֵלִילוּ יָשַׁב הוּא בִמְנוּחָה וַיִּכְתֹּב אֶת שִׁירָיו הַמְלֵאִים אַהֲבָה אֵין קֵץ לְצִיּוֹן. לְסוֹף בָּאָה הָאֳנִיָּה בְּשָׁלוֹם מִצְרַיְמָה, וְרַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי סָר שָׁם לָנוּחַ מֵעֲמַל הַדֶּרֶךְ הָרָב. שָׁם קִדְּמוּ פָנָיו גְּדוֹלֵי הַיְהוּדִים בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְרַבִּים מֵהֶם בִּקְשׁוּ מִמֶּנּוּ כִּי יִשָּׁאֵר אִתָּם; אַךְ הוּא לֹא הִטָּה אֹזֶן לְדִבְרֵיהֶם וַיֵּרֶד שֵׁנִית בָּאֳנִיָּה לַעֲלוֹת אֶל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וַאֲבוֹתֵינוּ מְסַפְּרִים, כִּי בְּבוֹא הַמְשׁוֹרֵר יְרוּשָׁלַיְמָה וְרָאָה אֶת הָעִיר, וְהִנֵּה הִיא עֲזוּבָה וְשׁוֹמֵמָה, נִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וַיִּקְרַב עַד הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי וַיִּקְרַע שָׁם אֶת בְּגָדָיו וַיְקוֹנֵן אֶת קִינָתוֹ עַל צִיּוֹן וַיִּקְרָא:

אֶבְחַר לְנַפְשִׁי לְהִשְׁתַּפֵּךְ בִּמְקוֹם
אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים שְׁפוּכָה עַל בְּחִירֶיךָ...
אֶפֹּל לְאַפִּי עָלַי אַרְצֵךְ וְאֶרְצֶה
אֲבָנַיִךְ מְאֹד וַאֲחוֹנֵן אֶת עֲפָרָיִךְ...
יִנְעַם לְנַפְשִׁי הָלֹךְ עָרוֹם וְיָחֵף עֲלֵי
חָרְבוֹת שְׁמָמָה אֲשֶׁר הָיוּ דְבִירָיִךְ...

וּבְטֶרֶם כִּלָּה הַמְשׁוֹרֵר לִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל לִבּוֹ עָבַר בַּמָּקוֹם הַהוּא פָּרָשׁ עַרְבִי רוֹכֵב עַל סוּסוֹ, וּבִרְאוֹתוֹ אֶת הַלֵּוִי מִשְׁתַּטֵּחַ עַל יַד הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, תָּקַע אֶת חֲנִיתוֹ בִּלְבָבוֹ, וַיָּמָת הַמְשׁוֹרֵר, וְהַמִּלָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה „צִיּוֹן".

י. גְרַזּוֹבְסְקִי.

באורים: **שאף** חפץ, משתדל להשיג. **לא שאף להון** לא רדף אחר הכסף. **תשוקה** חשק. **רעיון** מחשבה. **תלאות** צרות, יסורים מיגעים. **סופה** סערה. **דביר** היכל, בית המקדש.

שאלות: איפה נולד רבי יהודה הלוי? מה היה אז מצב היהודים בספרד? מי היו המושלים על ספרד? מה היה מצב השפה העברית? מה הוא גדלו של רבי יהודה הלוי? אל מה נשא את נפשו כל הימים? מתי הוציא את מחשבתו אל הפעל? מה מספרים על דבר מותו?

לִכְבוֹד אַדְמַת־הַקֹּדֶשׁ

לִבִּי בְמִזְרָח וְאָ־ נֹכִי בְּסוֹף מַעֲרָב —
אֵיךְ אֶטְעֲמָה אֵת אֲשֶׁר אֹכַל וְאֵיךְ יֶעֱרָב?
אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָ־ רַי וֶאֱסָרַי, בְּעוֹד
צִיּוֹן בְּחֶבֶל אֱדוֹם וַאֲנִי בְּכֶבֶל עֲרָב?
יֵקַל בְּעֵינַי כָּל טוּב אֶרֶץ סְפָרַד, כְּמוֹ
יֵקַר בְּעֵינַי רְאוֹת עַפְרוֹת דְּבִיר נֶחֱרָבוּ!..

יְהוּדָה הַלֵּוִי.

תִּקּוּן חֲצוֹת

אַגָּדָה

בימי הַמְקֻבָּל הרב שלום שַׂרְעַבִּי היו הגוים מציקים הרבה לתושבי ירושלים. ורשעת בני מערב אפריקה היושבים מסביב לכותל המערבי גברה לאין שעור. הם היו מעפרים בעפר וזורקים אבנים על כל יהודי שעבר שם, וצער היהודים היה גדול מנשא, על אשר לא יתנו להם לבוא לפני שריד תפארתם מימי קדם ולשפך שם שיחם ומרי נפשם.

והמקבל הרב שלום היה יוצא מפתח ביתו עם חצות לילה ללכת בְּהֶחָבֵא אל הכותל. וכשהיה מגיע לשם היה כובש פניו בין האבנים הגדולות והשוממות, ודמעות טהורות נגרות מעיניו על חרבן הבית, שרפת הצדיקים וגלות השכינה. והיה אומר תקון חצות.

ככה היה עושה ימים רבים ואיש לא ידע.

פעם, בהיות הרב שלום עומד לפני הכותל, התחיל בוכה על אריכות הַשִּׁעְבּוּד ושוממות הארץ ומלבו התפרצו אנקות מרות כאנקות דוב שכול, ויללה נוראה החרידה אז את הֶחָלָל מסביב.

למחרת נודע דבר בואו של הרב שלום אל הכותל לכל השכנים הרעים וזממו רק רע עליו. וחמתו של „הַמּוּפְתִּי" בערה בו עד להשחית, על אשר הפריעהו הרב משנתו המתוקה, כי ביתו היה בתוך הכותל. והמופתי, ראש הדת של הישמעאלים, היה בימים ההם השליט והתקיף על כל ירושלים והכל רעדו וחלו מפניו.

בלילה השני שלח המופתי את עבדיו השחורים ונוספו עליהם אחדים מהשכנים לֶאֱרֹב לרב שלום בדרך ולהכותו נפש. ישבו כלם לשני עברי המדרגות המוליכות אל הכותל ומקלות בידיהם, והיו נכונים לקראת בואו.

בחצות הלילה הלך הרב אל הכותל המערבי כדרכו. הַשַּׁמָּשׁ צועד לפניו והפנס בידו. נבהל השמש ממראה עיניו. אמר לו הרב: „אל תירא ואל תחת, לך!" הם עברו בין כל האורבים ואיש לא הרים יד נגדם, ואיש לא הוציא הגה מפיו. והרב תקן „חצות" כמנהגו וחזר לבית הכנסת של המקבלים.

וכאשר האיר הבקר ואנשי הרחוב עברו על יד הכותל אחז אותם חיל ורעדה מפני המראה הנורא אשר ראו. עבדי המופתי עומדים קבועים כמסמרים על מקומם מבלי נוע

והדבור אין בפיהם, והמקלות תלוים בידיהם המורמות באויר השמים, מבלי יכלת להורידם. מיד הודיעו את הדבר למופתי וירד בבהלה מעל מטתו. ותהום כל העיר ותמהר למקום המעשה הנורא.

הלך המופתי וכל גדולי הישמעאלים לבית הרב שלום ויפלו לרגליו ובקשו סליחה ומחילה מלפניו. אחרי רֹב הַפְּצָרות ותחנונים הסכים הרב להתפלל בעדם ולבטל את רע הגזרה, בתנאי שיקבלו עליהם הישמעאלים, לתת מהיום ולהבא ליהודים צאת ובוא בשערי הכותל בכל עת וזמן, הן ביום והן בלילה.

וקבלו עליהם הישמעאלים את הדבר הזה וכתבוהו מפורש על פנקס העדה הישן שלהם המונח למשמרת בבית המשפט אשר על הר המוריה.

והרב שלום התפלל בעד שלום הנענשים ונתרפאו. ומאז היהודים באים בנעריהם ובזקניהם בימי אבל ובימי מועד לשפך שיחם ויגון לבם בחיק הכותל המערבי, ואיש מהגוים לא יגע בהם לרעה.

א. בן ישראל.

באורים: מקבל איש העוסק בקבלה. קבלה היא חכמה נסתרה שרק צדיקים עסקו בה, בחפצם לדעת סודות האלהים, איך נברא העולם וכו'. לאין שעור בלי מדה. שכינה כבוד ה', רוח הקדש. משגלו ישראל מארצם גלתה השכינה עמהם. זממו חשבו. תקיף המושל, בעל הכח והשלטון.

עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב

פְּנֵי אָבִי הַזָּקֵן מְפִיקִים עִצָּבוֹן וְיֵאוּשׁ. קוֹמָתוֹ כְּפוּפָה, עֵינָיו נְטוּיוֹת לָאָרֶץ, הוּא מִתְהַלֵּךְ בַּבַּיִת אָנֶה וָאָנֶה תָּפוּשׂ בְּרוֹב מַחְשְׁבוֹתָיו. עַל הַשֻּׁלְחָן כְּבָר מוּכָנִים כָּל הַסְּפָרִים, שֶׁמֻּתָּר לִקְרֹא בָּהֶם בְּתִשְׁעָה בְּאָב: „מִדְרָשׁ רַבָּה", „אִיּוֹב", „יִרְמְיָה", וְעוֹד כָּאֵלֶּה. בַּבַּיִת שׂוֹרֶרֶת דְּמָמָה, וּכְמוֹ רוּחַ עֶצֶב מְיוּחָד שָׁפוּךְ עַל הַדְּמָמָה הַזֹּאת. הָאֲנָשִׁים, הַיּוֹצְאִים וְנִכְנָסִים, הוֹלְכִים בְּכֹבֶד רֹאשׁ, כְּמוֹ בְּבֵית הָאָבֵל וְאֵינָם מְבָרְכִים בְּבִרְכַּת הַיּוֹם לֹא בִּכְנִיסָתָם וְלֹא בִיצִיאָתָם. הָרְחוֹב הַנִּשְׁקָף אֵלַי מִבְּעַד הַחַלּוֹן קִבֵּל הַיּוֹם צוּרָה אַחֶרֶת. בְּפִנַּת הָרְחוֹב נִתְקַבְּצוּ יְלָדִים רַבִּים בְּמַעְגָּל, מְסַפְּרִים הֵם זֶה לָזֶה עַל דְּבַר הַשְּׁמָמִיּוֹת שֶׁשָּׂרְפוּ אֶת „בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"...

הִנְנִי בָּא אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת בֵּין הָעַרְבַּיִם. הַבַּיִת

מָלֵא אֲנָשִׁים כִּבְיוֹם מוֹעֵד, אַךְ כֻּלָּם לְבוּשִׁים בִּגְדֵי חוֹל. הָאֶצְטַבָּאוֹת הֲפוּכוֹת, הָ„עַמּוּדִים" מוּנָחִים עַל הָאָרֶץ, הָאָרוֹן עוֹמֵד עֵרוֹם מִבְּלִי „פָּרוֹכֶת", עַל „הָעַמּוּד" לִפְנֵי הַחַזָּן בּוֹעֵר נֵר חֵלֶב וּמֵפִיץ אוֹר כֵּהֶה עַל הָאֲנָשִׁים הָרַבִּים, הַיּוֹשְׁבִים יְחֵפִים עַל הָאָרֶץ. הַחַזָּן מִתְפַּלֵּל עֲרָבִית בְּנִגּוּן „אֵיכָה" וְהַנִּגּוּן הַקּוֹדֵר מִשְׁתַּפֵּךְ בְּעֶצֶב נוֹרָא עַל פְּנֵי הַבַּיִת הָאָפֵל.

הַתְּפִלָּה נִגְמְרָה. כָּל הַקָּהָל הַגָּדוֹל יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ, אִישׁ אִישׁ נֵר חֵלֶב בְּיָדוֹ, וְסֵפֶר הַקִּינוֹת פָּתוּחַ לְפָנָיו. הַחַזָּן יוֹשֵׁב עַל אֶבֶן לִפְנֵי הָ„עַמּוּד" וְקוֹרֵא מְגִלַּת „אֵיכָה" בְּקוֹל נָמוּךְ וּבְנִגּוּן מַעֲצִיב עַד מְאֹד. כָּל הָאֲנָשִׁים שְׁקוּעִים בְּסִפְרֵיהֶם; אֲנָחוֹת נִשְׁמָעוֹת מֵרֶגַע לָרֶגַע.

הִנְנִי יוֹשֵׁב לֹא הַרְחֵק מִן אָבִי. עֵינָיו שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ סִפְרוֹ, אַךְ הוּא אֵינוֹ קוֹרֵא; דִּמְעָה אַחַר דִּמְעָה מְטַפְטֶפֶת עַל „הַקִּינָה" הַנּוֹשָׁנָה, הַמְּלֵאָה

כִּתְמֵי חֵלֶב וּדְמָעוֹת... וְקוֹל הַחַזָּן – יָם גָּדוֹל שֶׁל דְּמָעוֹת, שֶׁל צָרוֹת, מִתְפָּרֵץ עַתָּה מִגְּרוֹנוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה. כָּל מִלָּה הִיא זֶרֶם שֶׁל מַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים.

על פי מ. ז. פַּיאֶרְבֶּרְג.

באורים: מפיקים מביעים. **אצטבאות** ספסלים. **קודר** שחור, עצב.

תכנית לחבור ע״ד תשעה באב

א) הסבות שקבעו את היום התשיעי לירח אב ליום אבל: חרבן בית המקדש הראשון על י י נבוכדנצר, חרבן בית המקדש השני וגלות ישראל.

ב) ערב תשעה באב: העצב, הכנת ספרי הקינות, הסעודה המפסקת.

ג) הענויים: צום, אסור נעילת הסנדל ואסור רחיצה. הסדרים בבית הכנסת: הפיכת הספסלים, קריאת הקינות.

כּוֹס הַדְּמָעוֹת

—הַגִּידִי לִי אִמִּי, הַאֻמְנָם הֵם כֵּנִים
דִּבְרֵי הַזָּקֵן יוֹם יוֹם לִי יַבִּיעַ,
כִּי שָׁם לִפְנֵי כֵּס־יָהּ בִּמְעוֹן הָרָקִיעַ
עוֹמֵד גָּבִיעַ מִיָּמִים קַדְמוֹנִים,
וְעַל כָּל צָרָה וְצָרָה הַבָּאָה עָלֵינוּ
מִיַּד הָאַכְזָרִים, מִיַּד כָּל אוֹיְבֵינוּ—
אֶל זֶה הַגָּבִיעַ דִּמְעָה נִגֶּרֶת
מֵעֵינֵי אֱלוֹהַּ לָעַד לְמִשְׁמֶרֶת.
וְעוֹד דְּמָעוֹת תִּמָּלֵא זֹה כּוֹס שָׁמַיִם
יָבֹא אֵלֵינוּ מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ,
הוּא הַמָּשִׁיחַ, לוֹ כָלוּ עֵינֵינוּ
זֶה יָמִים כַּבִּירִים, זֶה שָׁנִים אַלְפַּיִם?

—כֵּנִים, בֵּן יַקִּיר, אַךְ כֵּנִים הַדְּבָרִים—
בְּעֶצֶב הָאֵם לוֹ הֵשִׁיבָה אֲמָרִים.
וַיִּדֹּם הַיֶּלֶד, וַתֶּהֱמֶה לִבָּתוֹ,
אַךְ חִישׁ עוֹד הַפַּעַם צָלְלָה אִמְרָתוֹ:

כוס הדמעות

— עַד מָתַי, הוֹרָתִי, עַד מָתַי, עַד אָנָה
לֹא תִשְׁבֹּר צִמְאוֹנָהּ זֶה כּוֹס הַפְּלָאוֹת ?...
הֲתַחְתִּית לָהּ אַיִן לְהָכִיל הַדְּמָעוֹת ?
אוֹ חָרֹב תֶּחֱרַבְנָה שָׁם יָמִים עַל שָׁנָה ?!...
וְעֵינֵי הַיֶּלֶד כָּעוֹרֵב שְׁחוֹרוֹת,
הַמְלֵאוֹת תַּחֲנוּנִים וּמְאִירוֹת כַּנֵּרוֹת,
עַל אִמּוֹ הִבִּיטוּ, הִבְרִיקוּ כִּבְרָקִים...
וּכְפוּפָה כָּאַגְמוֹן הָאֵם דֹּם עוֹמֶדֶת
מִבֵּין עַפְעַפֶּיהָ דִּמְעָה יוֹרֶדֶת,
וּכְאֶגֶל הַטַּל עַל שׁוֹשַׁנַּת עֲמָקִים
עַל קָדְקֹד הַיֶּלֶד הַדִּמְעָה נוֹפֶלֶת,
רוֹחֶצֶת תַּלְתַּלָּיו, עַל מִצְחוֹ נוֹזֶלֶת..
תִּזַּל הַדִּמְעָה נָא, אֵלִי, אֵל צְבָאוֹת,
אֶל זֶה הַגָּבִיעַ, זֶה כּוֹס הַדְּמָעוֹת!

(תרגום י. קפלן) ש. פְּרוּג.

רֹאשׁ יְשִׁיבָה

בְּבֵית מִדְרָשֵׁנוּ הַיָּשָׁן הָיָה שַׁמָּשׁ זָקֵן. קוֹמָתוֹ כְּפוּפָה וְעֵינָיו מְזָרוֹת פַּחַד, וּמַה גַּם עָלַי וְעַל בְּנֵי גִילִי, יְלָדִים בְּנֵי שְׁמוֹנֶה־תֵּשַׁע שָׁנִים. עָלֵינוּ הָיָה מַטִּיל אֵימָה, וּבְעֶצֶם הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ הָיִינוּ עֲסוּקִים בְּשַׁעֲשׁוּעִים בְּהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה, הָיָה הַזָּקֵן הַזֶּה בָּא וּרְצוּעָתוֹ בְּיָדוֹ וַיָּנֶס אוֹתָנוּ מִגַּן־עֶדְנֵנוּ וַיְפִיצֵנוּ לְכָל רוּחַ...
אַךְ לֹא אֲנַחְנוּ לְבַד הָיִינוּ יְרֵאִים מִפְּנֵי הַשַּׁמָּשׁ, כִּי אִם גַּם הַזְּקֵנִים הַבָּאִים שָׁמָּה לְהִתְפַּלֵּל, כִּי הַשַּׁמָּשׁ הָיָה זָקֵן מִכֻּלָּם, וּבִהְיוֹתוֹ קַפְּדָן עַד מְאֹד לֹא שָׁמַר אֶת לְשׁוֹנוֹ וְגָעַר בְּכָל מִי שֶׁעָשָׂה גַּם דָּבָר קַל לַמְרוֹת רְצוֹנוֹ.

וְהַשַּׁמָּשׁ הַזָּקֵן וְהַקַּפְּדָן הַזֶּה הָיָה נוֹשֵׂא פָּנִים לְאַחַד הַבַּחוּרִים הָעֲנִיִּים שֶׁלָּמַד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. אָמְנָם הַבָּחוּר הֶעָנִי הַהוּא הָיָה דוֹלֶה מַיִם מִן הַבְּאֵר וּמֵבִיא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, גַּם הָיָה מַשִּׂיק אֶת הַתַּנּוּר וּמְכַבֵּד אֶת הָרִצְפָּה, וְלַשַּׁמָּשׁ כִּמְעַט לֹא הִשְׁאִיר כָּל עֲבוֹדָה, אַךְ בְּכָל זֹאת הָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא, כִּי הַשַּׁמָּשׁ לֹא גָעַר מֵעוֹדוֹ בַּבָּחוּר הֶעָנִי וְלֹא הִכְלִימוֹ גַּם בְּדִבּוּר קַל, וְלִפְעָמִים נָתַן לוֹ מִפִּתּוֹ וּמִמַּאֲכָלוֹ. וְגַם אֶת מַפְתֵּחַ הַנֵּרוֹת מָסַר בְּיָדוֹ, לְהוֹצִיא לְעַצְמוֹ נֵר בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה.

אָנֹכִי יָדַעְתִּי, כִּי הַבָּחוּר הָיָה „עַם־הָאָרֶץ" גָּמוּר. הוּא יָשַׁב תָּמִיד עַל „הַחוּמָשׁ" וַיַּחְזֹר עַל כָּל מִלָּה וְעַל כָּל פָּסוּק פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר. וְאָנֹכִי בְזִיתִיו בְלִבִּי, בִּרְאוֹתִי כִּי הוּא יִתְקַשֶּׁה בְּדָבָר, שֶׁאֲנִי כְּבָר יוֹדֵעַ עַל פֶּה.

וְאוּלָם פַּעַם אַחַת, בִּימֵי הַחֲנֻכָּה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיִיתִי מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם חֲבֵרַי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, נִגַּשׁ אֵלַי הַבָּחוּר הֶעָנִי — חַיִּים הִירְשׁ שְׁמוֹ — וַיְבַקְשֵׁנִי לִלְמֹד עִמּוֹ פֶּרֶק תַּנַ"ךְ.

צַר הָיָה לִי לַעֲזֹב אֶת מִשְׂחָקִי, אַךְ גַּם נָעִים הָיָה לִי לְכַהֵן בְּתוֹר „רַבִּי". וְעַל כֵּן נֶעְתַּרְתִּי לְבַקָּשַׁת אוֹתוֹ הַבָּחוּר — וַנֵּשֶׁב לִלְמֹד.

שְׁנַיִם, שְׁלשָׁה יָמִים עָשִׂיתִי מְלַאכְתִּי בֶּאֱמוּנָה, אֲבָל אַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי, כִּי אָמְנָם לֹא עֲבוֹדָה קַלָּה הִיא לִהְיוֹת „רַבִּי" וּמַה גַּם לְתַלְמִיד כְּחַיִּים־הִירְשׁ. יֵשׁ אֲשֶׁר חָזַרְתִּי עַל פֶּרֶק אֶחָד פְּעָמִים רַבּוֹת וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה עָלַי לְלַמְּדוֹ אֶת זֶה מֵחָדָשׁ, וְעַל כֵּן הִתְרַגַּזְתִּי וְהִתְקַצַּפְתִּי מְאֹד עָלָיו וָאֹמַר: אָנֹכִי לֹא אֲלַמֶּדְךָ עוֹד . . .

— מַדּוּעַ? — שְׁאָלַנִי בִּתְמִימוּת.

— „גּוֹי" אַתָּה, לוּ לָמַדְתָּ אֵצֶל רַבִּי, כִּי אָז מְתָחֲךָ עַל הַסַּפְסָל, וְעוֹד צָרִיךְ הָיִיתָ לְהָבִיא בְּעַצְמְךָ אֶת הַשְּׁבָטִים.

— אִם זוֹהִי תְּרוּפָה, הִנְנִי לְקַבֵּל אֶת הָעֹנֶשׁ עָלַי, — אָמַר הַבָּחוּר בְּרוּחַ שׁוֹקֶטֶת.

— אִם כֵּן נָכוֹן אַתָּה לְהִשְׂתָּרֵעַ עַל הַסַּפְסָל? שָׁאַלְתִּי בִּצְחוֹק.

— כֵּן, אִם רַק תְּצַוֶּה.

הַדָּבָר הַזֶּה הָיָה לִי לִשְׂחוֹק וּלְשַׁעֲשׁוּעִים: אָנֹכִי הָרַבִּי הַקָּטָן אֶחְבֹּט בְּשֵׁבֶט אֶת תַּלְמִידִי הַגָּדוֹל.

— הָבָה הֵנָּה אֶת הַשֵּׁבֶט, — אָמַרְתִּי אֵלָיו.

הַבָּחוּר קָם מִמְּקוֹמוֹ וַיֵּלֶךְ, וַיּוֹצִיא שְׁבָטִים אֲחָדִים מֵהַמַּטְאֲטֵא, וַיִּגַּשׁ אֵלַי.

— שְׁכַב עַל הַסַּפְסָל, — צִוִּיתִי אוֹתוֹ.

וְהַבָּחוּר לֹא סֵרַב. עַד מְהֵרָה הִשְׂתָּרַע עַל הַסַּפְסָל.

יָדַי רָפוּ כָרֶגַע. תַּחַת שֶׁהָיִיתִי שָׂמֵחַ עַד הֵנָּה בַּמַּחֲזֶה הֶחָדָשׁ הַזֶּה, בָּאתִי פִּתְאֹם בִּמְבוּכָה, אֵיזֶה רַעְיוֹן חָדָשׁ עָבַר כַּבָּרָק בְּמוֹחִי הַקָּטָן. הַשְּׁבָטִים נָפְלוּ מִיָּדִי, דְּמָעוֹת הִתְפָּרְצוּ מֵעֵינַי, וָאֶתֵּן אֶת קוֹלִי בִּבְכִי...

הַבָּחוּר נִבְהַל וַיְמַהֵר לָקוּם וַיִּקָּחֵנִי עַל זְרוֹעוֹתָיו, וַיְגַפְּפֵנִי, וַיְחַלִּיקֵנִי וַיִּשְׁאָלֵנִי מַדּוּעַ פִּתְאֹם הֲחִלּוֹתִי לִבְכּוֹת? וַאֲנִי כָּבַשְׁתִּי אֶת פָּנַי בִּזְרֹעוֹת תַּלְמִידִי וָאֵבְךְּ...

— סְלַח נָא לִי כִּי בְזִי... בְזִ—תִי—ךָ! קָרָאתִי אֵלָיו בִּבְכִי.

אָנֹכִי הֲבִינוֹתִי, כִּי גְדוֹלָה הִיא נֶפֶשׁ הַבָּחוּר הַנָּכוֹן גַּם לְהִתְבַּזּוֹת בְּעַד הַתּוֹרָה.

כְּשָׁנָה וָחֵצִי שָׁהָה הַבָּחוּר בְּעִיר מוֹלַדְתִּי, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הַהוּא הִסְפִּיק לַעֲבֹר עַל חֵלֶק גָּדוֹל מֵהַתַּנַ"ךְ וּמֵהַמִּשְׁנָה; וְכָל מַה שֶׁלָּמַד הָיָה כְּמוּנָח בְּקוּפְסָה, כִּי בְזֵעַת אַפַּיִם קָנָה לוֹ אֶת יְדִיעָתוֹ. לִפְעָמִים יָשַׁב כָּל הַיּוֹם בְּתַעֲנִית, כִּי לֹא מָצָא בַּמֶּה לְהַשְׂבִּיעַ אֶת רַעֲבוֹנוֹ, וּבְכָל זֹאת לֹא חָדַל מִלִּמּוּדָיו וְלֹא גָרַע מִשִּׁעוּרָיו מְאוּמָה.

* *

*

כַּעֲבוֹר שֶׁבַע שָׁנִים נִפְגַּשְׁנוּ יַחַד בִּישִׁיבַת וַלוֹזִין.

הוּא הָיָה אָז כְּבֶן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ, וּכְבָר יָדַע לָרֶדֶת גַּם לְעָמְקוֹ שֶׁל כָּל מָקוֹם קָשֶׁה בַּתַּלְמוּד. שָׁם הִדַּשְׁתִּי עִמּוֹ אֶת בְּרִית אַהֲבָתֵנוּ הַיְשָׁנָה וְגַם לָמַדְנוּ יַחַד. אַהֲבָתוֹ לַתּוֹרָה הָיְתָה עֲמֻקָּה וַאֲמִתִּית; הוּא, לְפִי הַנִּרְאֶה, לֹא נָתַן חֶשְׁבּוֹן לְנַפְשׁוֹ מַדּוּעַ וְלָמָּה הוּא לוֹמֵד. עָלָיו אֶפְשָׁר לֵאמֹר, כִּי לָמַד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ; יְדִיעַת הַתּוֹרָה הָיְתָה בְעֵינָיו הַמַּטָּרָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה וְהַיּוֹתֵר נִשָּׂאָה.

רֹאשׁ־הַיְשִׁיבָה כִּבֵּד אוֹתוֹ מְאֹד. מִקֻּפַּת הַיְשִׁיבָה נִתַּן לוֹ הַפְּרָס הַיּוֹתֵר גָּדוֹל – שִׁבְעִים וְחָמֵשׁ פְּרוּטוֹת לְשָׁבוּעַ. מִלְּבַד

זאת הָיָה לְחַיִּים הירש תַּלְמִיד לְהָכִין עִמּוֹ אֶת שִׁעוּרוֹ בַּיְשִׁיבָה וּבְעַד זֶה קִבֵּל רֻבָּל בְּחֹדֶשׁ, וּמִזֶּה הִתְפַּרְנֵס וְעוֹד חָשַׂךְ לְבֶגֶד. נִפְלָא הַדָּבָר, כַּמָּה הָיָה אוֹהֵב אֶת הַיּוֹפִי וְהַנִּקָּיוֹן. הוּא לֹא הָיָה מְדַקְדֵּק בְּמַאֲכָלוֹ, אֲבָל דִּקְדֵּק שֶׁתִּהְיֶה כְסוּתוֹ שְׁלֵמָה וּנְקִיָּה וְגַם תְּפוּרָה כְּהוֹגֶן.

*　*

*

עוֹד עֶשֶׂר שָׁנִים עָבְרוּ מֵהָעֵת הַהִיא.

פְּעָמִים רַבּוֹת זָכַרְתִּי אֶת הַלְמִידִי וַחֲבֵרִי הַהוּא. נָעִים הָיָה לִי לִזְכּוֹר אֶת נִגּוּנוֹ שֶׁהָיָה מְנַגֵּן בְּלָמְדוֹ אֶת הַגְּמָרָא, אֶת בְּרַק עֵינָיו הַמְּפִיקוֹת שִׂמְחַת עוֹלָם, כַּאֲשֶׁר עָלָה בְיָדוֹ לְפָרֵשׁ אֵיזֶה עִנְיָן חָמוּר, אוֹ בִרְאוֹתוֹ כִּי תַלְמִידוֹ שֶׁפָּנָה אֵלָיו בִּשְׁאֵלָה הֵבִין לְמַחְשַׁבְתּוֹ בְּהַסְבִּירוֹ לוֹ בְּסַבְלָנוּת רַבָּה אֶת הָעִנְיָן שֶׁנִּתְקַשָּׁה בּוֹ.

— אָנֹכִי לֹא חָפַצְתִּי בְעַד כָּל שָׂכָר לְהַסְבִּיר לַעֲרַל־לֵב זֶה דָּבָר אֶחָד אֶלֶף פְּעָמִים — אָמַר אֵלָיו אֶחָד מֵחֲבֵרֵינוּ.

— לוּ הָיוּ כָּל בְּנֵי הָאָדָם קַפְּדָנִים כָּמוֹךָ, כִּי אָז לֹא יָדַעְתִּי לְהַסְבִּיר — אָמַר חַיִּים הירש בִּשְׂחֹק.

וּבְזָכְרִי אֶת דְּבָרָיו אֵלֶּה עָלָה תָּמִיד עַל לִבִּי, כִּי טוֹב הָיָה לוֹ קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּאַחַת הַיְשִׁיבוֹת הַגְּדוֹלוֹת לְרֹאשׁ־יְשִׁיבָה, כִּי הוּא, כַּאֲשֶׁר נִרְאָה לִי, נוֹצַר לְהַרְבִּיץ תּוֹרָה בָּרַבִּים; אַךְ

נְבוּאָתִי לֹא נִתְקַיְּמָה, כִּי שָׁמַעְתִּי שֶׁחַיִּים־הִירְשׁ נִתְקַבֵּל לְרַב בְּעִיר אַחַת הַסְּמוּכָה לְעִירֵנוּ.

וְעַל לֵב בְּנֵי קְהִלָּתֵנוּ עָלָה דָבָר טוֹב: לְיַסֵּד בְּבֵית־מִדְרָשָׁם הַיָּשָׁן יְשִׁיבָה הֲגוּנָה; נָחוּץ הָיָה לְבַקֵּשׁ רֹאשׁ־יְשִׁיבָה הָגוּן.

– לוּ הוֹאִיל ר' חַיִּים הִירְשׁ הָרַב מֵעִיר... לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ רֹאשׁ־יְשִׁיבָה, – אָמַרְתִּי אֶל נִכְבַּדֵּי בֵּית מִדְרָשֵׁנוּ בִשְׂחֹק, בְּדַעְתִּי בְעַצְמִי כִּי הַדָּבָר הַזֶּה לֹא יִתָּכֵן.

– „מַעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין", – עָנָה אוֹתִי ר' זֶלִיג הַגַּבָּאי. – רַב לֹא יַחְפֹּץ לִהְיוֹת מוֹרֶה בִישִׁיבָה.

– אֲבָל יָפֶה הָיָה הַדָּבָר לוּ הוֹאִיל לִהְיוֹת לְרֹאשׁ יְשִׁיבָה בְּאוֹתוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּנַעֲרוּתוֹ הֵחֵל לִלְמוֹד בּוֹ תוֹרָה – אָמַרְתִּי אָנִי.

– נְנַסֶּה נָא אֶת מַזָּלֵנוּ – אָמַר הַגַּבָּאי, – כְּתֹב אֵלָיו, אוּלַי יִתְרַצֶּה.

כָּתַבְתִּי – וּלְשִׂמְחַת לְבָבִי קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ מִכְתָּב שֶׁבּוֹ כָּתַב: „תָּמִיד הָיִיתִי חָפֵץ לָשֶׁבֶת בִּישִׁיבַת חֲבֵרִים וְתַלְמִידִים וְלִלְמֹד אִתָּם תּוֹרָה, וְרַק בְּמִקְרֶה הָיִיתִי לְרַב".

* *

*

ראש ישיבה

בְּעוֹד שָׁבוּעוֹת אֲחָדִים הִגִּיד הָרַב ר׳ חַיִּים הִירְשׁ אֶת הַשִּׁעוּר הָרִאשׁוֹן בְּבֵית מִדְרָשֵׁנוּ הַיָּשָׁן לִפְנֵי קָהָל גָּדוֹל.

מִמּוּלִי עַל הַסַּפְסָל הַשֵּׁנִי יָשַׁב אִישׁ זָקֵן וַיִּשְׁמַע וַיַּקְשֵׁב לְכָל דִּבְרֵי הַדּוֹרֵשׁ, וּמֵעֵינָיו נָטְפוּ דְמָעוֹת.

יְדֵי הָאִישׁ הִגִּידוּ כִּי אִישׁ נֶהֱנֶה מִיגִיעַ כַּפָּיו הוּא, וּמֵרָשְׁמֵי פָּנָיו נִכָּר הָיָה, כִּי לֹא בֵּין תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים יִתְחַשָּׁב, וְנִפְלָא הָיָה בְּעֵינַי מַדּוּעַ הוּא בוֹכֶה וְרֹאשׁ־הַיְשִׁיבָה לֹא דִבְרֵי מוּסָר הִטִּיף, כִּי אִם דִּבְרֵי פִלְפּוּל.

— מִי הוּא הָאִישׁ הַבּוֹכֶה? — לָחַשְׁתִּי בְּאֹזֶן הַיּוֹשֵׁב אֶצְלִי.

— אָבִי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, בַּנַּאי פָּשׁוּט הָיָה כָּל יָמָיו, וְעַתָּה לְעֵת זִקְנָתוֹ הוּא סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן בְּנוֹ.

הִבַּטְתִּי אֶל פְּנֵי הַזָּקֵן הַבּוֹכֶה וְהִתְבּוֹנַנְתִּי בָהֶם, וָאֵרֶא כִּי אָמְנָם אוֹר שִׂמְחָה נָסוּךְ עֲלֵיהֶם, כִּי זָכָה לִרְאוֹת אֶת בְּנוֹ יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ תַּלְמִידִים מַקְשִׁיבִים וְדוֹרֵשׁ לִפְנֵיהֶם בְּעִנְיָנִים נִשְׂגָּבִים, שֶׁמּוֹחוֹ לֹא יָבִין בָּהֶם דָּבָר.

א. ז. רַבִּינוֹבִיץ.

באורים: מזורות מפיצות. מטיל אימה מפיל פחד. למרות רצונו לא לפי חפצו. עם הארץ בלתי מלומד, חסר כל ידיעה. אחבט אכה. כמונח בקופסא שמור היטב בזכרונו כדבר השמור בתוך תבה. כסותו בגדו. חמור קשה. ערל־לב חסר הבנה. להרביץ תורה להפיץ תורה. לא יתכן אינו אפשר. נהנה מיגיע כפיו מתפרנס מעבודה. סמוך על שלחן בנו בנו מכלכל אותו. נסוך שפוך.

סְלִיחוֹת

בַּשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי סְלִיחוֹת הִתְחַנַּנְתִּי לְאִמִּי כָּל הַיּוֹם, כִּי תָּעִיר גַּם אוֹתִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וְאֵלֵךְ עִם אָבִי לַסְּלִיחוֹת; אֲבָל אִמִּי רַק שָׂחֲקָה עָלַי וְאָמְרָה: הֲלֹא עוֹדְךָ קָטֹן, בְּנִי! — וְהַבְטֵחַ לֹא הִבְטִיחָה לִי לַהֲעִירֵנִי.

בָּעֶרֶב, כְּשֶׁהָלְכוּ לִישׁוֹן, עָמַדְתִּי עָגֹם עַל יַד מִטָּתִי וְלֹא פָּשַׁטְתִּי אֶת בְּגָדַי וְלֹא רָצִיתִי לִשְׁכַּב, כִּי רָאִיתִי שֶׁהוֹרַי לֹא יְעִירוּנִי וְלֹא יִקָּחוּנִי לַסְּלִיחוֹת. אָז אָמְרָה לִי אִמִּי: „וּבְכֵן הִנְנִי מַבְטִיחָה אוֹתְךָ, כִּי נָעֵר אֲנַעֶרְךָ בְּקוּמִי, אִם תִּשְׁמַע וְתָקוּם — וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ; וְאִם לֹא — אַל תִּתְלוֹנֵן עָלָי!"

— טוֹב, יְהִי כֵן! — אָמַרְתִּי וָאֶשְׁכַּב, כִּי בָטוּחַ הָיִיתִי, שֶׁאֶשְׁמַע תֵּכֶף בַּנְּגִיעָה, שֶׁתִּגַּע בִּי אִמִּי.

וְכֵן הָיָה. מִתּוֹךְ נְשִׁיקָה קַלָּה רִאשׁוֹנָה, שֶׁנָּשְׁקָה לִי אִמִּי, הֱקִיצוֹתִי — וְהִנֵּה הַמְּנוֹרָה דוֹלֶקֶת, וְאָבִי וְאִמִּי עוֹמְדִים לְבוּשִׁים.

– בֶּן חַיִל! – עָנָה אַבָּא, כְּשֶׁרָאָה אוֹתִי מִתְעוֹרֵר תֵּכֶף לִלְבֹּשׁ אֶת בְּגָדַי. אִמִּי הִלְבִּישָׁה עָלַי אֶת אַדַּרְתִּי הַחַמָּה, וַנֵּצֵא.

וְהִנֵּה לַיְלָה עַל הָאָרֶץ. קְרִירָה בַּחוּץ וּדְמָמָה. כָּל הַבָּתִּים סְגוּרִים וּמְסֻגָּרִים. הִנֵּה נִפְגַּשׁ לָנוּ יְהוּדִי אֶחָד זָקֵן בַּעַל זָקָן לְבָנָה, הוֹלֵךְ עִם זְקֵנָתוֹ. הִנֵּה עָבַר עָלֵינוּ אַבְרָהָם אַבָּא הַשַּׁמָּשׁ, בְּיָדוֹ הָאַחַת פַּנָּס וּבַשֵּׁנִית פַּטִּישׁ עֵץ; הוּא נִגַּשׁ אֶל אַחַת הַדְּלָתוֹת וַיַּךְ עָלֶיהָ בְּפַטִּישׁוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְקָרָא בְּקוֹל נְגִינָה: קוּמוּ, קוּמוּ, לַסְּלִיחוֹת! – וַיֵּלֶךְ לוֹ.

אַחַד הַשְּׁעָרִים נִפְתַּח וּבֵית אָב אֶחָד, שְׁתֵּי נָשִׁים וְאַרְבָּעָה גְבָרִים, יָצְאוּ; קוֹל שִׂיחָתָם וְצַעֲדֵי רַגְלֵיהֶם נִשְׁמַע בָּרְחוֹב הַדּוֹמֵם. .

וְשָׁם מִן הַשָּׁמַיִם נִבָּטִים הַכּוֹכָבִים וּמַזְהִירִים לַהוֹלְכִים וְעוֹבְרִים בְּדִמְמַת הַלָּיִל.

הִנֵּה בֵּית הַתְּפִלָּה, כָּל חַלּוֹנוֹתָיו מְאִירִים בְּאוֹר גָּדוֹל, וּמִשָּׁם יִנָּשֵׂא קוֹל, כַּהֲמוֹת יַעַר לִפְנֵי רוּחַ.

קָרַבְנוּ — וְהִנֵּה נִשְׁמַע קוֹל הַחַזָּן בְּנִגּוּן שֶׁל „יָמִים נוֹרָאִים", וְאַחֲרָיו קוֹל יְלָדִים מְנַגְּנִים בִּנְעִימָה:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא!

אִמִּי עָלְתָה בַּמַּעֲלוֹת אֶל עֶזְרַת הַנָּשִׁים — וַאֲנִי וְאַבָּא נִכְנַסְנוּ אֶל עֶזְרַת הַגְּבָרִים. וּבֵית הַכְּנֶסֶת מָלֵא אֲנָשִׁים וּנְעָרִים, מִן הַיָּצִיעַ נִשְׁמַע קוֹל בְּכִיּוֹת הַנָּשִׁים...

הִנֵּה גַם פָּנִים חֲדָשִׁים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אַרְבָּעָה חֲמִשָּׁה כַּפְרִיִּים מִן הַכְּפָרִים הַסְּמוּכִים בָּאוּ גַם הֵם לַסְּלִיחוֹת,— אַךְ קָטָן כָּמוֹנִי אֵין בְּכָל בֵּית הַכְּנֶסֶת. עָמַדְתִּי בֵּין בִּרְכֵּי אָבִי לְהִתְפַּלֵּל עִמּוֹ מִתּוֹךְ סִדּוּר סְלִיחָתוֹ. וּבְקָרְאִי — יִתְרוֹמֵם כָּל הַקָּהָל כְּפַעַם בְּפַעַם וְקוֹרֵא פֶּה אֶחָד בְּקוֹל רָם:

וַיַּעֲבֹר ד׳ עַל פָּנָיו — וַיִּקְרָא: ד׳, ד׳, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן! —

וַאֲנִי עוֹנֶה וְצוֹעֵק אִתָּם בְּיַחַד בְּכָל כֹּחִי: ד׳, ד׳, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן!...

וְהִנֵּה זֶה נִשְׁקָף הַבֹּקֶר מִבַּעַד הַחַלּוֹנוֹת. כָּל הָעָם מִתְעַטְּפִים בְּטַלִּיתוֹתֵיהֶם וּמִתְעַטְּרִים בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וְעוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַשַּׁחֲרִית. גַּם אֲנִי מִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר.

יָצָאנוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהִבְהִיקָה אֶת הָאָרֶץ הָרְטֻבָּה מִטָּל. הַחֲנֻיּוֹת נִפְתָּחוֹת. הַמְשָׁרְתִים הַקְּטַנִּים מְכַבְּדִים לִפְנֵי הַחֲנֻיּוֹת. אִכָּרִים בָּאִים וּמִתְאַסְּפִים אֶל הַשּׁוּק. יוֹם שֶׁל חוֹל הַיּוֹם, אַךְ בְּלִבִּי חַג! — הֵן עוֹד מְעַט וְאֶתְפָּאֵר לִפְנֵי חֲבֵרַי, כִּי הִשְׁכַּמְתִּי לַסְּלִיחוֹת כַּגָּדוֹל, וְרָאִיתִי אֶת הַכֹּל. וְהֵם כֻּלָּם, הָעֲצֵלִים, יְשֵׁנוּ בְּבֵיתָם...

בֶּן צִיּוֹן.

באורים: עגם עצב. קרירה קר. סמוך קרוב. מכבדים מטאטאים

בִּשְׁדְמוֹת בֵּית־לָחֶם

בִּשְׁדְמוֹת בֵּית־לֶחֶם, בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה,
עֲלֵי קֶבֶר קְדוּמִים תֵּאָבֵל מַצֶּבֶת;
וּבְבוֹא חֲצוֹת לַיְלָה, מֵאֶרֶץ עֵיפָתָה,
תַּעֲלֶה יְפַת מַרְאֶה, בֵּית קִבְרָהּ עוֹזֶבֶת.

אֶל יַרְדֵּן מִזְרָחָה דוּמָם צוֹעֶדֶת
אֶל גַּלֵּי מֵי קֹדֶשׁ דוּמָם צוֹפִיָּה,
מֵעֵינָהּ הַיָּפָה דִמְעָה יוֹרֶדֶת,
אֶל גַּלֵּי מֵי קֹדֶשׁ מְפַכִּים דוּמִיָּה.

וְדִמְעָה אַחַר דִמְעָה חֶרֶשׁ נוֹזֶלֶת,
אֵין בְּכִי וַאֲנָחָה – וּדְמָעוֹת נִגָּרוּ;
וְדִמְעָה אַחַר דִמְעָה לַיַּרְדֵּן נוֹפֶלֶת
וּבְסֵתֶר מַיִם יִשְׁטְפוּ, יִנְהָרוּ...

א. שַׁפִּירָא

עַל קֶבֶר רָחֵל

בֵּין יְרוּשָׁלַיִם וּבֵית־לֶחֶם. כָּל אֲשֶׁר מִסָּבִיב לִי צוֹמֵחַ וְיָרוֹק וְצוֹהֵל, וְשֶׁמֶשׁ הַבֹּקֶר הַצְּעִירָה צַחָה כָּכָה וּמְתוּקָה לְהַפְלִיא. בֵּינוֹת לַעֲצֵי זַיִת עוֹבֶרֶת עֶגְלָתִי, עַל פְּנֵי דֶרֶךְ־אֲבָנִים עִם גַּבְנוּנִים. חַמָּרִים צְעִירִים עוֹבְרִים עַל פָּנַי, וְאַחֲרֵיהֶם גְּמַלִּים נוֹשְׂאֵי מַשָּׂא. אֹרְחוֹת שְׁלֵמוֹת. עֲרָבִית יְחֵפָה עִם שִׁנַּיִם לְבָנוֹת וְנוֹצְצוֹת נוֹשֵׂאת עַל רֹאשָׁהּ כַּד מַיִם אֲשֶׁר שָׁאֲבָה מֵאַחַת הַבְּאֵרוֹת. וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹבְרִים עַל עִיִּים וַחֲרָבוֹת, וְיֵשׁ עַל בָּתִּים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר נִבְנוּ זֶה־עַתָּה. בְּעֶגְלָתִי יוֹשֵׁב הַשַּׁמָּשׁ הַזָּקֵן, אֲשֶׁר נָסַע עִמִּי מִירוּשָׁלַיִם וְהוּא נוֹשֵׂא עִמּוֹ אֶת הַמַּפְתֵּחַ. נוֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הָאֹהֶל אֲשֶׁר לְקֶבֶר רָחֵל...

וְאַלְפֵי מַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת עוֹלוֹת עַל לִבִּי: – הִנֵּה יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם. וְזֻלֵיכָה אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר מְצִיקָה לוֹ לְעַנּוֹתוֹ, וְאָז תָּקוּם אִמּוֹ מִקִּבְרָהּ וּבָאָה אֵלָיו וּפָרְשָׂה עָלָיו כַּפֶּיהָ וְסוֹכְכָה עָלָיו. וְאַחֲרֵי־כֵן: בְּבֵית־הַסֹּהַר יוֹשֵׁב יוֹסֵף, וְהִנֵּה אִמּוֹ יוֹרֶדֶת אֵלָיו וּמְלַמֶּדֶת אוֹתוֹ לִפְתּוֹר חֲלוֹמוֹת, וְהוּא פּוֹתֵר גַּם אֶת חֲלוֹם שַׂר־הַמַּשְׁקִים וְגַם אֶת חֲלוֹם שַׂר־הָאוֹפִים וְגַם אֶת חֲלוֹם פַּרְעֹה. וְגַם זֹאת: עַל פְּנֵי קִבְרָהּ עוֹבֵר שָׁאוּל הַצָּעִיר וְהוּא נוֹשֵׂא שְׁלֹשֶׁת

כִּכְּרוֹת לֶחֶם, וּבְבוֹאוֹ עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם קְבוּרָתָהּ, אָז תָּאוֹרְנָה פִּתְאֹם שְׁתֵּי עֵינָיו, וְהוּא מֵחֵל לְהִתְנַבֵּא. וְעוֹד גַּם זֹאת: הִנֵּה נְבוּזַרְאֲדָן שַׂר־הַטַּבָּחִים מַגְלֶה אֶת הַיְהוּדִים בָּבֶלָה. בִּכְבָלִים הֵם הוֹלְכִים, וּמִן הַפְּצָעִים מְטַפְטֵף הַדָּם עַל פְּנֵי הַחוֹל הַצָּהוֹב. וְאוּלָם הִיא, הָאֵם, עוֹמֶדֶת עַל־יַד קִבְרָהּ וּמְחַכָּה לָהֶם. נוּגָה וּנְכֵאָה הִיא מַבֶּטֶת אֲלֵיהֶם וּבוֹכָה וּמְנַחֶמֶת — אָכֵן נִפְלָא הוּא: עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הִיא מַבִּיטָה וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַרְגִּישׁ אֶת מַבַּט עֵינָהּ, וְכַאֲשֶׁר רַק יַרְגִּישׁ אֶת מַבַּט עֵינָהּ, וְהוּקַל לוֹ פִּתְאֹם...

קוֹל טַלְטֵלַת־פִּתְאֹם אֲשֶׁר לָאוֹפַנִּים הֱעִירַנִי מֵחֲלוֹמוֹתַי. הָעֲגָלָה עָמְדָה לִפְנֵי הַבִּנְיָן אֲשֶׁר עִם קְבוּרַת רָחֵל. לִבִּי הִתְפָּעֵם בִּי וְלֹא יָדַעְתִּי מָה.

דֶּרֶךְ מִסְדְּרוֹן פָּתוּחַ נִכְנַסְנוּ, וּמִשָּׁם בָּאנוּ בְּפֶתַח דֶּלֶת בַּרְזֶל קְטַנָּה אֶל תּוֹךְ חֶדֶר רָבוּעַ אֲשֶׁר הוּאַר רַק מְעַט. בַּחֶדֶר בְּתָוֶךְ, קָרוֹב לִפְאַת מַעֲרָבִית, עוֹמֶדֶת הַמַּצֵּבָה, וְהִיא גְּבוֹהָה מְעַט מִקּוֹמַת־אִישׁ וְהוֹלֶכֶת הָלוֹךְ וְצָרָה לְמַעְלָה, כִּמְטֶר וָחֵצִי רָחְבָּהּ וַחֲצִי מֶטֶר עָבְיָהּ. וְהַמַּצֵּבָה שׂוּדָה בְּשִׂיד, וְעַל הָאֶבֶן כְּתוּבִים וַחֲרוּתִים אַלְפֵי שְׁמוֹת אֲנָשִׁים מִן הַבָּאִים הֲלוֹם. עַל פְּנֵי הַקִּירוֹת תְּלוּיוֹת פָּרֳכוֹת רַבּוֹת. הַשַּׁמָּשׁ מֵכִין אֶת מְנוֹרוֹת הַשֶּׁמֶן. הַנֵּרוֹת עוֹלִים בָּאֵשׁ. נֵר לָאִישׁ, נֵר לָאִישׁ. קְדוֹשָׁה

על קבר רחל

חֲרִישִׁית וְנוֹגָה תוֹקֶפֶת אֶת כָּל אֲשֶׁר מִסָּבִיב. הַשְּׂפָתַיִם נָעוֹת. תְּפִלַּת־הָאַזְכָּרָה נִשְׁמַעַת.

וְכַאֲשֶׁר יָצָאתִי אֶת הַמִּסְדְּרוֹן וְשַׁבְתִּי הַחוּצָה, כְּבָר בָּעֲרָה הַשֶּׁמֶשׁ בְּעֶצֶם גְּבוּרָתָהּ. כָּל אֲשֶׁר מִסָּבִיב לִי פָּרַח וְצָהַל וַיְהִי יָרוֹק. וְאוּלָם אוֹתִי שִׁלְּחָה רוּחַ רָחֵל אִמִּי.

ד. פְּרִישְׁמַן.

באורים: חמרים מנהלי חמורים. עיים תלים, גלי אבנים ועפר של חרבות. וסוככה והגינה. נוגה ונכאה עצבה. **שלחה** לותה.

בַּר כּוֹכְבָא

שִׁשִּׁים שָׁנָה עָבְרוּ מִיּוֹם אֲשֶׁר לָכְדוּ הָרוֹמִיִּים אֶת יְרוּשָׁלַיִם וַיַּחֲרִיבוּ אוֹתָהּ וַיִּשְׂרְפוּ אֶת בֵּית מִקְדָּשָׁהּ וַיּוֹרִידוּ לָטֶבַח רִבְבוֹת יְהוּדִים. שִׁשִּׁים שְׁנוֹת רָעָה הָיוּ הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה לְיִשְׂרָאֵל, כִּי הַכְבֵּד הִכְבִּידוּ מוֹשְׁלֵי רוֹמָא אֶת יָדָם עַל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ בְּאַרְצָם וַיַּקְשׁוּ אֶת עֻלָּם עֲלֵיהֶם מְאֹד. אַךְ לָאַחֲרוֹנָה כָּשַׁל כֹּחַ הַסַּבָּל וְרוּחַ מֶרֶד עָבַר בֵּין כָּל הַיְּהוּדִים יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְעוֹרְרוּ כְּאִישׁ אֶחָד לְהִלָּחֵם בָּרוֹמָאִים מַחֲרִיבֵי אַרְצָם וּלְהָסִיר אֶת עֻלָּם הַכָּבֵד מֵעֲלֵיהֶם. בְּרֹאשׁ הַמּוֹרְדִים קָם הַגִּבּוֹר שִׁמְעוֹן בַּר כּוֹזִיבָא (מֵעִיר כְּזִיב).

בר כּוֹכבא

שִׁמְעוֹן בַּר כּוּזִיבָא הָיָה אַחַד הַגִּבּוֹרִים הַגְּדוֹלִים, אֲשֶׁר יוֹפִיעוּ רַק לְעִתִּים רְחוֹקוֹת מְאֹד בְּקֶרֶב עָם. כִּי מִלְּבַד גְּבוּרַת זְרֹעוֹ וְכֹחַ יָדוֹ הָיָה רוּחוֹ עָשׂוּי לִבְלִי חָת וְלִבּוֹ מָלֵא אֵשׁ קִנְאָה וּנְקָמָה לְעַמּוֹ אֲשֶׁר אָהַב מְאֹד. וַתְּהִי רֵאשִׁית מַעֲשֵׂהוּ לְהָכִין כְּלֵי נֶשֶׁק לָרֹב וְלֶאֱסֹף אֹכֶל לְמַכְבִּיר לִהְיוֹת לְמִחְיָה לִצְבָא הַמּוֹרְדִים בְּעֵת קְרָב.

וְהֶחָכָם הַגָּדוֹל רַבִּי עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף עָמַד לִימִין בַּר כּוּזִיבָא וַיְשַׁנֶּה אֶת שְׁמוֹ וַיִּקְרָא לוֹ בַּר כּוֹכְבָא, לֵאמֹר: „דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיהוּדָה”, כִּי הָיָה בַּר כּוּזִיבָא מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הֵכִין בַּר כּוֹכְבָא הַכֹּל לַמִּלְחָמָה הֵרִים אֶת דֶּגֶל הַמֶּרֶד עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו מִכָּל קְצוֹת הָאָרֶץ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף נֶפֶשׁ, וְגַם פְּקִידֵי צָבָא גִּבּוֹרֵי כֹחַ וְאַמִּיצֵי לֵב וְרוּחַ הָיוּ לוֹ, אֲשֶׁר עָמְדוּ עַל יָדוֹ וַיַּעַזְרוּ לוֹ. חֵיל בַּר כּוֹכְבָא הִשְׂתָּעֵר עַל פְּקִיד הָרוֹמִיִּים אֲשֶׁר הָיָה עִם מַחֲנֵהוּ בְּגָלִיל וַיַּכֵּהוּ מַכּוֹת רַבּוֹת עַד כִּי הִכְנִיעוֹ. וַיִּקַּח בַּר כּוֹכְבָא מִיַּד הָרוֹמִיִּים חֲמִשִּׁים מִבְצָרִים חֲזָקִים, מִלְּבַד מֵאוֹת עָרֵי הַפְּרָזִי וּכְפָרִים לָרֹב. וַיִּלְכֹּד גַּם אֶת יְרוּשָׁלַיִם וַיְגָרֵשׁ אֶת חֵיל הַמַּצָּב אֲשֶׁר שָׂמוּ הָרוֹמָאִים בָּאָרֶץ. אָז צִוָּה בַּר כּוֹכְבָא לְהַתִּיךְ

מַטְבֵּעוֹת כֶּסֶף עִבְרִיּוֹת, אֲשֶׁר אֲחָדוֹת מֵהֶן נִמְצָאוֹת עוֹד בְּבָתֵּי אֹסֶף לִדְבָרִים עַתִּיקִים.

וַתְּהִי יְהוּדָה לְמַמְלָכָה עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּת עַצְמָהּ, וּמֶרְכַּז חֵיל בַּר כּוֹכְבָא הָיָה בְּבֵיתָּר הָעִיר הַבְּצוּרָה, וּבַר כּוֹכְבָא בִּצֵּר עוֹד עָרִים אֲחָדוֹת בִּצְפוֹן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן בָּהֶן חַיִל חָזָק כִּי יוּכַל לַעֲמֹד בִּפְנֵי חֵיל רוֹמָא אִם יָשׁוּב לְהִלָּחֵם בִּיהוּדָה.

וְקֵיסַר רוֹמָא שָׁלַח אֶת שַׂר צְבָאוֹ הַמְּהֻלָּל, אֶת יוּלְיוּס סֵיוֵרוּס, בְּרֹאשׁ חַיִל עָצוּם וָרָב לִכְבֹּשׁ אֶת יְהוּדָה וּלְהַשְׁמִידָהּ. וְחֵיל רוֹמָא הָיוּ כֻלָּם גִּבּוֹרִים מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה וַחֲמֻשִׁים בְּנֶשֶׁק מִכַּף רַגְלָם וְעַד קָדְקֳדָם. סֵיוֵרוּס בָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיַּרְא, כִּי בַּמַּעֲרָכָה לֹא יוּכַל לְחֵיל בַּר כּוֹכְבָא, וַיֹּאמֶר לְהַחֲלִישׁ לְאַט לְאַט אֶת כֹּחַ הַמּוֹרְדִים וּגְבוּרָתָם בִּתְגָרוֹת קְטַנּוֹת וְלָקַחַת מִיָּדָם אֶת מִבְצְרֵיהֶם אֶחָד אֶחָד. וּבְחֵיל בַּר כּוֹכְבָא הָיוּ גַּם אַנְשֵׁי צָבָא מִקֶּרֶב הַשֹּׁמְרוֹנִים אֲשֶׁר הִתְאַחֲדוּ עִם הַיְהוּדִים לִמְרֹד בָּרוֹמָאִים, וּבֵין אֵלֶּה נִמְצְאוּ בוֹגְדִים אֲשֶׁר גִּלּוּ לְסֵיוֵרוּס אֶת מִסְתְּרֵי הַמִּבְצָרִים וְאֶת הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר שָׁם טָמְנוּ הַיְהוּדִים אֶת אוֹצְרוֹת הַתְּבוּאָה, וּבְעֶזְרַת הַבּוֹגְדִים הָאֵלֶּה הִצְלִיחַ חֵיל רוֹמָא לִכְבֹּשׁ אֶת הַמִּבְצָרִים בִּצְפוֹן הָאָרֶץ. לָאַחֲרוֹנָה נִקְרַב חֵיל רוֹמָא הָרַב וְהֶעָצוּם עַד בֵּיתָּר וַיָּצַר עָלֶיהָ. שָׁלֹשׁ שָׁנִים לֹא יָכוֹל לְהַבְקִיעַ אֶת הַמִּבְצָר הַזֶּה, כִּי הַנְּצוּרִים הֵגִינּוּ עָלָיו

בִּגְבוּרָה נִפְלָאָה. אַךְ בּוֹגֵד אֶחָד שׁוֹמְרוֹנִי גִּלָּה לְהָרוֹמִיִּים מָבוֹא נִסְתָּר אֶל הַמִּבְצָר. וַיָּבֹאוּ הָרוֹמִיִּים פִּתְאֹם אֶל תּוֹךְ הָעִיר וַיַּעֲשׂוּ בָהּ הֶרֶג רַב וְנוֹרָא מְאֹד. כַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף נֶפֶשׁ נֶהֶרְגוּ שָׁם, וְגַם הַגִּבּוֹר בַּר כּוֹכְבָא נָפַל אָז בְּחֶרֶב הָאוֹיֵב יַחַד עִם חַלְלֵי עַמּוֹ.

י. גְּרַזוֹבְסְקִי.

רַבִּי אַמְנוֹן

צדיק תמים וחכם מופלג היה רבי אמנון רַבָּהּ של עיר מַגֶּנְצָה. ושר צעיר אחד מיועצי המלך ידע על דבר חכמת הרב הזה, והיה בא אליו כפעם בפעם בַּחֲשָׁאי לשאל בעצתו בְּעִנְיְנֵי מלכות, וְלִכְשֶׁבָּא הַשַּׂר אל הקיסר, היה משמיע לו את כל הדברים הַמְּחֻכָּמִים והעצות הטובות, אשר שמע מפי רבי אמנון. והקיסר מִלֵּא אחרי דבריו והצליח תמיד. ויאהב הקיסר את השר הצעיר הזה וַיְגַדְּלֵהוּ וַיְנַשְּׂאֵהוּ על כל שריו, וכל השרים קִנְאוּ בגדולתו.

באחד הימים עשה הקיסר משתה גדול ויקרא לכל חכמיו ויועציו. ויתבונן הקיסר אל שרו הצעיר והחביב עליו, והנה הוא סר וזעף, וישאלהו:

— למה נפלו פניך, חביבי? המעט לך הכבוד והגדולה אשר הראיתי לך, הגידה, ואוסיף כהנה וכהנה!

— לא, מלך רחמן! — ענה השר — קטנתי מכל החסדים שעשית עם עבדך עד הנה! אולם לבי יַכֵּנִי, כי נֶהֱנֵיתִי מרוב טובך שלא בזכותי. וכדי להשיב לי מנוחת נפשי, מוּכְרָח אני להודות להוד מלכותך, שכל העצות הטובות שהשמעתי לך מעודי, לא מלבי יצאו — על כל ענין נכבד הנני מתיעץ מקודם עם הרב היהודי, רבי אמנון, ורק דבריו היו לי לעינים, ולכן לֹא לי יאה כל הכבוד הזה, כי אם להרב הַיָּשִׁישׁ, אשר שתיתי את מימיו!...

ויכעס הקיסר ויקרא: אויה! מי זה אפוא היה לי ליועץ, יהודי פושע, ששפך את דם אלי?!...

ויקראו גם כל השרים אחריו: אוי ואבוי! הקשבנו לדברי יהודי, שונא הנוצרי! ועתה עָוֹן גדול ונורא רובץ עלינו!

— הוד מלכותך! — ענה זְקַן הַכּוֹמְרִים — הֶרֶף מִכַּעַס! אפשר לְתַקֵּן את הַמְעֻוָּת! צוה נא על הרב הזה שֶׁיָּמִיר את דתו וחטאתו תְּכֻפַּר, והיה לך ליועץ.

וַתִּישַׁר עֲצַת הכומר בעיני הנסיך, ויצו להביא את רבי אמנון אליו בעוד לילה.

ויביאו השוטרים את רבי אמנון אל אוּלַם המשתה בחצות הלילה, ויציגוהו לפני הנסיך. אז הודיע אותו הנסיך, כי גָּזַר עליו שימיר את דתו, וְיִתְמַנֶּה לשר וליועץ.

פני רבי אמנון חָוְרוּ, כל עצמותיו רָעֲדוּ מפחד פתאם. ובהיותו נבוך, בקש מאת פני הנסיך לתת לו מועד שלשת ימים לחשב על דבר הצעתו זו. וַיֵּאוֹת הנסיך לחכות שלשה ימים. ורבי אמנון יצא מעל פניו.

ויהי אך יָצֹא יָצָא מחצר הנסיך, ויזכר את דבריו, וַחֲרָדָה גדולה נפלה עליו!

— איך?... הוא, הרב בעדתו, אמר להשיב בעוד שלשה ימים!... היש תשובה אחרת מלבד התשובה הקצרה: „לא!"?...

בבואו לביתו, נפל על הארץ וַיְמָרֵר בַּבֶּכִי: אהה! האלהים רצה לְנַסּוֹת אותי ולראות אם אֲקַדֵּשׁ את שמו ברבים, ולא עמדתי בנסיוני! — כל שלשת הימים עברו עליו בצום ומספד ובכי.

ויהי ביום השלישי, ויקהל אליו רבי אמנון את כל אנשי עדתו וַיִּתְוַדֶּה לפניהם על חטאתו. הוא עודנו עומד ומתודה, ושליחי הנסיך באו אל ביתו לקרא לו אל חצר הנסיך. ורבי אמנון לא ענה להם דבר ולא הלך. שוב באו אליו שליחי הנסיך, ולא הלך.

אז חרה אף הנסיך וישלח אנשי צבא להובילו בחזקה.

הנסיך עומד בחדרו, מוקף כמרים וּצְלָבִים בִּידֵיהֶם, ורבי אמנון הובא.

— מדוע לא באת, כאשר שלחתי לקרא לך? — קרא הנסיך בזעם.

— הוד מלכות! — ענה הַיָּשִׁישׁ תחנונים — הט אזנך לדברי עבדך; הַרְשֵׁנִי נא לְהִשָּׁאֵר באמונתי, יהודי נולדתי, ויהודי אמות! רק לשוני הִכְשִׁילַתְנִי, באמרי להשיב להוד מלכותך בעוד שלשת ימים. ועתה הנני חורץ עלי בעצמי את משפטי: לשוני זו, שדברה רְמִיָּה תִּכָּרֵת!

— האתה תִשְׁפֹּטָה?... — קרא הַנָסִיך בַּחֲרוֹן אַף — אין לי חֵפֶץ בלשונך! לי דרושות רגליך, שֶׁמֵּאֲנוּ להובילך אל הֵיכָלִי!... גם את ידיך אכרות, יהודי נִבְזֶה!...

וירמוז אל רַב הַטַּבָּחִים, והלז מהר וְקִצֵּץ את רגלי רבי אמנון ואת ידיו... אחרי כן השכיבוהו במטה וישלחוהו לביתו.

כל אותו הלילה התענה רבי אמנון ביסורים קשים ועִנויים נוראים, ובכל זאת לא חדל מלהתודות ומלהתחנן לפני האלהים, כי יסלח לו על חטאתו.

למחרת בבקר בקש רבי אמנון את בני עדתו כי ישאוהו לבית הכנסת, כי היה היום ההוא יום צום הכפורים. בקשתו מלאו תכף ויביאוהו אל בית הכנסת ויניחוהו לפני הַתֵּיבָה. אז החל האמלל בקול מר ואיום את תפלתו „וּנְתַנֶּה תוֹקֶף" וַיִּשְׁנֶהָ וַיְּשַׁלְּשֶׁהָ, עד כי נָפְחָה נַפְשׁוֹ בתפלה ותחנונים, בקדושה ובטהרה.

מ. קְרִינְסְקִי.

באורים: סר וזעף עצוב. **שלא בזכותי** לא לפי מעשי הטובים. **שתיתי את מימיו** שאבתי ממנו חכמה. **אולם** חדר גדול. **נבוך** מחשבותי נתבלבלו. **רמיה** שקר. **רב הטבחים** תלין. **איום** נורא.

תכנית לחבור על ראש השנה

ראש השנה בתור יום הדין. ההכנות לראש השנה. סליחות ותקיעת שופר בחדש אלול. משלח כרטיסי ברכה. בבית הכנסת. הברכות לאחר התפלה. מנהג התשליך.

הָרַב הַזָּקֵן

בֵּית־הַכְּנֶסֶת כְּבָר מָלֵא אֲנָשִׁים מִפֶּה לְפֶה. כֻּלָּם לְבוּשִׁים לְבָנִים וַעֲטוּפִים טַלִּיּוֹת. כֻּלָּם עוֹמְדִים וְקוֹרְאִים בְּרֹאשׁ כָּפוּף אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁלִּפְנֵי „כָּל נִדְרֵי" בִּבְכִי וּבְתַחֲנוּנִים. וְהִנֵּה כְּבָר כִּלָּה הָעָם תְּפִלָּתוֹ, הַקּוֹלוֹת חָדְלוּ, נֵרוֹת־הַשַּׁעֲוָה דּוֹלְקִים לְמֵאוֹת וּמַתְּיוִים נִיצוֹצוֹת, הַחַזָּן וּמַקְהֵלַת מְשׁוֹרְרָיו עוֹמְדִים לִפְנֵי הָ„עַמּוּד". הִגִּיעַ זְמַן לְהַתְחִיל „כָּל נִדְרֵי", אַךְ הָרַב הַזָּקֵן לֹא בָא עוֹד. מַה־זֶּה וְעַל מַה־זֶּה? הַגַּבַּאי שָׁלַח אֶת הַשַּׁמָּשׁ לְבַקֵּשׁ אֶת הָרַב בְּבֵיתוֹ, וַיִּמָּצֵא הַבַּיִת סָגוּר וְהָרַב אֵינֶנּוּ.

וְהָרַב הַזָּקֵן כְּבָר יָצָא מִבֵּיתוֹ לָלֶכֶת לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, אַךְ בְּעָבְרוֹ לִפְנֵי בַּיִת אֶחָד קָטָן וְדַל, הָעוֹמֵד יְחִידִי בִּקְצֵה הָרְחוֹב, שָׁמַע קוֹל יֶלֶד קָטָן בּוֹכֶה, וְנַעֲרָה אַחַת בּוֹכָה גַּם הִיא וְקוֹרְאָה: „אוֹי, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! מָה אֶעֱשֶׂה?". נִכְנַס הַזָּקֵן אֶל הַבַּיִת וּמָצָא שָׁם נַעֲרָה בַּת עֶשֶׂר יוֹשֶׁבֶת וּמְנַעֲנַעַת אֶת אָחִיהָ הַקָּטָן, וְזֶה בּוֹכֶה וְצוֹרֵחַ בְּכָל כֹּחוֹ.

— מַה לָּךְ, נַעֲרָה? — שָׁאַל הַזָּקֵן.

— אָבִי וְאִמִּי הָלְכוּ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וְנִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי עִם אָחִי הַקָּטָן, וְעַתָּה הַיֶּלֶד בּוֹכֶה וַאֲנִי אֵינִי יוֹדַעַת מָה אֶעֱשֶׂה לוֹ.

– לְכִי, נַעֲרָה, וְקִרְאִי לְאִמֵּךְ – אָמַר הָרַב – וַאֲנִי אֵשֵׁב פֹּה עִם הַיֶּלֶד.

הַנַּעֲרָה יָצְאָה וְכַחֲצִי שָׁעָה עָבַר עַד אֲשֶׁר מָצְאָה הַיַּלְדָּה אֶת אִמָּהּ בֵּין הַנָּשִׁים הָרַבּוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת.

וּמַה־נִּבְהֲלָה הָאֵם בְּבוֹאָהּ אֶל בֵּיתָהּ וּבִרְאוֹתָהּ, כִּי הָרַב הַזָּקֵן בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ עוֹמֵד לָבוּשׁ בְּקִיטְל לָבָן וְעָטוּף בְּטַלִּית, מַחֲזִיק אֶת יַלְדָּהּ עַל זְרוֹעוֹתָיו, מְטַלְטְלוֹ וּמְשׁוֹרֵר לוֹ בְּנַחַת:

– וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...

וְהַיֶּלֶד שׂוֹחֵק מִתּוֹךְ דְּמָעוֹת לְמוּל פְּנֵי הַיָּשִׁישׁ הַטּוֹב, וּמוֹרֵט אֶת זְקָנוֹ הַלָּבָן.

הָרַב מָסַר אֶת הַיֶּלֶד לְאִמּוֹ וְיָצָא וּבָא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת. וּכְבוֹאוֹ, חָרְדוּ מִן הַקָּהָל לִקְרָאתוֹ וַיִּשְׁאָלוּהוּ:

– רַבֵּנוּ, מַה קָּרָה אוֹתְךָ?

אָמַר לָהֶם:

– אָנוּ, יֵשׁ לָנוּ לִבְכּוֹת עַל חַטֹּאתֵינוּ שֶׁחָטָאנוּ לִפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֲבָל שָׁם בָּכוּ תִּינוֹק וְתִינוֹקֶת, שֶׁלֹּא חָטְאוּ – וָאֲשַׁתִּיקֵם.

עַל פִּי בֶּן עַמִּי.

נְעִילָה

הִגִּיעָה הַשָּׁעָה! בִּגְאוֹן הַדְּמִיָּה
אַט יִקְרַב הַנֶּשֶׁף וּבְלִוְיַת הַצְּלָלִים;
וְחַם עַד לְמַחֲנָק בְּבֵית הַכְּנֵסִיָּה,
וּכְבָר כֹּחוֹת אִישׁ וָאִישׁ הוֹלְכִים וְכָלִים.

מֵאָז עֵת הַבֹּקֶר הֵם עוֹמְדִים כֹּה צְפוּפִים,
חֲלוּצֵי נְעָלִים וּלְבָנִים עֲטוּפִים,
וּגְרוֹנָם כְּבָר נִחַר וּלְשׁוֹנָם נָשָׁתָּה
מִקְּרֹא אֶת הַתְּפִלּוֹת עַד־עַתָּה, עַד־עָתָּה!

וְעַתָּה הִתְעוֹרְרוּ פִּתְאֹם לִתְחִיָּה,
וּפַחַד הַיּוֹם פִּתְאֹם גָּדַל כִּפְלָיִם,
וְאִישׁ אִישׁ יוֹדֵעַ: הַשָּׁעָה הִגִּיעָה,
בָּהּ יַחְתֹּם גְּזַר־דִּינוֹ הָאֵל בַּשָּׁמָיִם!

וְשֶׁפֶק וְשֵׁבֶר נֶאֱבָקִים בּוֹ יַחַד,
וּבְלוּלִים בּוֹ יַעֲלוּ בִּטָּחוֹן וָפַחַד;
אָז יָחוּשׁ מְנָת חַיָּיו — מָה רַבָּה הִיא שְׁמָמָה,
אָז יָחוּשׁ מוֹצָאוֹ — מֵעֲפַר הָאֲדָמָה...

יַעֲקֹב כֹּהֵן.

באורים: נשף ערב. בלוית בחברת. צפופים גדחקים. נחר יבש. נשתה יבשה. התעודדו התחזקו. שפק doubt. שבר תקוה. נאבקים נלחמים. בלולים מעורבים. מנת חלק, גורל. יחוש ירגיש.

תכנית לחבור על דבר יום הכפורים

א) ערב יום הכפורים: מנהג הכפרות, מנהג בקשת סליחה, הסעודה המפסקת.

ב) בבית הכנסת: הקיטל, כל נדרי, ההתלהבות בעת התפלה.

בַּסֻּכָּה

(מִזִּכְרוֹנוֹת הַיַּלְדוּת)

חַג הַסֻּכּוֹת – חָבִיב הָיָה עָלַי חַג זֶה מְאֹד. חַג הָאָסִיף—כָּל מִינֵי פֵּירוֹת טוֹבִים יֵשׁ בּוֹ. יְמֵי הָאָסִיף— כַּמָּה חֲבִיבִים הֵם הַיָּמִים הָאֵלּוּ, יְמֵי הַקַּיִץ הָאַחֲרוֹנִים... וְכַמָּה מִנְהָגִים נָאִים נוֹהֲגִים בְּחַג זֶה. אָהַבְתִּי לְנַעֲנֵעַ אֶת הַלּוּלָב אֲפִילוּ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת בְּרָכָה, לְהָרִיחַ בְּרֵיחוֹ הַנָּעִים שֶׁל הָאֶתְרוֹג הַמּוּנָח בְּקוּפְסָה שֶׁל כֶּסֶף. אָהַבְתִּי לִשְׁמֹעַ אֶת נִגּוּנֵי הַחַזָּן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁעַת הַנַּעֲנוּעִים. אָהַבְתִּי לִרְאוֹת אֶת הַהַקָּפוֹת,

שֶׁעוֹשִׂים שָׁם בִּתְפִלַּת „הוֹשַׁעְנָא". וְעַל הַכֹּל נְעִמָּה לִי הַיְשִׁיבָה בַּסֻּכָּה.

יוֹשְׁבִים אָנוּ בִּשְׁעַת הַסְּעוּדָה בַּסֻּכָּה הַקְּטַנָּה בְּתוֹךְ יְרִיעוֹת מְצֻיָּרוֹת. אַבָּא וְאִמָּא יוֹשְׁבִים אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן מִצַּד זֶה, וַאֲנִי וְאוֹרֵחַ עָנִי יְהוּדִי שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה, מִצַּד זֶה. הָאוֹרֵחַ מְסַפֵּר מִכָּל מַה שֶּׁרָאָה בֶּעָרִים שׁוֹנוֹת שֶׁעָבַר בָּהֶן. וַאֲנִי שׁוֹמֵעַ וְגוֹמֵר בְּלִבִּי, לִכְשֶׁאֶגְדַּל אֶהְיֶה תַּיָּר נוֹסֵעַ וְאַקִּיף אֶת הָאָרֶץ כֻּלָּהּ, לִרְאוֹת אֶת כָּל הַמְּדִינוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְכָל מִינֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּהֶן...

בְּחֵיקָהּ שֶׁל אִמִּי יוֹשֶׁבֶת לָהּ אֲחוֹתִי הַקְּטַנָּה, יוֹשֶׁבֶת הִיא וּמַבִּיטָה, מַחֲרִישָׁה וּמִשְׁתָּאָה לְמָקוֹם זֶה וּלְדִירָה זוּ. פִּתְאֹם תִּתְעוֹרֵר וְהִיא פּוֹשֶׁטֶת יָדֶיהָ הָרַכּוֹת אֶל הַתַּפּוּחִים הָאֲדֻמִּים וְאֶשְׁכְּלוֹת הָעֲנָבִים הַתְּלוּיִם בַּסְּכָךְ מִלְמַעְלָה. אֲחוֹתִי הַחֲבִיבָה! פֹּה בְּמָקוֹם זֶה הִיא נִרְאֵית לִי נְעִימָה וְנָאָה בְּיוֹתֵר...

הַסְּכָךְ מִתְלַחֵשׁ עָלֵינוּ מִפְּנֵי רוּחַ קַלָּה בֶּעָלָיו הַיְרוּקִים... וְאָז יֵשׁ אֲשֶׁר נִדְמֶה לִי כִּי יוֹשְׁבִים אָנוּ

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בַּסֻּכָּה הָעוֹמֶדֶת עַל רֹאשׁ הַר תָּבוֹר, בֵּין עֲצֵי תְמָרִים — וְטוֹב לִי, וְנָעִים לִי לָשֶׁבֶת כַּךְ בְּיַחַד עִם אָבִי וְאִמִּי וַאֲחוֹתִי הַקְּטַנָּה... אַךְ הִנֵּה נִשְׁמַע לִי מִן הֶחָצֵר הַסְּמוּכָה קוֹל חֲבֵרַי, שֶׁנֶּאֶסְפוּ לְשַׂחֵק בֶּאֱגוֹזִים — וּכְבָר קָצְרָה רוּחִי בִּישִׁיבָה, וְרוֹצֶה אֲנִי שֶׁלֹּא יַאֲרִיכוּ עוֹד בַּסְּעוּדָה. נְבָרֵךְ — וְאֵצֵא נָא מַהֵר אֶל קְהַל הַנְּעָרִים הַמְצַחֲקִים!

ש. בֶּן־צִיּוֹן.

הַקָּפוֹת

בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ רַב הַדְּחַק,
הַחֹם מָה רַב וְהַנְּהָרָה.
וּמָלֵא הוּא מִפֶּה אֶל פֶּה
וּמְלֵאָה הָעֲזָרָה.
הַשָּׁאוֹן הוֹלֵךְ הָלֹךְ וָרָב,
כַּנַּעַר נִדְחַק זָקֵן, שָׂב —
נִדְחָקִים גַּם בַּמִּזְרָח!

וּצְפוּפוֹת עוֹמְדוֹת נָשִׁים, טָף
עַל סַפְסָלִים וְחַלּוֹנִים,
מִטְפָּחוֹת, צְנִיפִים עֶרֶב רָב
וּבִגְדֵי יוֹם טוֹב שׁוֹנִים...
קוֹל יוֹצֵא: „קוּם, הַחַזָּן, קְרָא!"
וְחֶבֶר נְעָרִים הִנֵּה בָא —
יְהוּדִים קְטַנִּים נָאִים.

הֵם פּוֹסְעִים בְּרִנָּה, הוֹלְכִים לְאַט —
הַחֲלֻצִים הָרִאשׁוֹנִים,
בִּידֵיהֶם נֵרוֹת, דֶּגֶל, נֵס
עִם תַּפּוּחִים אַדְמוֹנִים.
אֶל עָל יָרִימוּ נֵר וָנֵס
וְאָחוֹת אֱלֵי אָח קוֹרֵאת
וְאָח אֱלֵי הָאָחוֹת.

הַחַזָּן בָּא וְאַחֲרָיו טוּר
„בַּעֲלֵי בָתִּים" בָּאִים,
בְּסִפְרֵי תוֹרָה עַל הַיָּד
הָעֲטוּפִים רִקְמָתָיִם,

וְעַל כִּתְרֵי כֶסֶף פַּעֲמוֹנֵי פָז
בְּצִלְצֵל עָלֵז, צִלְצֵל עָז
יְצַלְצְלוּ, יְפַזֵּזוּ.

הַחַזָּן בָּא, הַחַזָּן שָׁר,
הָעוֹזְרִים נָשְׂאוּ קוֹלָם,
הַגַּבַּאי שָׁר, וְהַגִּזְבָּר שָׁר,
אַחֲרֵיהֶם כָּל „הָעוֹלָם":
טְרַה־רַ־רַה וּבִים־בָּם־בָּם —
כָּל זָקֵן, נַעַר בַּאֲשֶׁר שָׁם,
אַף גַּם הָרַב בְּעַצְמוֹ.

הַנּוֹשְׂאִים הוֹלְכִים לְאַט לְאַט
נִדְחָקִים בֵּין רָב אָדָם,
וְאָחֲזוּ בָם וְנָשְׁקוּ בְחֹם
לְסִפְרֵי תוֹרָה בְּיָדָם:
— „לְשָׁנָה הַבָּאָה — כֹּה לֶחָי!"
— „גַּם אַתֶּם — יִתֵּן אֲדֹנָי!"
אַף קוֹל הַבְּתוּלוֹת עוֹלֶה.

וְהַבַּיִת מָלֵא אוֹר וָחֹם
וְגִיל וּשְׂחוֹק וּרְנָנִים
זֶה שָׂח, זֶה שָׁר, זֶה מַכֶּה: „הָס!"
וְצָהֳלִים כָּל פָּנִים.
וְהַחַזָּן בָּא, הַחַזָּן שָׁר:
— „הוֹי, עוֹזֵר דַּלִּים, הוֹשִׁיעָה נָא!"
וְכָל הַקָּהָל עוֹנֶה.

ש. טְשֶׁרְנִיחוֹבְסְקִי.

באורים: נהרה אור. **שאון** רעש. **צניף** כובע־אשה. **ערב רב** אנשים שונים מעורבים. **פוסעים** הולכים פסיעות מדודות. **החלוצים** העוברים לפני המחנה. **טור** שורה מסודרה. **עלז** שמח. **גזבר** תחת ידו שמור כסף בית חכנסת. **„העולם** הקהל. **שח** מדבר. **צוהלים** שמחים.

יָפוֹ

עַל חוֹף יַם הַתִּיכוֹן, בֵּין גִּבְעוֹת־חוֹל גְּבוֹהוֹת, מִשְׂתָּרַעַת הָעִיר הָעַתִּיקָה יָפוֹ.

לְפָנִים, בָּעֵת אֲשֶׁר אֲבוֹתֵינוּ יָשְׁבוּ עַל אַדְמָתָם, הָיְתָה הָעִיר הַזֹּאת יְדוּעָה בְּחֶפָּה הַגָּדוֹל; מִשָּׁם הִפְלִיגוּ הָאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישָׁה, מְקוֹם מוֹצָא הַזָּהָב, בַּיָּמִים הָהֵם. הָעִיר יָפוֹ נִזְכֶּרֶת

בְּכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ בְּסֵפֶר יוֹנָה: „וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֳנִיָּה יֹרֶדֶת תַּרְשִׁישָׁה"...

כָּעֵת אֵין זֵכֶר לְתִפְאַרְתָּהּ מִקֶּדֶם. נִשְׁאֲרוּ רַק שְׂרִידֵי הַמִּבְצָר הֶעַתִּיק עַל חוֹף הַיָּם. דּוּמָם עוֹמְדוֹת הָאֲבָנִים הַגְּדוֹלוֹת, וְעוֹרְכוֹת מִלְחָמָה עִם גַּלֵּי הַיָּם הַזּוֹעֲפִים. דּוֹמֶה, כְּאִלּוּ מִתְאַמְּצוֹת הָאֲבָנִים לְהָגֵן עַל שְׂרִידֵי הַזִּכְרוֹנוֹת שֶׁל יְמֵי קֶדֶם...

בְּבוֹאֲךָ הָעִירָה, רוֹאוֹת עֵינֶיךָ רְחוֹבוֹת צָרִים וַעֲקוּמִים, וְהַשֶּׁמֶשׁ חוֹדֵר אֲלֵיהֶם בְּעָמָל רָב; הַבָּתִּים – גְּבוֹהִים וּמוּקָפִים שְׂבָכוֹת שֶׁל בַּרְזֶל.

לַחַץ וְדֹחַק, שָׁאוֹן וְרַעַשׁ מְמַלְאִים תָּמִיד אֶת הָרְחוֹב. הִנֵּה: אוֹרְחוֹת גְּמַלִּים טְעוּנֵי סְחוֹרוֹת שׁוֹנוֹת עַל דַּבְּשׁוֹתֵיהֶם; מַחֲנוֹת מַחֲנוֹת שֶׁל חֲמוֹרִים, עֲמוּסִים מַשָּׂא לַעֲיֵפָה וְהֵם נִרְדָּפִים תַּחַת שֵׁבֶט הַחַמָּרִים. נוֹשְׂאֵי־סַבָּל עִם צְרוֹרוֹת כְּבֵדִים עַל רָאשֵׁיהֶם נֶחְפָּזִים, נִדְחָקִים, מַעֲלִים עַמּוּדֵי־אָבָק וּמְמַלְאִים אֶת הָאֲוִיר קוֹלוֹת שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים.

מִשְּׁנֵי צִדֵּי הָרְחוֹב הוֹלְכוֹת וְנִמְשָׁכוֹת הַחֲנֻיּוֹת, לָרוֹב בְּלִי חַלּוֹנוֹת. לִפְנֵי הַפֶּתַח, עַל מַרְבַד פָּרוּשׂ, יוֹשֵׁב לוֹ הַחֶנְוָנִי, רַגְלָיו מְקֻפָּלוֹת תַּחְתָּיו, וְהוּא מְעַשֵּׁן אֶת הַנַּרְגִּילָה וּמַבִּיט בִּמְנוּחָה עַל תִּמְרוֹת הֶעָשָׁן הָעוֹלוֹת וּמִתְאַבְּכוֹת סְבִיבָיו. מִזְּמַן לִזְמַן עוֹבֵר בִּמְרוּצָה עֲרָבִי יָחֵף, עַל רֹאשׁוֹ הוּא נוֹשֵׂא טַס שֶׁל נְחֹשֶׁת

מַבְהִיק, וּבוֹ מַמְתַּקִּים וּמִגְדָּנוֹת. בָּא הוּא עַד לְאֶמְצַע הָרְחוֹב וּמַתְחִיל לָשִׁיר בְּקוֹל מְשֻׁנֶּה: אֶת סְחוֹרָתוֹ הוּא מְהַלֵּל בַּשְּׁעָרִים...

כָּפוּף תַּחַת מַשָּׂאוֹ, מִתְנַהֵל לוֹ לְאִטּוֹ עֲרָבִי זָקֵן, נֹאד־כְּבָשִׂים עַל גַּבּוֹ, וְהוּא מְקַשְׁקֵשׁ בִּשְׁנֵי פַּחִים וּמַכְרִיז עַל סְחוֹרָתוֹ: מֵי־קֶרַח קָרִים הוּא מוֹכֵר.

אַךְ לֹא כֵן הוּא הַפַּרְוָר הָאֵירוֹפִּי.

בְּמֶשֶׁךְ שְׁנוֹת הַיּוֹבֵל הָאַחֲרוֹן, מִן הָעֵת שֶׁבָּאוּ בְּנֵי אֵירוֹפָּה לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּיָפוֹ הוֹלֶכֶת הַשְּׁכוּנָה וּפוֹרַחַת מִיּוֹם לְיוֹם. הָרְחוֹבוֹת יְשָׁרִים, רְחָבִים וּמְרוּצָּפִים, לְצִדֵּי הַבָּתִּים – מִדְרָכוֹת חֲלָקוֹת. הַבָּתִּים גְּבוֹהִים, יְשָׁרִים, וּבְנוּיִים בְּטַעַם. מִלְּמַעְלָה מִתְנוֹסְסוֹת הַגְּזוּזְטְרוֹת הַיָּפוֹת הַמְקֻשָּׁטוֹת בַּעֲצִיצֵי־פְּרָחִים שׁוֹנִים, וּמִלְּמַטָּה– חַלּוֹנוֹת הַתַּעֲרוּכָה הַגְּדוֹלִים הַמְּלֵאִים סְחוֹרוֹת שׁוֹנוֹת. רוֹב בָּתֵּי הַמִּסְחָר הֵם שֶׁל יְהוּדֵי סְפָרַד, שֶׁהִשְׁתַּקְּעוּ פֹּה זֶה זְמַן רַב, אֲבָל קָשֶׁה לְהַבְדִּיל בֵּין בֵּית מִסְחָר יְהוּדִי לָזֶה שֶׁל נָכְרִי, כִּי גַּם הַנָּכְרִים קָבְעוּ עַל פִּתְחֵי חֲנֻיּוֹתֵיהֶם אֶת הַמּוֹדָעָה הַגְּדוֹלָה: „עִבְרִים, דַּבְּרוּ עִבְרִית!"...

שִׂמְחַת תִּקְוָה מְמַלְּאָה אֶת לִבְּךָ, בְּטַיֶּלְךָ בָּרְחוֹב. עֵינֶיךָ רוֹאוֹת וְהִנֵּה חַיִּים חֲדָשִׁים צוֹמְחִים וּמִתְפַּתְּחִים, וְחֵן עִבְרִי מְרַחֵף עַל הַכֹּל. הִנֵּה בֵּית־הַבַּנְק הָעִבְרִי „אַנְגְּלוֹ־פַּלֶשְׁתִּינָה",

„מְלוֹן קַמֶּנִיץ", בֵּית־הַקַּהֲוָה „לְבָנוֹן", הִנֵּה גַּם בֵּית עֵקֶד הַסְּפָרִים הָעִירוֹנִי הַגָּדוֹל—וְעַל גַּבֵּי הַשְּׁלָטִים נוֹצְצוֹת הָאוֹתִיּוֹת הָעִבְרִיּוֹת...

וּבְעָבְרְךָ אֶת הָרְחוֹב וּבָאתָ אֶל הַשְּׁכוּנָה הַיְּהוּדִית הַמְּיוּחֶדֶת: „נְוֵה־שָׁלוֹם".

בְּקֶרֶן שְׁקֵטָה וּמְלֵאָה שִׁירָה בְּנוּיָה הַשְּׁכוּנָה: מִן הָעֵבֶר הָאֶחָד מַגִּיעַ שְׁאוֹן גַּלֵּי הַיָּם הַזּוֹעֲפִים. וּמִן הָעֵבֶר הַשֵּׁנִי — רֵיחַ הַנִּיחוֹחַ שֶׁל פַּרְדֵּסֵי תַּפּוּחֵי הַזָּהָב וְהַלִּימוֹנִים הַמִּשְׂתָּרְעִים מִסָּבִיב. צָרִים הֵם הָרְחוֹבוֹת גַּם בִּשְׁכוּנָה זוֹ. אֲבָל נְקִיִּים הֵם וּמְלֵאִים חַיִּים.

נִכְנָס אַתָּה אֶל „נְוֵה־שָׁלוֹם", וְאַתָּה רוֹאֶה אֶת עַצְמְךָ כְּמוֹ בְּעִיר־מוֹלַדְתְּךָ, בְּעִיר יְהוּדִית, שֶׁהַכֹּל בָּהּ קָרוֹב לְלִבְּךָ וְחָבִיב עָלֶיךָ.

מִיָּמִין אַתָּה רוֹאֶה אֶת בֵּית־הַחֲרֹשֶׁת הָעִבְרִי הָרִאשׁוֹן. הוֹמִים הַגַּלְגַּלִּים, רוֹעֲשִׁים הָאוֹפַנִּים, הוֹלְמִים הַפַּטִּישִׁים: מִתְפַּתְּחִים וּמִתְחַזְּקִים הַשְּׁרִירִים שֶׁל דּוֹר פּוֹעֲלִים עִבְרִים, בּוֹנֵי הָאָרֶץ.

וּמִשְּׂמֹאל לַשְּׁכוּנָה, לְצַד יָם, עוֹמְדִים גַּנֵּי־הַיְלָדִים, אֲשֶׁר שָׁם מְשַׂחֲקִים הַתִּינוֹקוֹת הָעִבְרִים, וְקוֹלְטִים אֶל תּוֹךְ לִבָּם הָרַךְ אֶת צִלְצוּל הַלָּשׁוֹן הָעִבְרִית, לְשׁוֹן עַמָּם.

בָּעֶרֶב, בָּעֵת אֲשֶׁר שְׁכוּנוֹת הָעֲרָבִים כְּבָר סְגוּרוֹת עַל

מַסְגֵר, מִתְמַלְּאָה הַשְּׁכוּנָה הָעִבְרִית שָׁאוֹן וְחַיִּים. הָרְחוֹבוֹת עַל יַד הַיָּם מְלֵאִים טַיָּלִים. כָּל אֶחָד הוֹלֵךְ לְבַלּוֹת אֶת הָעֶרֶב, זֶה אֶל הַתֵּיאַטְרוֹן, זֶה אֶל נֶשֶׁף הַנְּגִינָה שֶׁל „כִּנּוֹר צִיּוֹן" וְזֶה אֶל שִׁעוּרֵי הָעֶרֶב.

וּמֵהָלְאָה לְ„נְוֵה־שָׁלוֹם", בֵּין הַפַּרְדֵּסִים, נִמְשֶׁכֶת הַשְּׁכוּנָה הָעִבְרִית הַשֵּׁנִית הַשּׁוֹקְטָה „נְוֵה־צֶדֶק". בָּתֶּיהָ קְטַנִּים וּמוּקָפִּים גַּנֵּי־פְרָחִים. בְּעַד הַחַלּוֹנוֹת נִשְׁקָפִים מִן הָעֵבֶר הָאֶחָד — הַיָּם, וּמִן הָעֵבֶר הַשֵּׁנִי — גַּנֵּי הָעֵדֶן שֶׁל תַּפּוּחֵי־הַזָּהָב.

בְּאֶמְצַע הַשְּׁכוּנָה מִתְנוֹסֵס הַבִּנְיָן הֶחָדָשׁ הַגָּדוֹל „בֵּית הַסֵּפֶר לְבָנוֹת", וְשָׁם בְּנוֹת יָפוֹ מִתְחַנְּכוֹת לִהְיוֹת עִבְרִיּוֹת נֶאֱמָנוֹת לְעַמָּן וּלְאַרְצָן.

וְלָאַחֲרוֹנָה אָנוּ מַגִּיעִים עַד הַפַּרְוָר הַיָּפֶה הֶחָדָשׁ „תֵּל־אָבִיב". שַׁלְוָה נְעִימָה שׂוֹרֶרֶת בַּמָּקוֹם הַזֶּה. הַבָּתִּים בְּנוּיִים בְּטוּב טַעַם וּמוּקָפִים עֵצִים וּפְרָחִים; הָרְחוֹבוֹת מְרוּצָפִים וּנְקִיִּים.

בְּמֶרְכָּזָהּ שֶׁל הַשְּׁכוּנָה עוֹמֶדֶת הַגִּימְנַסְּיָה הָעִבְרִית „הֶרְצְלִיָּה" וְהִיא מוּקֶפֶת גַּן גָּדוֹל.

גַּם הַשְּׁכוּנָה גַּם הַגִּימְנַסְּיָה צְעִירוֹת הֵן, אֲבָל הַרְבֵּה תִּקְווֹת עֲצוּרוֹת בָּהֶן. פֹּה הִנְּךָ רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ אֶת הָעִיר עוֹלָה וּפוֹרַחַת, וְעִמָּהּ הוֹלֵךְ וְגָדֵל דּוֹר חָדָשׁ, דּוֹר רַעֲנָן.

א. פְּרַנְק

באורים: שבכות גדרות. חמר, חמרים מנהלי חחסורים. נחפזים ממהרים. נרגילה מין קנה לעשון טבק. מקשקש מרעיש, מכה זה בזה. יובל חמשים שנה. מדרכה side-walk. גזוטרות מעקות. חלונות תערוכה show windows. ריח ניחוח רית נעים. שרירים muscles. טילים ההולכים לטיל.

אַבָּא נוֹסֵעַ לְאַמֶרִיקָה

מִתְּחִלָּה הָיָה הַדָּבָר בְּסוֹד: אַבָּא וְאִמָּא הָיוּ מִתְלַחֲשִׁים בְּהֶחָבֵא, בַּחֶדֶר הַקָּטָן, שֶׁמִּמֶּנּוּ הָיוּ יוֹצְאִים עֲצוּבִים וְעַל פְּנֵיהֶם הָיְתָה שׁוֹרָה אֲפֵלַת דְּאָגָה; אַחַר כַּךְ הִתְחִילוּ מְדַבְּרִים בְּעִנְיָן זֶה בְּשַׁבָּת בִּשְׁעַת הַסְּעוּדָה, וְאֶת הַיְלָדִים הִזְהִירוּ: אָסוּר לְיֶלֶד לְהוֹצִיא סוֹד הַחוּצָה; וְכִי יִשְׁאֲלוּ אוֹתָם דָּבָר, עֲלֵיהֶם לַעֲנוֹת: אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלוּם... וְאוּלָם לֹא הָיוּ יָמִים מוּעָטִים וְהַדָּבָר נוֹדַע בָּעִיר, הַכֹּל סָחוּ בָזֶה וְהִתְפַּלְאוּ וְלֹא יָכְלוּ לְהַאֲמִין, כִּי יְהוּדִי כְּאַבָּא שֶׁלִּי, אֲשֶׁר מִלְּבַד תְּפִלָּתוֹ וְ„חֹק לְיִשְׂרָאֵל" וּ„פֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת" לֹא יָדַע דָּבָר וְלֹא הִתְעָרֵב מִיָּמָיו בְּעִסְקֵי הֶחָנוּת וְלֹא הֵבִין אֲפִילוּ מִלָּה „גוֹיִת" אַחַת-כִּי יְהוּדִי כָּזֶה יַרְהִיב עֹז בְּנַפְשׁוֹ לִנְסֹעַ לְאַמֶרִיקָה. וּכְדֵי לָדַעַת אֶת הַדָּבָר לַאֲמִתּוֹ, מְשָׁכוּנִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לְקֶרֶן-זָוִית, שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ בִּי אַבָּא, וְחָקְרוּ וְדָרְשׁוּ עַל כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּבֵיתֵנוּ – עַל מַה מְּדַבְּרִים, וּמַה כּוֹתֵב

הַדּוֹד יוֹאֵל מֵאַמֶרִיקָה, הַאִם כְּבָר נִתְקַבֵּל כַּרְטִיס־הָאֳנִיָּה, וְעוֹד וְעוֹד.

רֹאשִׁי הִתְחִיל סוֹבֵב הוֹלֵךְ מֵרֹב הַשְּׁאֵלוֹת, וַאֲנִי הִרְגַּשְׁתִּי קֹורַת־רוּחַ מִשְׁנָה, כִּי דַוְקָא אַבָּא נוֹסֵעַ לְאַמֶרִיקָה, וְכִי שׁוּם נַעַר לֹא זָכָה כָּמוֹנִי שֶׁיְּדַבְּרוּ עִמּוֹ אֲנָשִׁים בָּאִים בַּיָּמִים.

וְאַחֲרֵי זְמַן־מָה כְּשֶׁהֵבִיא נוֹשֵׂא־הַמִּכְתָּבִים אֶל חֲנוּתֵנוּ מַעֲטָפָה גְדוֹלָה שֶׁבָּאָה מֵאַמֶרִיקָה, וְאִמָּא סָגְרָה אֶת הֶחָנוּת וְרָצָה אֶל בֵּית־הַמִּרְקַחַת לְבָרֵר שָׁם אֶת הַכְּתָב אֲשֶׁר בַּמַּעֲטָפָה, וְהִיא שָׁבָה מִשָּׁם בּוֹכִיָּה, וּבְיָדֶיהָ מִכְתָּבוֹ שֶׁל דּוֹדִי, כַּרְטִיס־הָאֳנִיָּה וְהַמְחָאָה עַל חֲמִשָּׁה עָשָׂר דּוֹלָרִים — אָז יָדְעוּ הַכֹּל אֶל נָכוֹן, כִּי אַבָּא נוֹסֵעַ לְאַמֶרִיקָה, וְהַנְּסִיעָה קְרוֹבָה הִיא, מִיַּד לְאַחַר הֶחָג.

בַּשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹנָה הִשְׁכִּים אַבָּא בַּבֹּקֶר וֶהֱעִירַנִי, וַיִּקְרָא אוֹתִי לָלֶכֶת עִמּוֹ אֶל הָאֲגַם. הוּא הָיָה חִוֵּר וְנִרְעָשׁ וַיְּשׂוֹחַח אִתִּי כְּמוֹ עִם בֶּן־גִּילוֹ — הוּא סִפֵּר לִי, כִּי יָמִים רָעִים בָּאוּ, כִּי בֶּחָנוּת אֵין פַּרְנָסָה, וְכִי עַל כֵּן אָנוּס הוּא לַעֲזֹב אֶת בֵּיתוֹ וְלָנוּד מֵעֵבֶר לַיָּם. וַיְצַוֵּנִי כִּי אֶתְחַזֵּק וְאֶהֱיֶה לְאִישׁ, כִּי אֶשְׁקֹד עַל הַתּוֹרָה וְכִי אֶעֱמֹד בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה עַל מְקוֹמוֹ, יַעַן כִּי אֵין אִישׁ אֲשֶׁר יַשְׁגִּיחַ עָלַי; וְכִי אֲנִי הוּא תִּקְוָתוֹ הַיְחִידָה, וּלְמִי כָּל עֲמָלוֹ

אִם לֹא לִי; וּבִשְׁבִיל מִי הוּא נוֹדֵד עַתָּה לְמֶרְחַקִּים, אִם לֹא בִשְׁבִילִי... וְכִי עָלַי לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים מִמֶּנִּי וְעַל הַיְלָדוֹת, וְכִי אַשְׁלִיךְ אַחֲרֵי גֵוִי אֶת מַעֲשֵׂי־הַיַּלְדוּת שֶׁלִּי — הֵן אֲנִי אֵינֶנִּי כְּבָר נַעַר קָטָן — בְּ„שַׁבַּת נַחֲמוּ" הֲלֹא תִמָּלֶאנָה לִי עֶשֶׂר שָׁנִים — וְכִי אֶשְׁמַע בְּקוֹל אִמָּא.

אֲנִי הָלַכְתִּי בְּרֹאשׁ מוּרָד וְהִקְשַׁבְתִּי לְכָל מִלָּה. בְּרֶגַע זֶה יָקַר לִי אַבָּא מְאֹד מְאֹד, וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים נִתְעוֹרְרוּ בִי עָלָיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. מֵעוֹדִי לֹא דִבֵּר אִתִּי אַבָּא דְבָרִים כָּאֵלֶּה, כְּמוֹ בְּאוֹתוֹ בֹקֶר.

אַחֲרֵי־כֵן שָׁתִינוּ אֶת הַחַמִּים שֶׁל שַׁבָּת, הִתְלַבַּשְׁנוּ וַנֵּלֶךְ יַחַד לְהִתְפַּלֵּל. בִּדְמָמָה נִכְנַסְנוּ אֶל בֵּית ה׳. אַבָּא פָּנָה מִיַּד אֶל הַקִּיר וְכֹה עָמַד כָּל זְמַן הַתְּפִלָּה, כְּשֶׁרֹאשׁוֹ מְכֻסֶּה בְּטַלִּיתוֹ, וּמִתּוֹכָהּ הָיְתָה נִשְׁמַעַת תְּפִלָּה חֲשָׁאִית וְהִתְיַפְּחוּת; בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה עַל הַבָּמָה לַתּוֹרָה רָעַד קוֹלוֹ.

בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הִשְׂתָּרְרָה דְמָמָה. הַכֹּל הִקְשִׁיבוּ לַבְּרָכוֹת וְעָנוּ „אָמֵן". דּוֹמֶה הָיָה, כִּי עַל פְּנֵי כָל הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ מְרַחֶפֶת עַצֶּבֶת וּדְאָגָה שֶׁל עֲדַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּאוּ לְפָנָיו, כִּבְיָכוֹל, בְּתַרְעוּמוֹת עַל מַה שֶּׁגָּזַר עַל יְהוּדִי לַמְדָן לִהְיוֹת נָע־וָנָד, רָחוֹק מֵאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, לַעֲזֹב מְקוֹמוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְעַמּוּדוֹ, וְלִהְיוֹת גּוֹלֶה לִמְדִינַת הַיָּם, לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ...

אבא נוסע לאמריקה

בָּעֶרֶב, אַחֲרֵי הַהַבְדָּלָה, הִתְחִילוּ נֶאֱסָפִים אֲנָשִׁים לָקַחַת בִּרְכַּת הַפְּרֵידָה, וּמִיַּד נִתְמַלֵּא הַבַּיִת אֲנָשִׁים; הַכֹּל דִּבְּרוּ, הַכֹּל רָעֲשׁוּ, שָׁאֲלוּ וְהֵשִׁיבוּ וְיָעֲצוּ עֵצוֹת. — אַבָּא יָשַׁב עַל מְקוֹמוֹ בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן וּפָנָיו לְבָנִים כְּסִיד, וְלֹא יָדַע מַה מְּדַבְּרִים אֵלָיו וּמַה עָלָיו לַעֲשׂוֹת כָּעֵת. אֲנַחְנוּ, הַיְלָדִים, תָּעִינוּ עַל פְּנֵי הַבַּיִת עֲיֵפִים וִיגֵעֵי־שֵׁנָה וְאִישׁ לֹא שָׂם אֵלֵינוּ לֵב; וְרַק אַחֲרֵי אֲשֶׁר מָצָאנוּ מָקוֹם בִּקְצֵה הַסַּפָּה וְהִתְחַלְנוּ לְנַמְנֵם — אָז צָצָה פִּתְאֹם לְנֶגֶד עֵינֵינוּ שְׁכֶנְתֵּנוּ אֶסְתֵּר־חַיָּה וְהִתְחִילָה לְעַנּוֹת אוֹתָנוּ בְּבַקָּשׁוֹת שֶׁמָּא רְצוֹנֵנוּ בַּאֲכִילָה; שֶׁמָּא בְּחַלָּה וְחֶמְאָה אוֹ חַלָּה בַּעֲסִיס. בְּמֹחִי הִתְבַּלְבֵּל הַכֹּל וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהַבְחִין, מַה נַּעֲשָׂה כָּעֵת בְּבֵיתֵנוּ, מִנַּיִן בָּאוּ אֵלֵינוּ אֲנָשִׁים רַבִּים כָּל־כָּךְ וּמַה חֶפְצָהּ שֶׁל הַפַּטְרָנִית הַזֹּאת. סוֹף דָּבָר הָיָה, כִּי כֻלָּנוּ נִרְדַּמְנוּ בֵּין הַחֲבִילוֹת, לֹא נִפְרַדְנוּ מֵעַל אַבָּא וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּנָסְעוֹ. זְכוּרַנִי רַק כְּמוֹ בַחֲלוֹם, כִּי הוֹשִׁיבוּנִי יָשֵׁן עַל הַסַּפָּה, כִּי אֲנִי בָכִיתִי וְכָל הַיְלָדִים בָּכוּ אִתִּי.

לְמָחָר לֹא הָיָה כְּבָר אַבָּא. בַּבַּיִת שָׂרְרָה דְמָמָה, וּבְתוֹךְ הַדְּמָמָה צִלְצְלָה רַק מִלָּה אַחַת: אַמֶּרִיקָה... אַמֶּרִיקָה...

מ. סְטַבְּסְקִי.

באורים: סחו דברו. **חק לישׂראל** ספר שיש בו פרקים מן התורה המשנה והתלמוד ויתר הספרים הקדושים. **מעטפה** envelope. **בית־המרקחת** drug store. **המחאה** check. **אנום** מוכרח. **חמים** תה. **התיפחות** בכי. **כביכול** אם אפשר לאמר כך, כנוי לחקדוש ברוך הוא. **תרעומות** טענות של רגז. **לנמנם** לישן שנה קלה. **עסים** jam. **להבחין** להבדיל. **טרחנית** מטריחה אחרים, מציקה בבקשות ובשאלות.

הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ אָבוֹת

(מִזִּכְרוֹנוֹת יְמֵי יַלְדוּתִי)

שְׁמוּעָה נָפוֹצָה בְּעִירֵנוּ הַקְּטַנָּה טוּלְנָא, כִּי יְהוֹשֻׁעַ נָתָן, הַשּׁוּ״ב הַזָּקֵן, הוֹלֵךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וַיְדַבְּרוּ בָזֶה בְּכָל הָעִיר, הַגְּדוֹלִים עִם הַקְּטַנִּים. וְהַמַּחְשָׁבָה, שֶׁהַזָּקֵן הַזֶּה יֵלֵךְ וְיִרְאֶה אֶת אֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ, וַאֲנִי אֶשָּׁאֵר בְּטוּלְנָה, לֹא נָתְנָה לִי מָנוֹחַ. עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת יָשַׁבְתִּי וּבְאֹפֶל הַחֶדֶר נִסִּיתִי לְצַיֵּר לִי הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל. וּפַעַם בַּלַּיְלָה חָלַמְתִּי, שֶׁהִנֵּה יְהוֹשֻׁעַ נָתָן עוֹלֶה בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְעִמּוֹ יְהוּדִים רַבִּים, וְהֶחָלִיל מַכֶּה לִפְנֵיהֶם. מֵחַלּוֹנוֹת הַבָּתִּים נִרְאִים נֵרוֹת דּוֹלְקִים, וְכָל גְּדוֹלֵי הָעָם בָּאִים לִקְרָאתָם וְקוֹרְאִים: אַחֵינוּ, אַחֵינוּ, בּאֲכֶם לְשָׁלוֹם!

וְהִנֵּה בָא יוֹם הַנְּסִיעָה. דּוֹב אַרְיֵה הַשַּׁמָּשׁ עָמַד בַּבֹּקֶר

וְדָפַק עַל הַחַלּוֹנוֹת כְּבִימֵי הַסְּלִיחוֹת: קוּמוּ, יְהוּדֵי טוּלְנָה, וְהִכּוֹנוּ לְלַוּוֹת אֶת הַשּׁוּ״ב שֶׁלָּכֶם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל! בְּכָל בַּיִת וּבַיִת אָצוּ וְרָצוּ מֵחֶדֶר לְחֶדֶר, הִתְפַּלְּלוּ תְּפִלַּת הַבֹּקֶר בְּחִפָּזוֹן וּמִהֲרוּ לִסְעֹד סְעוּדָה שֶׁל שַׁחֲרִית. לַתַּלְמִידִים נִתַּן חֹפֶשׁ מֵהַחֲדָרִים, הַסּוֹחֲרִים נִפְנוּ מֵעִסְקֵיהֶם וְהַחֶנְוָנִים סָגְרוּ אֶת חֲנֻיּוֹתֵיהֶם.

וְעַל יַד בֵּית יְהוֹשֻׁעַ עָמַד מַחֲנֶה שֶׁל אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים: נְעָרוֹת, שְׁפָחוֹת נוֹשְׂאוֹת יוֹנְקִים עַל זְרוֹעוֹתֵיהֶן, צְעִירִים וּבָאִים בַּיָּמִים. עֲגָלָה גְּדוֹלָה רְתוּמָה לִשְׁנֵי סוּסִים עָמְדָה בַּתָּוֶךְ, וְעָלֶיהָ טְעוּנִים הַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת וְשַׂקִּים מְלֵאִים כֵּלִים שׁוֹנִים. וַיֵּצֵא יְהוֹשֻׁעַ לָבוּשׁ בֶּגֶד שָׁחוֹר וְנוֹצֵץ, וַיְנַשֵּׁק אֶת מְזוּזַת הַבָּיִת. וַתֵּצֵא אַחֲרָיו אִשְׁתּוֹ הַזְּקֵנָה מְעֻטֶּפֶת יָרוֹק. וְאַחֲרֵיהֶם צָעֲדוּ הַבָּנִים, הַחֲתָנִים, הַכַּלּוֹת וְהַנְּכָדִים. עִמָּהֶם הָרַב, חַזַּן הָעִיר, הַגַּבָּאִים וְעוֹד אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים רַבִּים. וַיִּשְׁרֹק הֶעָרֵל לַסּוּסִים וַתִּתְנוֹדֵד הָעֲגָלָה וַתָּמָשׁ מִמְּקוֹמָהּ, וְכָל הָאֲנָשִׁים הוֹלְכִים אַחֲרֶיהָ.

וְהַמַּחֲנֶה הַמְלַוֶּה הוֹלֵךְ הָלֹךְ וָרָב. הִנֵּה שׁוֹעֵי הָעִיר, זְקֵנֶיהָ, נְגִידֶיהָ וּבַעֲלֵי בָתֶּיהָ. עִמָּהֶם הָאֻמָּנִים וּבַעֲלֵי הַמְּלָאכָה, עֶגְלוֹנִים וְקַצָּבִים. וְנַעֲרֵי הַחֶדֶר מַקִּיפִים אֶת כָּל הַשַּׁיָּרָה. וְהֶהָמוֹן צוֹעֵד לְאַט לְאַט אֶל הָרְחוֹב הַתִּיכוֹנָה, עַד כִּי בָּאוּ שַׁעַר הָעִיר.

וּבְכָל מָקוֹם עוֹמְדִים וְנִשְׁקָפִים מֵעַל מַעֲלוֹת הַבָּתִּים וּמֵהַחַלּוֹנוֹת.

יוֹם קַיִץ הָיָה, בְּיֶרַח מְנַחֵם אָב, יֶרַח שֶׁבּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִזְכָּרִים שֶׁהַבַּיִת חָרֵב. וְרֶגֶשׁ גַּעֲגוּעִים שֶׁל דּוֹרוֹת רַבִּים מִלֵּא אֶת נַפְשׁוֹת הַמְּלַוִּים. לִבָּם הָיָה נָטוּי לָאָרֶץ הַקְּטַנָּה בְּמִזְרָח, שֶׁאֶחָד מֵהֶם הוֹלֵךְ עַתָּה אֵלֶיהָ. שָׁכַח כָּל אֶחָד אֶת בֵּיתוֹ וְנַחֲלָתוֹ, שָׁכַח אֶת צְרָכָיו. וּבַעֲמֹד הָעָם כֹּה בְּשַׁעַר הָעִיר, נַעֲלֵיהֶם עַל רַגְלֵיהֶם, מְעִילֵיהֶם עַל שִׁכְמָם וּמַקְלָם בְּיָדָם—אִלּוּ נִשְׁמְעָה אָז בְּשׂוֹרַת הַמְבַשֵּׂר: בָּא הַגּוֹאֵל! כִּי אָז הָלְכוּ יַחַד אֶת יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָאָרֶץ הַהִיא, וְהָיוּ מַנִּיחִים אֶת בֵּיתָם וּרְכוּשָׁם.

וַיִּשְׁרֹק הֶעָרֵל עוֹד הַפַּעַם. וַיַּעֲלוּ שְׁנֵי הַזְּקֵנִים בְּעָמָל עַל הָעֲגָלָה. וַאֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי עוֹד לַעֲמֹד עַל רַגְלַי מֵרֹב סַעֲרַת רוּחִי. וּבִרְאוֹתִי אֶת הָעֲגָלָה נִתְּקָה מִמְּקוֹמָהּ לֹא יָכֹלְתִּי עוֹד עֲצוֹר בְּרוּחִי וָאֶצְעַק בְּקוֹל: יִקָּחֵנִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אִתּוֹ לְאֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ!

וְזֶרֶם דְּמָעוֹת פָּרַץ מֵעֵינַי. וַיִּבְכּוּ הָעוֹמְדִים סְבִיבִי, וַיֵּבְךְּ כָּל הַמַּחֲנֶה.

ד"ר מ. י. בֶּרְדִיצֶ'בְסְקִי.

באורים: **החליל** מכה לפניהם מנגנים מחללים בחלילים. **שו"ב** שוחט ובודק. **ערל** גוי, נכרי. **שועים** עשירים. **נתקה** זזה.

אֶל הַצִּפּוֹר

שָׁלוֹם רָב שׁוּבֵךְ, צִפּוֹרָה נֶחְמֶדֶת,
מֵאַרְצוֹת הַחֹם אֶל חַלּוֹנִי —
אֶל קוֹלֵךְ כִּי עָרֵב מַה נַּפְשִׁי כָלָתָה,
בַּחֹרֶף בְּעָזְבֵךְ מְעוֹנִי.

זַמְּרִי, סַפֵּרִי, צִפּוֹרִי הַיְקָרָה,
מֵאֶרֶץ מֶרְחַקִּים נִפְלָאוֹת,
הֲגַם שָׁם בָּאָרֶץ הַחַמָּה, הַיָּפָה
תִּרְבֶּינָה הָרָעוֹת, הַתְּלָאוֹת?

הֲתִשְׂאִי לִי שָׁלוֹם מֵאַחַי בְּצִיּוֹן,
מֵאַחַי הָרְחוֹקִים־הַקְּרוֹבִים?
הוֹי מְאֻשָּׁרִים! הֲיֵדְעוּ יָדֹעַ
כִּי אֶסְבֹּל, הוֹי אֶסְבֹּל מַכְאוֹבִים?

אל הצפור

הֲיָדְעוּ יָדֹעַ מָה רַבּוּ פֹּה שְׂטָנַי,
מָה רַבִּים, הוֹי רַבִּים לִי קָמִים!
זַמְּרִי, צִפּוֹרִי, נִפְלָאוֹת מֵאֶרֶץ,
הָאָבִיב בָּהּ יִנְוֶה עוֹלָמִים.

הֲתִשְׂאִי לִי שָׁלוֹם מִזִּמְרַת הָאָרֶץ,
מֵעֵמֶק, מִגַּיְא, מֵרֹאשׁ הָרִים?
הֲרִחַם, הֲנִחַם אֱלוֹהַּ אֶת צִיּוֹן,
אִם עוֹדָהּ עֲזוּבָה לִקְבָרִים?

וְעֵמֶק הַשָּׁרוֹן וְגִבְעַת הַלְּבוֹנָה —
הֲיִתְּנוּ אֶת מוֹרָם, אֶת נִרְדָּם?
הַהֵקִיץ מִשְּׁנָתוֹ הַשָּׁב בַּיְּעָרִים,
הַלְּבָנוֹן הַיָּשֵׁן, הַנִּרְדָּם?

הֲיֵרֵד כִּפְנִינִים הַטַּל עַל הַר חֶרְמוֹן
אִם יֵרֵד וְיִפֹּל כְּדִמָעוֹת?
וּמַה שְּׁלוֹם הַיַּרְדֵּן וּמֵימָיו הַבְּהִירִים?
וּשְׁלוֹם כָּל הֶהָרִים, הַגְּבָעוֹת?

אל הצפור

הֲסָר מֵעֲלֵיהֶם הֶעָנָן הַכָּבֵד,
הַפֹּרֵשׂ עֲלָטָה צַלְמָוֶת?—
זַמְּרִי, צִפּוֹרִי, עַל־אֶרֶץ בָּהּ מָצְאוּ
אֲבוֹתַי הַחַיִּים, הַמָּוֶת!

סַפְּרִי, צִפּוֹרִי, סוֹד שִׂיחַ כָּל שִׂיחַ
וּמַה־לָּךְ טַרְפֵּיהֶם לָחָשׁוּ?
הֲבִשְׂרוּ נִחֻמִים אִם קִוּוּ לְיָמִים
פִּרְיָמוֹ כַלְּבָנוֹן יִרְעָשׁוּ?

וְאַחַי הָעֹבְדִים, הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה—
הֲקָצְרוּ בְרִנָּה הָעֹמֶר?
מִי יִתֶּן־לִי אֵבֶר וְעַפְתִּי אֶל־אֶרֶץ
בָּהּ יָנֵץ הַשָּׁקֵד, הַתֹּמֶר!

באורים: ערב נעים, מתוק. נפשי כלתה התגעגעתי. שוטני שונאי. ינוה ישכן, ישלט. מזמרת הארץ מפרי הארץ. את מורם, את נרדם מיני צמחים המפיצים ריח נעים. אבר כנף.

הַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה

(לימי החנכה)

הדבר היה בשנת שלשת אלפים חמש מאות ותשעים לבריאת העולם. באחד מרחובות ירושלים הִשְׁתַּעַשְׁעָה חברת ילדים עַלִּיזִים, והם רצים רצוא ושוב, מִתְהוֹלְלִים וּמִשְׁתּוֹבְבִים ומריעים תרועות גדולות, ולבותיהם הרכים מִתְפָּעֲמִים בחוקה מרב שמחה וענג...

פתאם תשמענה אזניהם קול קורא: באה העת ללמד, קומו ולכו לבית המדרש! הילדים עומדים תחתיהם ומביטים כה וכה: איש זקן וגדל קומה עומד לפניהם ומביט עליהם בנעימות ותוגה מְסֻתֶּרֶת. מי מהם לא ידע את הזקן הזה? מי לא ידע את יוסי בן יועזר איש צְרֵידָה?

ומדי הוסיפו להביט בהם, כן יוסיפו פניו להפיק נחת מהולה בעצבת, ועיניו תמלאנה דמעות. „רק הקטנים האלה נשארו לנו – ידבר לנפשו בדממה – זה הוא המטה האחד, אשר עליו ישען כל העם בעת הרעה הזאת"...

II.

מה היה לעם ישראל בימים האלה? אמנם העם יושב עוד על אדמתו בארץ ישראל, ואולם ארצו זאת נתונה בידי המושל הַיְוָנִי, אַנְטִיוֹכוּס אֶפִּיפַנוּס, הלוחם עתה את מלחמותיו

בארץ מצרים, ופה הושיב את משנהו, את הרשע אנדרוניקוס, למלא את מקומו. והאיש הזה מושל עתה בישראל בִּזְרֹעַ נטויה: הוא מְשָׁרֵשׁ ביד חזקה מתוך הארץ את שארית הרוח העברי, ומתאמץ בכל יכלתו להפך את ארץ ישראל לארץ יון. הנה הוא שופך לאט לאט את רוח יָוָן על כל הארץ ונוטע בה מנהגים יְוָנִים ושם בה חֻקִים יְוָנִים ומשפטים יְוָנִים, רב הרחובות, אשר בירושלים, חדלו מהיות נקראים בשמותיהם העברים, כי נתנו להם מטעם הַנְּצִיב שמות יונים. מטבעות הכסף, אשר היו ליושבי יהודה, הולכות הלך ומעט, ותחתיהן עוברות לסוחר מטבעות יְוָניות; לילדים הַיִלּדִים אסרו שרי המלך לקרא שמות עברים, ויקראו להם שמות יונים; את הדגלים העברים הסירו וישימו תחתיהם דגלי יון; וגם מעל פני לִשְׁכַּת הַגָּזִית, מקום שם יושבים הַסַּנְהֶדְרִין, הסירו את הַסֶּמֶל העברי וישימו תחתיו את הסמל היוני. אכן בהיות עוד הכהן הגדול חוניו בחיים, התאמץ הוא בכל כחו לתת שֵׁם ושארית לרוח העם ותורתו בארץ; אך אנדרוניקוס בא ויכהו נפש, ועל כַּנּו העמיד את מֶנֶלוּס ויעשהו לכהן גדול, והאיש הזה אהב מאד את היונים ואת מנהגיהם וכל חפצו היה, כי יתנהגו היהודים כיונים והיו לעם אחד.

—„עוד שארו לנו הקטנים, עוד שאר לנו הדור החדש"— דבר יוסי בן יועזר חרש אל לבו, והוא קורא שנית בקול: „הנה באה העת, קומו ולכו לבית המדרש!"

III.

והנערים שומעים בקולו ורצים בחפזה, זה בכה וזה בכה, וביניהם גם יועזר הקטן בן יוסי, הצעיר מכל בניו. הנער עובר בלב שמח וטוב את גשר קדרון ושם עמד רגע אחד תחתיו. הנה שם החנות, אשר לאחד מבני היונים, ובה יִמָּכרו כל כלי שעשועים למיניהם, והנער חומד ומביט בכלים היפים, ועינו לא תשבע מראות. פתאם יֵרָאו פני עבד יְוָני על מפתן החנות, והוא יגער בנער בקול גדול, והנער העברי ינוס על נפשו.

והוא עובר הלאה, הלאה, עד בואו לשוק אנדרוניקוס פה ושם יתיצב רגע לראות את הַחֲפָצִים היפים, אשר יִמכרו היְוָנים, והוא מתענג למראה סְגֻלות יקרות, המובאות מֵאַתּוּנָה ומשׂפַּרְטה ומביצַנץ. פה תראינה עיניו סנדלים מְזהבים, טורי פנינים וכוכבי כסף; ושם עומדים צלמי סוסים, צלמי כלבים וצלמי אדם עשוים עץ ואבן, זהב וכסף; וכל החפצים האלה מתנוצצים לנגד השמש, ולאורו עוד יגדל יָפְיָם שבעתָיִם. פתאם יזכר הנער, כי עליו למהר אל למודיו, וימהר לרוץ הלאה.

IV.

אולם בבואו אל הַכִּכָּר, אשר בכתף בית המקדש מאחריו, נשאר הנער עוד הפעם כְּמַסְמֵר נָטוּעַ על עמדו. מה יפה המחזה, אשר תראינה עיניו פה! שני נערים עברים באים המעגלה ואוסרים מלחמה נגד קהל רב בידים חרוצות

וברגלים ממהרות, הנערים נלחמים איש באחיו ומתנפלים זה על זה בַּחֲמַת־רוח ובגבורה גדולה, כל אחד יאמר לְהִתְגַּבֵּר על השני ולא יוכלו. מקץ רגעים אחדים יפלו שניהם ארצה, וההמון, אשר מסביב, שוחק בקול גדול למראה ה„גבורים", אשר מבני היהודים.

יועזר הקטן מתעצב אל לבו, כי עליו ללכת לבית המדרש...

אבל את מקומו עוד לא יעזב, ועיניו מביטות אל המעגל מנגד. הנה נערים חדשים, הנה מחולות ושעשועים חדשים! יצרו הרע לא יתן לו לעזב את המקום הזה... השמש כבר עומדת בחצי השמים...

פתאם נופלת חרדה גדולה על יועזר הקטן! זה יותר ממחצית היום חלף, והוא עוד טרם בא לבית המדרש. מה ידבר בו אביו עתה? והוא רואה בדמיונו פני אביו המפיקים קצף ורגז, אזניו שומעות את קול גערתו ודבר מוסרו.

אז יתעורר הנער לרוץ בחפזון.

V.

הוא בא וחרדה גדולה נופלת עליו. מה זאת? דְּמְמַת מות שוררת היום הזה בבית המדרש. תוּגָה חרישית שפוכה על כל איש ואיש וגם על כל פנה ופנה. הנערים יושבים תחתיהם ומחרישים. אין פוצה פה ואין דובר דבר, והרב גם הוא עומד נשען על הקתדרה; מצחו סמוך על כף ידו, ועיניו סגורות. פתאם הרים את ראשו וירא את יועזר הקטן...

— בני! אֵחַרְתָּ היום לבא, אִחַרְתָּ מאד.

קול האב הרך משמן, חדר אל לב יועזר עמק, עמק, וַיֵּצַר לו מאד על אשר פִּנָּה את לבו לְבַטָּלָה כמחצית היום.

— בני, יוסיף הרב לדבר אליו בקול רועד — קח את ספרך בידך ופסוק את פסוקך בפעם האחרונה, כי... כי... מחר יחדלו ללמד עברית...

כל הנערים, אשר בתוך בית המדרש, חרדו בשמעם את הדברים האלה מפי רבם האהוב, אף כי כבר הגיד להם את פקודת מלך יון לדון למיתה את כל העוסקים בתורה.

— את נַחֲלָתֵנוּ הנשארה כִּבּוּ! את תורתנו ושפתנו לקחו ממנו! הוסיף הרב לקרא ועיניו זלגו דמעה. ומה נעשה עתה? איך ידעו בנינו עתה את עמם ואת תורתו?

ובלב נשבר יבך עתה יועזר הקטן יותר מכל חבריו; לבו יך אותו על המעשה, אשר עשה ביום הזה...

— הנה זאת היא השעה האחרונה! מחר וחדלנו ללמד את תורתנו! יִשָּׁמַע עתה קול הרב בַּשְׁלִישִׁית.

הנערים מהרו ויפתחו את ספריהם. וגם יועזר הקטן פתח את ספרו וילמד.

מעודו לא למד שעורו בחשק נמרץ, כמו ביום הזה...

וּבְדַבֵּר רבו אליו בקולו הנעים ובבארו לו את דברי הספר, שטפו דמעות מעיני הנער. ולבו הרך נמס בו מיגון וצער.

אז יִשָּׁבַע הנער בלבו את שבועתו, לבלתי בוא עוד אל ככר ה„בירה”.

(מקצר) ד. פרישמן.

חֲנֻכָּה

רוּחַ צָפוֹן יִבְךְּ; אֲפֵלָה
יִפְרשׂ נֶשֶׁף סְתָו;
וּבְצִפֳּרוֹת לְבָנוֹת עָפוֹת
נוֹצוֹת שֶׁלֶג רָב.
מַה„מִּגֵּן" הָאָב הַזָּקֵן
אַךְ זֶה עַתָּה שָׁב;
כָּל הַיְלָדִים בִּצְחֹק חִבָּה
קִדְּמוּ אֶת הַשָּׁב.
הוּא בַּמְּנוֹרָה יָצַק שֶׁמֶן
וְהִדְלִיק אֶת הַפְּתִיל...
וּבִן רֶגַע כָּל הַבַּיִת
נֶהְפַּךְ לִמְעוֹן גִּיל.
אֶת הַזָּקֵן כָּל הַיְלָדִים
סַבּוּ וּבְשָׁאוֹן
שִׂמְחָה קָרְאוּ: „דְּמֵי חֲנֻכָּה
לָנוּ, זָקֵן, תֵּן!"

—דְּמֵי חֲנֻכָּה, בָּנִים טוֹבִים,
תְּקַבְּלוּ עוֹד הַיּוֹם:
גַּם אֲסַפֵּר לָכֶם דָּבָר,
אִם תַּקְשִׁיבוּ דֹּם".
—„שִׂיחָה, שִׂיחָה!" — קָרְאוּ כֻלָּם
וּבְגִיל מָחֲאוּ כַף —
„אֶת הַשִּׂיחוֹת מַה נֶּאֱהָבָה,
סַפֵּר, סַפֵּר, אָב!
וְעַל גְּבוּרַת חַשְׁמוֹנָאִים
לָמוֹ זָקֵן שָׂח,
וּמִשִּׂמְחָה לֵב הַיְלָדִים
מַה יִּפָּעֵם, יַךְ!
עַל הַזָּקֵן מַתִּתְיָהוּ,
זֶה הָאִישׁ הָרָם,
שֶׁרִאשׁוֹנָה דֶּגֶל חֹפֶשׁ
הֵרִים אֶל הָעָם.
אַחֲרָיו בָּנָיו הַגִּבּוֹרִים
אֶלְעָזָר עִם הַפִּיל...
מִגְּבוּרָתָם רָגְזָה יָוָן,
וַיֹּאחֲזֶהָ חִיל;

אַךְ מִכֻּלָּם הַמַּכַּבִּי
יְהוּדָה הֲכִי־עָז,
זֶה הָאֲרִיאֵל, לִבְרַק חַרְבּוֹ
כָּל צְבָא יָוָן חָת.
זֶה הָאֲרִיאֵל, שֶׁבְּלֵב בּוֹעֵר
כְּאַהֲבַת עָם כָּאֵשׁ
חֵרֵף נַפְשׁוֹ – עַד יִשְׂרָאֵל
הֵחֵל לָרִים רֹאשׁ;
וּלְחֵרוּתוֹ מִבְּלִי הֶרֶף
נִלְחַם כָּל הָעֵת,
לֹא הִנִּיחַ אֶת הַחֶרֶב
עַד כִּי נָפַל מֵת! –
הַשָּׁב כֻּלָּה. לֵב הַיְלָדִים
נִרְעַשׁ בָּם לִמְאֹד;
עֵינָם פְּקוּחָה, פִּיהֶם פָּעוּר,
כְּאִלּוּ יְחַכּוּ עוֹד...

באורים: שיחה ספר. חיל רעדה. חת פחד. חרף נפשו העמיד את חייו בסכנה. אריאל כרוב, מלאך חזק מאד. פעור פתוח.

מָרְדְּכַי עִמָּנוּאֵל נֹחַ

מָרְדְּכַי עִמָּנוּאֵל נֹחַ עָשָׂה לוֹ שֵׁם גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָם בְּרַעְיוֹנוֹ לְיַסֵּד מְדִינָה יְהוּדִית, אֲשֶׁר תַּעֲמֹד בִּרְשׁוּת עַצְמָהּ וּתְהִי לְמוֹפֵת לְכָל הָעוֹלָם בִּסְדָרֶיהָ הַטּוֹבִים וּבְמִשְׁפָּטֶיהָ הַיְשָׁרִים.

מָרְדְּכַי עִמָּנוּאֵל נֹחַ נוֹלַד בָּעִיר פִילַדֶלְפְיָה בִּשְׁנַת 1785. מוֹצָא הַמִּשְׁפָּחָה הַזֹּאת הוּא מִפּוֹרְטוּגַל, אֲשֶׁר נִשְׁתַּקְּעָה בְּאַמֶרִיקָה לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת, וְנֶחְשְׁבָה לְאַחַת הַמִּשְׁפָּחוֹת הַמְיוּחָסוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

הוֹרֵי נֹחַ מֵתוּ עָלָיו בְּיַלְדוּתוֹ, וְהוּא הֻכְרַח לִלְמוֹד מְלָאכָה, לְפַרְנֵס אֶת נַפְשׁוֹ, אַף כִּי רוּחוֹ שָׁאַף לְחָכְמָה וּלְמַדָּעִים. וְאוּלָם בְּשָׁעוֹת הַחֹפֶשׁ מִמְּלַאכְתּוֹ וְגַם בַּלֵּילוֹת שָׁקַד הָעֶלֶם עַל הַסְּפָרִים, אֲשֶׁר אָהַב בְּכָל לִבּוֹ.

מִדֵּי עֶרֶב בְּעֶרֶב הָיָה בָא אֶל בֵּית־אוֹצַר־הַסְּפָרִים „פְרַנְקְלִין", אֲשֶׁר הָיָה אָז בֵּית־וַעַד לַחֲכָמִים וּלְאַנְשֵׁי שֵׁם, וַיֵּשֶׁב בַּפִּנָּה וְהָגָה בִסְפָרִים.

לְאַט לְאַט מָשַׁךְ אֵלָיו הַנַּעַר הַמַּתְמִיד אֶת עֵינֵי הָאֲנָשִׁים הַמְצֻיָּנִים, בָּאֵי בֵית־הַסְּפָרִים, שֶׁהִשְׁתּוֹמְמוּ לִרְאוֹת נַעַר רַךְ בַּשָּׁנִים קוֹרֵא בִסְפָרִים, הַדּוֹרְשִׁים עִיּוּן עָמוֹק וַהֲבָנָה רַבָּה.

אָז בִּקְשׁוּ וּמָצְאוּ לוֹ מִשְׂרָה מְדִינִית. עַל יְדֵי מִשְׂרָתוֹ זֹאת מָצָא נֹחַ פְּנַאי לְהַרְחִיב אֶת יְדִיעוֹתָיו וְגַם יְכֹלֶת לִרְכֹּשׁ לוֹ דַעַת בַּהֲלִיכוֹת הַמְּדִינָה.

שָׁנִים אֲחָדוֹת עָמַד נֹחַ עַל מִשְׁמַרְתּוֹ זוּ, וְאַחַר כַּךְ עָזַב אוֹתָהּ וַיְהִי לְסוֹפֵר בְּעִתּוֹנִים. הוּא קָנָה לוֹ שֵׁם בְּמַאֲמָרָיו הַנִּלְהָבִים, שֶׁבָּהֶם הִבִּיעַ אֶת אַהֲבָתוֹ הָרַבָּה לְאַמֶרִיקָה אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ, הַנּוֹתֶנֶת חֹפֶשׁ לְכָל בְּנֵי הָעַמִּים וְהַדָּתוֹת הַיּוֹשְׁבִים בְּתוֹכָהּ.

נֹחַ נִסָּה כֹחוֹ גַּם בְּחִבּוּר חֶזְיוֹנוֹת לַתֵּיאַטְרוֹן, וְחֶזְיוֹנוֹתָיו רָכְשׁוּ לָהֶם חִבָּה רַבָּה בַּיָּמִים הָהֵם.

אוּלָם רוּחוֹ הַשּׁוֹאֵף לִגְדוֹלוֹת לֹא מָצָא סִפּוּקוֹ בַּעֲבוֹדַת הָעֵט בִּלְבָד, וַיִּשְׁתַּדֵּל לְקַבֵּל מִשְׂרָה מְדִינִית, כְּדֵי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִשְׁרוֹנוֹתָיו הַגְּדוֹלִים וּבִידִיעוֹתָיו הָרַבּוֹת לְטוֹבַת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ.

וְאָמְנָם נִתְּנָה עַל שִׁכְמוֹ מִשְׂרַת קוֹנְסוּל־אַמֶרִיקָה בְּאֶרֶץ

טונִים אֲשֶׁר בְּאַפְרִיקָה. נֹחַ קִבֵּל אֶת הַמִּשְׂרָה הַזֹּאת בְּשִׂמְחָה, כִּי קִוָּה לְהִתְוַדֵּעַ עַל יָדָהּ אֶל אֶחָיו הַיּוֹשְׁבִים בַּאֲרָצוֹת רְחוֹקוֹת. וְהוּא אָז בֶּן עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים.

בְּטוּנִים הָיָה נֹחַ אָהוּב עַל חֲבֵרָיו הַצְּעִירִים שֶׁל מְדִינוֹת שׁוֹנוֹת, כִּי הָיָה אִישׁ נָעִים בַּהֲלִיכוֹתָיו וּבַעַל מִדּוֹת נַעֲלוֹת. הוּא הִתְאַמֵּץ תָּמִיד לְהוֹכִיחַ בְּמַעֲשָׂיו, כִּי הַיְהוּדִי הוּא אֲצִיל הָרוּחַ.

אֶחָד מִבְּנֵי דוֹרוֹ מְתָאֵר לָנוּ אֶת צוּרָתוֹ:

„הוּא הָיָה בַּעַל גּוּף חָזָק. קוֹמָתוֹ הָיְתָה גְּבוֹהָה, וּפָנָיו הֵפִיקוּ רָצוֹן וִידִידוּת. הֲלִיכָתוֹ הָיְתָה שֶׁל אָדָם אָצִיל וּמוּרָם מֵעָם. הוּא הָיָה יְהוּדִי נִלְהָב, יְהוּדִי בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ. מִדּוֹתָיו הָיוּ מְצֻיָּנוֹת, וְלִבּוֹ הָיָה מָלֵא אַהֲבָה וְחֶמְלָה לְאֶחָיו הַיְהוּדִים בְּכָל מָקוֹם".

בִּגְלַל אֵיזֶה סִכְסוּךְ בְּעִנְיְנֵי מִשְׁמַרְתּוֹ הוּכְרַח לְהִתְפַּטֵּר מִמֶּנָּה. הוּא שָׁב לְנוּיוֹרְק וַיְהִי לְעוֹרֵךְ עִתּוֹן גָּדוֹל; אַחַר־כַּךְ נִתְמַנָּה לְשׁוֹפֵט וּלְפָקִיד עֶלְיוֹן בִּמְדִינָה. וְאָז הֵחֵלָּה תְקוּפָה חֲדָשָׁה בְּחַיֵּי נֹחַ, תְּקוּפָה שֶׁל מַעֲשִׂים גְּדוֹלִים לְטוֹבַת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וְשֶׁל מַחְשָׁבוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אֹדוֹת הָעָם הָעִבְרִי וַעֲתִידוֹ.

מרדכי עמנואל נח

בִּשְׁנַת 1825 נִסָּה נֹחַ לְהוֹצִיא לְפְעֻלּוֹת אֶת הָרַעְיוֹן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר הָגָה לִבּוֹ זֶה כַּמָּה שָׁנִים: לְיַסֵּד מְדִינָה מְיוּחֶדֶת לְעַם הַיְּהוּדִים.

בָּעֵת הַהִיא הוֹדִיעָה מֶמְשֶׁלֶת מְדִינַת נְויוֹרְק, כִּי הִיא נְכוֹנָה לִמְכֹּר אֶת הָאִי גְרֶנְד אַיילַנְד.

הָאִי הַזֶּה נִמְצָא בְּחֶבֶל אֲדָמָה דְשֵׁנָה, בִּסְבִיבַת מְקוֹמוֹת יָפִים מְאֹד לְיִשּׁוּב, וְלָכֵן שָׂם נֹחַ עֵינָיו בָּאִי הַזֶּה, לִבְנוֹת עָלָיו אֶת „הַמְּדִינָה הַיְּהוּדִית".

נֹחַ הָיָה מִטִּבְעוֹ חוֹלֵם וּבַעַל־דִּמְיוֹן, וְלָכֵן הָיָה בָטוּחַ, כִּי אֶחָיו מִכָּל הָאֲרָצוֹת וּמִכָּל הַמְּדִינוֹת יְקַבְּלוּ בְשִׂמְחָה רַבָּה אֶת הַבְּשׂוֹרָה הַטּוֹבָה עַל אדוֹת יִסּוּד מְדִינַת הַיְּהוּדִים.

אֶת מְדִינָתוֹ, שֶׁאָמַר לִבְנוֹת, קָרָא בְשֵׁם „אֲרָרַט" עַל שֵׁם נֹחַ, כִּי קִוָּה לִהְיוֹת כְּנֹחַ, אֲבִי תֵבֵל חָדָשׁ.

וּבְטֶרֶם הֵחֵל בַּעֲבוֹדַת הַבִּנְיָן, שָׁלַח מְגִלָּה אֲרֻכָּה אֶל אֶחָיו הַיְּהוּדִים לְסַפֵּר לָהֶם אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם, כִּי יִתְעוֹרְרוּ וְיָבֹאוּ לַעֲמֹד לִימִינוֹ.

אַחֲרֵי כֵן הִנִּיחַ אֶת אֶבֶן הַפִּנָּה וְחָגַג אֶת חַג הַחֲנֻכָּה לִמְדִינַת

אֲרָרָט. לְזִכְרוֹן הַחֲנֻכָּה הֻצְּגָה מַצֶּבֶת אֶבֶן, וְעָלֶיהָ חֲרוּתִים הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

„שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה׳ אֱלֹהֵינוּ, ה׳ אֶחָד.

אֲרָרָט, עִיר מִקְלָט לַיְּהוּדִים,

נוֹסְדָה עַל יְדֵי מָרְדְּכַי עִמָּנוּאֵל נֹחַ,

בְּחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי תַּקְפַּ״ו, סֶפְּטֶמְבֶּר 1825,

בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים לְחֵרוּת אַמֶּרִיקָה״.

הֶחָג הָיָה נֶהְדָּר מְאֹד. נֹחַ הָיָה לָבוּשׁ מְעִיל מֶשִׁי מַעֲשֵׂה רֹקֵם וְעַל צַוָּארוֹ רְבִיד זָהָב. אַחֲרֵי כֵן בָּאוּ כָּל הַקְּרוּאִים אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת בָּעִיר בּוּפְלוֹ. מִשְּׁנֵי צִדֵּי בֵּית הַכְּנֶסֶת עָמְדוּ אַנְשֵׁי צָבָא וּמַקְהֵלַת מְנַגְּנִים נִגְּנָה שִׁירִים עַלִּיזִים.

נֹחַ קִוָּה כִּי יְהוּדִים רַבִּים יָבֹאוּ לָשֶׁבֶת בַּאֲרָרָט, אַךְ תּוֹחַלְתּוֹ נִכְזָבָה. אָז רָאָה כִּי מְדִינַת הַיְּהוּדִים לֹא תִּוָּסֵד בְּאַמֶּרִיקָה, כִּי אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּתַב בְּסֵפֶר לִפְנֵי מוֹתוֹ.

מָרְדְּכַי עִמָּנוּאֵל נִפְטַר בְּנוּיוֹרְק בִּשְׁנַת 1851, וּבֶן שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ הָיָה בְּמוֹתוֹ.

(על פי ה„שחר״, בשנויים)

